GERAYLAR VE OSMANLILAR

Kırım Hanlık Hânedânının
Osmanlı Devleti'ndeki Hikâyesi

HAKAN KIRIMLI

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1839
KÜLTÜR SERİSİ: 1023

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-292-4

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Kapak Resmi: Ali Yaycıoğlu tarafından, Hakan Kırımlı'ya ithafen ve bu kitap için özel olarak yapılmıştır. *Han Saray, Kırım ve Karadeniz*; akrilik, 28x35 cm.

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Fatma Konal

Baskı ve Cilt: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Hakan Kırımlı: 1958'de Balıkesir'de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini 1965-1976 yılları arasında Ankara'da Ankara Koleji'nde yaptı. 1981'de Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nden mezun oldu. 1985'te Hacettepe Üniversitesi'nde tarih dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl Batı Almanya'nın Münih şehrindeki Ukrayna Hür Üniversitesi Tarih Bölümü'nde başladığı doktora eğitimine Amerika Birleşik Devletleri'nin Wisconsin eyaletinin Madison şehrindeki Wisconsin Üniversitesi Tarih Bölümü'nde devam eti ve 1990'da bu üniversitede tarih dalında Felsefe Doktoru ünvanını kazandı. 1991 yılından bu yana Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmakta olan Hakan Kırımlı, 2000 yılında Harvard Üniversitesi'nde, 2016 yılında da Stanford Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak bulunmuştur.

Hakan Kırımlı'nın yerli ve yabancı dergilerde çıkmış pek çok makalesinin yanısıra, *National Movements and National Identity among the Crimean Tatars (1905-1916)* (Leiden, 1996), aynı çalışmanın Türkçe versiyonu mahiyetindeki *Kırım Tatarlarında Millî Kimlik ve Millî Hareketler (1905-1916)* (Ankara, 1996), *Türkiye'deki Kırım Tatar ve Nogay Köy Yerleşimleri* (İstanbul, 2012), Dmitriy Vasilyev ve Galina Dlujnevskaya ile birlikte yazdığı *Eski Fotoğraflarda Bir Zamanlar Kırım / Крым в прошлом в старых фотографиях* (1. Baskı: Ankara, 2006; Gözden geçirilmiş 2. Baskı: Ankara, 2017), Nicole Kançal-Ferrari ile birlikte hazırladığı *Kırım'daki Kırım Tatar (Türk-İslâm) Mimârî Yadigârları* (1. Baskı: Ankara, 2016, Gözden geçirilmiş 2. Baskı: Ankara, 2021) ve İsmail Türkoğlu ile birlikte yazdığı *İsmail Bey Gaspıralı ve Dünya Müslümanları Kongresi* (Tokyo, 2002) başlıklı kitapları ile *İsmail Bey Gaspıralı* (Ankara, 2001) başlıklı bir kitapçığı bulunmaktadır. Ayrıca, başta *İsmail Bey Gaspıralı İçin* (Ankara, 2003) başlıklı geniş makaleler derlemesi olmak üzere birçok kitabı da yayına hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler 15
Önsöz 17

GERAY HÂNEDÂNI VE KIRIM HANLIĞI

Geray Hânedânının Kökeni 25
Kırım Hanlığı'nın Teşekkülü 27
Geray İsmi 36
Geray Hânedânı Mensuplarının Unvanları ve Statüleri 44
a) Han 44
b) Kalgay 52
c) Nureddin 54
ç) Geray Sultanlar 56
Kırım Hanlığı'nın Yapısı ve Geray Hânedânı 62
Kırım Hanlığı'nda Saltanat Veraseti Usûlü 74
Geray Hânedânı Mensuplarının Evlilikleri 78
a) Karaçı beyleri, Beyler ve Mirzalarla Evlilikler 79
b) Kafkasya'daki Kabilelerle Evlilikler 82
c) Hristiyanlar ve Esirlerle Evlilikler 84
ç) Osmanlı Hânedânıyla Evlilikler 84
d) Safevî Hânedânıyla Evlilikler 89
e) Şirvanşahlar Hânedânıyla Evlilikler 92
f) Kumuk Şavhal Hânedânıyla Evlilikler 92
g) Kalmuklarla Evlilikler 93
h) Geray Hânedânı İçinden Evlilikler 93
Geray Hânedânının Kadın Mensupları 95
"Çoban Geraylar" 104
Netice 115

GERAY HÂNEDÂNI VE OSMANLI DEVLETİ

Geray Hânedânı'nın Osmanlı Devleti'ndeki Özel Konumu 129
Kırım Hanlığı Ordusunun Osmanlı Devleti İçin Önemi 139
Kırım Hanlarının Hükümranlığı ve Osmanlı Devleti 143
Kırım Hanlarıyla Hanzâdelerine Yönelik Osmanlı Teşrifatı 166
Geray Hânedânı Mensuplarının Osmanlı Devleti'ndeki Diğer Bazı İmtiyazları ve Özellikleri 178
Osmanlılar ve Kırım Hanı'nın Kapıkulları 182
Geraylar Üzerindeki Osmanlı Kültürel Tesirleri 192
Gerayların Osmanlı Hânedânına Alternatif Oldukları İddiaları 198
Gerayların Osmanlı Devleti'nde İskânları 203
Gerayların Akdeniz Adalarındaki Sürgünlükleri 223
Geray Hânedânı Mensuplarının İstanbul'da ve Anadolu'da İkâmet Ettirilmemeleri Kaidesi 230
Osmanlı Devleti'nde Yaşayan Geray Hânedânı Mensuplarına Bağlanan Gelirler 235
Netice 237

KIRIM HANLIĞI'NIN YIKILMASINDAN SONRA OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ GERAYLAR

Geray Hânedânının Kırım'ı Terk Etmek Zorunda Kalması 249
Geray Hânedânı Mensuplarının 1783 Sonrasında Rumeli'nde İskânı....255
Kırım Hanlığı Sonrasındaki Dönemde Gerayların Osmanlı Devleti'ndeki Çiftlikleri ve İkamet Yerleri....257
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonra Osmanlı Devleti'nde Yaşayan Geraylara Bağlanan Gelirler 262
Osmanlı Ülkesindeki Geray Hânedânı Mensuplarının Sahib-i Arzlık Kurumu....269
Kırılma Dönemi Rumelisi'nde Geraylar (1783-1808) 279
Kırım Hanlığı'nın Yıkılışı Sonrasında Gerayların Osmanlı Hânedânına Alternatif Gösterilmesi 295
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonra Osmanlı Devleti'nde Gerayların Askerî Rolleri 299
Kırım Hanlığı'nın Yıkılışı Sonrasında Osmanlı Devleti'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Sürgün ve Cezalandırılmaları....321
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonraki Dönemde Rumeli'nde Yaşayan Geraylar Arasında Edebî Faaliyetlerde Bulunanlar....324
Netice 326

TANZİMAT DEVRİNDE (1839-1876) OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ GERAY SÜLÂLESİ MENSUPLARI

Tanzimat Devri'nin Osmanlı Devleti'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Hayatına Getirdiği Değişiklikler....329
Osmanlı Devleti'ndeki Geray Sülâlesi Mensuplarının Tanzimat Sonrasındaki Düzenli Gelir Kaynakları 333
Tanzimat Sonrasında Rumeli'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Çevrelerindeki Halk ile Münasebetleri 340
Tanzimat Sonrasında Osmanlı Sivil Bürokrasisinde Vazife Alan Geray Sülâlesi Mensupları....345
Tanzimat Sonrası Dönemde Gerayların Osmanlı Devleti'nde Üstlendiği Askerî Roller 352
Geraylar ve Osmanlı Devleti'ne Gelen Kırım Tatar Muhacirler....358
Netice 360

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON DÖNEMLERİNDE (1877-1922) GERAY SÜLÂLESİ MENSUPLARI

Savaşlar, Göçler ve Geraylar 363
Son Dönem Osmanlı Edebiyatında Geraylar....373
Netice 377

KUZEY KAFKASYA'YA YERLEŞEN GERAYLAR

Kırım Hanlığı Devrinde Geraylar ve Kuzey Kafkasya 385
Atalık Müessesesi....386
Kafkasya'nın Kuzeyindeki Nogay Kabileleri ve Geraylar....390
Kırım Hanlığı Döneminde Kuzey Kafkasya'ya Yerleşen Geraylar....392
Kırım Hanlığı'nın Ortadan Kaldırılmasından Sonraki Dönemde Kuzey Kafkasya'daki Geraylar ve Osmanlı Devleti 399

Kuzey Kafkasya'da Osmanlı Hâkimiyetinin Ortadan Kalkması ve Geraylar 414
XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne Göç Eden Geraylar 414
Rusya Hâkimiyeti Altındaki Geraylar 417
Rusya Ordusundaki Geraylar ve Adıge "Aydınlanması"nın Öncüleri 435
XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne Göç Eden Geraylar 451
I. Dünya Savaşı, Sonrası ve Kuzey Kafkasya'daki Gerayların Sonu 457
Sovyet Hâkimiyetinin Kurulması Sonrasında Kuzey Kafkasya'dan
Türkiye'ye Gelen Geraylar 461
Sovyet İdaresi Altında Kuzey Kafkasya'da Kalan Geraylar 465
Kuzey Kafkasya'daki Gerayların Kültür ve Kimlikleri 466

GERAY HÂNEDÂNININ BUGÜNKÜ KIRIM, TÜRKİYE, BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'DAKİ HATIRALARI VE İZLERİ

Geray Hânedânının Kırım'daki Hatırası ve İzleri 483
Geray Hânedânının Türkiye'deki Hatırası ve İzleri 492
Geray Hânedânının Bulgaristan'daki Hatırası ve İzleri 503
Geray Hânedânının Yunanistan'daki Hatırası ve İzleri 506
Geray Sülâlesinin Bugünkü Ahfâdı 507

OSMANLI DEVLETİ'NDE GERAY HÂNEDANI MENSUPLARININ ÇİFTLİK, İKÂMETGÂH VE MEZARLARININ BULUNDUĞU YERLEŞİM YERLERİ

Bugünkü Türkiye Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri 573
Ahımehmet Köyü 573
Ahmedikli Köyü 574
Akören Köyü 577
Akyazılı (Akzile?) Çiftliği 577
Asılbeyli Köyü 577
Avcılar (Evciler) Köyü 578
Babaeski 578
Bahçe Köyü (Sultanbahçe/Bahçeköy) 580
Balabanlı Köyü 580
Balçık Panayırı (Balçık Değirmeni) Çiftliği 581
Bedir Köyü 582
Bostanlı Köyü 583
Çakıllı Kasabası 583
Çatalca 587
Çeşme 590
Çongara Köyü (Cevizköy) 593
Çorlu 595
Davudça Köyü 596
Dokuzhöyük Köyü 597
Dumanca Köyü/Çiftliği 599
Edirköy 604
Edirne 606
Erikler (Erikleryurdu) Köyü 612
Evliyalı Köyü 612

Hacıfaklı Köyü 613
Hasbuğa Köyü 615
Hayrabolu 615
Hazinedar Köyü 621
Hedeyli Köyü 622
İmampazarı Köyü 623
İstanbul 624
Kadıköy-Karamurat Çiftliği 627
Karaağaç (Hacıyakup) Köyü 633
Karabürçek Köyü 634
Karahalil Köyü 636
Karakoç Köyü 639
Karamehmedli (Karamehmet) Köyü 639
Karapürçek Köyü 640
Keskinli/Mandıra Çiftliği (Sütlüce Köyü) 641
Kiçiköy (Keçi Köyü?) 643
Köprüce Çiftliği (Köyü) 644
Kuleli Köyü 645
Küçük Halkalı Çiftliği/Kestanelik Köyü 645
Lahna (Lahana) Köyü 646
Lüleburgaz 647
Melik Köyü 649
Mengeret (Düzova) Köyü 650
Misinli Köyü 651
Oklalı Köyü 651
Oruçlu Köyü 653
Osmanlı Köyü 654
Örenli (Evrenli) Köyü 654
Örenseki/Örencik Köyü (Evrensekiz Kasabası) 658
Örey Köyü (Öreyköy) 659
Pınarbaşı Çiftliği (Pınarbaşı ve Paşaköy) 660
Pınarhisar 666
Rumbeyli (İslâmbeyli) Köyü 668
Saray 671
Satıköy (Sakızköy) 683
Silis (Güzelbeyli) Köyü/Kasabası 684
Sinanlı Köyü 687
Siyavuşpaşa Çiftliği 688
Sofular Köyü 691
Subaşı Köyü 691
Taşlı Köyü (Eskitaşlı ve Yenitaşlı Köyleri) 702
Tatarlı (Okçular) Köyü 704
Tekke Şeyhler (Ulukonak) Köyü 705
Temrezli Köyü 707
Turgutbey Köyü 707
Türk Kefere (Türkgeldi) Çiftliği 710
Türkmenli Köyü 711
Ulubat (Uluâbâd) Köyü 713
Üsküp 717

Vize....719
Yundalan Köyü....721

Bugünkü Bulgaristan Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri 723
Abdullah Köyü....723
Ağaçlar (Ekzarh-Antimovo) Köyü....723
Aladağ (Gergevets) Köyü....724
Aliobası (Çervenakovo) Köyü....724
Araplı (Çernozem) Köyü....724
Arnavut (İreçekovo) Köyü....725
Artıklar (Kruşare) Köyü....725
Atlıoğlu (Konövo) Köyü....726
Aydos (Aytos)....728
Ayıcı Mahalle/Alibey (Meçkarevo) Köyü....728
Azab (Veselinovo) Köyü....729
Baruk (Zavet) Köyü....729
Beştepe (Pet mogili) Köyü....730
Beyköy/Türk Beyköy (İskra) Köyü....730
Buhalı (Bikovo) Köyü....731
Burgucu (Gorno Aleksandrovo) Köyü....732
Bükürceli/Bekirceli (Virovo/Neyçevo/Tsanko Tserkovski/Tserkovski) Köyü....735
Cinova (Zlati Voyvoda) Köyü....735
Cumalı (Haci Marinovo/Jitosvyat) Köyü....736
Çanakçı (Dolno Paniçerovo/Paniçerovo) Köyü....737
Çargan/Çağırgan Köyü....738
Çarıkoğlu Köyü....738
Çerkeşli (Mihaylovo/Jelyu Voyvoda) Köyü....739
Çıtak (Tiça) Köyü....742
Çömlek (Botevo) Köyü....746
Çubuklu (Lulitsa) Köyü....748
Dedeköy/Dedeviran/Dedeviran Kalesi (Dyadovo) Köyü....748
Değirmendere (Gavrailovo) Köyü....749
Deliceli/Dilciler (Gradets/Polski Gradets) Köyü....750
Doğancı (Sokolovo) Köyü....751
Dokuzöyük (Devetintsi) Köyü....751
Dutluca/Tutluca/Terkebolu (Kaloyanovo) Köyü....752
Erdoğanlı/Yenice (Sokol) Köyü ve Erdoğanlı Çiftliği/Çiftlik (Radevo) Köyü....753
Esedli Köyü....755
Esirli (Blatets) Köyü....755
Eski Zağra (Staro Zagora) Kasabası....758
Eskiistanbulluk (Veliki Preslav) Köyü/Şehri....759
Fındıklı/Bulduklu (Tervel/Tenevo) Köyü....760
Garipçe/Karapça (Malomir) Köyü....770
Gâvurkuyusu (Gurkovo) Köyü....771
Gençali/Genceli (Mladovo) Köyü....771
Gerdelli (Nevestino) Köyü....772
Gerdime (Pitovo) Köyü....772

Gökçeören/Gökçevirân (Podvis) Köyü 773
Gökmen Köyü 775
Güğümlü (Krumovo) Köyü 776
Gülmen/Kölemenova (Roza) Köyü 777
Hamzaviran/Hamzaören (Bezmer) Köyü 777
Hasanağa Köyü 779
Hocaömer/Hocamar (Rudnik) Köyü 779
Ilıca (Banya) Köyü 780
İbrahimli (Svoboda/Kunevo) Köyü 780
İncikhisar/İncehisar (Okop) Köyü 782
İsabeyli (Pçela) Köyü 782
İsitli (Devetak) Köyü 783
İskenderli Köyü 783
İslimye (Sliven) 784
İsrailce/Istralca (Stralca) Köyü 786
Kadıköy/Küçük Kadıköy (Kozarevo) 786
Karaağaç (Bryastovets) 787
Karacalar (Polyak) Köyü 787
Karacalar/Karacalı (Sırnevo) Köyü 788
Karacamuradlı/Karacamurad (Elenovo) Köyü 789
Karaevhadlar (Vrani kon) Köyü 789
Karahasanlı (Panaretovtsi) Köyü 789
Karakaya (Kozare) Köyü 790
Karasarlı (Seliminovo) Köyü 791
Karatepe (Çerni Vrıh) Köyü 791
Kargaköy (Hanovo) 792
Karguna (Kargon) Köyü 794
Karinâbâd (Karnobat) 795
Kasaplı Köyü 797
Kasımbaba (Çintulovo) Köyü 798
Kavak (Topolitsa) Köyü 798
Kavlaklı (Topolçane) Köyü 799
Kayalı (Kameno) Köyü/Kasabası 800
Keleş Mahallesi Köyü/Keleşköy (Troyanovo) 801
Kermenli/Germiyanlı (Kermen) Köyü 801
Kızılcıklı (Dryanovo) Köyü 802
Kispetli (Karanovo) Köyü 802
Kofraz (?) Köyü 803
Korten Köyü 803
Korucu (Pıdarevo/Polsko Pıdarevo) Köyü 804
Kovanlık Köyü 805
Kovanlık Köyü 805
Köçekler (Rıçenitsa) Köyü 806
Kölemen/Gülmen (Kölmen) Köyü 806
Köpekli (Peştersko) Köyü 808
Köpekli (Mokren/Avramovo) Köyü 808
Kulağuzlu/Karakulağuzlu/Kulazlı (Krumovo gradişte) Köyü 809
Kulaklı (Zavoy) Köyü 811
Küçük Ceşli (Malko Çoçoveni) Köyü 812

Küçük Çenge (Malko-Çenge/Bulçino/Karageorgievo) Köyü 813
Maslah Hoca (Gılıbintsi) Köyü....814
Maynaslı (Sıbrano) Köyü....815
Muharrembey (Staro selo) Köyü....815
Nalbantlar (Kovaçite) Köyü....816
Nusretli Köyü....817
Orta Çiftlik Köyü....817
Osmanlı Köyü....817
Ömerce/Omarca (Omarçevo) Köyü....818
Örenli/Evrenli (Jeleznik) Köyü....818
Örülmüş (Krumovo/Ezero) Köyü....819
Paşaköy (Paşino/Malenovo) Köyü....819
Pazarcık (Tırgovişte) Köyü....821
Rumçiftliği (Stara reka) Köyü....821
Saranlı Yeniköy (Telets/Kamenets)....822
Saray Köyü....822
Sarıhocalı/Saraceli (Çarda) Köyü....822
Sekban/Seymen (Sigmen) Köyü....827
Semizce/Semihçe (Klokotnitsa) Köyü....828
Sultan Mahalle (Gledaçevo) Köyü....829
Sungurlar (Sungurlare) Köyü....829
Şamî Köyü....829
Şeyhler (Raklitsa) Köyü....830
Tatarköy (Gılıbets)....831
Tavşantepe (Kabile) Köyü....831
Tekke (Kalugerovo/Grafitovo) Köyü....832
Tellâl/Dellâl/Tellâlköy (Klikaç) Köyü....833
Torlak/Torlak Mahalle (Zagortsi) Köyü....833
Upçeli (Asenovo) Köyü....834
Velibey (Veliçka) Köyü....834
Vırbiçe (Vırbitsa) Köyü/Kasabası....835
Yanbolu (Yambol)....848
Yeni Zağra/Zağra-i Cedid (Nova Zagora)....855
Yenibeyli (Kirilovo) Köyü....856
Yeniköy (Novaçevo) Köyü....861
Yeniköy....861
Yenimahalle (Novo Mahla/Hacidimitrovo) Köyü....862

Bugünkü Romanya Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri 863
Hırşova....863
Tekkeli (Tichileşti) Köyü....863

Bugünkü Yunanistan Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri 864
Hamidli Köyü....864

GERAY HÂNEDÂNI MENSUPLARININ OSMANLI DEVLETİ'NDE SÜRGÜN EDİLDİKLERİ ADALAR

Bozcaada....867
Eğriboz....874
Girit....874
Kıbrıs....875
Limni....878
Midilli....888
Rodos....892
Sakız....922

GERAY HÂNEDÂNI MENSUPLARININ OSMANLI DEVLETİ'NDE KURDUKLARI VAKIFLAR

Mahzûne (Meczûbe) Hatun Vakfı....933
Durbike (Daverbike?) Sultan Vakfı....933
II. Hacı Geray Han Vakfı....934
Hanzâde Mescidi Vakfı....934
Kırımlı Mescidi Vakfı....934
I. Selim Geray Han Vakfı....935
Azamet Geray Sultan zâde İslâm Geray Sultan Vakfı....939
Gazi Geray Sultan Vakfı....939
Arslan Geray Han Vakfı....939
Maksud Geray Han Vakfı....943
Azamet Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan Vakfı....944
Halid Geray Sultan zâde Habibe Hanım Vakfı....944
Salih Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan Vakfı....944

NETİCE....945

EKLER

Osmanlı Devrinde Geray Hânedânı Mensuplarının Tasarruf yahut Mülkiyetlerinde Bulunan Çiftliklerin ve İkamet Yerlerinin Genel Listesi....959

Türkiye'de, Bulgaristan'da ve Yunanistan'da Geray Hânedânı Mensuplarından Kalan Yapı ve Mezar Taşlarının Genel Listesi....965

Bibliyografya....975

Dizin....1019

TEŞEKKÜRLER

Öncelikle bu çalışmamın belirli safhalarına destek veren TÜBİTAK'a ve TİKA'ya minnettarlığımı beyan etmek isterim. Bu destekler olmasaydı, gayet geniş bir coğrafyada yoğun ekspedisyonları ve arşiv araştırmasını gerektiren bu projeyi gerçekleştiremezdim. Bu meyanda, özellikle TİKA eski Başkanı Serdar Çam'ın gösterdiği yakınlık ve yardımları şükranla hatırlamaktayım.

Konumuzu teşkil eden Geray sülâlesinden gelen birçok insan beni anlayışla karşılayarak bilgi ve belgelerini benimle paylaştılar. Fevkalâde geniş bir coğrafyaya yayılmış olan ve çoğu aynı adları taşıyan Geray sülâlesinin yer ve şahıs olarak son derece girift bağlantılarını (elimizden gelebildiği ölçüde) kurabilmemize, bu sülâleden gelen fertlerinin verdikleri bilgiler ve temin ettikleri aile şecereleri ciddî ölçüde katkı yaptı. Esasen onları şahsen tanıma imkânı bulamasaydım, bu tarihî sülâlenin günümüze kalabilen izleriyle bu soydan gelenlerin sosyal ve psikolojik yapıları hakkında fikir sahibi olamazdım. Bu bakımdan, benimle bilgi ve belgelerini çekinmeden paylaşmak lütfunu gösteren Geray sülâlesi mensuplarından, onların gelin ve damatlarından ve diğer akrabalarından Merih Aksöyek, merhume Nafia (Ersavcı) Altınkaya, Sefer Berzeg, Hidayet Bulungiray, Bahriye (Giray) Demirtola, Ayşe Ergeneli, Nilgün Erginkurban, merhum Cevat Geray, Kırayhan Yücel Geray, merhum Adalet Giray, Ahmet Giray, merhum Ali Fahri Giray, Bahadır Giray, Dündar Giray, Murat Ersavcı, Fethi Giray, merhum İsmet Giray, merhume Kâmile Giray, Kaplan Giray, Levent Giray, Mustafa Baki Giray, merhum Nejat Giray, Selâmi Giray, merhum Şeref Giray, Mehmet Gökalp, merhum Erdoğan Güven, Erhan Güven, Sevim (Giray) Hasekioğlu, Nil Hasekioğlu, Ateş Mert Kerey, merhume Meliha Kerey, merhum Mustafa Ekrem Özdebir, Nurettin Özdebir, Murat Özdil, Cahit Özgiray, Cenap Özgiray, merhum Orhan Özgiray, Itır Sağcı, Türane Tuganova ve Hilâl Ünal'a minnettarım. Kırım Hanlığı hânedânının yakın tarihe uzanan bu vârislerinden görüşmelerimizden sonra vefat edenlere Allah'dan rahmet, hayatta olanlara da sağlık dilerim.

Dost ve meslekdaşlarımdan birçokları araştırmalarımda bilgilerini, görüşlerini ve belgelerini tereddütsüzce benimle paylaştılar. Başkaları da işlerimi kolaylaştıran türlü yardımlarda bulundular. Onların bu sınırsız destekleri olmasa pek çok husus boşlukta kalacak, yanlış yorumlanacak, yetersiz işlenecek, belki de varlığından haberdar dahi olunamayacaktı. Benim için çok değerli olan bu insanlara ne kadar teşekkür etsem azdır. Onlar arasında ilk aklıma gelenler arasında Nariman Abdülvaap, Elmira Abibullayeva, Serkan Acar, Dündar Akarca, Yavuz Akpınar, Göksel Baş, Alper Başer, Orhun Bayraktar, Mahmut Halef Cevrioğlu, Erhan Çavdaroğlu, Ali Osman Çınar, Nurettin Demir, Uğur Demir, Feridun Emecen, Refik Engin, Ahmet Ergurum, Yelis Erolova, Aslı (Yiğit) Gülseven, Mehmet Hacısalihoğlu, Vladimir Hamed-Troyanskiy, Nicole Kançal-Ferrari, Özhan Kapıcı, Zafer Karatay, Serkan Keçeci, Zarema Kipkeyeva, Enes Şamil Kiraz, Muhammet Koçak, Turhan Koru, Aşkın Koyuncu, İbrahim Köremezli, Oğuzhan Mutluer, Emir Olgun, Zeynep Olgun, Metin Ömer, Zeki Özkan, Muhammet Özkaraca, Gülseren (Şen) Norman, Nariman Seytyahya, Işıl Tipioğlu, Barış Toptaş, Ahmet Türk, Murat Uluskan, Muhittin Ünal, Berat Yıldız, Fehmi Yılmaz ve Hasan Hüseyin Yılmaz'ı minnetle anıyorum.

Türkiye, Bulgaristan, Yunanistan ve Kırım'da saha çalışmalarını yürüttüğüm şehir ve köylerde pek çok sâkinin beni duygulandıracak ölçüde destek ve yardımlarını gördüm. Hepsine teşekkür borçluyum. Bulgaristan'daki saha ve arşiv çalışmalarımda büyük yardımlarını gördüğüm başta Stoyan Antonov olmak üzere Mariya Mihaylova-Mrıvkarova'ya, "Azizler Kiril ve Metodiy Millî Kütüphanesi Şarkiyat Bölümü'nden Rumen Kovaçev, Sevdiye Ali ve Anka Dimitrova Stoylova'ya, İslimye Bölge Tarih Müzesi'nden Vladimir Gospodinov Demirev ve Vasil Deçev'e, Karinâbâd (Karnobat) "Dimitır Polyanov" Evi-Müzesi Kuratörü Nataşa Çakırova-Krısteva'ya, Fındıklı (Tenevo) Köyü'nden mahallî tarihçi Mariya Nikolçovska'ya ve Vırbitsa Kasabası'ndan Yordan Yordanov ve Hasan Yusuf Hüseyin'e her bakımdan müteşekkirim.

Arşiv araştırmalarımda yıllar boyunca çok büyük yardımlarını gördüğüm, bitmek bilmeyen soru ve ricalarımı her zaman sabır ve anlayışla karşılayan aziz dostum Kemal Gurulkan'a şükranım sonsuzdur. Aynı şekilde, Şerife Eroğlu Memiş'e de ziyadesiyle minnettarım.

Değerli bilim adamı, sevgili dostum ve meslekdaşım Ali Yaycıoğlu sayısız konsültasyonlarımızda yaptığı katkılarla yetinmeyerek, hayranlık doğuran grafik yaratıcılığı ve kendisiyle özdeşleşen özgün tarzı ile bu kitabın kapak resmini çizmek lütfunda da bulundu. Ona büyük teşekkür borçluyum.

Ekspedisyonlarıma bilfiil katılmaktan her türlü bilgi ve kaynak teminine kadar, araştırmamı beni fazlasıyla mahçup edecek kadar benimseyen ve sahiplenen, çok önemli katkılarda bulunan değerli dostlarım Cevdet Tahiroğlu'nun ve Mustafa Gültekin'in gönlümde apayrı yerleri olduğunu beyan etmek durumundayım. Aynı şekilde, bir proje asistanı gibi her konuda ve her zaman yardımını gördüğüm Ufuk Aykol'u sonsuz şükranla kaydetmekteyim. Cansu Çakır'ın özellikle düzeltmeler ve indeks hazırlanması gibi en zorlu hususlardaki yorulmak bilmez çabalarını ve desteğini büyük minnetle anmaktayım. Bu kitabın dizgisini büyük bir titizlik ve sabır ile hazırlayan Fatma Konal'a şükranım büyüktür. Editör Göktürk Ömer Çakır'a da çok teşekkür ederim.

Uzun yıllar boyunca çok farklı yerlerde ve iklimlerde, her türlü şart altında bitmez-tükenmez ekspedisyonlarımızı birlikte yaptığımız, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan Recep Aktaran ile daimî anlayışı ve yakınlığı ile seyahat organizasyonlarımızda büyük yardımlarını gördüğüm eşi Nilay Aktaran'a sonsuz minnetimi ve sevgimi ifade edecek söz, yapacak bir şey bulamıyorum.

Nihayet, bu çalışmanın başından sonuna kadar yürekten desteğini esirgemeyen, maddî ve manevî her türlü yükü paylaşan, sonsuz tahammül gösteren sevgili eşim Elmaz Kırımlı'ya borcumu asla ödeyemem.

Bu çalışmayı rahmetli anacığım Çiçek Kırımlı'nın ve rahmetli babacığım Ahmed İhsan Kırımlı'nın aziz ruhlarına ithaf ediyorum. Ruhları şad, mekânları cennet olsun.

ÖNSÖZ

Bu kitap Kırım Hanlığı'nın hükümdarlık hânedânı olan Gerayların Osmanlı Devleti'ndeki hikâyesine ve Osmanlı hânedânı ile olan ilişkilerine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle, çalışmamız münhasıran Kırım Hanlığı'nın yahut Kırım Tatarlarının Osmanlı Devleti ile olan münasebetlerinin tarihi değildir. Ancak hiç şüphesiz bu münasebetlerin bir parçasını, hem de gayet önemli bir parçasını konu almaktadır.

Kırım Hanlığı ve Osmanlı Devleti ortaya çıkışları itibarıyla birbirleriyle alâkalı devletler değildi. Her ikisi de başka coğrafyalarda ve çok farklı şartlarda teşekkül etmişlerdi. Kökenleri ve tarihî referansları farklıydı. Bununla birlikte, tarihin getirdiği şartlar bu iki devletin tam üç asır boyunca simbiyotik bir tarzda birbirleriyle bağlanmasına yol açmıştır. Neticede ise, bu iki devletten biri (Osmanlı Devleti) yekdiğerinin yok oluşundan birinci derecede etkilenmiş, kendi yok olmasına giden yol bu şekilde açılmıştır.

İki devlet arasında üç asır boyunca süren ittifak ve tâbiyet bağı, başlarındaki hânedânların aralarında da çok yakın ilişkilerin kurulmasına yol açmıştır. Bu süreç içinde Geray hânedânı bir taraftan kendi kimliğini titizlikle korurken, diğer taraftan Osmanlı sistemi ve kültürü ile hemhâl olmuştur. Dahası, Geray hânedânı mensupları tedricen Osmanlı topraklarına (Rumeli'ne) yerleşmeye başlamışlar, ömürlerini kısmen ve bazen tamamen burada geçirir olmuşlardır. Bu olgunun tasviri ile getirdiği siyasî ve kültürel sonuçlar bu kitabın muhtevasının önemli bir kısmını teşkil etmektedir.

1783'te Kırım Hanlığı'nın Rusya İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılmasından sonra Geray hânedânının ana kolunun bütün mensupları Kırım'ı terk etmiş veya terk etmeye icbar edilmiştir. Vatanlarından ayrılan bu Gerayların çoğu Osmanlı Rumelisi'ne iskân olurken, bazıları da Kuzeybatı Kafkasya'nın Osmanlı nüfuz bölgesinde kalan kısmına göçmüşlerdir. Kuzeybatı Kafkasya'da ikamet eden Gerayların da önemli bir kısmı muhtelif dönemlerde Osmanlı Devleti'ne hicret etmişlerdir. Böylece, gerek Kırım Hanlığı devrinde gerekse hanlık ortadan kaldırıldıktan sonra, Geray hânedânı mensuplarının çoğunluğu Osmanlı Devleti'nde toplanmış ve orada yaşamışlardır. Geraylar yerleştikleri yerlerde zaman zaman siyasî roller üstlenmişler, savaşlarda kumandanlık ve mahallî seviyelerde yöneticilik yapmışlar, bayındırlık eserleri inşa ettirmişler, edebî ve kültürel eserler bırakmışlardır.

Çalışmamızda, çok geniş olan Geray hânedânının mensuplarının Kırım Hanlığı döneminde ve özellikle sonrasında Osmanlı hânedânı ile ilişkilerini, Osmanlı Devleti'ndeki yaşayışlarını, oynadıkları rolleri, dağılımlarını ve on-

lardan bugüne kalabilen maddî ve manevî izleri ortaya koymaya gayret ettik. Bu bakımdan, odak noktamız Gerayların vatanı ve tahtgâhı olan Kırım'dan ziyade onların ikamet ettikleri Osmanlı topraklarıdır. Bu hânedân mensuplarının Osmanlı topraklarındaki yani Rumeli'ndeki ve Akdeniz (Ege) adalarındaki ikamet alanları günümüzde en az üç ayrı devletin (Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan) sınırları içinde kalmaktadır.

Geray hânedânı mensupları çoğu zaman zannedildiği üzere Kırım hanlarından ve onların birinci derecede yakınlarından ibaret değildir. Söz konusu hanların tahttan çok uzak erkek torunları, onların torunları ve onların da torunları ve hatta daha ileriki soyları resmî ve ananevî olarak bu hânedânın mensupları sayılmış, adlarının sonunda muhakkak "Geray Sultan" ibaresini taşımışlardır. Rumeli'nde meskûn olan Geray hânedânı mensuplarının sayısı XVIII. ve XIX. asırların herhangi bir yılında yüzlerle ifade edilmekte olup, bunlar gayet geniş bir araziye yayılmış pek çok çiftliklerde yaşamaktaydı.

Geray sülâlesi mensuplarının Osmanlı topraklarında zaman içinde yaşamış oldukları yerleri gösteren tam ve kapsamlı bir cetvel mevcut değildir. Arşiv belgeleri tabiatıyla muhtelif Gerayları belirli olayların cereyanına göre ve ancak o olaylar kapsamında zikretmişlerdir. Yine belirli olay, ödeme veya ihtiyaçlar münasebetiyle Geray sultanların bulundukları yerlere göre bir takım cetveller düzenlenmiş ise de, bunların hiçbirisi verilen herhangi bir yılda Rumeli'ndeki bütün Geray sülâlesi mensuplarını ikamet yerleriyle birlikte tam olarak sunan bir liste mahiyetinde değildir.

Bu çalışmamız kapsamında, Geray hânedânının ne olduğunu ve belirleyici özelliklerini ele aldıktan sonra, eski Osmanlı topraklarındaki (günümüzde mevcut olan yahut olmayan) yerleşim yerleri itibarıyla Geray sultanların nerelerde ve nasıl yaşadıklarını, onların Osmanlı Devleti ve çevrelerindeki halklarla ilişkilerini belirlemeye çalıştık. Özellikle hânedân mensuplarının kimliklerine ilişkin, isim benzerliklerinin sebep olduğu problemlere imkân nispetinde cevaplar bulmayı da hedefledik. Bunun için, özellikle fevkalâde dağınık ve karmaşık olan arşiv belgelerinden, sülâle şecerelerinden ve mevcut mezar taşlarından yararlanarak çok sayıdaki Cengizli sultanlarının akrabalık ilişkilerini, ikâmet yerlerini ve diğer kimlik bilgilerini tespit etmeye ve yerleşim yerleri esasına göre göstermeye gayret ettik.

Nihâî değerlendirmemizde bugünkü Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan coğrafyalarında 200'ü aşkın yerleşim birimine dağılan bir döküm verdik. Bunlar yalnızca haklarında kesin ve tatminkâr bulgu ve bilgilere ulaşılabildiğimiz yerleşim yerleridir. Muhakkak ki, bizim tespit edemediğimiz, ancak bu kategoriye giren başka yerleşim yerleri de vardır. Söz konusu kesinlik kazanmış yerleşim birimlerini belirleyebilmek için bunların tamamına yakınında bilfiil saha çalışması yapılmıştır. Bu kapsamda, yüzlerce kişiyle tek tek ve ayrıca grup halinde mülakatlar yapmak, araştırma neticesinde kesin netice elde edi-

lemeyenlerle sağlam delillerin desteklemediklerini ayıklamak gerekmiştir. Geray sülâlesi mensupları ve onlarla ilişkili fertler günümüzde Türkiye'nin pek çok yerinde, özellikle de büyük şehirlerde yaşadıkları için onları buralarda tespit edip kendileriyle mülakatlar gerçekleştirilmiş, ellerinde bulunan belgeler görülmeye ve kopyalanmaya çalışılmıştır.

Çalışmamız elbette ki büyük ölçüde Osmanlı dönemine ait arşiv belgelerine dayanmaktadır. Bu belgelerin asıl büyük kısmının muhafaza edildiği Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (eski Başbakanlık) Osmanlı Arşivi'nin ve Türkiye'deki diğer bazı arşivlerin yanı sıra özellikle Bulgaristan'daki arşiv merkezlerinden de istifade edebildik. Kırım Hanlığı'nın kendi arşivlerinin büyük ölçüde ortadan kalkmış olması gerçeği karşısında, bu açığı hanlıktan diğer ülkelere dağılmış olan (yayınlanmış ve yayınlanmamış) belgelerin izini sürerek kapatmaya çalıştık. Muhakkak ki, muhtelif milletlere mensup kişilerin hatıraları, seyahatnameler, vekayinameler, akademik ve mahallî tarih araştırmaları da konuya daha derinden nüfuz edilebilmesinde ve bilgi boşluklarının doldurulmasında kritik ölçülerde yardımcı olmuştur.

Geray sülâlesi mensuplarının, özellikle de erkek olanların belirlenmesinde alışılagelen bir zorluk bu sülâle mensuplarının büyük çoğunlukla 15-20 kadar klasik ismi taşımasıdır (Devlet, Meñli, Hacı, Sahib, Selâmet, Arslan, Kaplan, Şahin, Mehmed, Ahmed, İslâm, Gazi, Mübarek, Safa, Saadet, Selim, Halim/Alim, Kırım, Azamet gibi). Kırım Hanlığı döneminde veya onun ortadan kaldırılmasının bir asır hatta daha fazla sonrasında dahi aynı anda, hatta aynı bölgelerde çok sayıda Saadet Geray Sultan, İslâm Geray Sultan yahut Devlet Geray Sultan'ın yaşamakta olduğu görülebilir. Bunları aynı isimdeki diğer Cengizli sultanlarından ayırt edebilmek için elbette ki baba isimlerini ve ikâmet ettikleri yerleri belirleyebilmek, varsa lakaplarını zikretmek gerekir. Bu yapılmadığı takdirde, konu ile ilgili çalışmalarda büyük karışıklıklara, belirsizliklere ve yanlışlara yol açılmaktadır. Ne yazık ki, söz konusu Cengizli sultanlarına atıfta bulunan Osmanlı Devleti'ne (ve diğer ülkelere) ait resmî belgelerde bahse konu olan sultanın ne baba adının, ne de yaşadığı yerin zikredilmediği pek çok haller bulunmaktadır. Bu bakımdan, çalışmamızda Geray hânedânı mensuplarının adlarını verirken, onları çok sayıdaki adaşlarından ayırabilmek için mümkün olduğu ölçüde baba adlarıyla (meselâ: "II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan") ve varsa lakaplarıyla vermeye ve yaşadıkları yerleri de göstermeye çalıştık. Çoğu yerde bu şekilde kullanımın metne belirli bir ağırlık verdiğini ve okumayı zorlaştırdığını inkâr edemeyiz. Ancak, aynı zamanda ve aynı isimde (hatta aynı baba isminde) birçok Geray hânedânı mensubu bulunduğundan, yalnızca adlarının zikredilmesi halinde şahısların karıştırılmaması güç, hatta imkânsız olabilirdi. Bu durumun okuyucu tarafından anlayışla karşılanacağı ümidindeyiz.

Son 500 yıl içinde çok farklı coğrafyalara yayılmış bulunan binlerce kişiyi kapsayan Geray sülâlesi mensuplarının kimliklerinin ve aralarındaki akrabalık ilişkilerinin belirlenmesi konumuz açısından elbette birinci derecede önemlidir. Hanların şecereleri haricinde, ancak Geray sülâlesinin bazı mensuplarının ellerinde bulunan ve günümüze ulaşabilen çok sınırlı sayıda ve kapsamda (doğrudan kendi kollarına ait) şecereler vardır. Kaldı ki, hanlara ait şecereler dahi tamamen tartışmadan uzak değildir. Bu durumda, son derece dağınık ve farklı belgelere yayılmış küçük ve karmaşık ipuçlarını birleştirerek farklı pek çok Geray kollarındaki kişilerin soy ilişkilerini çıkartmaya çalışmaktan başka çare görünmemektedir. Bizim bu çalışma sürecinde genel resmi az-çok anlayabilmek için yapmaya çalıştığımız işlerden biri bu olmuştur. Bu maksatla çıkardığımız farklı Geray kollarına ait şecereleri daha geliştirebilmemiz halinde ileride yayınlamayı düşünmekteyiz.

Geray hânedânının tarihinin yazılmasındaki en önemli problematiklerin yahut handikapların başında muhakkak ki bizzat Gerayların kendilerinden, hatta kendi devletleri olan Kırım Hanlığı'ndan ancak gayet sınırlı ölçüde belge ve bilgilerin kalabilmesi gelmektedir. Bu, elbette ki Kırım Hanlığı'na ait belgelerin savaşlara, kargaşalara, siyasî gelişmelere ve kitle göçlerine bağlı olarak büyük ölçüde yok olması ile doğrudan ilişkilidir. Geray sülâlesi mensuplarının kaleme aldıkları hatıralar da yok denecek kadar azdır. Bu durumda, çoğu halde Gerayları başkalarının, hatta hasımlarının ve düşmanlarının gördüğü perspektifden, onların tasvir ettiği şekilde görmekteyiz. Bu dışarıdan anlatımlar, tabiatıyla anlatan tarafın çıkarlarını ve bakış açısını yansıtmaktadır. Neticede, Gerayların kendi dünyalarını ancak sözünü ettiğimiz kaynakların satır aralarında ve oralardaki bilgi kırıntılarından anlamak durumunda kalmaktayız. Geray hânedânı mensubu üç tarihçinin, yani Mehmed Geray Sultan, Said Geray Sultan ve Halim Geray Sultan'ın günümüze ulaşan eserleri bile bu boşluğu ancak sınırlı ölçülerde doldurabilmektedir.

Öte yandan, şahıslara ilişkin olarak resmî belgelere günlük, olağan ve sıradan hususların değil, sıra dışı, çoğu halde de sisteme ve düzene aykırı bulunan olayların yansıdığını hatırlamak gerekir. Meselâ Osmanlı resmî belgelerinde Osmanlı Devleti'nde ikamet eden Geray hânedânı mensuplarına ait pek çok kayıt âsâyişe ve onların uygun görülmeyen ("hilâf-ı rızâ") hareketlerine dair hususlardır. Bu kayıtların hakikati yansıtma derecesi her ne olursa olsun, bu vesileyle zikredilen Gerayların, Osmanlı resmî ibaresiyle "kendü halinde" yaşayan ancak normal şartlarda varlıkları ve hayat tarzları belgelere hemen hiç aksetmeyen diğer Gerayların mukayese edilemeyecek ölçüde küçük bir kısmını teşkil ettikleri unutulmamalıdır. Aynı problem, büyük ölçüde siyasî sebeplerden ötürü Bulgar tarih yazıcılığı için de geçerlidir.

Tarihte mevcut olmuş bütün hânedânlar, soylar ve insan toplulukları gibi, Geraylar da bir bütün olarak iyi yahut kötü değildi. İçlerinde olumlu ve olumsuz açılardan her tür şahsiyeti, donanımlı, bilge ve merhametli kişileri de, zalim, gaddar ve basiretsiz karakterleri de barındırmışlardır. Tek tek her fert için verilebilecek hükümler (bu hükümleri ne ölçüde hakkıyla verebilecek verilere sahip olduğumuz meselesini bir kenara bıraksak bile) farklı olacaktır. Hiç şüphesiz, bu çalışma ile maksadımız Geray hânedânını ve onun mensuplarını yüceltmek veya yermek değildir. Ancak, onların dünyasını bir ölçüde olsun yansıtmaya çalıştığımızı söyleyebiliriz.

Araştırmalarımızda Rumeli topraklarında Geray hânedânı mensuplarının yüzyıllarca yaşadıkları onlarca çiftlik ve yerleşim yerlerinin günümüzdeki sâkinlerinin çok büyük kısmının onların varlıklarından bile haberdar olmadıklarını müşahede ettik. Türkiye'de, Bulgaristan'da, Ukrayna'da ve hatta bizzat Kırım'da genel kamuoyunda bu hânedân hakkındaki bilgilerin yok seviyesinde olduğu, mevcut bilgi kırıntılarının da çoğunlukla politik çarpıtmalarla mâlûl olduğu bir başka müşahedemizdir. Geray hânedânı ve onun idaresindeki Kırım Hanlığı'nın genel olarak Doğu Avrupa ve İslâm tarihlerinde, özel olarak da Kırım, Osmanlı Devleti, Rusya, Ukrayna, Polonya, Romanya-Moldova ve Kafkasya tarihlerinde birinci derecede yeri ve önemi bulunmaktadır. Bütün bu ülkelerde günümüze kadar yayınlanmış azımsanamayacak hacim ve önemdeki akademik eserleri göz ardı etmeksizin, konuya ilişkin ilmî tarih araştırma ve çalışmalarının olması gerekenin hâlâ çok altında olduğuna inanmaktayız. Bir zamanlar İslâm âleminin en önemli hânedânlarından biri vasfını taşımış olan Geray hânedânı tarihteki yeri ile çok daha fazla ve derin araştırmalara konu olmayı kesinlikle hak etmektedir.

Bu kitabımızda ele aldığımız meselelere ilişkin pek çok hususun yeterli şekilde aydınlanamadığının ve birçok sorunun kesin olarak cevaplanamadığının bütünüyle idraki içindeyiz. Bunda kusurun öncelikle kendimize ait olduğundan şüphe etmiyoruz. Herşeye rağmen bu çalışmamızın konunun aydınlanmasına katkı teşkil etmesi ve sonraki araştırmalar için teşvik edici olması en büyük dileğimizdir.

GERAY HÂNEDÂNI VE KIRIM HANLIĞI

Geray Hânedânının Kökeni

Geray soyu Kırım Hanlığı'nı XV. asrın ilk yarısından 1783 yılına kadar idare eden hânedândır. Kırım Hanlığı teorik ve pratik bakımlardan Altın Orda İmparatorluğu'nun[1] vârisi ve devamı mahiyetinde olduğu gibi, hânedânı da Altın Orda'nın hanlık soyunun bir uzantısıdır. Altın Orda ise, Cengiz Han'ın kurduğu dünyanın gelmiş geçmiş en geniş araziye yayılan imparatorluğu fiilen dört büyük devlete bölündüğünde başlı başına muazzam bir imparatorluk olarak ortaya çıkmıştı.

Cengiz Han'ın imparatorluğunun ve onun devamı olan her biri kendi başına imparatorluk olan dört devletin varlık sebebi öncelikle Cengiz Han soyuydu. Bu soy Moğolca *altan uruğ* (altın soy) olarak adlandırılmakta ve kutsal kabul edilmekteydi. İmparatorluğun hanı, bu soyun reisi olmak hasebiyle bütün devletin efendisi, hükümdarı ve sahibiydi.[2] Gerek bir bütün olarak Cengiz Han'ın imparatorluğu, gerekse onun vârisi olan imparatorluklar "altın soy"a mutlak sadakat ve bağlılık esası üzerine kurulmuşlardı. Hem yekpâre Cengiz Han imparatorluğu, hem de onun vârisleri kudretlerinin zirvesinde oldukları XIII. yüzyılda, öncelikle tebalarının hangi dine mensup olduklarıyla değil, onların Han'a ve "altın soy"a kayıtsız-şartsız sâdık olup olmadıklarıyla ilgilenmişlerdir. Bu bakımdan, "Cengizizm" adı verilebilecek bir olgu, söz konusu devletlerin siyasî doktrini, âdetâ bir çeşit resmî dini olmuştur.[3] Cengiz Han imparatorluğunun dört büyük vâris devletinden üçü olan Cuçi Ulusu ("Altın Orda"), Hülegu Ulusu ("İlhanlı") ve Çağatay Ulusu en geç XIV. yüzyılın ilk yarısı içinde resmen ve fiilen Müslümanlaşmışlardır. Böylece, resmî

---

1 Esasında yaygın olarak "Altın Orda" olarak bilinen devlet kendisini hiçbir zaman bu şekilde adlandırmamıştır. Resmî nitelendirmesinde bu devletin adı "Uluğ Orda" yahut "Uluğ Ulus" olduğu gibi, bütün hanların soyunun bağlandığı Cengiz Han'ın en büyük oğlu Cuçi'ye nispetle "Cuçi Ulusu" olarak anıldığı da görülmekteydi. "Altın Orda" ibaresi, bu hanlık orijinal haliyle ortadan kalktıktan sonraki dönemde Rus tarihçilerinin muhtemelen hanın çadırının (yani "orda"nın) girişindeki altın kaplı sütunlara atfen kullandıkları *Zolotaya orda* sözünün tercümesidir. Böyle olmakla birlikte, biz bu çalışmamızda yaygın kullanışa uyarak "Altın Orda" ifadesine yer verdik. Bu konudaki semantik tartışmalar için bakınız, İskander İzmaylov, "Ulus Cuçi i Zolotaya Orda: ofitsialnoe nazvanie straný i istoriçeskaya traditsiya", *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: III (Kazan, 2009), ss. 16-19.

2 Boris Yakovleviç Vladimirtsov, *Moğolların İçtimaî Teşkilatı. Moğol Göçebe Feodalizmi* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Abdülkadir İnan) (Ankara, 1987), s. 150.

3 Damir İshakov-İskander İzmaylov, *Etnopolitiçeskaya istoriya tatar v VI-pervoy çetverti XV v.* (Kazan, 2000), s. 80.

din olan İslâmiyet bu devletlerde hukukî, siyasî ve içtimaî sistemin temel belirleyicisi haline gelmiştir. Bununla birlikte, hükümdarlık hânedânı olarak Cengizli soyunun mevkii ve tartışılmazlığı hiç bir surette değişmemiştir. Aynı şekilde, "Cengiz Han töresi"nin ve geleneğinin pek çok unsurları da genel İslâm hukuku ve kültürü çerçevesinde varlıklarını sürdürmüştür. Cengiz Han imparatorluğunun vârisleri içinde en uzun ömürlüsü ve genel olarak en kudretlisi olan Altın Orda için de bu durum geçerlidir. Altın Orda bütünüyle Müslümanlaştığı gibi, aslî tebasının Kıpçak Türkleri olmasına bağlı olarak başındaki Cengizli hânedânı ile birlikte tamamen Türkleşmiş, hatta "Kıpçak Hanlığı" olarak anılır olmuştu. Ancak, artık Müslüman ve Türk olsalar da Cengizli hânedânının hükümdarlık tekeli ve bir nev'i kutsallığı her türlü münakaşadan münezzeh olmaya devam etmiştir.

Konumuzu teşkil eden Geray hânedânı, işte bu Cengizli soyunun ve onunla bağlı olarak oluşan geleneğin Altın Orda'nın en stratejik bölgelerinden olan Kırım yarımadası ve çevresindeki uzantısı olarak ortaya çıkmıştır. Gerayların soyu bütün Altın Orda hanları gibi Cengiz Han'ın en büyük oğlu Cuçi'ye bağlanmaktadır. Geray hânedânının kurucusu kabul edilen Hacı Geray'ın soyunun Cuçi'nin on üçüncü[4] oğlu Togay Timur'a[5] dayandığı genel olarak kabul gördüğü gibi, Hacı Geray'ın babasının Gıyaseddin, onun babasının da Taştimur olduğunu kesin olarak belirleyebilmekteyiz. Bununla birlikte, Taştimur'u Togay Timur'a bağlayan şecerelerde yer alan ara nesillerin kimlikleri hayli farklı ve tartışmalıdır.[6] Bunlardan hangisinin en sahihi oldu-

---

4 Rashiduddin Fazlullah [Reşideddin Fazlullah], *Jami'u't-tawarikh: Compendium of Chronicles*, Kısım: II (Farsçadan İngilizceye çeviren: Wheeler M. Thackson) (Cambridge, Massachusettes, 1999), ss. 348, 354.

5 Burada pek çok şahsî isimlerde geçen, hem Türkçede hem Moğolcada aynı manâda (bugünkü Türkiye Türkçesinde "demir") olup, genellikle Arap harfleriyle "تيمور" şeklinde yazılan kelimeyi "Timur", "Temür", "Temir" ve özellikle Oğuz şivelerinde "Demir" şeklinde okumak ve transkribe etmek mümkündür. Nitekim, dönemine ve yerine göre kelimenin bu farklı şekillerde telaffuz edildiği bellidir. Kıpçak şivelerinde kelimenin "temir" yahut "temür" olarak telaffuzunun yaygın olduğunu hatırdan çıkarmamakla birlikte, burada daha erken dönemlerde geçerli olduğunu düşündüğümüz "timur" imlâsını kullandık. Aynı şekilde, bizim "Togay" imlâsını tercih ettiğimiz isim de, şivelere veya kaynaklara göre "Tugay", "Tokay", "Tukay" ve "Tuka" şekillerinde yazılabilir veya söylenebilir. Diğer Türk yahut Moğol şahıs isimlerinin Arap harfleriyle farklı kaynaklarda farklı imlâlarda yazılmış olmaları da ayrı bir problem teşkil etmektedir. Tarihî kaynakların bu isimleri her zaman en otantik şekilleriyle yansıtamadıkları bellidir. Söz konusu şahıs isimlerinde genel olarak içinde yaşanılan çevreyi göz önünde bulundurarak daha ziyade Kıpçak şivelerine uygun olduğunu düşündüğümüz imlâları kabul ettik. Ancak, bütün bu isimlerin dönemlerinde bizim burada kullandığımızdan daha farklı telaffuz edilmiş olabilecekleri ihtimalini de göz ardı etmemekteyiz.

6 Hacı Geray'ı ve dolayısıyla Geray hânedânını Cengiz Han'a bağlayan şecereler ile ilgili kaynaklar ve tartışmalar için, bakınız, Hasan Ortekin, *Kırım Hanlarının Şeceresi* (İstanbul, 1938), ss. 3-9; Muzaffer Ürekli, *Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himâyesinde Yükselişi (1441-1569)*

ğunu belirleyebilecek kesin belge ve verilerden mahrumuz. Ancak, açık olan husus, Hacı Geray'ın bir "Cengizli" prensi olduğunun, yani Cengiz Han'ın oğlu Cuçi'den indiğinin gerek dost veya düşman çağdaşları, gerekse tarihçiler nezdinde kesin olarak kabul görmesi ve bunun hiçbir zaman tartışılmamasıdır. Hânedânın varlığını ve işleyişini belirleyen temel unsur ve siyasî açıdan kritik husus bu kabul olduğundan, burada I. Hacı Geray Han'ın şeceresi meselesi üzerinde durmayacağız.

Kırım Hanlığı'nın Teşekkülü

Genel olarak 1360-1380 arasındaki dönem Altın Orda'nın kanlı iç çekişmelerin yaşandığı fetret devridir. Toktamış Han'ın 1380'de kesin olarak hâkimiyetini kurması on yıldan fazla bir süre için imparatorluğun tekrar birliğini ve istikrarını sağlamış gibi görünse de, Emir Timur'un 1391 ve 1395 yıllarındaki iki büyük seferi Altın Orda'ya büyük yıkım getirdi. Böylece, bir dönem Moğolistan bozkırlarından Orta Avrupa içlerine kadar yayılan muazzam Altın Orda İmparatorluğu dağılma sürecine girdi.

1360'lardan başlayan ve en azından XV. yüzyıl ortalarına kadar devam eden dönemin muhtelif zamanlarında çok sayıda Altın Orda prensleri imparatorluğun farklı noktalarında üslenerek hanlık tahtı üzerinde hak iddiasıyla mücadeleye giriştiler. Altın Orda'nın en stratejik bölgelerinden olan Kırım da bu gelişmelerin yoğun olarak yaşandığı yerlerden biriydi. Sözünü ettiğimiz yıllar içinde, "Taht İli"ni[7] ele geçiremediği veya elinde tutamadığı için, geçici olarak Kırım'da üslenerek mücadelesini sürdürmeye çalışan, yarımadada kısa veya nispeten uzun süreli hâkimiyet kuran, adına sikke kestirten birçok hanlar, sâbık hanlar ve hanlık iddiasında bulunan Cengizli prensleri ("oğlanlar"[8])

(Ankara, 1989), ss. 1-5; İlya Vladimiroviç Zaytsev, *Krımskaya istoriografiçeskaya traditsiya XV-XIX vekov* (Moskova, 2009), ss. 187-206; Refat Rustemoğlu Abducemilev, "Şecere predkov krımskih hanov: problema interpretatsii", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 3 (2019), ss. 509-523; Derya Derin Paşaoğlu, "Rodoslovie krımskih hanov soglasno 'Umdet al-ahbar' Abdulgaffara Kırımi", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2017), ss. 213-219; Halim Giray [Halim Geray Sultan], *Gülbün-ü Hânân (Kırım Hanları Tarihi). Değerlendirme-Metin-Tıpkıbasım* (Hazırlayanlar: Alper Başer-Alper Günaydın) (İstanbul, 2013), s. 31; Ebulgâzi Bahadır Han, *Şecere-i Türk. Türk'ün Soy Kütüğü* (Hazırlayan: Necati Demir) (Ankara, 2020), s. 193; *Mu'izz al-Ansab (Proslavyayuşçee genealogii)* (Hazırlayan: Şadman H. Vahidov) (Almatı, 2006), ss. 44-45.

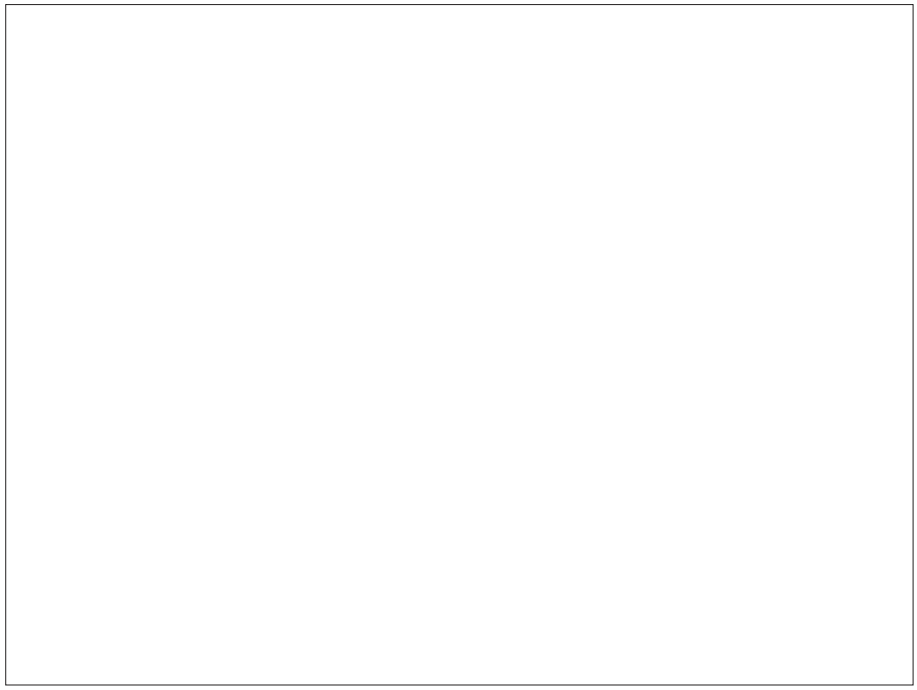
7 "Taht İli", Altın Orda'nın kalbi ve iktidar merkezi olan İdil (Volga) üzerindeki Saray (Saray-ı Berke veya Saray-ı Cedid) Şehri ve geniş çevresi yahut daha genel bir tanımla Aşağı İdil Boyu'ydu.

8 Abdülgaffar Kırımî'ye göre, "oğlan" tabiri Altın Orda hanlarının hanımlarından yani beyimlerinden değil odalıklarından olan oğulları için kullanılmaktaydı. Abdülgaffar Kırımî, *Umdet al-Ahbar* [Umdetü'l-Ahbâr], Kitap: I (Hazırlayan: Derya Derin Paşaoğlu) (Kazan, 2014), ss.

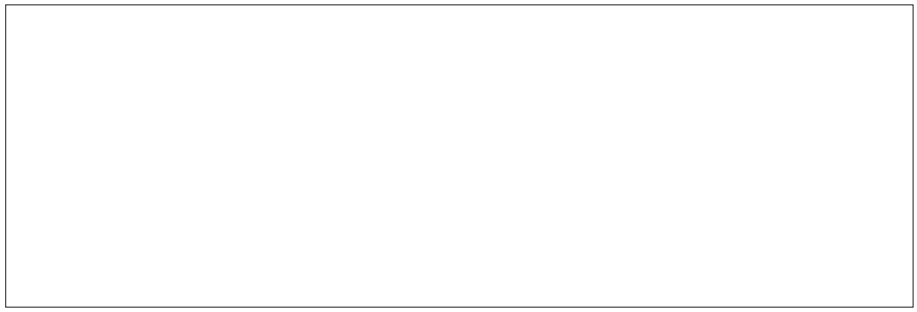
Resim 1: I. Hacı Geray Han'ın Tarak Tamgalı gümüş akçesi. Kırkyer, Hicrî 856 (Milâdî 1452).

Resim 2: I. Meñli Geray Han'ın İtalyan mimar Alevisio'ya (Alvise Lamberti) yaptırdığı karakteristik rönesans stilindeki Demir Kapı (Hansaray-Bahçesaray).

Resim 3: I. Meñli Geray Han'ın Demir Kapı üzerindeki Tarak Tamgası ve unvanları (Hansaray-Bahçesaray).

Resim 4: Hansaray'ın tepeden görünüşü (Bahçesaray).

GERAY HÂNEDÂNI VE OSMANLI DEVLETİ

(KIRIM HANLIĞI DÖNEMİ: XV. YÜZYIL BAŞLARI-1783)

Geray Hânedânı'nın Osmanlı Devleti'ndeki Özel Konumu

Osmanlı Devleti'nin ve Osmanlı hânedânının Geray hânedânına bakışı her şeyden önce Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Devleti için teşkil ettiği kritik öneme göre belirlenmekteydi. Bunun yanı sıra Gerayların bir Cengizli hânedânı olarak kendilerine has ve benzersiz özellikleri onların buna uygun olarak değerlendirilmelerini gerektirmekteydi.

Osmanlı Padişahı Sultan II. Mehmed, İstanbul'u fethinin akabinde bütün Karadeniz havzasını Osmanlı hâkimiyeti altına almak üzere sistematik şekilde harekete geçti. Fatih Sultan Mehmed bir taraftan 1461'de Bizans İmparatorluğu'nun vârislerinden Trabzon (Pontos) İmparatorluğu'nu ortadan kaldırıp topraklarını ele geçirirken, diğer taraftan da Karadeniz'in dört tarafına yayılmış olan Ceneviz ticaret kolonilerine gözünü dikiyordu.

Fatih Sultan Mehmed Kırım Hanlığı'nın kurucusu kabul edilen I. Hacı Geray Han ile ilişki kurmuş, hâkimiyetini Kırım'ın güney sahillerindeki Ceneviz kolonilerine uzatabilmek için teşebbüse geçmişti. I. Hacı Geray Han da Osmanlı Padişahı'na sıcak bir şekilde yaklaşmış, ancak kendi haraçgüzârı olan bu kolonilerin ortadan kaldırılarak onların yerini Osmanlıların alması hususunda aynı sıcaklığı göstermemişti. I. Hacı Geray Han 1466'da öldü. Ondan sonraki on yıla yakın süre içinde Kırım'da I. Hacı Geray Han'ın oğulları olan Nurdevlet, Aydar (Haydar) ve Meñli Geray arasında taht çekişmesi yaşandı. Aynı dönemde, Kırım Hanlığı ile Altın Orda'nın payitahtı Saray'da hâkimiyetini sürdüren ve Altın Orda'yı temsil iddiasında olan Ahmed Han ve oğulları arasında amansız bir mücadele sürmekteydi. Geraylar ve "Taht İli" (Saray) arasındaki bu mücadele XVI. yüzyıl başına kadar devam edecekti. Gerek Saray'ın Kırım üzerindeki gayet ciddî tehdidi, gerekse bir türlü sona ermeyen iç istikrarsızlık Kırım beylerini dönemin yükselen gücü Osmanlı Devleti'nin himayesini aramaya sevk etti. 1475'te Şirin Beyi Eminek'in bu doğrultudaki daveti Sultan II. Mehmed'e harekete geçme fırsatını verdi. Aynı yıl büyük bir Osmanlı donanması ile Kırım sahillerine gönderilen Gedik Ahmed Paşa başta Kefe olmak üzere bütün Ceneviz kolonilerini teslim aldığı gibi, son Bizans hâkimiyet noktası olarak kabul edilen Mangup'daki Teodoro Prensliği'ni de fethetti. Osmanlıların eline geçen bu topraklar doğrudan Osmanlı hâkimiyetinde olarak Kefe Sancağı'nı oluşturacaktı. Gedik Ahmed Paşa'nın başarılı seferi o sırada Cenevizlerce Kefe'de hapiste tutulan I. Meñli Geray Han'ın da tekrar Kırım tahtına çıkarılmasıyla neticelendi.[1]

---

[1] Esasen 1475-1478 arasındaki Kırım olayları ve bu sırada kimlerin Kırım tahtında oturduğu meseleleri tam olarak aydınlanabilmiş değildir. Bu konuda elde edilebilen ve incelenen kaynak-

I. Meñli Geray Han'ın Osmanlı desteğiyle tahtına iadesi Kırım Hanlığı üzerinde Osmanlı himayesinin kurulması manâsına gelmekteydi. Tam o sıralarda yani 1475 yılında I. Meñli Geray Han ile Kırım'daki Ceneviz kolonilerini fetheden Osmanlı kumandanı Gedik Ahmed Paşa arasındaki antlaşmada, Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin esasları belirlenerek, Kırım Hanı I. Meñli Geray Han Osmanlı Padişahı'nın "dostuna dost, düşmanına düşman olacağı" ilkesi üzerinde ahd etti. Bunu bizzat I. Meñli Geray Han'ın İstanbul'a yazdığı bir mektubundan bilmekteyiz.[2]

Bu "ahd"in sadece genel prensipler olarak mı ifade edildiği yoksa, ayrıntılı bir "ahidname" şeklinde mi metne geçirildiği açık değildir. Eğer var idiyse bile söz konusu "ahidname"nin tam metni veya maddeleri günümüze ulaşamamıştır. Bu "maddeleri" beyan eden bazı kaynakların verdiği bilgiler kesin yahut bütünüyle güvenilir mahiyette değildir. Konuya ilişkin bugüne kadar yapılan en derin araştırmanın müellifi olan Halil İnalcık, XVIII. yüzyılın ortalarından sonrasına ait anonim bir Kırım tarihinde verilen bilgilerin diğerlerine nazaran nispeten daha sağlıklı kabul edilebileceği görüşündedir. Bu metne göre, her iki taraf arasında "Evvelâ hilâf-ı şer' birbirimize elimiz dahi ererse katl eylemiyelim ve saniyen her umûrda birbirimize muavenet üzere olup düşmanımızdan intikam alalım ve salisen senden sonra han olanlar biat edip azl ve nasbları Osmanlı Padişahı'nın elinde olsun ve rabian Kefe ve Mangup civarında olan halkın nasb ve kazâsı ve a'şârı Osmanlı'nın elinde olup Kırım hanları ona karışmamak üzere ve Osmanlı Padişahı dahi han sikkesine dokunmamak üzere ahidname imzalanmıştır."[3] Buna çok benzer bir metin de, Mehmed Geray Sultan tarafından (XVIII. yüzyılın ilk yıllarında, yani yukarıda sözü edilen anonim tarihten daha önce) kendi yazdığı tarih meyanında nakledilmiştir.[4]

---

lardaki bilgiler çelişkili ve eksiktir. Ancak, bu olayların seyri her ne olursa olsun, kesin olan hususlar I. Meñli Geray Han'ın bu süreç içinde bir tarihte Osmanlı desteğiyle tekrar Kırım tahtına çıktığı, Osmanlı Devleti ile bir şekilde antlaşma yaptığı (yahut himaye için bir "ahidname" kabul ettiği) ve onun 1478'den 1515'teki ölümüne kadar Kırım tahtında kaldığıdır.

2 Halil İnalcık, "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığının Osmanlı Tâbiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", *Belleten* (Ankara), Cilt: VIII, no.: 30 (Nisan 1944), s. 227; Akdes Nimet Kurat, *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarlık ve Bitikler* (İstanbul, 1940), s. 89.

3 İnalcık, "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığının Osmanlı Tâbiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", s. 224. Paris'deki Fransa Millî Kütüphanesi'nde (Bibliothèque nationale de France) bulunan bu elyazma anonim tarih orijinal halinde yani Türkçe olarak bugüne kadar yayınlanmamıştır. Bununla birlikte metnin Wojciech Kazimirski-Biberstein tarafından yapılan Fransızca tercümesi 1833'te Fransa'da neşredilmiştir. *Précis de l'histoire des khans de Crimée* (Türkçeden Fransızcaya tercüme eden: M. Kazimirski [Wojciech Kazimirski-Biberstein]) (Paris, 1833), ss. 5-6.

4 Mübarek Geray Sultan'ın oğlu olan Mehmed Geray Sultan'ın kaleme aldığı "Tarih-i Mehmed

1750'lerde Fransa Krallığı'nın Kırım'daki konsolosu olarak görev yapan Claude-Charles de Peyssonel de eserinde Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki "ahidnamenin maddeleri"ni vermektedir. Buna göre, 1) Osmanlı Padişahı Kırım ["Tataristan"] tahtına Cengiz Han soyundan gelen prenslerden başka birini getiremezdi; 2) Osmanlı Devleti hiçbir hanı yahut Geray hânedânı mensubu prensi hiçbir sebeple hiçbir zaman idam edemezdi; 3) Hanın toprakları ve hatta onun kanından gelen prenslerin her nerede olursa olsun sahip oldukları arazilerin masuniyeti oraya sığınanlar için ihlâl edilemezdi; 4) Camilerde hutbe önce Osmanlı Padişahı, sonra Kırım Hanı adına okunacaktı; 5) Kırım Hanı'nın Bâb-ı Âlî'den vâkı olacak istekleri asla geri çevrilmeyecekti; 6) Han orduda altı tuğ taşımak istediyse de yalnızca beş tuğ üzerinde anlaştılar; hatta halen bu dahi bölünmüş olup Han'a iki tuğ verilip diğer birer tuğ da Kalgay, Nureddin ve Şirin Beyi'ne verilecektir. Bununla birlikte, Kırım Hanı savaşa gittiğinde yine de beş tuğ çekmektedir; 7) Savaş halinde Osmanlı Devleti Han'ın muhafızları [sekbanları] için 120 kese, kapıkulu mirzaları için de 80 kese [altın] verecekti.[5]

Peyssonel'in verdiği bu bilgiler Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasında ittifak/tâbiyet ilişkisi oluşmasından yaklaşık üç yüzyıl sonra kaleme alındığından başka, hutbe meselesi gibi anakronik bazı özellikler de taşımaktadır. Bu bakımdan, kendisinden sonraki birçok yayında "ahidnamenin şartları" olarak gösterilmesine rağmen, Peyssonel'in verdiği maddeleri ahidnamenin orijinal maddeleri olarak kabul edebilmek mümkün değildir. Yine de, bu maddelerin en azından Peyssonel'in yaşadığı devir yani XVIII. yüzyılın ortaları itibarıyla Kırım Hanlığı ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkilerin temel prensiplerini yansıttığı söylenebilir.

Günümüzde olduğu gibi o dönemde de ortada "ahidname" olarak bir metin bulunmuyordu. Böyle bir metin ya hiçbir zaman mevcut olmamış ya da bir şekilde muhafaza edilememişti. Belki de, en başta ihdas edilmiş olan (Geray hânedânının Kırım Hanlığı tahtındaki yerinin tartışılamayacağı, Gerayların

Geray"ın yegâne nüshası Viyana'daki Avusturya Millî Kütüphanesi, Elyazmaları ve Eski Baskılar Kolleksiyonu'nda (Österreichische Nationalbibliotek [ÖNB], *Sammlung von Handschriften und alten Drucken*), Cod. H.O. 86 numarasıyla bulunmakta olup, henüz kitap halinde yayınlanmamış, ancak bir yüksek lisans tezinde transkripsiyonu yapılmıştır: Uğur Demir, "Târih-i Mehmed Giray (Değerlendirme-Çeviri Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2006) (Bundan sonra "Târih-i Mehmed Giray" olarak gösterilecektir). Mehmed Geray Sultan, anonim tarihteki metinden farklı olarak ahidnamede Kırım'daki hutbelerde önce Osmanlı Padişahı'nın sonra Kırım Hanı'nın adının anılması hususunda bir madde bulunduğunu yazmaktadır. Târih-i Mehmed Giray, 137. Ancak, hutbelerde önce Osmanlı Padişahı'nın adının okunması ancak XVI. yüzyıl sonlarında II. İslâm Geray Han devrinde gerçekleştiğinden, orijinal ahidnamede yer alması mümkün değildir.

5 Claude-Charles de Peyssonel, *Traite sur le Commerce de la Mer Noire*, Cilt: II (Paris, 1787), ss. 228-230.

Resim 1:
1484 yılındaki Akkerman seferi sırasında I. Meñli Geray Han'ın Sultan II. Bayezid tarafından kabulü. Kaynak: Arifî Fethullah Çelebi, *Hünernâme*, Topkapı Sarayı Müzesi, H. 1523, v. 186b.

Resim 2:
Kalgay Âdil Geray Sultan ve Gazi Geray Sultan (sonraki II. Gazi Geray Han) Özdemiroğlu Osman Paşa ile birlikte Safevî ordusuna karşı muharebede (1578). Kaynak: Asafî Dal Mehmed Çelebi, *Şecaatnâme*, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY (Türkçe Yazmalar) 6043, v. 63a.

KIRIM HANLIĞI'NIN YIKILMASINDAN SONRA OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ GERAYLAR

(TANZİMAT ÖNCESİ DÖNEM: 1783-1839)

El çekip bi'l-cümleden etdim bekâya rıhleti
Hasret ile terk edip vatanı mâl-ı devleti
Kendime mesken edindim türâb-ı gurbeti.[*]

Geray Hânedânının Kırım'ı Terk Etmek Zorunda Kalması

1783'te Rusya İmparatorluğu'nun Kırım'ı ilhakıyla birlikte Kırım Hanlığı da ortadan kaldırılmış oldu. Rusya İmparatorluğu her bakımdan büyük önem verdiği Kırım'ı ve hinterlandını imparatorluk bünyesi içinde tamamen sindirerek, bütünüyle Hristiyanlaştırmak ve Slavlaştırmak gayesindeydi. Esasen, pek çok Rusya imparatorluk idarecisi yarımadadaki Müslüman yani Kırım Tatar varlığının zaman içinde şu veya bu şekilde ortadan kaldırılması yahut eritilmesi gerektiği görüşündeydi. Aynı minvalde, Kırım Tatarlarının/Müslümanlarının asırlar devamında Kırım'da bıraktığı maddî ve kültürel izlere de asgarî tahammülle bakılmakta, bunlar mümkün olan en kısa zamanda Rus ve Hristiyan olanlarıyla değiştirilmesi gereken gereksiz unsurlar olarak telâkki edilmekteydi. Rusya İmparatorluğu'nun 1783 sonrasında Kırım'daki temel siyaseti ve stratejisi bu çizgideydi. Bunun neticesinde, hanlığın ortadan kaldırılması sonrasında, hatta ona takaddüm eden kargaşa döneminden başlayarak, Kırım Tatarları ardı ardına gelen göç dalgalarıyla Osmanlı Devleti'ne akmaya başladılar. Müteakip yaklaşık 150 yıllık süreç içinde, bazen binlerle, bazen on binlerle, bazı istisnaî dönemlerde de yüz binlerle ölçülen ama hiç durmayan bu göç dalgaları Kırım'ı tedricî olarak yerli halkından boşaltmaya götürecekti.

Böyle bir ortamda Geray hânedânı mensuplarının da artık vatanlarında yaşamaları imkânı yoktu. Rus ilhakıyla birlikte Geray hânedânına birinci dereceden mensup hemen hiç kimsenin Kırım'da kalmadığı ve kalmasına da imkân verilmediği görülmektedir. Aslında, Geray hânedânı mensuplarının Kırım'dan çıkarılması veya vatanlarını terke mecbur kalmaları süreci Rusya'nın resmen Kırım'ı ilhakı öncesinde başlamıştı. Rusya ordusunun müdahelesi neticesinde Şahin Geray Han'ın tahta geçmesiyle başlayan ve Kırım Hanlığı'nın ortadan kaldırılmasıyla neticelenen 1777-1783 yılları arasındaki dönemde

---

* Saray'daki (Tekirdağ) Ayas Paşa Camii haziresindeki Geray hânedânına ait kabirler arasında bulunan kırık bir mezar taşı kitabesinden.

yarımadada büyük kargaşalar ve kanlı mücadeleler yaşandı. O yıllarda, Şahin Geray Han'a karşı çıkan ister halktan ve beylerden, isterse Geray sultanlardan olsun, sayısız insan hapse atıldı, hatta öldürüldü. Ocak 1778'de patlak veren halk isyanında Şahin Geray Han'a karşı İstanbul'dan gönderilen III. Selim Geray Han'ın han ilân edilmesi üzerine, Rus askerî birlikleri harekete geçti. Şubat yahut Mart 1778'de hanın taraftarları ve onunla beraber olan aile efradından Geray sultanlar, Şahin Geray Han'ın adamları ve Ege adalarından gelmiş olan Rumlar ve Hristiyan Arnavutlar tarafından acımasızca öldürülürken III. Selim Geray Han zorlukla bindiği bir gemiyle Kırım'dan kaçarak canını kurtarabildi.[1] Şahin Geray Han'ın tamamen Rusya desteği ile ayakta durabilen baskıcı rejimi Mayıs 1782'deki yeni bir ayaklanma ile devrildi. Şahin Geray Han Rus ordusunun elindeki Yenikale'ye sığındı. Hanlık tahtına ise Kırım beylerinin ve halkın seçimiyle Şahin Geray Han'ın kardeşi ve isyanın önde gelen şahsiyeti II. Bahadır Geray Han çıkarıldı. Ancak Rus ordusunun tekrar gayet kanlı bir müdahalesiyle Şahin Geray Han geri döndü. Kafkasya'dan ve Rumeli'nden gelip Kırım'da Şahin Geray Han'a karşı mücadeleye katılan II. Bahadır Geray Han ile kardeşi Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan, oğlu Selim Geray Sultan ve Sarı Selim Geray Sultan Ruslar tarafından yakalanarak götürüldükleri Herson'da aylarca hapsedildiler.[2] Onlarla birlikte aynı isyanda yer alan Çoban Geraylardan Halim Geray Sultan ise Şahin Geray Han'ın emriyle Karasubazar'da diğer isyancılarla birlikte sopayla dövülerek öldürülmek suretiyle idam edilmişti.[3]

Şahin Geray Han'a karşı mücadele eden veya onunla beraber olmayan Geray sultanların Kırım'da can emniyetleri bulunmadığından en geç Rusya'nın Kırım Hanlığı'nı ilhakı sıralarında Rumeli'ne veya Kuban taraflarına gitmek mecburiyetinde kaldıkları anlaşılmaktadır. Şahin Geray Han'ın kendisi ve adamları da zaten ilhak ile beraber Kırım'ı terk etmişlerdi. Şahin Geray Han'ın Rusya ilhakı sonrasında da Rusya içlerinde gitmek yerine, Kırım Hanlığı'nın Kuban havalisindeki eski arazisinde bulunmayı sürdürmesi ve oradaki Nogay kabileleriyle ilgili tasarruflarda bulunması, hatta Ural Dağları tarafındaki bozkırlara sürülmek istenen Nogaylara yerlerinde kalmalarını söylemesi, yakın zamana kadar onun en büyük destekçisi olan İmparatoriçe II. Yekaterina'yı rahatsız etti. İmparatoriçe'nin, Knyaz Grigoriy Aleksandroviç Potyomkin'e

---

1 *Prisoedinenie Krıma k Rossii* (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin), Cilt: II (St. Petersburg, 1885), s. 309.

2 Sâbık Han ve üç Geray sultan Herson'da hapiste bulundukları sırada Padişah I. Abdülhamid'e mektup göndererek buradan kurtarılmalarını istemişlerdi. T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (İstanbul) (Bundan sonra BOA olarak gösterilecektir), *HAT*, Dosya no.: 13, Gömlek no.: 449/C.

3 Golda Ahiezer, *Zavoevanie Krıma Rossiyskoy imperiey glazami karaimskih hronistov* (Moskova, 2015), s. 179.

TANZİMAT DEVRİNDE (1839-1876)

OSMANLI DEVLETİ'NDEKİ GERAY SÜLÂLESİ MENSUPLARI

Tanzimat Devri'nin Osmanlı Devleti'ndeki Geray Hânedânı Mensuplarının Hayatına Getirdiği Değişiklikler

Osmanlı Devleti'nde 1839'da Tanzimat Fermanı'nın okunmasıyla başlayan geniş modernleşme reformları, imparatorlukta yaşamakta olan çok sayıdaki Geray sülâlesi mensuplarının statülerine ve hayatlarına da ciddî değişiklikler getirdi. Öncelikle, hemen kesilmemekle birlikte Geraylara ödenen maaşlarla diğer gelirler azalmaya ve vefatlarla birlikte ortadan kalkmaya başladı. Bu durumda, tabiatıyla Geraylar geçimleri için eskisinden farklı arayışlara girdiler.

Karakteristik olarak Geraylar kendilerine tahsis edilen çiftliklerin gelirleri ve devlet tarafından ihsan edilen diğer gelirlerle geçinmekte, genellikle çiftliklerinde ikamet etmekteydi. Tanzimat'tan sonra ise bu durum değişmeye başladı. Gerçi Gerayların Rumeli'ndeki çiftlikleri çevresindeki nüfuz ve prestijleri çoğu halde yine devam etmekteydi. Ancak, Tanzimat ile birlikte Osmanlı idare sistemi radikal değişiklikler içine girmiş, merkezîleşme norm haline gelmeye, ananevî ilişkiler ve roller yerlerini tedricen modern standart usûllere bırakmaya başlamıştı.

Tanzimat öncesi dönemde Gerayların Osmanlı bürokrasisinde ve hiyerarşisinde yer almaları söz konusu değildi. Ne Bâb-ı Âlî'nin, ne de Gerayların böyle bir arzusu vardı. Aksine, Gerayların kendilerine has özel bir statüleri olduğu resmen ve fiilen kabul edilmiş bir durumdu. Cengizli sultanları sınırlı çapta birtakım *ad hoc* idarî sorumluluklar üstlendiklerinde bu daima ya çiftliklerinin çevresindeki ahaliyle ya da Kırım Tatar/Nogay muhacirlerle ilgili konularda olurdu. Bunlara ilâveten, Geraylar özellikle savaş hallerinde belirli kumanda hizmetlerini üstlenirlerdi. Ancak, kumanda ettikleri askerler kendi çevrelerinde yaşayan kimselerden yahut Dobruca'daki Kırım Tatar/Nogay muhacirlerden müteşekkildi. Diğer bir ifadeyle, Gerayların Osmanlı yapısında idarî veya askerî görev üstlenmeleri, ikamet çevrelerine veya tarihî bağlarının bulunduğu Kırım Tatarlarına münhasır kalırdı. Tanzimat'la birlikte bu durum da tedricen değişti.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren artık Gerayların standartlaşan Osmanlı idarî veya askerî sisteminde memur olarak yer almaya başladıkları görülmektedir. Ancak, yeni dönemde Geraylara bürokrasi içinde verilen yer eskisi gibi onların tarihî sıfat ve rollerinin bir uzantısı mahiyetinde olmayıp, kabul edildikleri memuriyetler de onlara özel görevler değildi. Gerayların üstlendikleri resmî görevler bazı hallerde onların tarihî kimliklerine referansları

ihtiva etse de, artık onlar genel Osmanlı askerî yahut sivil bürokrasisi içinde mevcut memuriyetlere talip olmakta ve bunları almaktaydılar. Diğer bir ifadeyle, her ne kadar Gerayların geçmişi ve ilişkileri birçok halde onların "kayırılması" açısından yararlı olmaktaysa da, bürokrasiye dahil olduklarında neticede sıradan birer Osmanlı memuru haline gelmekteydiler.

Gerayların Osmanlı ordusunda yer alma şartları da bu dönemde değişti. Klasik uygulamada Geraylar her ne kadar zaman zaman Osmanlı ordusu bünyesinde görev alsalar da, bundan dolayı kesinlikle Osmanlı dünyasının bilinen yapısına entegre olmazlar, standart Osmanlı askerî unvanları Osmanlı bürokrasisi tarafından hiçbir şekilde Geraylar için kullanılmadığı gibi kendileri tarafından da benimsenmezdi. Aksine, Kırım Hanlığı'nın ortadan kaldırılışından sonra dahi Osmanlı ordusu içinde görev alan Geraylara Bâb-ı Âlî'ce "Kalgay" ve "Nureddin" gibi hanlığa ait unvanlar verilmişti. O dönemlerde, Gerayların kendi hânedân unvanları ve sıfatları varken Osmanlı bürokrasisine ait herhangi bir unvanı küçümsediklerine, kendilerini kesinlikle bunun üzerinde gördüklerine hiç şüphe yoktur. Ancak hem Kırım Hanlığı'nın çok gerilerde kalması, hem de Tanzimat'ın getirdiği yeni şartlar bu durumu değiştirecekti. Daha önce bir Geray'ın paşa unvanını alması eşyanın tabiatına aykırı iken, XIX. asrın ikinci yarısında bazı Gerayların Osmanlı sivil yahut askerî yapılanmasında standart hiyerarşi içinde yer ve görev alarak paşa rütbesini taşıdıkları görülecektir.

Tanzimat döneminin Osmanlı ülkesindeki Gerayların resmî ve sosyal statülerine getirdiği değişiklikler onların unvanlarına da yansıdı. Evvelce Osmanlı belgelerinde Geray sultanlardan bahsederken mutlaka "Selâtîn-i Cengiziyye'den" (Cengizli sultanlarından) veya "Sülâle-i Cengiziyye'den" (Cengizli sülâlesinden) ibareleriyle kökenleri belirtilir ve onlara "mumâileyh" şeklinde atıfta bulunulurdu. Buna göre, Geray hânedânının erkek üyelerinin tamamının adının sonunda muhakkak "Sultan" ibaresi yer alır, onlara günlük hayatta da "Sultan Efendi" diye hitap edilirdi. XIX. asrın ortalarından itibaren resmî muamelelerde isimlerinden sonra gelen "Sultan" ibaresi terk edilerek,[1]

[1] Bu uygulamanın başladığı zaman hususunda günümüze ulaşan bir belge ipucu vermektedir. Gerayların Sahib-i Arzı Devlet Geray Sultan'ın vefatı üzerine bu görevin Murad Geray Sultan'a verilmesi münasebetiyle hazırlanan ve geçmişteki benzer belgelere esaslanarak, hatta onların metinlerini kopya ederek kaleme alındığı belli olan 1849 yılına ait bir buyuruldunun müsveddesinde önce "Selâtîn-i Cengiziyye" ibaresi kullanıldıysa da metin redakte edildiğinde bunun üzerinin çizilerek "Sülâle-i Cengiziyye" şeklinde değiştirilmiş, aynı şekilde Devlet Geray ve Murad Geray adlarından sonra gelen "Sultan" kelimeleri de silinmişti. Böylelikle, bu unvanların resmî manâda artık geçerli olmadığı gösterilmekteydi. T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (İstanbul) (Bundan sonra BOA olarak gösterilecektir), *A.DVN.MHM.*, Dosya no.: 7/A, Gömlek no.: 97. Bununla birlikte, ileriki tarihlere ait resmî belgelerde nadiren de olsa Gerayların "selâtîn-i Cengiziyye" (Cengizli sultanları) olarak zikredildiğine rastlanmaktadır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON DÖNEMLERİNDE (1877-1922)

GERAY SÜLÂLESİ MENSUPLARI

Savaşlar, Göçler ve Geraylar

XIX. asrın son çeyreğine girildiğinde Osmanlı Devleti'nde yaşayan Geray sülâlesi mensuplarının hayatlarında da kaçınılmaz olarak büyük değişiklikler görülmeye başlandı. Artık Kırım Hanlığı'nın ortadan kaldırılmasının üzerinden yaklaşık bir asırlık zaman geçmiş, Rusya hâkimiyeti Kırım'a güçlü bir şekilde yerleşmiş, Kırım Tatarlarının âdetâ durmaksızın Osmanlı Devleti'ne akan göçleriyle Kırım bir zamanlar Gerayların tebası olan aslî halkından boşalmaya başlamıştı. Kırım Hanlığı'nın ve onun hânedânının hatıraları da çok geride kalmaktaydı. Osmanlı Devleti ise ard arda gelen savaşların ve siyasî krizlerin neticesinde durdurulamaz muazzam toprak kayıplarını yaşamakta, iktisadî ve sosyal pek çok problemle boğuşmaktaydı.

Zamanın bu şekilde gidişatıyla birlikte Gerayların Osmanlı Devleti'ndeki statüleri de radikal şekilde değişmeye başladı. Onların kendilerine çiftlik ve toprakların tahsis edildiği, otomatik olarak maaşa bağlı oldukları, statülerinden dolayı resmen ve fiilen imtiyazlı muamelelere tâbi tutuldukları dönemler geride kalmıştı. Rumeli'ndeki çiftliklerinde ikâmet eden, devletten düzenli gelirleri olan, genel olarak ciddî ölçüde itibar gören, en azından mahallî çapta nüfuz sahibi olan ve kökenleriyle daima iftihar eden Geray imajı tedricen silinmeye başladı. Bu dönemde, Rumeli'nden özellikle İstanbul'a ve imparatorluğun başka yerlerine gittiklerinde çoğu zaman insanların kendi statülerinden habersiz olduklarını görmenin onları hayal kırıklığına uğrattığı tahmin edilebilir. Diğer bir deyişle, onlar da giderek sıradan Osmanlı tebalarının aralarına karışmaya başlıyor, şahsî kabiliyetlerine, tuttukları yola ve nihayet talihlerine göre eski sosyal hayatlarından farklı yeni bir hayat tarzına dahil oluyorlardı.

Osmanlı Devleti için fevkalâde yıkıcı neticeleri olan 93 Harbi yani 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı imparatorluktaki Geray sülâlesi mensupları için de dramatik bir dönüm noktasını teşkil etti. Savaşın kendisi yeteri kadar tahripkâr olmuş, çarpışmaların yaşandığı Rumeli bölgeleri yanıp yıkılmıştı. Bundan oralardaki Gerayların çiftlikleri de payını almıştı. Bu duruma maruz kalan Gerayların en tipik örneklerinden biri Saadet Geray Paşa'dır. Savaşta paşa olarak Osmanlı ordusunda vazife alan ve gayet varlıklı bir şahsiyet olan Saadet Geray'ın İslimye Kazâsı'ndaki altı ve Kırkkilise Kazâsı'ndaki üç çiftliği, konakları, evleri ve bahçeleri Rus askerleriyle yerli Bulgarlar tarafından bütünüyle tahrip edilmiş, bütün eşya ve hayvanları gasb olunmuştu.[1]

[1] BOA, *Y.PRK.BŞK.*, Dosya no.: 2, Gömlek no.: 59; *Y.MTV.*, Dosya no.: 2, Gömlek no.: 25;

Elbette ki, 93 Harbi'nde bütün mal ve mülklerini kaybeden Geraylar Saadet Geray Paşa'dan ibaret değildi. Geray hânedânının Rumeli'ndeki en önemli köylerinden biri olan Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan fevkalâde varlıklı ve nüfuzlu Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan da aynı durumla karşılaşmıştı. Selâmet Geray Sultan'ın Fındıklı ve çevresindeki geniş arazilerine savaş sonrasında Bulgar köylüler tarafından el konuldu ve malları yağmalandı.[2] İslimye'nin Buhalı Köyü'nde yaşayan Âdil Geray Sultan'ın köydeki dükkân ve depoları ise Rus ordusundan top ve mermi alan Bulgar çeteciler tarafından yerle bir edildi.[3] Osman Geray Sultan zâde Hacı Safa Geray Sultan ve kardeşi Saadet Geray Sultan'a ait Yeni Zağra Kazâsı'ndaki çiftlikler de savaş sırasında yerli Bulgarlar tarafından yakılıp yıkıldı.[4] Benzer olaylarla karşılaşan başka Geraylar da olduğuna şüphe yoktur.

Savaşın ateşi içinde Geray sülâlesine mensup pek çok kimse İstanbul'a veya Osmanlıların hâkim oldukları yerlere kaçtı. 93 Harbi'ni sonlandıran 1878 tarihli Berlin Antlaşması'na göre savaş dolayısıyla mülteci olanların geri döndüklerinde mal ve mülkleri üzerindeki hakları mahfuzdu. Ancak teorideki bu hakkın gerçekten kullanılabilmesi nadiren mümkündü. Aynı durumdaki başka Müslüman ailelerinin çoğunda olduğu üzere, savaş sonunda geri dönen Geray aileleri yerli Hristiyan halkın kendi mülklerine oturmuş ve mallarını yağmalamış olduğunu görmekteydi. Bu hususta Bulgar makam ve mahkemelerine yaptıkları müracaatlar ise çoğu halde bütünüyle neticesiz kalmaktaydı.

Saadet Geray Paşa her şeyini kaybetmiş olarak İslimye'den Rumeli'nin Osmanlı Devleti'nin elinde kalan kısmına hicrete mecbur kalmıştı. Saadet Geray Paşa savaş sonrasında gerek Osmanlı, gerekse Rusya devletleri nezdinde mallarının iadesi için teşebbüslerde bulundu.[5] Ancak, milyonlarca insanın yerinden yurdundan olduğu, bambaşka bir düzenin eskisinin yerini aldığı ortamda onun şahsî mal ve mülkünün iadesi imkân haricindeydi. Dahası, paşanın savaş öncesinde bölgeden iltizâm ile topladığı a'şâr vergilerinin kendisine büyük miktarda zimmet olarak çıkarılması paşayı daha da zor durumda bırakmaktaydı.[6] Paşanın bu zimmete karşılık emlâki haczedildiğinden başka, İslimye'deki belgelerin birçoğu savaş sırasında kaybolduğundan durumun

HR.SYS., Dosya no.: 1231, Gömlek no.:12; *HR.H*., Dosya no.: 589, Gömlek no.:17.

2 Dobrina Berova, "Tatari i Çerkezi v Yambolska oblast (XV-XIX v.)", *İzvestiya na Muzeite ot Yugoiztoçna Bılgariya*, Cilt: XXI (Burgaz, 2005), s. 205; İvan Dragov-Mariya Nikolçovska-İvan Slavov, *Selo Tenevo. Daleçno i blizko minalo* (Sofya, 2017), s. 34.

3 Aleksandır Milanov, *Boyacişkiyat bunt* (Varna, 1977), s. 83.

4 Lüben Berov, "Agrarnoto dvijenie v İztoçna Rumeliya po vreme na Osvobojdenieto", *İstoriçeski pregled* (Sofya), no.: 1 (1956), s. 14.

5 BOA, *HR.SYS*., Dosya no.: 1231, Gömlek no.:12.

6 BOA, *İrade-Dâhiliye*, Dosya no.: 917, Gömlek no.: 72768; *ŞD*, Dosya no.: 308, Gömlek no.: 37.

Resim 1:
Mehmed Ali Geray Sultan (Mesud Geray Sultan'ın oğlu), Bulgaristan Parlamentosu (*Sıbranie*) milletvekili.
Kaynak: Bölge Tarih Müzesi (*Regionalen istoriçeski muzey*) (Sofya).

Resim 2:
Hüseyin Muharrem Saadet Geray (Saadet Geray Paşa'nın oğlu, 1867-1902), Vefa İdadîsi Müdürü.
Kaynak: Ali Çankaya, *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler* (*Mülkiye Şeref Kitabı*), Cilt: III (Ankara, 1969), s. 305.

KUZEY KAFKASYA'YA YERLEŞEN GERAYLAR

Kırım Hanlığı Devrinde Geraylar ve Kuzey Kafkasya

Hâkimiyet ve nüfuz sahası Kuban Nehri havzasındaki topraklara uzanan Kırım Hanlığı'nın, dolayısıyla Geray hânedânının, Kuzey Kafkasya ile, özellikle de Adıge (Çerkes) kabileleri ile öteden beri gayet yakın ilişkileri vardı. Kuban Nehri havalisinde Adıgelerin yaşadığı bölgelerin bir bölümü doğrudan Kırım Hanlığı topraklarına dahil olduktan başka, daha güneydeki ve doğudaki Adıge toplulukları ile de Kırım Hanlığı'nın bağlantısı hiç kopmamıştır. Bazı Adıge kabilelerinin Kırım Hanlığı'na tâbiyeti I. Meñli Geray Han devrine yani XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmaktaydı.[1] Kırım Hanlığı ile muhtelif Adıge kabileleri arasında zaman zaman gayet kanlı hâkimiyet mücadelelerinin de vuku bulduğu ve bu süreçte tarafların karşılıklı büyük kayıplar verdiği bir gerçektir. Ancak bu mücadeleler hiçbir zaman taraflar arasında bir etnik savaş mahiyetini almamıştır. Bu çatışmalar esnasında Adıge kabilelerinden bazıları hanlık ile beraber hareket ederken, Kırım Tatar veya Nogay unsurlardan Çerkes kabileleriyle birlikte olanlar da görülmüştür. Esasen, gerek bir devlet olarak Kırım Hanlığı'nın, gerekse bir hânedân olarak Gerayların Adıgelerle gayet derin ve köklü ilişkileri bulunmaktaydı. Hatta, Adıge kabileleriyle olan yakın ilişkilerinin Kırım hanlarını bu kabileler arasındaki ihtilaflara dahil olmaya sevk ettiği, daha doğrusu Adıge kabile reislerinin akrabalık bağları olan Kırım hanlarını rakiplerine karşı kendilerine askerî açıdan destek olmaya çağırdıkları da bilinmektedir.[2]

---

[1] Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov, *Krımskoe hanstvo pod verhovenstvom otomanskoy portı do naçala XVIII veka* (Sankt-Petersburg, 1887), s. 247.

[2] Bu durumun pek çok örnekleri bulunmaktadır. 1616, 1629, 1631 ve 1653 yıllarında Kırım Hanlığı Kabardeyler arasındaki iç çatışmalarda şu veya bu tarafın yanında yer almıştır. Bunda hanların akrabalık bağları birinci derecede rol oynamaktaydı. Şu cümleden olarak, III. İslâm Geray Han'ın hanımının Büyük Kabarda prenslerinden Kelmamet İbak'ın kız kardeşi olması, 1653'te Kabardey kabileleri arasında çıkan bir ihtilafa Han'ın karışmasına yol açmıştı. Kelmamet İbak eniştesi III. İslâm Geray Han'a annesini göndererek, rakiplerine karşı kendisine ordusuyla destek vermesini rica etmiş ve bu ricası yerine getirilmişti. Zaira Arslangereyevna Tseyeva, "Etnokulturnıe svyazi çerkesskoy i tatarskoy elit v XV-XVIII vv.", *İnformatsionno-analitiçeskiy vestnik* (Maykop), no.: 8 (2004), s. 158; Anatoliy Ahmedoviç Maksidov, *Adıgi i narodı priçernomorya* (Nalçık, 2003), s. 63. 1761'de ise, Adıge Temirguey (Kemirguey/Çemguy) kabilesi prensi Bolotoko Besleneylere saldırdığında, Besleney kabilesinin prensi Kanuko çatışmada hayatını kaybetti. Kanuko'nun kız kardeşi (yahut ablası) o sırada Kırım tahtında bulunan Kırım Geray Han'ın annesi yani Ulu Beyim olduğundan, geleneklere göre Han'ın intikam almak üzere Temirgueylerin üzerine yürümekten başka yapabileceği bir şey yoktu. Maksidov, *Adıgi i narodı priçernomorya*, s. 59.

Kırım Hanlığı'nın sivil bürokrasisinde ve ordusunda, özellikle de hanların muhafız birliklerinde Adıgelerin önemli bir yeri bulunmaktaydı. Daha 1521'de, I. Muhammed (Mehmed) Geray Han Moskova'yı kuşattığında ordusunda Çerkes birlikleri de bulunuyordu.[3] Bundan sonraki devirlerde de Kırım Hanlığı ordularında daima Adıgelerden ve başka Kafkas kabilelerinden oluşan birlikler görülecektir.[4] Bazı Adıge kabilelerine karşı çıktığı şiddetli seferlerle tanınan I. Sahib Geray Han (1532-1551), yakın koruması için yine Adıgelere güvenmekteydi. Onun Osmanlı ve Memlûk örnekleri üzerinden kendisine tamamen Adıgelerden oluşan bir "kapıkulu" muhafız birliği kurduğu bilinmektedir.[5] I. Sahib Geray Han'ın bu uygulaması sonra da sürdürülecektir. Kırım Hanlığı'nın idarî sınıfı içinde de çok sayıda Adıge vardı. Özellikle XVII. yüzyıldan itibaren Çerkesler hanlık memurları arasında temayüz etmişlerdir.[6]

Muhtelif zamanlarda Kırım'a yerleşmiş Adıge ve diğer Kafkasya halklarına mensup insanların sayısının azımsanmayacak miktarda olduğu, hanlığa ait her türlü belgede sık sık bu insanlardan söz edilmesinden anlaşılmaktadır. Kırım Tatarları arasında günümüze kadar gelen sayısız lakap ve soyadı da buna şehadet etmektedir. Kırım toponimlerinde görülen Çerkeskermen, Çerkes Tüz, Çerkes Mahallesi (ve belki de Bahçesaray'a bağlı köyler olan Teberti ve Kabartı) gibi isimler Çerkeslerin Kırım'daki yaygın yerleşimlerinin hatıralarıdır.

Atalık Müessesesi

Geray hânedânı mensuplarının genel olarak Kuzey Kafkasya, özel olarak da Adıgelerle ilişkisi yalnızca hanlığın idarî, siyasî ve demografik yapısına ait bu olgulara münhasır değildi. Bütün bunlara ilâveten, Gerayların pek çoğunun belirli Adıge kabileleriyle daha çok küçük yaşlardan itibaren kadim "atalık" âdeti dolayısıyla kurdukları şahsî bağları vardı. Özellikle Cengizli geleneğiyle ilişkili olan Türk-Moğol devletlerinde, şehzadeler küçük yaştan itibaren ter-

---

3 Maksidov, *Adıgi i narodı priçernomorya*, s. 57.

4 I. Devlet Geray Han'ın ordularında, Moskova'yı ateşe verdiği 1571 seferi dahil olmak üzere, daima Adıge (Çerkes) kuvvetleri de bulunuyordu. Zaurbek Anzoroviç Kojev, "Srajenie na r. Afips (1570 g.): istoriçeskiy kontekst", *Vestnik nauki Adıgeyskogo respublikanskogo instituta gumanitarnıh issledovaniy imeni T. M. Keraşeva* (Maykop), no.: 17 (41) (2018), s. 113. 1655'de IV. Mehmed Geray Han'ın ordusunda hem Temrük tarafından, hem de dağdan gelen Çerkesler yer almaktaydı. Gennadiy Aleksandroviç Sanin, *Otnoşeniya Rossii i Ukrainı s Krımskim hanstvom v seredine XVII veka* (Moskova, 1987), s. 157.

5 Vladimir Viktoroviç Gudakov, *Severo-zapadnıy Kavkaz v sisteme mejetniçeskih otnoşeniy s drevneyşih vremyon do 60-h godov XIX veka* (Sankt Petersburg, 2007), s. 263.

6 O kadar ki, Nogay mirzaları hanlıkta "bütün işlerin Çerkeslere verildiğinden, kendilerinin ise işe karıştırılmadıklarından" şikâyet etmekteydi. Maksidov, *Adıgi i narodı priçernomorya*, s. 62.

biye edilmek maksadıyla muteber ve asil bir "atalık"ın gözetimine bırakılırdı. Sıradan bir mürebbî yahut hocadan çok daha fazla önemi olan "atalıklar" bu vesile ile sarayda gayet nüfuzlu bir konuma gelirler ve özellikle eğittikleri müstakbel hükümdarın başdanışmanı durumunda olurlardı.[7]

Kırım Hanlığı'ndaki atalık uygulaması bu örneklere benzemekteydi. Kırım Hanlığı'nda da Geray sultanlar ileride han, kalgay ve nureddin mansıplarına yahut başka mevkilere geldiklerinde atalıkları onların siyasî danışmanlıklarını yaparlar, saraylarının bilfiil idaresini üstlenirlerdi.[8] Özellikle XVI. yüzyıldan itibaren, gençliğinde hana atalık olmuş olan kişi yine bu sıfatıyla o hanın hükümdarlığında sarayda önemli görevler üstlenmekteydi. Rusya'dan ve Lehistan-Litvanya'dan düzenli olarak gelen vergi mahiyetindeki hediyeler listesinde muhakkak atalık sıfatıyla onların adları da yer alırdı.[9] Atalıklar en

[7] Altın Orda'nın vârisleri olan hanlıklarda hanzâdelerle hayatları boyunca yakın ilişkide olan atalıklar sarayda ciddî ölçüde nüfuz sahibi olduklarından başka, kendilerine önemli devlet görevleri de verilirdi. Meselâ, Kazan Hanlığı'nda durum böyle olup, atalıklar büyük kabilelerin ileri gelen şahsiyetleri arasından belirlenir ve gelecekte han ile kabile zadegânı arasında bir köprü olacakları göz önünde bulundurulurdu. Damir İshakov-İskander İzmaylov, *Vvedenie v istoriyu Kazanskogo hanstva. Oçerki* (Kazan, 2005), s. 60. Timur Devleti ile onun Hindistan'daki vârisi olan Babür Devleti'nde de atalık en asil tabakalardan seçilir, şehzâdenin üzerinde ancak babasıyla kıyaslanabilecek bir nüfuza sahip olurdu. Babürlü sarayında atalığın fevkalâde nüfuzu olduğu gibi büyük hassasiyet gerektiren bir yeri de bulunmaktaydı. Munis Daniyal Faruqui, *The Princes of the Mughal Empire, 1504-1719* (New York, 2012), s. 76; Lisa Balabanlılar, *Imperial Identity in the Mughal Empire. Memory and Dynastic Politics in Early Modern South and Central Asia* (Londra-New York, 2016), s. 110. Burada önemli bir ayrıntı şudur ki, Babür Devleti'ndeki atalık (aynı Osmanlı Devleti'ndeki lala gibi) şehzâdenin yaşadığı yerde ona eşlik ederken, Kırım Hanlığı örneğinde küçük yaştaki Geray sultan atalığına gönderilir, daha doğrusu onun tarafından alınırdı. Esasen muhtelif Türk/İslâm devletlerinde (Selçuklular, Harzemşahlar, Eyyubîler, İlhanlılar, Timurlular, Karakoyunlular, Akkoyunlular, Memlûkler, Osmanlılar ve Safevîler) mevcut olan ve atalık ile temelde aynı olan yani genel olarak şehzâdelerin mürebbîlerini ifade eden "atabeylik" veya "lalalık" müesseseleri, zaman içinde muhtelif idarî veya askerî makamlara evrilmiştir. Kenan Ziya Taş, *Osmanlılarda Lalalık Müessesesi* (Isparta, t.y. [1999]), ss. 15-25.

[8] Andrey Vasilyeviç Belyakov-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov-Maksim Vladimiroviç Moiseyev, "İnstitut atalıçestva v postzolotoordınskom mire", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2017), s. 417. O kadar ki, Moskova Büyük Knyazı'nın Kırım'a gönderdiği elçi Yelizariy Leontyeviç Rjevskiy II. Mehmed Geray Han'ın tahta çıkmasından sonra atalığı olan Muslu Atalık'ın hanlıkta önemi itibarıyla Şirinlerin beyi Ali Bey'den hemen sonra geldiğini yazmaktaydı. Andrey Vasilyeviç Belyakov-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov, "'Delo Muslı atalıka'. K istorii voenno-politiçeskogo protivostoyaniya Reçi Pospolitoy, Russkogo gosudarstva i Portı v period dinastiçeskogo krizisa v Krımu v 1584-1588 gg.", *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 6 (2014), ss. 55-56. Elbette ki, bütün atalıklar Muslu Atalık kadar yükselmeseler de, bu örnek onların hanlıktaki yerleri hakkında önemli bir karine teşkil etmektedir.

[9] Belyakov-Vinogradov-Moiseyev, "İnstitut atalıçestva v postzolotoordınskom mire", ss. 414-415.

üst seviyede elçiler olarak da görevlendirilirdi. Kısacası, atalık kavramını yalnızca bir vasıf değil, bir unvan olarak anlamak gerekmektedir.

Geray hânedânı mensuplarının Kırım Hanlığı'nın erken devirlerinde esas olarak Altın Orda'nın önde gelen kabilelerine atalığa verildiği söylenebilir. Daha önce de örnekleri bulunması muhtemel olmakla birlikte, I. Devlet Geray Han'ın saltanat döneminde (1551-1577) Geray hânedânının yeni dünyaya gelmiş erkek mensuplarının Kafkasya'da atalığa verildiğini bilmekteyiz.[10] En azından bu dönemden itibaren, Kırım Hanlığı'nda atalıkların Kafkasya'daki Adıge kabilelerinden seçilmesi yaygın bir âdet haline dönüşmüştür. Buna göre, Adıge atalık hanzâdenin yanında kalmaz, hanzâde atalığın memleketine giderdi. Kırım'da Geray hânedânından bir oğlan dünyaya geldiğinde, önceden belirlenmiş olan bir Adıge kabilesine haber gönderilirdi. Bunun üzerine, o kabileden gerekli vasıfları haiz bir kadın süt anne (daye) olarak seçilir ve bu ona törenle bildirilirdi. Daha sonra, kabileye mensup kalabalık bir grup başlarında kabilenin beyi bulunduğu halde Kırım'a gelirdi. Atalık heyeti beraberinde getirdiği büyük miktardaki et, bal, un, boza ve diğer yiyeceklerle Han'ın veya atalığa alınacak çocuğun babası olan Geray sultanın dairesiyle çevredekilere üç gün boyunca ziyafet verirdi. Bunu müteakip, geliş maksatları Han'a veya Geray sultana resmen bildirilirdi. Nihayet, geleneklere büyük bir titizlikle uyularak, süt annesi olacak olan kadın ve diğer kadınlar küçük bebeği başlarının üzerine koyarak öz annesinden teslim alırlardı. Bu şekilde Kafkasya'ya götürülen küçük Geray sultana orada büyük ihtimam gösterilirdi. Ona 7 yaşından itibaren savaş sanatları, zorluklara karşı direnme ve itaat öğretilir, sultanlığın gerektirdiği terbiye verilirdi. Ergenlik yaşına (15 yaşına) gelince genç Geray sultan yeni elbiseler giydirilmiş ve en iyi silâhları kuşanmış olarak merasimle Kırım'a geri götürülürdü. Çerkes kafilesi yine üç gün boyunca yanlarında getirdikleri yiyeceklerle etrafa ziyafet verir, daha sonra genç Geray sultan asıl ailesine teslim edilirdi. Geray sultanın babası da onlara pek çok kıymetli hediyeler dağıtırdı.[11]

Atalık uygulamasının genç Geray sultanların yetişmesi ve terbiye almasının ötesinde manâ ve neticeleri vardı. Bir Adıge kabilesinin atalık olarak seçilmesi o kabileye büyük bir şeref bahşedilmesi olarak görülürdü.[12] Bu durum

---

[10] Yaroslav Valentinoviç Pilipçuk, "Krımsko-tatarskiy faktor v istorii Kabardı", *Nauçnıy Tatarstan* (Kazan), no.: 2 (2019), s. 7.

[11] *Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti ve Kırım Hakkında Bazı Ma'lûmât-ı Mühimme ve Tahrîrât-ı Resmiyyeyi Hâvî Mecmuadır* (Hazırlayan: Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov) (Sankt Petersburg, 1881), ss. 24-26; Kesbî Haşim Mehmet Efendi, *Ahvâl-i Anapa ve Çerkes* (Hazırlayan: Mustafa Özsaray) (İstanbul, 2012), ss. 45-46.

[12] Xaverio Glavani, *Opisanie Çerkessii 1729 g*. (Fransızcadan Rusçaya çeviren: Yevgeniy Gustavoviç Weidenbaum) (Tiflis, 1893), s. 6.

Resim 1:
Albay Sultan Han Geray (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, 1808-1842; araştırmacı ve yazar) (Rusya İmparatorluk Kafkas-Dağlı Muhafız Yarım-Bölüğü zâbiti üniformasıyla, 1835).

Resim 2:
Tuğgeneral Sultan Âdil Geray (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, 1819-1877).

GERAY HÂNEDÂNININ BUGÜNKÜ KIRIM, TÜRKİYE, BULGARİSTAN VE YUNANİSTAN'DAKİ HATIRALARI VE İZLERİ

1783'te Kırım Hanlığı'nın Rusya İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılmasıyla birlikte Geray sülâlesi de ortadan kalkmış değildir. Aksine, onlarca kolu olan bu çok geniş sülâlenin mensupları Rumeli'nde ve Kafkasya'da sadece fizikî mevcudiyetlerini değil, 1783 sonrasındaki en azından bir asırlık bir süre boyunca büyük ölçüde kimliklerini de muhafaza edegelmişlerdir. Zaten bizzat bu kimliğin muhafazası, onlara gerek Osmanlı Devleti'nde, gerekse Rusya İmparatorluğu'nda birtakım imtiyazları temin etmekteydi. Bu durum, birçok bakımdan I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin ve Rusya İmparatorluğu'nun ortadan kalkmasına kadar devam etmiştir. Geray sülâlesi mensupları özellikle bu dönemden sonra kollektif kimliklerini ve soy aidiyetlerini büyük ölçüde kaybetme sürecine girmişlerdir. Elbette, sülâle kimliğini ve bilincini şu yahut bu şekilde bundan sonra da koruyan, hatta bunu günümüze kadar taşıyan fertler ve kollar varsa da, artık kollektif manâda ve birbiriyle bağlantılı bir "Geray hânedânı"ndan söz edebilmek mümkün değildir. Geray sülâlesinden gelen pek çok kişilerin varlığının yanında, bu tarihî hânedândan günümüze bazı maddî izler de ulaşmıştır. Bunlar Gerayların asırlar boyu yaşadıkları Kırım'da ve eski Osmanlı Devleti arazisi üzerinde bulunmaktadır.

Geray hânedânından günümüze kalan en önemli maddî kalıntıların onların vatanı ve tahtgâhı olan Kırım'da bulunması elbette şaşırtıcı değildir. Bu hânedânla özdeşleşen ve asırlarca Kırım Hanlığı'nın idare edildiği Hansaray da, adını verdiği şehir olan Bahçesaray'da ve başından geçen herşeye rağmen ayaktadır. Ancak Kırım'ın ve Kırım Tatarlarının son iki buçuk asırda yaşadığı fevkalâde ağır dönemler içinde Gerayların bu yarımadadaki (doğrudan kendi hânedânlarına ait) maddî mirası ne yazık ki yalnızca Bahçesaray'daki Hansaray'a ve pek az sayıdaki diğer bazı yapılara münhasır kalmıştır.

Geray hânedânı mensupları yüzyıllar boyu yaşadıkları Osmanlı topraklarında da pek çok maddî izler bırakmışlardır. Onların gerek kurdukları vakıflar yoluyla, gerekse şahsî teşebbüsleriyle özellikle Rumeli'nde pek çok cami, çeşme, han, hamam, saray, konak, köprü, değirmen ve benzeri imar faaliyetlerinde bulundukları arşiv belgelerinden ve dönemin tarihlerinden görülmektedir. Bugün mevcut olmayan, bize intikal eden belge ve bilgi olmadığı için geçmişteki varlığından dahi haberdar olamadığımız başka yapılar da mutlaka vardı. Herşey bir yana, Osmanlı topraklarında vefat eden Geray sultanların hepsinin mevkilerine göre kabirleri ve mezar taşları olduğu muhakkaktır. Geraylara ait

bu gibi mimarî eserlerden ve mezar taşlarından ancak sınırlı sayıda bazıları günümüze ulaşabilmiştir.

Sözünü ettiğimiz bu maddî kalıntılar, eski Osmanlı topraklarından olan bugünkü Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan devletleri sınırları dahilindedir. Esasında Geray hânedânı mensuplarının muazzam Osmanlı coğrafyası içinde pek çok yerlerde ikamet ettikleri, sefere çıktıkları, gezdikleri, hatta vefat ederek defnedildikleri göz önünde tutulursa, bugün başka ülkelerin sınırları içinde kalan yerlerde de birtakım maddî izler bırakmış olduklarına şüphe edilemez. Bunlardan hiç değilse bazılarının günümüze ulaşmış olması beklenir. Nitekim, bu tür kalıntıların varlığına dair iddia ve söylentilerle de karşılaşılmaktadır.[1] Bununla birlikte, yukarıda sözünü ettiğimiz üç devlet toprakları ve Kırım dışında kesin olarak Geray hânedânıyla ilişkilendirilebilecek yapı kalıntılarını tespit edemedik.

Geray hânedânı mensuplarının yaşamış oldukları yerlerdeki izleri yalnızca maddî kalıntılardan ibaret değildir. Geray sülâlesinin yaşadığı yerlerde çevre halkının hafızasında kalabilmiş hatıralar, anlatılmaya devam eden söylentiler, rivayetler, hikâyeler, yer isimleri ve başka sözlü tarih verileri gibi somut olmayan kalıntılar, hakikate uyup uymamalarından ziyade, aradan geçen uzun süre içinde Gerayların yaşadıkları çevrede bıraktıkları imajın tespiti açısından önem arz etmektedir. Hatta açıkça gerçek dışı rivayetler ve hikâyeler dahi onlar hakkındaki popüler imajın bir yansıması olmaları bakımından kayda değerdir. Bununla birlikte, Gerayların yaşamış oldukları ülkelerde akademik, mahallî ve popüler tarihçilikte, sinemada, televizyon dizilerinde ve genel olarak medyada Gerayların ne ölçüde ve nasıl anıldığı ve işlendiği de göz önünde bulundurulmalıdır. Konumuza ilişkin aktüel popüler imajın şekillenmesinde

[1] Meselâ, Bosna-Hersek'in başşehri Saraybosna'daki Ali Paşa Camii'nin haziresindeki alışılmıştan hayli farklı yapıdaki bir mezar taşı halk arasındaki söylentilerde "Tatar Şahı'nın oğlu"na (*sic*) ait olarak nitelendirilmekte, hatta bazı mahallî araştırmacılar da bu tahminlere katılmaktadır. Hiçbir kitabesi bulunmayan, ancak üzerinde balta, ok, yay, yatağan, el gibi bazı kabartma şekillerin yer aldığı bu iri mezar taşının tepesinin kenarları kıvrık bir tür börk şeklinde olması bunun yerli kimselere değil, başlıklarının öyle olduğu varsayılan Kırım Tatarlarına, dolayısıyla da Geraylara ait olması gerektiği inanışına yol açmıştır. Nurcan Boşdurmaz-Ayla Ödekan-Edhem Eldem, "Osmanlı Döneminden Günümüze Saraybosna Müslüman Mezar Taşları", *İTÜ Dergisi, Seri: B, Sosyal Bilimler* (İstanbul), Cilt: VI, no.: 2 (Aralık 2009), ss. 59-60. Hatta burada yatanın "I. Meñli Geray Han'ın oğlu" olduğu yolunda iddialar da vardır. Ne var ki, Kırım'da (veya bir başka yerde) ne Geraylara ne de başka Kırım Tatarlarına ait bu tür bir mezar taşı rastlanmadığı gibi, üzerindeki kabartmalar da Kırım'a has değildir. Hele I. Meñli Geray Han'ın yahut onun oğullarından birinin Bosna-Hersek taraflarıyla herhangi bir ilişkisi bilinmemektedir. Zaten onların yaşamış oldukları geç XV.-erken XVI. yüzyıllarda böyle bir ilişkinin varlığı hiç muhtemel gözükmemektedir. Daha ileriki dönemlerde hem Gerayların, hem de Kırım Hanlığı ile ilgili şahsiyetlerin (ve ordusunun) birçok vesilelerle Bosna-Hersek topraklarında bulundukları bilinse de, söz konusu mezar taşının Kırım'la veya Geraylarla ilişkilendirilmesine esas teşkil edebilecek hiçbir somut delil mevcut değildir.

Bugünkü Türkiye Toprakları

Resim 1:
II. Fetih Geray Han (Ölümü: Hicrî 22 Şaban 1159 [Milâdî 9 Eylül 1746]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ) (Fotoğraf: Temmuz 2021).

Resim 2:
III. Selim Geray Han (Ölümü: 1786) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ) (Fotoğraf: Temmuz 2021).

Resim 3:
IV. Devlet Geray Han (Ölümü: Hicrî Ramazan 1194 [Milâdî Eylül 1780]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ) (Fotoğraf: Haziran 2012).

Resim 4:
Safa Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1102 [Milâdî 1690-1691]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ) (Fotoğraf: Temmuz 2021).

Resim 5:
Cennethan Bikeç (Ölümü: Hicrî 1153 [Milâdî 1740-1741]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ)
(Fotoğraf: Haziran 2012).

Resim 6:
İslâm Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1155 [Milâdî 1742-1743]) (Ayas Paşa Camii haziresi, Saray/Tekirdağ)
(Fotoğraf: Temmuz 2021).

OSMANLI DEVLETİ'NDE GERAY HÂNEDÂNI MENSUPLARININ ÇİFTLİK, İKÂMETGÂH VE MEZARLARININ BULUNDUĞU YERLEŞİM YERLERİ

Bugünkü Türkiye Toprakları Üzerinde Geray Sülâlesi Mensuplarının İkâmet Etmiş Oldukları Çiftlik, Köy ve Diğer Yerleşim Yerleri

Ahımehmet Köyü[1]

Günümüzde Tekirdağ İli'nin Ergene İlçesi'ne bağlı bulunan Ahımehmet Köyü XVI. yüzyıl başlarına, muhtemelen daha da gerisine uzanan bir tarihe sahiptir. Geçmişte Ahî Köyü olarak anılan köy, bağlı bulunduğu Ahî Mehmed yahut Ahîbaba vakfından dolayı Ahimehmed Köyü olarak da zikredilmekteydi. 1530 yılı tahririnde burası Ahî Köyü olarak kaydedilmişti.[2] XVI. yüzyılda Ahî Köyü'nün hâsılâtı Ahî Mehmed Evlâdı vakfına vakfedilmişti.[3]

Ahîmehmed Köyü sözünü ettiğimiz Ahî Mehmed Evlâdı yahut Ahîbaba vakfına bağlı olmak kaydıyla 1710'lu yıllardan itibaren bir çiftlik olarak Geray hânedânı mensuplarının tasarrufunda bulunmaktaydı. Belgelere göre söz konusu çiftlik tam olarak bugünkü Ahımehmet Köyü üzerinde değil, bu köyün hemen güneyinde yer alan Ahırköy'de bulunmaktaydı.[4] Bir dönem Kırım Geray Han'ın mutasarrıf olduğu çiftliğe 1790'larda onun oğlu Mübarek Geray Sultan tasarruf etmekteydi. Mübarek Geray Sultan'ın 1796 yılında Ahibaba vakfı mütevellisi ile çiftliğin merası hakkında ihtilafa düştüğü görülmektedir.[5]

Gerayların, XIX. yüzyılın belirleyemediğimiz bir tarihine kadar Ahîmehmed Çiftliği'ni tasarrufları altında bulundurdukları kanaatindeyiz. Her halükârda XIX. yüzyılın son çeyreğine kadar çiftliğin ahalisi tamamen

---

1 Ahımehmet Köyü'nün bugünkü durumu ile ilgili bilgilerinden yararlandığımız köy eski muhtarı Mehmet Gönül (1948 Ahımehmet doğumlu) ile köy sâkinlerinden Hüseyin Demir'e (1935 Ahımehmet doğumlu) teşekkür ederiz.

2 *370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri (937-1530) I* (Ankara, 2001), tıpkıbasım sütun 255.

3 Mehtap Özdeğer, "Vize Kazası Vakıfları –XVI. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre-", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (İstanbul), Cilt: XXII, no.: 1 (2007), s. 184. Köyün yerleşim alanının zaman içinde değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Günümüzdeki köy yerinin kuzeybatı tarafında, köye 1 km mesafede "Kavakçatağı" mevkiinde bulunan bazı temel kalıntıları Ahimehmet Köyü'nün evvelki yerleşimlerine ait olmalıdır. Nitekim, şimdiki köyün batı istikametinde yanından geçen Anadere'nin kenarında mevcut olduğu bilinen, ancak hiçbir izi kalmayan Müslüman mezarlığının da o yerleşime ait olduğu tahmin edilmektedir.

4 BOA, *Cevdet-Evkaf*, Dosya no.: 605, Gömlek no.: 30535. Ahırköy günümüzde ayrı bir köy olarak mevcut olmayıp Vakıflar Köyü dahilinde bir mevki durumundadır.

5 BOA, *Cevdet-Evkaf*, Dosya no.: 605, Gömlek no.: 30535; *Cevdet-Adliye*, Dosya no.: 3, Gömlek no.: 194; *A.DVNS.AHK.OZSİ.d.*, Defter no.: 33, s. 132.

veya büyük çoğunlukla Bulgarlardan oluşmaktaydı. Ahımehmet Köyü'nün demografik yapısı sözünü ettiğimiz tarihten itibaren radikal değişiklikler göstermiştir.[6] Bu durum, köyün sosyal hafızasını da büyük ölçüde yok etmiştir. Bu bakımdan, köyde Gerayların yaşadığı devre ve ondan öncesine ait nesiller arasında nakledilebilecek bilgi de kalmamıştır.

Ahmedikli Köyü[7]

Günümüzde Tekirdağ'ın Merkez İlçesi'ne bağlı olan Ahmedikli Köyü, II. Bahadır Geray Han'ın son iki yılını yaşadığı ve orada ölerek defnedildiği köydür. II. Bahadır Geray Han Kırım'ın Rusya tarafından ilhakı sonrasında Kafkasya'da ikamet etmekteyken, 1789 yılında sâbık hanın orada bulunmasının kargaşaya yol açabileceğinden endişe eden[8] Bâb-ı Âlî tarafından bir gece baskınıyla tutulup[9] Eylül 1789'da İstanbul'a getirtildi. II. Bahadır Geray Han, Osmanlı payitahtında Beykoz'da bir buçuk ay ağırlandıktan sonra kendisine bir çiftlik tedarik edilene kadar geçici olarak Edirne sarayında ikâmet ettirildi.[10] Bu arada, Ahmedikli Çiftliği Osmanlı Devleti tarafından 1790 yılı ilkbaharında Ohannes isimli bir Ermeni sarraftan satın alınarak II. Bahadır

6 Köye, 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) sonrasında Osmanlı Devleti'nin yeni teşkil edilen Bulgaristan devletine terk ettiği topraklardan gelen bir grup muhacir yerleşmiştir. Köyün yerli Bulgar ahalisi ise Balkan Savaşları'na bağlı olarak 1913'de Ahîmehmed'i terk etmek zorunda kalmıştır. Ahımehmet Köyü'ne 1935 yılında Romanya'dan (daha doğrusu o tarihte Romanya'ya ait olan, ancak 1945'te Bulgaristan'a bırakılan Güney Dobruca'dan) ve 1951'de de Bulgaristan'dan gelen Türk muhacirler iskân edilmiştir.

7 Ahmedikli köyünün bugünkü durumu ile ilgili bilgilerinden yararlandığımız köy sâkinlerinden Recep Üstünoğlu (1923 Kaşıkçı Köyü doğumlu), Halil Ocakdar (1933 Ahmedikli doğumlu), Ahmet Cumalı (1934 Ahmedikli doğumlu) ve Rahim Üren'e (1958 Ahmedikli doğumlu) teşekkür ederiz.

8 BOA, *HAT,* Dosya no.: 182, Gömlek no.: 8349; *HAT*, Dosya no.: 183, Gömlek no.: 8457. Aslında Bâb-ı Âlî en azından 1784'den beri II. Bahadır Geray Han'ı kandırarak veya zorla Kafkasya'dan Rumeli'ne getirtmek, orada bir çiftliğe iskân etmek ve böylece göz önünde bulundurmak istiyordu. II. Bahadır Geray Han ise buna yanaşmamaktaydı. *HAT*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1011/B; *HAT*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1011/C; *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 78, Gömlek no.: 3858. II. Bahadır Geray Han'ın gelmemekte inat etmesi halinde cebren getirilmesi fikrini tasdik eden Sultan III. Selim, onun için "Bu tarafa celb olunması ehemm ve elzemdir" diye yazmıştı. *HAT*, Dosya no.: 183, Gömlek no.: 8457.

9 Kesbî Haşim Mehmed Efendi, *Ahvâl-i Anapa ve Çerkes. Anapa ve Çerkesya Hatıraları* (Hazırlayan: Mustafa Özsaray) (İstanbul, 2012), s. 73.

10 Azizler Kiril ve Metodiy Millî Kütüphanesi, Şark Bölümü (*Natsionalna biblioteka "Sv. Sv. Kiril i Metodiy", Orientalski otdel*) (Sofya) (Bundan sonra NBKM olarak zikredilecektir), f. 1, a.e., 4206; BOA, *HAT,* Dosya no.: 180, Gömlek no.: 8149; *Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 5, Gömlek no.: 248; *HAT,* Dosya no.: 182, Gömlek no.: 8349; *Ali Emirî-Birinci Abdülhamid,* Dosya no.: 11, Gömlek no.: 1022.

Geray Han'a ihsan edildi ve Han da buraya yerleştirildi.[11] Kendisine çiftlik verilmesiyle birlikte, sâbık hana ödenmekte olan 150 guruş aylık kesildi.[12] Senelik toplam 2.584 guruşluk sâlyânesinin ödenmesi ise devam etmekteydi.[13] II. Bahadır Geray Han'ın çiftliğine dahil olan tarlalar yalnızca şimdiki Ahmedikli Köyü arazisine münhasır olmayıp, çevredeki Kaşıkçı, Topçu, Çakırcı, Karacamurad ve Kılıçlı köyleri arazilerindeki bazı tarlaları da ihtiva etmekteydi. Kendisine çiftlik tahsis edilmiş ve sâlyâne bağlanmış olan II. Bahadır Geray Han'ın bunlara rağmen Ahmedikli'deki günlerinde ekonomik yönden sıkıntılı olduğu anlaşılmaktadır.[14] Sâbık hanın beraberinde 40-50 kişilik maiyeti bulunmaktaydı. Ahmedikli Çiftliği'nde bu kadar kimsenin barınmasına uygun yer mevcut olmamalıdır ki, II. Bahadır Geray Han çiftliğe yerleşmesinden 20 ay sonra Bâb-ı Âlî'ye yazdığı bir yazısında, adamlarının en azından bir kısmının ahırlarda kalmaya mecbur olduğundan şikâyet etmekteydi. Sâbık hanın 1791 yılı itibarıyla 5.800 guruş, yani sâlyânesinin çok üzerinde borç yükü altında bulunması onu çok zorlamaktaydı. Bu bakımdan, yine Tekfurdağı'ndaki Sırtköy Çiftliği'nin kendisine verilmesi için teşebbüste bulunmuş, ancak buna cevap alamamıştı.[15]

Ahmedikli'de iki yıl yaşayan II. Bahadır Geray Han 1791 yılında vefat ederek Ahmedikli Camii haziresinde defnolundu.[16] II. Bahadır Geray Han'ın kabri günümüze ulaşamamıştır. II. Bahadır Geray Han'ın vefatıyla çiftliğin mülkiyeti çevredeki bazı şahısların birtakım hak iddialarına rağmen neticede oğlu Selim Geray Sultan'a ve kızı Meñli Sultan'a geçti. O esnada Kuban havâlisinde Anapa yakınlarında ikâmet etmekte olan[17] Selim Geray Sultan hissesi-

---

11 BOA, *Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 18, Gömlek no.: 872; *Cevdet-Maliye,* Dosya no.: 450, Gömlek no.: 18202. Ahmedikli Çiftliği (anlaşıldığına göre Sarraf Ohannes'den önce) sâbık bostancıbaşılardan Hacı Ahmed Ağa'ya aitti. Belki de ismini ondan almaktaydı. NBKM, f. 1, a.e., 4206.

12 BOA, *Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1024.

13 NBKM, f. 1, a.e., 4206.

14 BOA, *Cevdet-Maliye,* Dosya no.: 450, Gömlek no.: 18202; *HAT,* Dosya no.: 1399, Gömlek no.: 56258. 1790 yahut 1791'de II. Bahadır Geray Han zaruret içinde olduğu gerekçesiyle kendisine Ramazan münasebetiyle 3000 guruş atiyye verilmesi ricasında bulunmuş, Padişâh iradesiyle kendisine 1500 guruş verilmişti. *HAT,* Dosya no.: 1399, Gömlek no.: 56258; *HAT*, Dosya no.: 197, Gömlek no.: 9896.

15 NBKM, f. 1, a.e., 4206.

16 Halim Giray, *Gülbün-ü Hânân (Kırım Hanları Tarihi)*. *Değerlendirme-Metin-Tıpkıbasım* (Hazırlayanlar: Alper Başer-Alper Günaydın) (İstanbul, 2013), s. 109. Halim Geray Sultan Bahadır Geray Han'ın Hicrî olarak ölüm yılını (1206) vermekle beraber ayını vermemektedir. II. Bahadır Geray Han'ın ölümü üzerine kendisine bağlanmış olan 150 guruşluk aylığının kesilmesi hakkında düzenlenmiş olan bir belgenin 19 Ekim 1791 tarihini taşımasından dolayı son Kırım Hanı'nın ölümünün bu tarihten kısa bir süre önce gerçekleştiği anlaşılmaktadır. BOA, *Cevdet-Maliye,* Dosya no.: 100, Gömlek no.: 4436.

17 BOA, *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1049. Rusya tarafında rehin olarak bulunan

ni kız kardeşine sattı. Meñli Sultan da babasından kalan 7.000 kuruşluk borcu ödeyebilmek için sâbık hanın yegâne mülkü olan çiftliğini satmak zorunda kaldı.[18]

Ahmedikli Köyü'nün bugünkü sâkinleri Gerayların bir zamanlar burada yaşadıkları hakkında bilgi sahibi değillerdir. Bununla birlikte, köyde geçmişte bir çiftliğin bulunduğu hatırlanmaktadır. Bu çiftlik Gerayların sahip oldukları çiftlik olmalıdır.[19] Köyün eski camisi çok yıpranmış olduğu gerekçesiyle köy halkı tarafından 1960'larda yıkılmıştır. II. Bahadır Geray Han'ın gömülü olduğu cami de bu yapı olmalıdır. Yeni cami eskisinin yerine 1962'de inşa edilmiştir. Mevcut caminin avlusunda geçmişten kalan mezar taşları yoktur.

Evvelce eski caminin yanında mezar taşları olduğu hatırlanmakla birlikte, bunların hiçbirinin üzerinde yazı bulunmadığı söylenmektedir. Eğer bu doğru ise, bir Kırım Hanı'nın mezar taşının sıradan görüntülü, hele yazısız olması hiç muhtemel olmadığından II. Bahadır Geray Han'ın baştaşının XX. asrın ortalarından önceki bir tarihte kaybolmuş olduğu düşünülebilir.[20]

Selim Geray Sultan'a Rusya ordusunda rütbe dahi verilmişti. Bununla birlikte, Rusya tarafından firar ederek Anapa'ya gelmiş, hatta Osmanlı saflarında Anapa'nın savunmasında yer almıştı. *HAT,* Dosya no.: 1394, Gömlek no.: 55816; *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 90, Gömlek no.: 4456. Bununla birlikte, Selim Geray Sultan'ın Kuban taraflarında bir probleme sebebiyet vereceği düşüncesinde olan Bâb-ı Âlî onu da bir yolunu bulup İstanbul'a göndermek istiyordu. *HAT,* Dosya no.: 180, Gömlek no.: 8149. Ancak, Selim Geray Sultan babası gibi zorla İstanbul'a götürülmekten endişe etmekte ve Osmanlı makamlarına güvenmemekteydi. O kadar ki, 1791'de Osmanlı Devleti'nin kendisine gönderdiği 2500 guruşu almak için çağırıldığında "Pederim gibi beni de gemiye koyup Rumeli'ye göndereceksiniz" diyerek Anapa şehri içine gelmekten imtina etmiş, para kendisine ancak akrabaları olan Kabardey beylerinden Zanoğlu Mehmed Geray (Zanıko Muhammed Geri) ve Kalyatoğlu İsmail Beyler tarafından ulaştırılmıştı. BOA, *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 23, Gömlek no.: 1125. Selim Geray Sultan 1794 sonlarında yine Anapa yakınlarında bulunmakta ve Osmanlı Devleti'nin Geray sultanlara bağladığı sâlyânesini almaya devam etmekteydi. BOA, *Cevdet-Hariciye*, Dosya no.: 21, Gömlek no.: 1049.

18 BOA, *Cevdet-Maliye,* Dosya no.: 450, Gömlek no.: 18202. Ahmedikli Çiftliği'nin bütün müştemilatı ile birlikte 1790'da 5.877 kuruşa alındığı hatırlanacak olursa (*Cevdet-Eyâlât-ı Mümtâze*, Dosya no.: 18, Gömlek no.: 872) II. Bahadır Geray Han'ın borcunun bu rakamın bile üzerinde olması dikkat çekicidir.

19 Anlatılanlara göre, söz konusu çiftliğin son sahibi çiftliği komşu Kaşıkçı Köyü'ne yerleşen muhacirlere satmıştır. Kaşıkçı Köyü'ndeki muhacirler ise 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) neticesinde Bulgaristan'a bırakılan topraklardan bu köye göç etmiş Türkler olduklarından, çiftliğin XIX. asrın son çeyreğinde satılmış olduğu anlaşılmaktadır. İlk defa bu şekilde elden çıkarılan çiftliğin arazisi müteakip yıllar içinde parsel parsel satılmış ve çiftlik tamamen ortadan kalkmıştır. Şimdiki köyün yerleşim alanı içinde kaldığı anlatılan çiftlikten günümüze ulaşabilen yegâne iz çiftliğin kuyusundan ibarettir.

20 Ahmedikli Köyü'nün mezarlığında ise Osmanlı dönemine ait bazı mezar taşlarına rastlanmaktadır. Bu mezar taşları arasında da Geraylara ait olan herhangi birine rastlamadık. Söz konusu taşların içinde en eskisi Halil adlı bir kişiye ait olup Hicrî 1228 (Milâdî 1813) yılı tarihini

GERAY HÂNEDÂNI MENSUPLARININ OSMANLI DEVLETİ'NDE SÜRGÜN EDİLDİKLERİ ADALAR

Bozcaada

Bozcaada'ya Geray sülâlesi mensubu pek çok kişi sürgün edilmiştir. Bu Geraylardan bazıları burada uzun yıllar yaşamış, hatta adada ölerek defnedilmiş olabilirler. Aradan geçen yaklaşık iki yüzyıllık bir süreye ve adanın radikal şekilde değişen nüfus yapısına bağlı olarak, Bozcaada'da Gerayların geçmişteki varlığına işaret eden hiçbir maddî kalıntı yahut sözlü hatıra günümüze ulaşamamıştır. Adada bir zamanlar hayli geniş olduğu söylenen Müslüman mezarlık ve hazirelerinden geriye kalabilen mezar taşları da parmakla sayılabilecek kadar az sayıda olup, aralarında Geraylara ait olanlar bulunmamaktadır. Bozcaada'ya sürüldüğünü yahut bilfiil gelmemiş olsalar bile haklarında buraya sürgün emri çıkarıldığını tespit edebildiğimiz Geray hânedânı mensupları şunlardır:

Cihan Geray Sultan (Âdil Geray Han'ın oğlu): Çoban Geraylardan olan Cihan Geray Sultan Karinâbâd'da yaşamaktaydı. Cihan Geray Sultan "nice şekâvet ve fesâdât eylediği" gerekçesiyle 1698 yılının ikinci yarısında kalebend olarak Bozcaada'ya sürgün edildi. Aslında aynı gerekçeyle daha önce Rodos'a sürülmüş ve orada 8 yıl gibi uzun bir süre kaldıktan sonra affedilmiş ve Rumeli'ne geri dönmüştü.[1] Cihan Geray Sultan'ın Bozcaada'da ne kadar kaldığını belirleyemedik.

Mehmed Geray Sultan (Hanzâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu): Mehmed Geray Sultan'ın 1698'de cezirebend olarak Bozcaada'ya sürgün edilmesi için hüküm çıkmıştı. Onun aynı yıl Bozcaada'ya vardığı bilinmektedir.[2] Burada özellikle ilginç olan husus, Mehmed Geray Sultan'ı şekavetle suçlayarak nefsini ıslah etmesi için sürgün edilmesini isteyenin bizzat babası Ahmed Geray Sultan olmasıydı.[3] Söz konusu Mehmed Geray Sultan'ın Bozcaada'da ne kadar kaldığını ve babası Ahmed Geray Sultan'ın hangi hanın oğlu olduğunu belirleyemedik.

Küçük Gazi Geray Sultan: Hanzâde olan ve Yanbolu Kazâsı'nın Rumçiftliği Köyü'nde ikamet etmekte olan Küçük Gazi Geray Sultan Kızılağaç Yenicesi ve Hatuneli sâkinleri tarafından on kadar adamıyla çevredeki yolları

---

1 BOA, *İbnülemin-Hariciye,* Dosya no.: 5, Gömlek no.: 474; Seniha Şen, "30 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2018), ss. 97-98.

2 BOA, *İbnülemin-Hariciye,* Dosya no.: 6, Gömlek no.: 549.

3 Şen, "30 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)", s. 176.

GERAY HÂNEDÂNI MENSUPLARININ OSMANLI DEVLETİ'NDE KURDUKLARI VAKIFLAR

Geray hânedânı mensupları Osmanlı Devleti'nde birçok vakıflar kurarak bir yandan kendi nesillerinden olup Rumeli'nde yaşayan ve yaşayacak olanlara daimî birer gelir temin etmeyi, diğer yandan da yaptırdıkları hayır eserlerinin idamesini amaçlamışlardır. Bu vakıflar hânedân mensuplarının ikamet ettikleri Rumeli şehir ve kasabalarıyla Rodos Adası'nda kurulmuşlardır. Rumeli'ndeki Geray hânedânı vakıfları arasında en bilinenleri, XVIII. yüzyılda her ikisi de Kırım tarihinde kalıcı izler bırakmış büyük hanlardan kabul edilen I. Selim Geray Han ve Arslan Geray Han tarafından kurulmuş olan iki vakıftır. Geray hânedânı mensuplarının Osmanlı topraklarında kurdukları vakıflardan belirleyebildiklerimiz şunlardır:[1]

Mahzûne (Meczûbe) Hatun Vakfı

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Geray hânedânı mensupları tarafından Osmanlı toprakları dahilinde kurulan ilk vakıf, I. Saadet Geray Han'ın[2] annesi Ana Beyim Mahzûne (Meczûbe) Hatun tarafından Yanbolu'daki hayratı için kurdurulmuş olan vakıf olmalıdır. 30.000 akçe nakit ile kurulmuş olan bu vakfın gelirinin edâhânlar, nezaret, Kur'an hatim edilmesi, muallim, Tebareke okunması, kandil gecelerinde helva yapılması ve dağıtılması, aydınlık için mum ve temizlik işleri ve noktacı için sarfı öngörülmüştü.[3]

Durbike (Daverbike?) Sultan Vakfı

Geray hânedânı mensuplarının sürgünde bulundukları Rodos Adası'nda da vakıfları bulunmaktaydı. IV. Mehmed Geray Han'ın annesi ve I. Selâmet Geray Han'ın hanımı Durbike (Daverbike?) Sultan'ın XVII. yüzyılda kurdur-

---

1 Geray hânedânı mensuplarının Osmanlı topraklarında kurdukları vakıfların tespit edebildiklerimizden ibaret olmadığına ve başka birçoklarının mevcut olduğuna şüphe etmiyoruz.

2 Bu vakfın kaydı Hicrî 1006 (Milâdî 1597-1598) tarihli Silistre Livâsı (Sancağı) Vakıf Defteri'nde geçtiğinden, Mahzûne (Meczûbe) Hatun Kırım tahtına çıkmış üç Saadet Geray Han'dan ancak birincisinin annesi olabilir. Bu durumda bu vakıf XVI. yüzyılın ilk yarısında kurulmuş olmaktadır.

3 Ahmet Cebeci, "Silistre Sancağı Vakıfları ve H. 1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No: 561)", *Vakıflar Dergisi* (Ankara), no.: 20 (1998), s. 460.

NETİCE

Kırım Hanlığı'nın hükümdarlık hânedânı olan Geraylar, İslâm tarihinin de çok önemli hânedânlarından biridir. Cengiz Han'a dayanan soylarıyla, Gerayların hükümdarlık meşruiyeti tartışılmazdı. Altın Orda'nın vârisi ve devamı olan Kırım Hanlığı, bütünüyle Geray hânedânı etrafında şekillenmiştir. Kırım Hanlığı'nı Geraylar olmadan tasavvur etmek mümkün değildir. Hanlığın başında bulundukları üç buçuk asır boyunca Kırım tahtında Gerayların yerini başka bir hânedânın alması hiçbir zaman söz konusu olmamıştır. Kırım Hanlığı'nın Osmanlı Devleti ile ittifak ve himaye ilişkisi içinde bulunduğu 1475-1772 yılları arasındaki dönemde de bu durum değişmemiştir.

Gerayların Kırım hanlık tahtındaki vazgeçilmezliklerinin sebebi elbette ki onların olağanüstü kişilerden müteşekkil olmaları değildi. Diğer bütün hânedânlar gibi Geraylar arasında basiretleri, bilgelikleri, popülerlikleri, idarî ve askerî başarıları ile öne çıkan hükümdarlar bulunduğu gibi, silik, iktidarsız, basiretsiz, zalim ve tebalarının sevgisini kazanamamış başkaları da vardı. Hânedânın her bir figürü için tarihin vereceği birbirinden çok farklı hükümler olabilecektir. Altın Orda'nın vâris devletlerinden biri, hatta teorik olarak Altın Orda'nın kendisi olan Kırım Hanlığı tahtında bulunmaları itibarıyla Geray hânedânı için Cengizli soyuna mensubiyet zarurî olmakla birlikte, yeterli faktör değildi. Nitekim, Altın Orda coğrafyasının içinde ve dışında çok sayıda başka Cengizliler vardı. Ancak, Gerayların Kırım tahtındaki uzun saltanatları boyunca onları başka hânedânlardan, hatta ortak ataya dayandıkları diğer Cengizli hânedânlarından ayırt eden kendine has kimlikleri, kültürleri, gelenekleri, hiyerarşileri ve sembolleri oluşmuştur. Esasen bu kimlik, kültür, gelenek ve semboller Kırım Hanlığı'nın aslî vasıfları haline dönüşmüş, bir manâda onun çimentosu olmuşlardır. Diğer bir ifadeyle, Kırım Hanlığı tahtında herhangi bir Cengizli hânedânının mensupları değil, sadece Geraylar olabilirdi. Gerçekte Altın Orda'da olduğu gibi Kırım Hanlığı'nda da Han'ın otoritesini ananevî olarak belirli ölçüde sınırlayan kudretli gruplar ve kurumlar mevcut idiyse de, hanlar daima mutlak hükümdarlar oldukları inancıyla hareket etmişler ve bu intibayı vermeye özen göstermişlerdir.

Geray hânedânının Kırım Hanlığı tahtındaki üç buçuk asırlık kesintisiz hükümranlığının nasıl gerçekleştiği sorusuna cevap verebilmek için öncelikle buna neyin engel olabileceğini irdelemek gerekmektedir. Geray hânedânını üç faktör yerinden edebilir yani Kırım tahtından indirebilirdi: 1) Kırım hanlık elitinin yahut halkının Gerayları devirerek yerine başka bir sülâleyi geçirme-

Osmanlı Devrinde Geray Hânedânı Mensuplarının Tasarruflarında yahut Mülkiyetlerinde Bulunan Çiftliklerin ve İkamet Yerlerinin Genel Listesi

Bugünkü Türkiye:[1]

Ahîmehmed/Ahımehmet (Tekirdağ-Ergene)
Ahmedikli (Tekirdağ-Merkez)
Akören (İstanbul/Silivri)
Akyazılı (Akzile?) (Kırklareli-Lüleburgaz)
Asılbeyli (Kırklareli-Lüleburgaz)
Avcılar/Evciler (Kırklareli-Pınarhisar)
Bahçe (Tekirdağ-Saray)
Balabanlı (Tekirdağ-Muratlı)
Balçıkpazarı (Tekirdağ-Saray)
Bedir (Kırklareli-Lüleburgaz)
Beylerce (Tekirdağ-Saray ?)
Bostanlı (Edirne-Havsa)
Büyük Bacdar (Tekirdağ-Hayrabolu)
Çakıllı (Tekirdağ-Saray)
Çayla/Çaylı (Tekirdağ-Saray)
Çongara/Cevizköy (Kırklareli-Vize)
Davudça (İstanbul-Silivri)
Dokuzhöyük (Kırklareli-Merkez)
Dumanca (Tekirdağ-Saray)
Edirköy (Tekirdağ-Saray)
Erikler/Erikleryurdu (Kırklareli-Babaeski)
Hacıfakih/Hacıfaklı (Kırklareli-Pınarhisar)
Halil Efendi Çiftliği (İstanbul Kemerler civarında ?)
Hasbuğa (Kırklareli-Vize)
Hazinedar (Kırklareli-Babaeski)
Hedeyli (Tekirdağ-Hayrabolu)
İmampazarı (Kırklareli-Pehlivanköy)

[1] Çiftliklerin adlarının arkasından "/" işaretinden sonra burasının sonradan verilen adı, parantez içinde de çiftliklerin bugün bağlı bulunduğu il ve ilçe isimleri verilmiştir.

Kadıköy-Karamurat (İstanbul-Silivri)
Karaağaç/Hacıyakup (Kırklareli-Lüleburgaz)
Karabürçek (Tekirdağ-Hayrabolu)
Karagözçeşme (Tekirdağ-Saray ?)
Karahalil (Kırklareli-Babaeski)
Karakoç (Kırklareli-Merkez)
Karamehmedli/Karamehmet (Tekirdağ-Çorlu)
Karapürçek (Tekirdağ-Saray)
Keskinli/Mandıra/Sütlüce (Kırklareli-Lüleburgaz)
Kiçiköy?/Keçi Köyü? (Kırklareli-Vize)
Kileci (Tekirdağ-Hayrabolu)
Köprüce (Tekirdağ-Marmara Ereğlisi)
Kuleli (Kırklareli-Babaeski)
Kurtdere (Tekirdağ-Saray)
Küçük Bacdar (Tekirdağ-Hayrabolu)
Küçük Halkalı – Kestanelik (İstanbul-Çatalca)
Lahna/Lahana (Tekirdağ-Hayrabolu)
Mengeret/Düzova (Kırklareli-Vize)
Misinli (Tekirdağ-Ergene)
Ortabayır (Tekirdağ-Saray ?)
Oruçlu (Kırklareli-Babaeski)
Osmanlı (Edirne-Havsa)
Örencik/Örensekisi/Evrensekiz (Kırklareli-Lüleburgaz)
Örenli/Evrenli (Kırklareli-Vize)
Örey (Tekirdağ-Hayrabolu)
Pınarbaşı/Paşaköy (Tekirdağ-Ergene)
Rumbeyli/İslâmbeyli (Kırklareli-Pınarhisar)
Satıköy/Sakızköy (Kırklareli-Lüleburgaz)
Silis/Güzelbeyli (Tokat-Zile)
Sinanlı (Tekirdağ-Saray)
Siyavuşpaşa (İstanbul-Bahçelievler)
Sofular (Kırklareli-Vize)
Subaşı (İstanbul-Çatalca)
Taşlı/Eskitaşlı (Kırklareli-Lüleburgaz)
Tatarlı/Okçular (Kırklareli-Vize)
Tekkeşeyhler/Ulukonak (Kırklareli-Merkez)
Temrezli (Tekirdağ-Hayrabolu)
Turgutbey (Kırklareli-Lüleburgaz)
Türkkefere/Türkgeldi (Kırklareli-Lüleburgaz)
Türkmenli (Tekirdağ-Marmara Ereğlisi)

Ulubat/Uluâbâd (Karacabey-Bursa)
Üsküp (Kırklareli-Merkez)
Yundalan (Kırklareli-Merkez)

Bugünkü Bulgaristan:[2]

Abdullah (Yanbolu)
Ağaçlar/Ekzarh-Antimovo (Yanbolu)
Aladağ-Aladağlı/Gergevets (İslimye)
Aliobası/Çervenakovo (Yeni Zağra)
Araplı/Çernozem (Kızılağaç Yenicesi)
Arnavut/İreçekovo (Yanbolu)
Artıklar/Kruşare (İslimye)
Atlıoğlu/Konövo (Yeni Zağra)
Ayıcı Mahalle-Alibey/Meçkarevo (İslimye)
Azab/Veselinovo (Yanbolu)
Baruk/Zavet (Karinâbâd)
Beştepe/Pet mogili (Yeni Zağra)
Beyköy-Türk Beyköy/İskra (Karinâbâd)
Buhalı/Bikovo (İslimye)
Burgucu/Gorno-Aleksandrovo (İslimye)
Bükürceli-Bekirceli/Virovo-Neyçevo-Tserkovski (Karinâbâd)
Cinova-Cinali/Zlati-Voyvoda (Yeni Zağra)
Cumalı/Haci Marinovo-Jitosvyat (Karinâbâd)
Çanakçı/Dolno Paniçerovo- Paniçerovo (Yeni Zağra)
Çargan-Çağırgan (Yanbolu)
Çarıkoğlu (Yanbolu)
Çerkeşli/Mihaylovo-Jelyu Voyvoda (İslimye)
Çıtak/Tiça (Osmanpazarı)
Çömlek/Botevo (Yanbolu)
Çubuklu/Lulitsa (İslimye)
Dedeköy-Dedeviran-Dedeviran Kalesi/Dyadovo (Yeni Zağra)

[2] Çiftliklerin adının ardından "/" işaretinden sonra söz konusu yerin sonradan verilen Bulgarca adı, parantez içinde de Osmanlı döneminde bağlı olduğu idarî birim verilmiştir. Aynı yerin birden fazla Türkçe ve Bulgarca isimleri olduğunda bu isimler aralarına "-" konularak sıralanmıştır. Bazı köy yahut çiftliklerin bugünkü isimleri tespit edilemediğinden veya bu yerleşim birimleri artık ortadan kalmış bulunduklarından onların resmî Bulgarca isimleri verilememiştir.

Değirmendere/Gavrailovo (İslimye)
Deliceli-Dilciler /Gradets-Polski Gradets (Eski Zağra)
Doğancı/Sokolovo (Burgaz-Aydos)
Dokuzöyük/Devetintsi (Karinâbâd)
Dutluca-Tutluca-Terkebolu/Kaloyanovo (İslimye)
Erdoğanlı-Yenice/Sokol yahut Erdoğanlı Çiftliği-Çiftlik/Radevo (İslimye-Yeni Zağra)
Esedli-İneli (Yanbolu)
Esirli/Blatets (İslimye)
Eskiistanbulluk/Veliki Preslav (Şumnu)
Fındıklı-Bulduklu/Tervel-Tenevo (Yanbolu)
Garipçe-Karapça/Malomir (İslimye)
Gâvurkuyusu-Kâfirkuyusu/Gurkovo (Balçık)
Gençali/Mladovo (Yeni Zağra)
Gerdelli/Nevestino (Karinâbâd)
Gerdeme-Gerdime-Adatepe Gerdemesi/Pitovo (Yanbolu-Yeni Zağra)
Gökçeviran-Gökçeören/Podvis (Karinâbâd)
Gökmen (Manastır Nahiyesi)
Güğümlü/Krumovo (Yanbolu)
Gülmen (Kölemenova/Gülova)/Roza (İslimye)
Hamzaviran/Hamzaören/Bezmer (Yanbolu-İslimye)
Hasanağa Çiftliği (Yanbolu)
Hocaömer-Hocamar /Rudnik (Ahyolu Burgazı)
Ilıca/Banya (Yeni Zağra)
İbrahimli/Svoboda-Kunevo (İslimye)
İncikhisar/Okop (Yanbolu)
İsabeyli/Pçela (Kızılağaç Yenicesi)
İsitli/Devetak (Karinâbâd)
İskenderli (Karinâbâd)
İsrailce-Istralca/Stralca (Yanbolu)
Kadıköy-Küçük Kadıköy /Kozarevo (Yanbolu)
Karaağaç/Bryastovets (Ahyolu Burgazı)
Karacalar/Polyak (Karinâbâd)
Karacalar-Karacalı/Sırnevo (Yanbolu)
Karacamuradlı (Karacamurad)/Elenovo (İslimye)
Karaevhadlar (Karaatlar/Karaahatlar)/Vrani kon (Osmanpazarı)
Karahasanlı [Karahüseyinli]/Panaretovtsi (İslimye)
Karakaya/Kozare (Yanbolu)
Karasarlı/Seliminovo (İslimye)
Karatepe/Çerni Vrıh (Ahyolu Burgazı)

Kargaköy/Hanovo (Yanbolu)
Karguna/Kargon (Yanbolu)
Kasaplı (Yanbolu)
Kasımbaba/Çintulovo (İslimye)
Kavak/Topolitsa (Aydos)
Kavlaklı/Topolçane (İslimye)
Kayalı/Kameno (Ahyolu Burgazı)
Keleş Mahallesi-Keleşköy/Troyanovo (Ruskasrı)
Kermenli-Germiyanlı/Kermen (Yanbolu)
Kızılcıklı/Dryanovo (Yanbolu)
Kispetli/Karanovo (Yeni Zağra)
Kofraz (?) (Yanbolu)
Korten-Kürtene (Yeni Zağra)
Korucu/Pıdarevo-Polsko Pıdarevo (Yeni Zağra)
Kovanlık (Karinâbâd)
Kovanlık (Yanbolu)
Köçekler/Rıçenitsa (İslimye)
Köpekli/Peştersko (Ahyolu Burgazı-Aydos)
Kölemen/Kölmen (Şumnu)
Köpekli/Mokren/Avramov (Karinâbâd)
Kulağuzlu-Kulazlı/Krumovo-gradişte (Ahyolu Burgazı-Karinâbâd)
Kulaklı/Zavoy (Yanbolu)
Küçük Ceşli/Malko Çoçoveni (İslimye)
Küçük Çenge/Malko-Çenge-Bulçino-Kara-Georgievo (Burgaz-Aydos)
Maslah Hoca/Gılıbintsi (Yanbolu)
Maynaslı/Sıbrano (Yeni Zağra)
Muharrembey/Staro selo (İslimye-Yeni Zağra)
Nalbantlar/Kovaçite (İslimye-Eski Zağra)
Nusretli (Kızılağaç Yenicesi)
Orta Çiftlik (Yanbolu)
Osmanlı (Kızılağaç Yenicesi)
Ömerce-Omarca/Omarçevo (İslimye)
Örenli-Evrenli/Jeleznik (Karinâbâd)
Örülmüş/Krumovo-Ezero (Yeni Zağra)
Paşaköy/ Paşino-Malenovo (Yanbolu)
Pazarcık/Tırgovişte (Yeni Zağra)
Rumçiftliği-Urumçiftlik/Stara-reka (Yanbolu)
Saranlı Yeniköy/Telets-Kamenets (Yanbolu)
Saray (Yanbolu)
Sarıhocalı-Saraceli-Soruceli-Sarıhoca/Çarda (Yanbolu)

Sekban-Seymen/Sigmen (Karinâbâd)
Semizce-Semihçe/Klokotnitsa (Hasköy)
Sultan Mahalle/Gledaçevo (Eski Zağra)
Sungurlar/Sungurlare (Karinâbâd)
Şâmî (Burgaz-Karinâbâd)
Şeyhler/Raklitsa (Aydos)
Tatarköy/Gılıbets (Ahyolu Burgazı)
Tavşantepe/Kabile (Yanbolu)
Tekke/ Kalugerovo-Grafitovo (Yeni Zağra)
Tellâl-Dellâl-Tellâlköy/Klikaç (Aydos)
Torlak-Torlak Mahalle/Zagortsi (Yeni Zağra)
Upçeli/Asenovo (Yanbolu)
Velibey/Veliçka (Şumnu)
Vırbiçe/Vırbitsa (Şumnu)
Yenibeyli/Kirilovo (Kızılağaç Yenicesi)
Yeniköy
Yeniköy/Novaçevo (İslimye)
Yenimahalle/Hacidimitrovo (Yanbolu)

Bugünkü Romanya

Tekkeli/Tichileşti (Hırşova)

Bugünkü Yunanistan

Hamidli (Tırhala)

Türkiye'de, Bulgaristan'da ve Yunanistan'da Bulunan Geray Hânedânı Mensuplarına Ait Mezar Taşları ve Yapıların Genel Listesi

TÜRKİYE

Mezar taşları:[1]

Ayas Paşa Camii Haziresi (Saray/Tekirdağ)

II. Fetih Geray Han (ölümü: Hicrî 22 Şaban 1159 [Milâdî 9 Eylül 1746]).

III. Selim Geray Han (ölümü: Hicrî 1200 [Milâdî 1786]).

IV. Devlet Geray Han (ölümü: Hicrî Ramazan 1194 [Milâdî Eylül 1780]).

Safa Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1102 [Milâdî 1690-1691]).

Cennethan Bikeç (ölümü: Hicrî 1153 [Milâdî 1740-1741]).

İslâm Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1155 [Milâdî 1742-1743]).

… (taşın bu kısmı kırıktır) Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Nahife Sultan (Kalgay İslâm Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; ölümü: Hicrî 5 Rebîyülâhir 1181 [Milâdî 31 Ağustos 1767]).

Kaplan Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1183 [Milâdî 1769-1770] – baştaşında "Geray" değil "Gerey" şeklinde yazılmıştır).

İslâm Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1186 [Milâdî 1772-1773]).

Ali Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1208 [Milâdî 1793-1994]).

Sahib Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu; ölümü: Hicrî 1218 [Milâdî 1803-1804]).

Arslan Geray Han'ın kızı … (ölümü: ?).

İslâm Geray Sultan'ın hanımı Fatma Hanım binti Mehmed Ağa (ölümü: ?).

Melekhan Hanım Beyzâde (Selim Geray Sultan'ın annesi ve Meñli Geray Bey'in kızı; ölümü: ?).

---

[1] Bu cetvelde yer alan mezar taşları Osmanlı devrine ait olup, sonrasına ait bulunanlar buraya dahil edilmemiştir.

? binti Arslan Geray ?

Geraylara ait olması muhtemel Hicrî 28 Zilkade 1204 [Milâdî 9 Ağustos 1790] tarihli ismi kırılmış baştaşı.

Geraylara ait olması muhtemel Hicrî 1 Cemâziyelevvel 1213 [Milâdî 11 Ekim 1798] tarihli ismi kırılmış baştaşı.

Geraylara ait olması muhtemel Hicrî 1186 [Milâdî 1772-1773] tarihli ismi kırılmış baştaşı

Mehmed Geray Sultan 12.. (Hicrî 1203 [Milâdî 1788] olması gerekir; Şahbaz Geray Han'ın oğlu) (Şehit taşı).

Selim Geray Sultan 1205 (Maksud Geray'ın oğlu) (Şehit taşı).

Arslan Geray Han zâde Kalgay … (İslâm Geray Sultan yahut Selim Geray Sultan'dan biri olmalıdır).

[Ayas Paşa Camii haziresinde gömülü olduğu bilinen II. Devlet Geray Han (ölümü 1725) ve Kuban Hanı Şahbaz Geray Han'ın (ölümü: 1793) baştaşları 1960'ların başındaki dağıtmadan sonra bulunamamıştır.]

Edirköy Mezarlığı (Saray/Tekirdağ)

__med (Mehmed?) Geray Sultan'ın kızı Afife Hanım.

Paşaköy Camii Haziresi (Paşaköy/Ergene/Tekirdağ)

Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan (ölümü: Hicrî Ramazan 1261 [Milâdî Eylül 1845]).

Kayahan Sultan (ölümü: Hicrî 1204 [Milâdî 1789-1790]).

Beyzâde Fatma Hatun (ölümü: Hicrî 18 Cemâziyelâhir 1231 [Milâdî 16 Mayıs 1816]).

Fatih Camii Haziresi (Çorlu/Tekirdağ)

Kırım Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1219 [Milâdî 1804-1805]).

Çelebi Sultan Mehmet Camii (Paşa Camii) Haziresi (Hayrabolu/Tekirdağ)

Kalgay [Mübarek Geray Sultan] (Arslan Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1 Zilhicce 1203 [Milâdî 23 Ağustos 1789]).

İnayet Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu Kalgay Mübarek Geray Sultan'ın küçük oğlu, ölümü: Hicrî 1218 [Milâdî 1803-1804]).

Nureddin İzzet Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1241 [Milâdî 1825-1826]).

[Çelebi Sultan Mehmed Camii haziresinde gömülü olduğu bilinen Âdil

Geray Sultan, Arslan Geray Han oğlu Safa Geray Sultan ve Arslan Geray Han oğlu Meñli Geray Sultan'ın baştaşları bugün mevcut değildir.]

Bağlar Mezarlığı (Vize/Kırklareli)

Mahmud Geray Sultan (Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1200 [Milâdî 1785-1786]).

Hundî Hatun Camii Haziresi (Pınarhisar/Kırklareli)

Batır Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1183 [Milâdî 1769-1770]).

Selâmet Geray Sultan (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Evrensekiz Köyü Fatih Camii Haziresi (Evrensekiz/Lüleburgaz/Kırklareli)

Fatma Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın kızı, ölümü Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Ayşe Bikeç (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Ferah Sultan Hanî (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Şah Sultan (ölümü: 1186 [Milâdî 1772-1773]).

… Sultan (ölümü: Hicrî 1181 [Milâdî 1767-1768]).

Kırklareli Müzesi (Kırklareli)

Sahib Sultan Hanî (II. Fetih Geray Han'ın kızı, ölümü: Hicrî 1183 [Milâdî 1769-1770]).

Subaşı (Yazıcı Mustafa Çelebi) Camii Haziresi (Subaşı/Çatalca/İstanbul)

II. Kaplan Geray Han (ölümü: Hicrî Rebîyülâhir 1185 [Milâdî Temmuz-Ağustos 1771]).

Selim Geray Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 27 Ramazan 1233 [Milâdî 31 Temmuz 1818]).

Halim Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1256 [Milâdî 1840-1841]).

Ferah Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın kızı, ölümü: Hicrî 1238 [Milâdî 1822-1823]).

Cennethan Bikeç (Kırık, tarih yok).

Hatice Bikeç (ölümü: Hicrî 1170 [Milâdî 1756-1757]).

Fatma Bikeç (ölümü: Hicrî 1 Muharrem 1185 [Milâdî 16 Nisan 1771]).

Naime Bikeç (ölümü: Hicrî Hicrî 7 Safer 1206 [Milâdî 6 Ekim 1791]).

Sahib Sultan Hanî (ölümü: Muharrem 1185 [Milâdî Nisan/Mayıs 1771]).

Ferhad Paşa Camii Haziresi (Çatalca/İstanbul)

İslâm Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1228 [Milâdî 1813]).

Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1227 [Milâdî 1812]).

[Halim Geray Sultan] (Şahbaz Geray Han'ın oğlu, Kırık, tarih yok).

[Ferhad Paşa Camii haziresinde gömülü olduğu bilinen II. Sahib Geray Han'ın baştaşı bugün mevcut değildir.]

Eyüp Mihrişah Valide Sultan Külliyesi-Sıbyan Mektebi Haziresi (İstanbul)

Fatma Sultan Hanî (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı, ölümü: Hicrî 1289 [Milâdî 1872-1873]) [Hazire no.: 1004].

Gazi Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu, ölümü: Hicrî 1147 [Milâdî 1734-1735]) [Hazire no.: 1052].

Zeyneb Kadın (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın bikeçi [cariyesi], ölümü: Hicrî 15 Ramazan 1256 [Milâdî 10 Kasım 1840]) [Hazire no.: 1003].

Topkapı Maltepe Mezarlığı (İstanbul)

Saadet Geray Paşa (Bahadır Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: Hicrî 22 Rebîyülâhir 1300 [Milâdî 2 Mart 1883]).

Alaca Minare (Şeyh Sadık Efendi) Tekkesi Haziresi (Üsküdar/İstanbul)

Ayşe Hanım (Kuban Hanı Şahbaz Geray Han'ın kızı, ölümü: Hicrî Rebîyülâhir 1206 [Milâdî Ağustos 1801]).

Kılıç Ali Paşa Camii Haziresi (İstanbul)

Hanife Haniye Hanım (Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Saadet Geray'ın kızı, ölümü: Hicri 17 Safer 1316 [Milâdî 7 Temmuz 1898]).

Üç Şerefeli Cami Haziresi (Edirne)

Rukiye Hanım (Arslan Geray Sultan'ın kızı, ölümü Hicrî 1246 [Milâdî 1830-1831]).

Zehrimar Mescidi Haziresi (Edirne)

Ümmî Sultan (Numan Geray Sultan'ın kızı, ölümü Hicrî 1209 [Milâdî 1794-1795]).

Çeşme Kalesi Müzesi (Çeşme/İzmir)
I. Kaplan Geray Han (ölümü: Hicrî Receb 1150 [Milâdî Ekim-Kasım 1737]).

Abdal Murad Camii Haziresi (Bursa)
İzzet Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu, ölümü: 1312 [Milâdî 1894-1895]).

Ulubat Köyü Eski Mezarlığı (Sütaş Süt Fabrikası İçinde) (Ulubat/Karacabey/Bursa)
Şahin Geray (Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu, ölümü: Hicrî Şevval 1317 [Milâdî Şubat 1900]).

Melik Köyü Mezarlığı (Melik/Çarşamba/Samsun)
Nefise Hanım (Tarih bulunmayan ancak muhtemelen 1960'larda yaptırılmış olan mezar taşında Nefise Hanım'ın Latin harfleriyle "Kırım Hanı'nın kızı, Ahmet Bey'in eşi" olduğu yazılmıştır. Nefise Hanım'ın Kafkasya'ya yerleşmiş Geray hanedânı mensuplarından birinin kızı olduğu anlaşılmaktadır.)

Çeşme Kitabeleri

Subaşı Camii Haziresi (Subaşı/Çatalca)
Selim Geray Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu, sonraki II. Selim Geray Han) (Hicrî 1155 [Milâdî 1742-1743]) (Kitabe çeşmesinden çıkarılmış durumda cami haziresinde yatmaktadır.)

Subaşı Camii Önündeki Çeşme (Subaşı/Çatalca)
Selim Geray Sultan bin Kaplan Geray Han (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu, sonraki II. Selim Geray Han) (Tarih okunamadı).

Oklalı Eski Cami Gasilhanesi İçinde (Oklalı/Çatalca)
Fatma Sultan Hanî (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı) (Tarih: 1267 [Milâdî 1850-1851]).

Köprü

III. Selim Geray Han Köprüsü (Karapürçek)
Tekirdağ'ın Saray ilçesine bağlı Karapürçek köyünde, Edirköy yolu üzerinde köyden yaklaşık 1 km sonra yer almaktadır. III. Selim Geray Han tarafından yaptırılan bu köprü "Domino Köprüsü" olarak da anılmaktadır.

Hamam

Çatalca'ya bağlı Subaşı köyünde Fatma Sultan Caddesi no. 51'deki evin arka bahçesinde bulunan hamam kalıntısı.

Bugünkü Türkiye sınırları dahilinde vefat ettiği ve gömüldüğü bilinen ancak mezarları veya mezar taşları mevcut olmayan Kırım hanları

I. Saadet Geray Han (ölümü: 1538, İstanbul): Ebu Eyyûbü'l-Ensârî türbesi yakınlarında defnedildiği kayıtlıdır.

İnayet Geray Han (ölümü: 1637, İstanbul): Yahya Efendi türbesi haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

II. Devlet Geray Han (ölümü 1725, Saray) Ayas Paşa Camii haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

II. Sahib Geray Han (Ölümü: 1807, Çatalca). Ferhad Paşa Camii haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

II. Bahadır Geray Han (Ölümü: 1791, Ahmedikli, Tekfurdağı). Ahmedikli Köyü Camii haziresine defnedildiği kayıtlıdır.

Şahbaz Geray Han (Kuban Hanı) (ölümü: 1793, Saray) Ayas Paşa Camii haziresinde defnedildiği kayıtlıdır.

BULGARİSTAN

Mezar taşları

İslimye Bölge Tarih Müzesi/İslimye (Sliven)

Maksud Geray Sultan (Arif Ahmed Geray Sultan'ın oğlu, mezar taşının altı kırık olup vefat tarihi görünmemektedir).

Salih Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın [Paşa'nın] oğlu, ölümü: Hicrî 1277 [Milâdî 1860-1861]).

Fındıklı (Tenevo) Köyü Kilisesi/Yanbolu (Yambol)

Geraylara ait lahit parçaları (Kilisede altarın altında dekor olarak kullanılmışlar).

Kule

Atlıoğlu (Konövo) Köyü/Yeni Zağra (Novo Zagora)

Geraylardan kalma savunma kulesi.

Saray/Konak

Vırbiçe (Vırbitsa) Kasabası/Şumnu (Şumen)

Geraylara ait sarayın kalıntıları.

Atlıoğlu (Konövo) Köyü/Yeni Zağra (Novo Zagora)

Geraylara ait konak.

Bugünkü Bulgaristan sınırları dahilinde vefat ettiği ve gömüldüğü bilinen ancak mezarları veya mezar taşları mevcut olmayan Kırım hanları

Murad Geray Han (ölümü: 1696), Saraceli [Sarıhocalı]/Yanbolu). Sıraceli'de gömüldüğü kayıtlıdır.

Safa Geray Han (ölümü: 1703, Karinâbâd). Karinâbâd camii avlusunda gömülü olduğu kayıtlıdır.

III. Gazi Geray Han (ölümü: 1708, Karinâbâd?). Yanbolu'da gömüldüğü kayıtlıdır.

III. (Kara) Devlet Geray Han (Ölümü: 1717, Yanbolu). Yanbolu'da gömüldüğü kayıtlıdır.

III. Saadet Geray Han (ölümü: 1732, Yanbolu). Yanbolu'da gömüldüğü kayıtlıdır.

II. Selâmet Geray Han (Ölümü: 1751, Fındıklı/Yanbolu). Fındıklı'da gömüldüğü kayıtlıdır.

Halim Geray Han (ölümü: 1759, Sıraceli/Yanbolu). Sıraceli'de gömüldüğü kayıtlıdır.

Maksud Geray Han (ölümü: 1781, Fındıklı/Yanbolu). Fındıklı'da gömüldüğü kayıtlıdır.

YUNANİSTAN

Türbe

Murad Reis Mezarlığı (Rodos)
Canıbek Han Türbesi
Şahin Geray Sultan Türbesi

Mezar taşları

Murad Reis Mezarlığı (Rodos)
Canıbek Geray Han (ölümü: Kasım 1636).
Şahin Geray Sultan (ölümü: 8 Eylül 1640).
Saadet Geray Sultan (ölümü: 1066 [Milâdî 1655-1656]).
Fetih Geray Sultan (ölümü: 1074 [Milâdî 1663-1664]).
Beyzâde Sultan (ölümü: 1134 [Milâdî 1721-1722]).

Bugünkü Yunanistan sınırları dahilinde vefat ettiği ve gömüldüğü bilinen ancak mezarları veya mezar taşları mevcut olmayan Kırım hanları:

II. Hacı Geray Han (ölümü: 1689, Rodos). Rodos'ta gömüldüğü kayıtlıdır..

II. Saadet Geray Han (ölümü: 1695, Rodos). Rodos'ta gömüldüğü kayıtlıdır.

Şahin Geray Han (ölümü: 1787, Rodos). Rodos'ta gömüldüğü kayıtlıdır.

Baht Geray Han (Kuban Hanı) (ölümü: 1801, Midilli). Midilli'de Mekke Şeriflerinden Şerif Niam'ın mezarı yakınlarında gömüldüğü kayıtlıdır.

BİBLİYOGRAFYA[1]

Arşivler ve Kütüphaneler

T.C. Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi (İstanbul) (BOA)

T.C. Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi (Ankara) (BCA)

T.C. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (Ankara) (ATASE)

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (Ankara) (VGMA)

İstanbul Müftülüğü Meşihât Arşivi (İstanbul) (İMMA)

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (İstanbul) (İÜNEK)

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Tarih Arşivi (İstanbul) (İBBAK)

Topkapı Saray Müzesi Kütüphanesi (İstanbul) (TSMK)

Bulgaristan Merkezî Devlet Arşivi (*Tsentralen Dırjaven Arhiv*) (Sofya) (TsDA)

Azizler Kiril ve Metodiy Millî Kütüphanesi (*Natsionalna biblioteka "Sv. Sv. Kiril i Metodiy"*) (Sofya) (NBKM)

İslimye Devlet Arşivi (*Dırjaven arhiv-Sliven*) (İslimye)

Tenevo [Fındıklı] Kasaba Müzesi (*Muzeyna sbirka-Tenevo*) (Tenevo [Fındıklı] Köyü, Yanbolu)

Kırım Muhtar Cumhuriyeti'ndeki Devlet Arşivi (*Gosudarstvennıy Arhiv v Avtonomnoy Respublike Krım*) (Akmescit) (GAARK)

Rusya Devlet Askerî Tarih Arşivi (*Rossiyskiy gosudarstvennıy voenno-istoriçeskiy arhiv*) (Moskova) (RGVIA)

Rusya Millî Kütüphanesi (*Rossiyskaya Natsionalnaya Biblioteka*) (Sankt Petersburg) (RNB)

Hoover Enstitüsü Arşivleri (*Hoover Institution Archives*) (Palo Alto, California)

Avusturya Millî Kütüphanesi (*Österreichische Nationalbibliotek*) (Viyana) (ÖNB)

Hakan Kırımlı Özel Arşivi (Ankara)

Kitaplar, Makaleler ve Tezler

Abalı, Murat. "Saîd Giray Divanı Tahlili", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi (Denizli, 2006).

[1] Bibliyografyaya yalnızca metinde doğrudan atıf yapılan ve dipnotlarda gösterilen kaynaklar dahil edilmiştir.

[Abdi Efendi]. *1730 Patrona İhtilâli Hakkında Bir Eser. Abdi Tarihi* (Hazırlayan: Faik Reşit Unat) (Ankara, 1999).

Abducemilev, Refat Rustemoğlu. "Şecere predkov krımskih hanov: problema interpretatsii", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 3 (2019), ss. 509-523.

Abdullah ibn Rıdvan [Rıdvan Paşa zâde Abdullah]. *Tevârîh-i Deşt-i Kıpçak 'an Hıtta-i Kırım veya Tevârîh-i Tatar Hânân-ı Kadîm ve Ahvâl-i Deşt-i Kıpçak* (Hazırlayanlar: M. Akif Erdoğdu-Rasih Selçuk Uysal) (İzmir, 2012).

Abdullah bin Rıdvân Osmânü'l-Kırımî [Rıdvan Paşa zâde Abdullah]. *Tevârih-i Deşt-i Kıpçak* (Hazırlayan: Rasih Selçuk Uysal) (İstanbul, 2016).

[Abdülgaffar Kırımî] Kırımlı el-Hac Abdülgaffar. *Umdetü't-Tevârih* (İstanbul, 1927).

Abdülgaffar Kırımî. *Umdet al-Ahbar* [Umdetü'l-Ahbâr], Kitap: I (Hazırlayan: Derya Derin Paşaoğlu) (Kazan, 2014).

Abdülkadir (Kadrî) Efendi. *Topçular Kâtibi Abdülkadir (Kadrî) Efendi Tarihi*, 2 Cilt (Hazırlayan: Ziya Yılmazer) (Ankara, 2003).

Acar, Serkan. *Kasım Hanlığı (1445-1681)* (İstanbul, 2008).

___. *Kazan Hanlığı-Moskova Knezliği Siyasi İlişkileri (1437-1552)* (Ankara, 2013).

___. "Kırım Hanı Mehmed Giray'ın Sebeb-i Mevti", *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım* (Editör: Yücel Öztürk) (İstanbul, 2015), ss. 103-120.

Acaroğlu, M. Türker. *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu* (Ankara, 2006).

Ağat, Nurettin. *Altınordu (Cuçi Oğulları) Paraları Kataloğu* (İstanbul, 1976).

Ageyev, Vadim Vyaçeslavoviç. "Pogrebeniya Gerayev v arhitekturnom komplekse Murad Reysa", *Materialı po Arheologii i İstorii Antiçnogo i Srednevekovogo Krıma*, Cilt: VI (Sevastopol-Tümen, 2014), ss. 242-257.

Ahıshalı, Recep. *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttâblık (XVIII. Yüzyıl)* (İstanbul, 2001).

Ahiezer, Golda. *Zavoevanie Krıma Rossiyskoy imperiey glazami karaimskih hronistov* (Moskova, 2015).

Ahmed Âsım Efendi. *Âsım Efendi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1218-1224/1804-1809)*, 2 Cilt (Hazırlayan: Ziya Yılmazer) (İstanbul, 2015).

Ahmed Bâdî Efendi. *Riyâz-ı Belde-i Edirne*, 3 Cilt (Hazırlayanlar: Niyazi Adıgüzel-Raşit Gündoğdu) (İstanbul, 2014).

Ahmed Câvid. *Hadîka-i Vekâyi* (Ankara, 1998).

Ahmed Cevdet Paşa. *Kırım ve Kafkas Tarihçesi* (İstanbul, 1307/1889).

___. *Tarih-i Cevdet*, Cilt: III (Hazırlayan: Dündar Günday) (İstanbul, 1984).

___. *Tarih-i Cevdet*, 4 Cilt (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (Ankara, 2018-2020).

Ahmed Vâsıf Efendi. *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakaikü'l-Ahbâr* (Hazırlayan: Mücteba İlgürel) (İstanbul, 1978).

___. *Ahmed Vâsıf Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Haka'iku'l-Ahbâr'ı. 1166-1188/1752-1774 (İnceleme ve Metin* (Hazırlayan: Nevzat Sağlam) (Ankara, 2020).

Akaş, Cem (Hazırlayan). *Kabuğundan Taşan Adam: Nirun Şahingiray* (İstanbul, 2011).

Akçay, Ekrem Yaşar. "Kırım Hanı Şahin Giray (ö. 1787) ve 'Gazel-i Müdevver'", *Turan Stratejik Araştırmaları Merkezi Dergisi*, Cilt: II, no.: 8 (2010), ss. 39-43.

Akı, Selman. *Yunanın Ardında Kalan Sis Perdesi* (Çerkezköy, 2006).

Akın, Veysi. "I. Dünya Savaşında Şehit Düşen Saraylılar", *Tekirdağ Değerleri Sempozyumu 18 Eylül-21 Ekim 2010*, Cilt: II, *Saray Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Tekirdağ, 2011), ss. 73-90.

Aktepe, M. Münir. *Patrona İsyanı (1730)* (İstanbul, 1958).

Akyıldız, Ali. *Haremin Padişahı Valide Sultan. Haremde Hayat ve Teşkilat* (İstanbul, 2017).

Alderson, Anthony Dolphin. *The Structure of the Ottoman Dynasty* (Oxford, 1956).

Alekseyev, İgor Yevgenyeviç. "Zagadki 'tamgi Mamaya' (po materialam Numizmatiki", *Zolotoordınskoe nasledie: Materialı VI Mejdunarodnogo Zolotoordınskogo Foruma "Pax Tatarica": genesis i nasledie gosudarstvennosti Zolotoy Ordı, Kazan 26-28 iyunya 2019 g.* (Kazan), no.: 3 (2019), ss. 188-210.

Alekseyev, V. A. "Şagin-girey, posledniy han krımskiy", *Naşa starina* (Sankt Petersburg), Cilt: I, no.: 5 (Mayıs 1914), ss. 440-453.

Ali Seydi. *Teşrifat ve Teşkilatımız* (Hazırlayan: Niyazi Ahmet Banoğlu) (İstanbul, t.y. [1973]).

Aliyev, Kâmil Magomedsalihoviç. *İstoriya kumıkov so II po XVI vv.: etnogenez i etnopolitiçeskaya istoriya* (Mahaçkale, 2015).

Aliyeva, Sevinc İsrafilgızı. *Nogayskie tyurki (XV-XX vv.)* (Bakü, 2009).

Altan, Kemal. "Meşhur (Kırım Giray)ların Mezarları", *Akşam* (İstanbul), 3 Temmuz 1941.

Altan, Mazhar. "Mimar Kemal Altan", *Arkitekt* (İstanbul), no.: 199-200 (1948), ss. 178-179.

Andreescu, Ştefan. "Un act genovez din 1453 sau despre limitele metodei cantitative", *Studii şi Materiale de Istorie Medie* (Bükreş), Cilt: XXI (2003), ss. 127-150.

Andreyev, Andrey. *İz stariya Yambol* (Yanbolu, 1937).

Andreyev, Stefan. *Reçnik na selişçni imena i nazvaniya na administrativno-teritorialni edinitsi v Bılgarskite zemi prez XV-XIX vek* (Sofya, 2002).

Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/1688-1704) (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (Ankara, 2000).

Anthing, Johann Friedrich. *Versuch einer Kriegs-Geschichte des Grafen Alexander Suworow Rymnikski*, Cilt: I (Gotha 1795), Cilt: II (Gotha, 1796), Cilt: III (Gotha, 1799).

Antonov, Stoyan. *Tatarite v Bılgariya* (Dobriç [Hacıoğlupazarcık], 2004).

___. "Giraite v Bılgariya (nyakoy razmisli)", *Tatarite v Bılgariya – Obştestvo, istoriya i kultura. Sbornik dokladi ot krıgla masa, provedena na 29.05.2009 g. v grad Dobriç* (Dobriç [Hacıoğlupazarcık], 2009), ss. 91-99.

Aqçoqraqlı, Osman. *Eserler Toplamı* (Akmescit, 2006).

Argıt, Betül İpşirli. *Rabia Gülnuş Emetullah Sultan. 1640-1715* (İstanbul, 2014).

Arhivnıe materialı o kavkazskoy voyne i vıselenie çerkesov (adıgov) v Turtsiyu (1848-1874), Kısım: II (Hazırlayan: Timur Habasoviç Kumıkov) (Nalçık, 2003).

Arş, Grigoriy Lvoviç. *Albaniya i Epir v kontse XVIII-naçale XIX v*. (Moskova, 1963).

Artan, Tülay. "Siyavuş Paşa Köşkü", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: VII (İstanbul, 1994), s. 20.

Âsafî Dal Mehmed Çelebi (Bey, Paşa). *Şecâ'atnâme. Özdemiroğlu Osman Paşa'nın Şark Seferleri (1578-1585)* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (İstanbul, 2007).

[Âsafî Dal Mehmed Çelebi]. *Âsafî Dal Mehmed Çelebi ve Şecâ'atnâme* (Hazırlayan: Mustafa Eravcı) (İstanbul, 2009).

Asan, Hakan. "Devlet, Aşiret ve Eşkıya Bağlamında Osmanlı Muhacir İskân Siyaseti (1860-1914)", *Göç Araştırmaları Dergisi* (Ankara), Cilt: II, no.: 3 (Ocak-Haziran 2016), ss. 34-61.

Aşkar, Mustafa. *Niyazî-i Mısrî ve Tasavvuf Anlayışı* (Ankara, 1998).

Aşurbeyli, Sara. *Şirvanşahlar Dövleti* (Rusçadan Azerbaycan Türkçesine çeviren: Azer Bağırov) (Bakü, 2006).

Atalay, Mehmet. "Nef'î ve Sınır Ötesine Yazdığı İki Farsça Kaside", *Doğu Araştırmaları* (İstanbul), no.: 2 (2008), ss. 25-48.

Atwood, Christopher P. "*Ulus* Emirs, *Keshig* Elders, Signatures, and Marriage Partners: The Evolution of a Classic Mongol Institution", *Imperial Statecraft: Political Forms and Techniques of Governance in Inner Asia, Sixth-Twentieth Centuries* (Editör: David Sneath) (Bellingham, Washington, 2007), ss. 141-173.

Avcı, Yahya. "7 Numaralı Antakya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Tahlîli (H. 1175-1177 /M. 1761-1764)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi (Antakya, 2020).

Ayan, Ergin. *Ortaçağ Türk Devletlerinde Hanedan Evlilikleri* (Ankara, 2017).

Aybabina, Yelena Akimovna. *Dekorativnaya kamennaya rezba Kaffı XIV-XVIII vv*. (Akmescit, 2001).

Aydın, Mahir. *Şarkî Rumeli Vilâyeti* (Ankara, 1992).

Ayvansarâyî Hüseyîn Efendi-Ali Sâtı' Efendi-Süleymân Besîm Efendi. *Hadîkatü'l-Cevâmi'. İstanbul Câmileri ve Diğer Dînî-Sivil Mi'mârî Yapılar* (İstanbul, 2001).

Ayverdi, Ekrem Hakkı. *Avrupa'da Osmanlı Mimarî Eserleri. Bulgaristan, Yunanistan, Arnavudluk*, Cilt: IV, Kitap: 4-5-6 (İstanbul, 1982).

"Azamet Girey (Sultan)", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: VIII (1881), s. X.

Baharov, İliya. *Stıpki vıv vremeto. Zapiski na lekarya* (y.y. [Sofya], y.y. [1994]).

Bahtin, Aleksandr Gennadyeviç. "Jizn i smert mangıtskogo karaçi-beka Diveya", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2021), ss. 395-422.

Bakar, Bülent. *Beyaz Ruslar. Esir Şehrin Misafirleri* (İstanbul, 2012).

Bakkaloğlu, Bahadır. "H. 1112-1114 [M. 1700-1702] Tarihli 8 Numaralı Selânik

Şer'iyye Sicili (Metin ve Değerlendirmesi)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (İstanbul, 2018).

[Bakıhanov, Abbasgulu Aga] Bakihanov, Abbas-Kuli-Aga. *Gülistan-i İram* (Hazırlayan: Ziya Musaoğlu Bünyadov) (Bakü, 1991).

Balabanlılar, Lisa. *Imperial Identity in the Mughal Empire. Memory and Dynastic Politics in Early Modern South and Central Asia* (Londra-New York, 2016).

Balducci, Hermes. *Rodos'ta Türk Mimarîsi* (İtalyancadan Türkçeye çeviren: Celâlettin Rodoslu) (Ankara, 1945).

Bantış-Kamenskiy, Dmitriy Nikolayeviç. *Biografii rossiyskih generalissimusov i general-feldmarşalov*, 2 Cilt (Sankt Petersburg, 1840).

Başer, Alper. "Sadrazam Koca Yusuf Paşa'nın 1791 Seferi Esnasındaki Yazışmalarına Dair Bir Defter (7 Temmuz 1791-10 Ağustos 1791)", *Karadeniz Araştırmaları* (Ankara), Cilt: XII, no.: 48 (Kış 2015), ss. 79-98.

___. "Kırım Hanlığı Tarihinde Mangıt Kabilesi", *Doğu Avrupa Türk Mirasının Son Kalesi Kırım* (Editör: Yücel Öztürk) (İstanbul, 2015), ss. 75-98.

___. "Şehbaz Giray Han (1732/33-1793) Üzerine Bir Biyografi Denemesi", *Türkistan'dan Anadolu'ya Tarihin İzinde. Prof. Dr. Mehmet Alpargu'ya Armağan* (Editörler: Zeynep İskefiyeli-Muhammed Bilâl Çelik), Cilt: II (Ankara, 2020), ss. 889-908.

Bayev, Haralambi. "Zagadıçni ruini nasred Yambol ili dvoretsıt, koyto ne zavelyazvame", *Vreme* (Yanbolu), no.: 11 (824) (9-15 Nisan 2015), s. 7.

___. "'Nerde Yambol, Nerde Stambol' li? (Yambolets na tri pıti stava prıv sled sultana!)", *Vreme* (Yanbolu), no. : 4 (855) (10-17 Şubat 2016), s. 7.

Bayram, Sadi. "Fatih Sultan Mehmed'in Eyüp Sultan Külliyesi Vakfiyesi", *1. Eyüpsultan Sempozyumu. Tebliğler 9-11 Mayıs 1997* (İstanbul, 1997), ss. 33-42.

Baysalan, Şerif. *Gelmişi Geçmişi Bugünüyle Hayrabolu* (Tekirdağ, 2006).

Becanov, Murat Bezrukoviç. *General Sultan-Girey Klıç* (Krasnodar, 1999).

Belyakov, Andrey Vasilyeviç. *Çingisidı v Rossii XV-XVII vekov: prosopografiçeskoe issledovanie* (Ryazan, 2011).

Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov. "Murad-Girey: slujilıy Çingisid v Rossii ili pretendent na krımskiy prestol?", *Türkologiçeskiy sbornik 2011-2012* (Moskova, 2013), ss. 11-59.

Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov. "'Krımskomu yurtu uçinili şkodu velikoyu'. Myatej krımskih tsareviçey", *Rodina* (Moskova), no.: 7 (2014), ss. 126-129.

Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov. "'Delo Muslı atalıka'. K istorii voenno-politiçeskogo protivostoyaniya Reçi Pospolitoy, Russkogo gosudarstva i Portı v period dinastiçeskogo krizisa v Krımu v 1584-1588 gg.", *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 6 (2014), ss. 51-62.

Belyakov, Andrey Vasilyeviç-Aleksandr Vadimoviç Vinogradov-Maksim Vladimiroviç Moiseyev. "İnstitut atalıçestva v postzolotoordınskom mire", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2017), ss. 412-436.

Bentkovskiy, İosif Vikentyeviç. *İstoriko-statistiçeskie obozrenie inorodtsev-magometan, koçuyuşçih v Stavropolskoy gubernii,* Bölüm: I, *Nogaytsı* (Stavropol, 1883).

Berejkov, Mihail Nikolayeviç. *Nur-Saltan-tsaritsa krımskaya. İstoriko-biografiçeskiy oçerk* (Akmescit, 1993).

Berk, Süleyman. *Zamanı Aşan Taşlar. Zeytinburnu'nun Tarihî Mezar Taşları*, 2 Cilt (İstanbul, 2016).

Berov, Lüben Borisov. "Agrarnoto dvijenie v İztoçna Rumeliya po vreme na Osvobojdenieto", *İstoriçeski pregled* (Sofya), no.: 1 (1956), ss. 3-35.

Berova, Dobrina. "Tatari i Çerkezi v Yambolska oblast (XV-XIX v.)", *İzvestiya na Muzeite ot Yugoiztoçna Bılgariya*, Cilt: XXI (Burgaz, 2005), ss. 199-208.

___. *Stralca. İstoriya, traditsii, duhovnost* (Yanbolu, 2005).

Berzeg, Sefer. "General Sultan Kılıç Girey", *Birleşik Kafkasya* (İstanbul), no.: 2 (Kasım-Aralık 1964-Ocak 1965), ss. 46-51; no.: 3 (Şubat-Mart-Nisan 1965), ss. 36-40); no.: 5 (Ağustos-Eylül-Ekim 1965), ss. 32-35; no.: 6 (Kasım-Aralık 1965-Ocak 1966), ss. 41-45; no.: 7 (Şubat-Mart-Nisan 1966), ss. 20-23.

___. *Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti. 1917-1922*, 3 Cilt (İstanbul, 2003-2006).

Bespalov, Roman Anatolyeviç. "Litovsko-ordınskie otnoşeniya 1419-1429 gg. i pervaya popıtka obrazovaniya Krımskogo hanstva", *Materialı po Arheologii i İstorii Antiçnogo i Srednevekovogo Krıma* (Sevastopol-Tümen), Cilt: V (2013), ss. 30-52.

"Beyazıt S. Girey", *Kafkasya* (Ankara), Cilt: III, no.: 14 (Mart-Nisan-Mayıs 1967), s. 44.

Beydilli, Kemal. *Büyük Friedrich ve Osmanlılar. XVIII. Yüzyılda Osmanlı-Prusya Münasebetleri* (İstanbul, 1985).

Bıyık, Ömer. *Kırım'ın İdarî ve Sosyo-Ekonomik Tarihi (1600-1774)* (İstanbul, 2014).

Bilgin, Candan-İbrahim Yarış. *İstanbul'un 100 Köyü* (İstanbul, 2011).

Blaremberg, [Johann] İogann Fyodoroviç. *İstoriçeskoe, topografiçeskoe, statistiçeskoe, etnografiçeskoe i voennoe opisanie Kavkaza* (Moskova, 2010).

Blount, Henry. *A Voyage into the Levant* (Londra, 1636).

Blümenfeld, German Faddeyeviç. *Krımsko-tatarskoe zemlevladenie (İstoriko-yuridiçeskiy oçerk)* (Odesa, 1888).

Bogdanoviç, Modest İvanoviç. *Pohodı Rumyantseva, Potyomkina i Suvorova v Turtsii* (Sankt Petersburg, 1852).

Borınğı Tatar edebiyatı (Kazan, 1963).

Boşdurmaz, Nurcan-Ayla Ödekan-Edhem Eldem. "Osmanlı Döneminden Günümüze Saraybosna Müslüman Mezar Taşları", *İTÜ Dergisi, Seri: B, Sosyal Bilimler* (İstanbul), Cilt: VI, no.: 2 (Aralık 2009), ss. 55-67.

Bozan, Muhammet Fatih. "R-39 Numaralı Rusçuk Şer'iyye Sicili'nin Çeviri Yazısı ve Tahlili (H. 1204-1205/M. 1789-1791)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Eskişehir, 2018).

Bozcigit. Dobruca Tatar Masalları. Birinci Kitap (Hazırlayanlar: Nedret Mahmut-Enver Mahmut) (Bükreş, 1988).

Börekçi, Günhan. "İnkırâzın Eşiğinde Bir Hanedan: III. Mehmed, I. Ahmed, I. Mustafa ve 17. Yüzyıl Osmanlı Siyasî Krizi", *Dîvân* (İstanbul), Cilt: XIV, no.: 26 (2009), ss. 45-96.

Bronevskiy, Semyon Mihayloviç. *Noveyşiya izvestiya o Kavkaze, sobrannıya i popolnennıya Semyonom Bronevskim* (Sankt Petersburg, 2004).

[Broniowski, Marcin] Bronevskiy, Martin. "Opisanie Krıma (Tartariae Descriptio)", *Zapiski Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: VI (1867), ss. 333-367.

___. *Kırım* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Kemal Ortaylı) (Ankara, 1970).

Bulgarova, Meryem-Eminat Kurmanseyitova-Nasıphan Suyunova. *Nogay Edebiyatı* (Ankara, 2002).

"Bumagi İmperatritsı Yekaterinı II, hranyaşçihsya v Gosudarstvennom arhive Ministerstva inostrannıh del. Tom III", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XIII (1874), ss. 1-448.

"Bumagi İmperatritsı Yekaterinı II, hranyaşçihsya v Gosudarstvennom arhive Ministerstva inostrannıh del. Tom IV", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XXVII (1880), ss. 1-537.

"Bumagi İmperatritsı Yekaterinı II, hranyaşçihsya v Gosudarstvennom arhive Ministerstva inostrannıh del. Tom V", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XLII (1885), ss. 1-498.

Bunegin, Maksim Fyodoroviç. *Revolyutsiya i grajdanskaya voyna v Krımu (1917-1920 gg.)* (Akmescit, 1927).

Bursalı Mehmed Tahir. *İdare-i Osmaniyye Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri* (İstanbul, 1919).

____. "Kırım Meşâhiri" (Hazırlayan: Hasan Aksoy), *İslâm Medeniyeti* (İstanbul), Cilt: V, no.: 4 (Ekim 1982), ss. 67-87.

___. *Osmanlılar Zamanında Yetişen Kırım Müellifleri* (Hazırlayan: Mehmet Sarı) (Ankara, 1990).

Busbecq, Ogier Ghiselin de. *The Turkish Letters of Ogier Ghiselin de Busbecq Imperial Ambassador at Constantinople 1554-1562* (Latinceden İngilizceye çeviren: Edward Seymour Forster) (Baton Rouge, Louisiana, 2005).

Butkov, Pyotr Grigoryeviç. *Materialı dlya novoy istorii Kavkaza s 1722-go po 1803 god izvleçeniya* (Nalçık, 2001).

Byzantium, Europe, and the Early Ottoman Sultans, 1373-1513. An Anonymous Greek Chronicle of the Seventeenth Century (Codex Barberinus Graecus 111) (Yunancadan İngilizceye çeviren: Marios Philippides) (New Rochelle, New York, 1990).

Câbî Ömer Efendi. *Câbî Tarihi* (Hazırlayan Mehmet Ali Beyhan), 2 Cilt (Ankara, 2003).

Caferzade Mehmet Tevfik [Selen]. *Tarihte Hayrabolu ve Çevresi* (Hazırlayan: Aydın Oy) (Tekirdağ, 1989).

Canov, Aleksandr-Vadim Mayko-Aleksandr Farbey. *Genueztsı v Krımu. The Genoese in Crimea* (Kiev, 2009).

Cebeci, Ahmet. "Silistre Sancağı Vakıfları ve H. 1006 (1597-1598) Tarihli Silistre Livası Vakıf Defteri (No: 561)", *Vakıflar Dergisi* (Ankara), no.: 20 (1998), ss. 453-466.

Chishull, Edmund. *Travels in Turkey and back to England* (London, 1747).

Contemporaries of Marco Polo. Consisting of the Travel Records to the Eastern Parts of the World of William of Rubruck [1253-1255]; The Journey of John of Pian de Carpini [1245-1247]; The Journal of Friar Odoric [1318-1330] and The Oriental Travels of Rabbi Benjamin of Tudela [1160-1173] (Hazırlayan: Manuel Komroff) (New York, 1989).

Courmemin, Louis des Hayes Baron de. *Voyage de Levant, fait par le commandement du roy en l'année 1621* (Paris, 1624).

Cumagulova, Aygül Temerhanovna. "Vklad Sultana Mengli-Gireya v organizatsiyu administrativnogo upravleniya nogaytsami severo-zapadnogo Kavkaza v pervoy treti XIX veka", *İstoriçeskie, filosofskie, politiçeskie i yuridiçeskie nauki, kulturologiya i iskusstvovedenie, voprosı teorii i praktiki* (Tambov), no.: 12/2 (2014), ss. 51-55.

Çalışkan, Muharrem Saffet. "(Vekâyi'nüvis) Enverî Sadullah Efendi ve Tarihinin I. Cildi'nin Metin ve Tahlili (1182-1188/1768-1774)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2000).

Çankaya, Ali. *Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (Mülkiye Şeref Kitabı)*, 8 Cilt (Ankara, 1968-1971).

Çapa, Mesut. "Kuzey Kafkas Cumhuriyeti'nin Rus Egemenliğine Girmesi Üzerine Trabzon'a Gelen Devlet Erkânı", *Türk Dünyası Araştırmaları* (İstanbul), no.: 100 (Şubat 1996), ss. 285-302.

Çeken, Çiğdem Kavak. "İstanbul Ahkam Defterleri Üzerinden 19. Yüzyılda Osmanlı Tarımının Ekonomik ve Hukuki Yönleriyle Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2013).

Çelebi, Celâl. *Yazık zemli. İstoriçeskaya toponimiya Krıma. Slovar-spravoçnik*, 2 Cilt (Akmescit, 2009).

Çelikkol, Zeki. *Rodos'taki Türk Eserleri ve Tarihçe* (Ankara, 1992).

Çernışova, Yelena Valeriyevna. "Sovpadenie patternov v krımskom kontinuume (vzaimodeystvie krımskih tatar i çerkesov v epohu srednevekovya)", *Voprosı krımskotatarskoy filologii, istorii i kulturı* (Akmescit), no.: 8 (2019), ss. 163-169.

Çetin, Nurkadın Esra. "24 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1107-1108/1996 (İnceleme-Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2019).

Çevik, Akif. "Trakya Paşaeli Cemiyeti ve Lüleburgaz-Edirne Kongreleri", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi (Edirne, 2015).

Çınar, Hüseyin. "Hacı I. Selim Giray Han ve Çiftlik Vakıfları", *Karadeniz Araştırmaları* (Çorum), no.: 11 (Güz 2006), ss. 19-37.

___. "Arslan Giray Han ve Kırım'ın Yeniden İmârında Vakıfların Rolü", *Vakıflar Dergisi* (Ankara), no.: XXX (2007), ss. 117-138.

Çıpa, Erdem H. *The Making of Selim. Succession, Legitimacy, and Memory in the Early Modern Ottoman World* (Bloomington, Indiana, 2017).

Çolov, Petır. "Krimskite tatarski hanove Geray i Bılgarite", *Voenno-istoriçeski sbornik* (Sofya), no.: 2 (1996), ss. 7-22.

Dal, Emrah. "R-2 Numaralı Rusçuk Şer'iyye Sicili'nin Çeviriyazısı ve Tahlili (H. 1108-1111/M. 1696-1699) v. 1-58", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Eskişehir, 2018).

Dalgıç, Tevfik. "İrlanda'da Bir Türk Prensi", *8. Gün* [*Hürriyet*'in İlâvesi] (İstanbul), 26 Nisan 1981.

Daşçıoğlu, Kemal. *Osmanlı'da Sürgün. Osmanlı Devleti'nin Sürgün Siyaseti (XVIII. Yüzyıl)* (İstanbul, 2007).

Davies, Brian L. *Warfare, State and Society on the Black Sea Steppe, 1500-1700* (Londra, 2007).

Decei, Aurel. "Etablissement de Aktav de la Horde d'Or dans l'Empire Ottoman, au temps de Yıldırım Bayezid", *60. Doğum Yılı Münasebetiyle Zeki Velidi Togan'a Armağan* (İstanbul, 1950-1955), ss. 77-92.

Deçev, Vasil-Vladimir Demirev. *Toponimiyata na Slivenska okoliya. Materiali za bılgarski toponimen reçnik* (Tırnova, 2012).

Defterdar Sarı Mehmed Paşa. *Zübde-i Vekayiât* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (Ankara, 1995).

Değirmenci, Tülün. *İktidar Oyunları ve Resimli Kitaplar. II. Osman Devrinde Değişen Güç Simgeleri* (İstanbul, 2012).

Demir, Aydoğan. "I. Kaplan Giray Han'ın Mezar Taşı", *Tarih ve Toplum* (İstanbul), no.: 136 (Nisan 1995), ss. 21-26 (213-218).

Demir, Uğur. "Târih-i Mehmed Giray (Değerlendirme-Çeviri Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2006).

___. "İhmal Edilen Bir Kırım Hanlığı Kaynağı: Çelebi Akay Târîhi", *Krımskoe istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 1 (2017), ss. 8-31.

___. *Osmanlı Hilafetinin İlk Asırları* (İstanbul, 2020).

Demiriz, Yıldız. *Eyüp'de Türbeler* (Ankara, 1989).

Demirtaş, Beytullah. "Saray Nahiyesi Balçık Panayırı (18.-20. yy.)", *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: II, No.: 2 (Haziran 2011), ss. 40-54.

Devlet-i Aliyye ile Rusya Devleti ve Kırım Hakkında Bazı Ma'lûmât-ı Mühimme ve Tahrîrât-ı Resmiyyeyi Hâvî Mecmuadır (Hazırlayan: Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov) (Sankt Petersburg, 1881).

DeWeese, Devin. *Islamization and Native Religion in the Golden Horde* (University Park, Pennsylvania).

Dimitrov, Straşimir. "Yambol po vremeto na osmanskiya feodalizm", *İstoriya na grad*

Yambol (Hazırlayanlar: Jeço Atanasov-Straşimir Dimitrov-Boris Mateyev) (Sofya, 1976), ss. 71-110.

Dimov, Prodan. *Selo Krumovo Yambolska oblast* (y.y. [Yanbolu], t.y. [2008]).

"Diplomatiçeskaya perepiska İmperatritsı Yekaterinı II. Çast vosmaya. 1774-1775 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: CXXXV (1911), ss. 1-531.

Doğan, Sema. "İskender Paşa Camii", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: XXII (İstanbul, 2000), ss. 567-568.

Doğanay, Aziz. "Tarih Sahnesinden Silinmek İstenen Soylu Bir Hatun: Eyüp'te Medfun Şâhî Hatun veya Çifte Gelinler Meselesi", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, nos.: 47-48 (2010-2011), ss. 281-308.

91 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1056). Özet-Çeviri Yazı-Tıpkıbasım (İstanbul, 2015).

Don Juan of Persia [Oruç Bey]. *A Shi'ah Catholic, 1560-1604* (İspanyolcadan İngilizceye çeviren: Guy Le Strange) (London, 1926).

Dortelli d'Ascoli, Emiddio. "Opisanie Çernogo morya i Tatarii, sostavil dominikanets Emiddio Dortelli d'Askoli, prefekt Kaffı, Tatarii i proç. 1634" (İtalyancadan Rusçaya çeviren: Nikolay Pimenov), *Zapiski İmperatorskogo Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: XXIV (1902), Bölüm II, ss. 89-180.

Dragov, İvan-Mariya Nikolçovska-İvan Slavov. *Selo Tenevo. Daleçno i blizko minalo* (Sofya, 2017).

Duindam, Jeroen. *Dynasties. A Global History of Power, 1300-1800* (Cambridge, 2016).

Eberhard, D. Wolfram. *Çin'in Şimal Komşuları. Bir Kaynak Kitabı* (Almancadan Türkçeye çeviren: Nimet Uluğtuğ) (Ankara, 1942).

Ebulgâzi Bahadır Han. *Şecere-i Türk. Türk'ün Soy Kütüğü* (Hazırlayan: Necati Demir) (Ankara, 2020).

Efendiyev, Oktay. *Azerbaycan Safevî Devleti (16. Yüzyıl)* (Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çeviren: Ali Asker) (İstanbul, 2018).

Egmont, Johan Aegidius van-John [Johan] Heyman. *Travels through Part of Europe, Asia Minor, the Islands of the Archipelago; Syria, Palestine, Egypt, Mount Sinai, &c.*, 2 Cilt (Londra, 1759).

Emecen, Feridun M. "Son Kırım Hanı Şâhin Giray'ın İdamı Mes'elesi ve Buna Dair Vesikalar", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* (İstanbul), no.: 34 (1984), ss. 315-346.

___. *Yavuz Sultan Selim* (İstanbul, 2017).

___. *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan, Devlet ve Toplum* (İstanbul, 2011).

Er, Elvina Abduvaliyeva. "Bora Gazi Giray Han: Hayatı ve Eserleri", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi (Ankara, 2011).

Erarslan, Serkan. "26 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1108-1109/1697) (İnceleme-Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2019).

Erdoğdu, Mehmet Akif. "Rodos Adasındaki Osmanlı Evkafı (1522-1711)", *Tarih İncelemeleri Dergisi* (İzmir), no.: 15 (2000), ss. 9-30.

Erler, Mehmet Yavuz. "Osmanlı'da 'Asil Kan' Aristokrasisinin XIX. Yüzyıldaki Yansımalarına Dair Birkaç Örnek: Cengiz Han ve Ramazanoğlu Soyu", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: I, no.: 2 (Kış 2008), ss. 141-153.

Ersoy [Hacısalihoğlu], Neriman. "Bulgaristan Prensliğinde Türk Emlâki (1878-1908)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 1996).

Ertaş, Mehmet Yaşar. *Sultanın Ordusu. 1715 Mora Seferi'nde Organizasyon ve Lojistik* (İstanbul, 2018).

Ertaylan, İsmail Hikmet. *Gazi Geray Han Hayatı ve Eserleri* (İstanbul, 1958).

Ertürk, Volkan. "Osmanlı Devrinde Vize Sancağındaki Selâtin ve Ümera Vakıfları (1530-1613)", *Turkish Studies* (Ankara), Cilt: VIII, no.: 5 (Bahar 2013), ss. 279-300.

Esin, Mete. "Giraylar ve Vize", *Kırım* (Ankara), no.: 10 (Ocak-Şubat-Mart 1995), ss. 23-24.

Eskander Beg Monshi [İskender Bey Münşî]. *History of Shah Abbas the Great*, 2 Cilt (Farsçadan İngilizceye çeviren: Roger M. Savory) (Boulder, Colorado, 1930).

Eton, William. *A Survey of the Turkish Empire* (Londra, 1799).

Evliya Çelebi. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VI. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı) (İstanbul, 2002).

___. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VII. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff) (İstanbul, 2003).

___. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, VIII. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff) (İstanbul, 2003).

___. *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, IX. Kitap (Hazırlayanlar: Seyit Ali Kahraman-Yücel Dağlı-Robert Dankoff) (İstanbul, 2005).

Eyice, Semavi. "Ayas Paşa Camii", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: IV (İstanbul, 1991), s. 203

___. "Mezarlıklar ve Hazireler", *İslâm Dünyasında Mezarlıklar ve Defin Gelenekleri*, Cilt: I (Ankara, 1996), ss. 122-134.

Eyyûbî Efendi Kanûnnâmesi. Tahlil ve Metin (Hazırlayan: Abdülkâdir Özcan) (İstanbul, 1994).

Faizov, Sagit F. *Pisma hanov İslam-Gireya III i Muhammed-Gireya IV k tsaryu Alekseyu Mihayloviçu i korolyu Yanu Kazimiru. 1654-1658. Krımskotatarskaya diplomatika v politiçeskom kontekste postpereyaslavskogo vremeni* (Moskova 2003).

Farforovskiy, Sergey Vasilyeviç. *Nogaytsı Stavropolskoy gubernii. İstoriko-etnografiçeskiy oçerk* (Tiflis, 1909).

Faroqhi, Suraiya. "Köprülüler Padişahı Yönetmek İstedi" (Ropörtajı Yapan: Asuman Çakaloğlu), *Atlas Tarih* (İstanbul), no.: 56 (Aralık 2018-Ocak 2019), ss. 58-67.

Faruqui, Munis Daniyal. *The Princes of the Mughal Empire, 1504-1719* (New York, 2012).

Fatih Sultan Mehmed. *Kânunnâme-i Âl-i Osman (Tahlil ve Karşılaştırmalı Metin)* (Hazırlayan: Abdülkadir Özcan) (İstanbul, 2003).

Fatîn Davud. *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)* (Hazırlayan: Ömer Çiftçi) (Ankara, 2017) (e-kitap).

Favereau, Marie. *The Horde. How the Mongols Changed the World* (Cambridge, Massachusetts-Londra, 2021).

Fazıl, Riza-Safter Nagayev. *Qırımtatar Edebiyatınıñ Tarihı. Qısqa Bir Nazar* (Akmescit, 2001).

Fedakâr, Cengiz. "Son Kırım Hanı Şahin Giray'ın Muhallefatına Dair", *İslam Öncesinden Çağdaş Türk Dünyasına. Prof. Dr. Gülçin Çandarlıoğlu'na Armağan* (Editörler: Hayrunnisa Alan-Abdülvahap Kara-Osman Yorulmaz) (İstanbul, 2008), ss. 457-481.

___. *Kafkasya'da İmparatorluklar Savaşı. Kırım'a Giden Yolda Anapa Kalesi (1781-1801)* (İstanbul, 2014).

Ferzelibeyli, Şahin Fazil. *Azerbaycan ve Osmanlı İmparatorluğu. XV.-XVI. Yüzyıllar* (Azerbaycan Türkçesinden Türkiye Türkçesine çeviren: Nazım Muradov) (İstanbul, 2017).

Fetvacı, Emine. *Sarayın İmgeleri. Osmanlı Sarayının Gözüyle Resimli Tarih* (İngilizceden Türkçeye çeviren: Nurettin Elhüseyni) (İstanbul, 2001).

Fisher, Alan Washburn. "Şahin Girey, the Reformer Khan, and the Russian Annexation of the Crimea", *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* (Wiesbaden), Yeni Seri, no.: 15 (1967), ss. 341-364.

___. *The Russian Annexation of the Crimea, 1772-1783* (Cambridge, 1970).

___. "Crimean Separatism in the Ottoman Empire", William W. Haddad-William Ochsenwald (Editörler), *Nationalism in a Non-National State. The Dissolution of the Ottoman Empire* (Columbus, Onio, 1977), ss. 57-76.

Fisher, Sydney Nettleton. *The Foreign Relations of Turkey 1481-1512* (Urbana, 1948).

Fletcher, Joseph. "Turco-Mongolian Monarchic Tradition in the Ottoman Empire", *Harvard Ukrainian Studies* (Cambridge, Massachusetts), Cilt: III-IV, Kısım: I (1979-1980), ss. 236-251.

[Frähn, Christian Martin Joachim] Fren, Hristiyan Martin. *Monetı hanov ulusa Cucieva ili Zolotoy Ordı* (Almancadan Rusçaya çeviren: Mihail Volkov) (Sankt Petersburg, 1832).

Fyodorov-Davıdov, German Alekseyeviç. "Kladı cuçidskih monet", *Numizmatika i epigrafika*, Cilt: I (Moskova, 1960), ss. 94-192.

___. *Obşçestvennıy stroy Zolotoy Ordı* (Moskova, 1973).

Gaciyeva, Sakinat Şihamedovna. *Oçerki istorii semi i braka u nogaytsev XIX-naçalo XX vv.* (Moskova, 1979).

Gardanov, Valentin Konstantinoviç-Galim Hiziroviç Mambetov. "Han-Girey i yego

'Zapiski o Çerkesii'", *Kavkazskiy etnografiçeskiy sbornik* (Moskova), Cilt: IV (1980), ss. 3-31.

Garif, Nurulla. *Qazan Hanlığı* (Kazan, 2006).

[Gasprinskiy, İsmail]. "Kırım'ın Son Hükümdarı. Şahin Giray Han", *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 50, 17 (Jülyen takvimine göre 5) Aralık 1886; no.: 51, 24 (Jülyen takvimine göre 12) Aralık 1886.

___. "Zincirli Medrese", *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 6, 2 Mart (Jülyen takvimine göre 18 Şubat) 1890.

___. "Bahçesaray'da Medrese-i Zincirli", *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 21, 8 Temmuz (Jülyen takvimine göre 26 Haziran) 1891.

___. "Kırım Tarihi", *Tercüman* (Bahçesaray), 10 Aralık (Jülyen takvimine göre 27 Kasım) 1909.

Gayıbov, Seyran. "Abbaskulu Ağa Bakıhanov'un 'Gülistan-ı İrem' Eserinde Kırım Tatarları ve Giraylar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: I, no.: 4 (Yaz 2008), ss. 218-229.

Gazzizâde Abdullatif Efendi. *Vekayi'-i Baba Paşa fî't-Tarîh* (Hazırlayan: Salih Erol) (Ankara, 2013).

Gelibolulu Mustafa Âlî. *Gelibolulu Mustafa 'Âlî ve Mevâ'ıdü'n-Nefais fî-Kavâ'ıdi'l-Mecâlis* (Hazırlayan: Mehmet Şeker) (Ankara, 1997).

___. *Künhü'l-Ahbâr* (Hazırlayan: Ali Çavuşoğlu) (Ankara, 2019).

Gemil, Tasin [Cemil, Tahsin]. *Romanians and Ottomans in the XIVth-XVth Centuries* (Romenceden İngilizceye Çevirenler: Remus Bejan-Paul Sanders) (Bükreş, 2009).

Geray, Hüsam [Giray, Hüsamettin / Hüsameddin Geray]. "Bora Gazi Geray Han", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 1 (1918), ss. 8, 14-16.

___. "Rezmî Bahadır Geray Han", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 3 (1918), ss. 56-58.

___. "Kırım'ın Şanlı Tarihinden: Hacı Selim Geray Han", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 7 (1918), ss. 129-134.

[Geray, Hüsam] Muallim Hüsameddin. "Kırım Tarihinden", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 3 (1918), ss. 35-37; no.: 6 (1918), ss. 114-116.

___. "Kırım'da Lisân-ı Resmî meselesi", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 9 (1918), s. 167.

___. "Bolşeviklerin Hesap Zamanı", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 15 (1918), ss. 268-269.

Giray, İsmet. "Atalarım Gerayların Bulgaristan'daki Sarayı ve Bazı Hatıralarım," *Emel* (Ankara), no.: 209 (Temmuz-Ağustos 1995), ss. 18-20.

Glavani, Xaverio. *Opisanie Çerkessii 1729 g*. (Fransızcadan Rusçaya çeviren: Yevgeniy Gustavoviç Weidenbaum) (Tiflis, 1893).

Gogitidze, Mamuka D. *Voennaya elita Kavkaza II. Generalı i admiralı narodov Severnogo Kavkaza* (Tiflis, 2011).

Gökbilgin, Özalp. *1532-1577 Yılları Arasında Kırım Hanlığı'nın Siyasî Durumu* (Ankara, 1973).

Gribovskiy, Vladislav Vladimiroviç-Dmitriy Vladimiroviç Sen. "Kubanskiy sultan Bahtı-girey: fenomen nelegitimnoy vlasti v Krımskom hanstve pervoy treti XVIII v.", *Türkologiçeskiy sbornik 2011-2012* (Moskova, 2013), ss. 92-137.

Gribovskiy, Vladislav Vladimiroviç--Dmitriy Vladimiroviç Sen. "Bahtı Girey i problema stabilizatsii granits Rossiyskoy i Osmanskoy imperiy v pervoy treti XVIII veka", *Wschodni Rocznik Humanistyczny* (Lublin), Cilt: VIII (2012), ss. 85-115.

Gritsenko, Viktor Borisoviç. *İstoriya zemli Mineralovodskoy* (Mineralnıe Vodı, 1998).

Grozdanova, Elena. "Karnobat i karnobatskiyat kray prez XV-XVIII v.", *İstoriya i kultura na Karnobatskiya kray*, Cilt: III (Sofya, 1993), ss. 5-65.

Grozdanova, Elena-Stefan Andreyev. "Osmanski dokumenti ot XVII-XVIII v. za tatarskite sultani ot dinastiyata na Giraite v Bılgarskite zemi", *Biblioteka* (Sofya), no.: 10 (1995), ss. 30-37.

Gubarev, Georgiy Vitalyeviç. *Kazaçiy slovar-spravoçnik*, 3 Cilt (San Anselmo, California, 1966-1969).

Gudakov, Vladimir Viktoroviç. *Severo-zapadnıy Kavkaz v sisteme mejetniçeskih otnoşeniy s drevneyşih vremyon do 60-h godov XIX veka* (Sankt Petersburg, 2007).

Guirey, Chingis. *The Shadow of Power* (Indianapolis, 1953).

Guleviç, Vladislav Petroviç. "Srednoe Priçernomorye v 1400-1442 gg. i vozniknovenie Krımskogo hanstva", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2013), ss. 110-146.

___. "Krım i 'İmperatorı Solhata' v 1440-1430 gg.: hronologiya pravleniya i status praviteley", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 4 (2014), ss. 166-197.

___. *Ot ordınskogo Ulusa k hanstvu Gireyev: Krım v 1399-1502 gg.* (Kazan, 2018).

Guseynov, Yusup Magomedoviç. "Soderjatelnıe aspektı krımsko-dagestanskih vzaimootnoşeniy XV-XVIII vv.", *Vestnik Adıgeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya "Regionovedenie: filosofiya, istoriya, sotsiologiya, yurisprudentsiya, politologiya, kulturologiya"* (Maykop), no.: 1 (2015), ss. 44-47.

Guseynov, Garun-Raşid Abdul-Kadıroviç. "Rannıe kumıksko-krımsko-tatarskie dinastiçeskie svyazi v kontekste istorii raspada Zolotoy Ordı", *Krımskoe istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2015), ss. 15-27.

Guthrie, Maria. *A Tour Performed in the Years 1795-6, through the Taurida, or Crimea, the Antient Kingdom of Bosphorus* (Londra, 1802).

[Güldenstädt, Johann Anton] Giltenştedt, Iogann Anton. *Puteşestvie po Kavkazu v 1770-1773 gg.* (Almancadan Rusçaya çeviren: Tamara Konstantinovna Şafranovskaya) (Sankt Petersburg, 2002).

Gülsoy, Ufuk. *1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rumeli'den Rusya'ya Göçürülen Reâyâ* (İstanbul, 1993).

Hacısalihoğlu, Mehmet. *Doğu Rumeli'de Kayıp Köyler. İslimye Sancağı'nda 1878'den Günümüze Göçler, İsim Değişiklikleri ve Harabeler* (istanbul, 2008).

Hakuaşev, Andrey Hanaşhoviç. *Adıgskie prosvetiteli* (Nalçık, 1978).

Halim Geray Sultan. *Dîvân-ı Halim Geray* (İstanbul, 1257/1841).

___. *Gülbün-i Hânân* (İstanbul, 1287/1870).

___. *Gülbün-i Hânân yahud Kırım Tarihi* (Hazırlayan: Arifzâde Abdülhâkim Hilmi) (İstanbul, 1327/1911).

___. *Gülbün-i Hânân Yahud Qırım Tarihi. Rozovıy kust hanov, ili istoriya Krıma* (Hazırlayan: Kemal Hüseyinov) (Akmescit, 2004).

___ [Halim Giray]. *Gülbün-ü Hânân (Kırım Hanları Tarihi). Değerlendirme-Metin-Tıpkıbasım* (Hazırlayanlar: Alper Başer-Alper Günaydın) (İstanbul, 2013).

___. *Divan-ı Halim Giray* (Hazırlayanlar: Recep Toparlı-M. Sadi Çögenli) (Birinci Baskı: Erzurum, 1991; İkinci Baskı: Erzurum, 1992).

Hammer-Purgstall, Joseph von. *Geschichte der Chane der Krim unter osmanischer Herrschaft* (Viyana, 1856).

Hartahay, F. "İstoriçeskaya sudba krımskih tatar", *Vestnik Yevropı* (Sankt Petersburg), Yıl: I, Cilt: II (Haziran 1866), ss. 182-236; Yıl: II, Cilt: II (Haziran 1867), ss. 140-174.

Hasan Bey-zâde Ahmed Paşa. *Hasan Bey-zâde Târîhi*, 3 Cilt (Hazırlayan: Şevki Nezihi Aykut) (Ankara, 2004).

Haskan, Mehmet Nermi. *Eyüp Tarihi*, Cilt: I (İstanbul, 1993).

Haşhojeva, Raisa Halifovna. *Adıgskie prosvetiteli XIX-naçala XX veka* (Nalçık, 1993).

Hatif, Osman Kemal. *Gökbayrak Altında Millî Faaliyet. 1917 Kırım Tatar Millî İstiklâl Hareketinin Hikâyesi* (Hazırlayan: Hakan Kırımlı) (Ankara, 1998).

Hayrabolulu Hasîb. *Hayrabolulu Hasîb Dîvânı* (Hazırlayanlar: Ramazan Ekici-Suat Donuk) (Ankara, 2015).

Hayvoronskiy, Oleksa. *Poveliteli dvuh materikov*, 2 Cilt (Kiev-Bahçesaray, 2007-2009).

[Heber, Reginald-Amelia Shipley Heber] By His Widow. *The Life of Reginald Heber, D.D. Lord Bishop of Calcutta*, 2 Cilt (Londra, 1830).

Hewitt, Catherine. *Renoir's Dancer: The Secret Life of Suzanne Valadon* (New York, 2017).

Hezarfen, Ahmet. *Rumeli ve Anadolu Âyan ve Eşkıyası. Osmanlı Arşiv Belgeleri*, Cilt: I (İstanbul, 2002), Cilt: II (İstanbul, 2004).

Hezârfen Hüseyin Efendi. *Telhîsü'l-Beyân fî Kavânîn-i Âl-Osmân* (Hazırlayan: Sevim İlgürel) (Ankara, 1998).

Hoca Sadettin Efendi. *Tacü't-Tevarih*, 5 Cilt (Hazırlayan: İsmet Parmaksızoğlu) (Ankara, 1979).

Hodgkinson, Harry. *Scanderbeg* (Londra-New York, 2004).

Horoşkeviç, Anna Leonidovna. *Rus i Krım: ot soyuza k protivostoyaniyu. Konets XV-naçalo XVI vv.* (Moskova, 2001).

Hromov, Konstantin. "Pravlenie hanov v Krımskom Uluse Zolotoy Ordı v 1419-1422 gg. po nümizmatiçeskim dannım", *İstoriko-geografiçni doslidjennya v Ukrayini* (Kiev), no.: 9 (2006), ss. 366-372.

Hudyakov, Mihail Georgiyeviç. *Oçerki po istorii Kazanskogo hanstva* (Moskova, 1991).

Ivanics, Mária. "Formal and Linguistic Peculiarities of 17th Century Crimean Tatar Letters Addressed to Princes of Transylvania", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapeşte), Cilt: XXIX, no.: 2 (1975), ss. 213-224.

___. "The Military Co-operation of the Crimean Khanate with the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries", Gábor Kármán-Lovro Kunčević (Hazırlayanlar), *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries* (Leiden, 2013), ss. 275-300.

___. "Die Şirin. Abstammung und Aufstieg einer Sippe in der Steppe", *The Crimean Khanate between East and West (15th-18th Century)* (Editör: Denise Klein) (Wiesbaden, 2012), ss. 27-44.

İbn Battûta Tancî, Ebû Abdullah Muhammed. *İbn Battûta Seyahatnâmesi* (Arapçadan Türkçeye çeviren: A. Sait Aykut), 2 Cilt (İstanbul, 2000).

İbn Kemal (Kemalpaşazâde). *Tevârih-i Âl-i Osman. IV. Defter* (Hazırlayan: Koji Imazawa) (Ankara, 2000).

___. *Tevârih-i Âl-i Osman. VIII. Defter (Transkripsiyon)* (Hazırlayan: Ahmet Uğur) (Ankara, 1997).

İbragimova, Aliye. *Bahçisarayskiy hanskiy dvorets XVI-XVIII vv.* (Kiev, 2015).

İbrahimgil, Mehmet Zeki-Ammar İbrahimgil. *Rodos Adası'nda Osmanlı Mirası (Mimari Eserler-Kitabeler-Mezar Taşları)* (Ankara, 2019).

İçli, Ahmet. "Neizvestnıe proizvedeniya Bora Gazi Gireya", *Voprosı krımskotatarskoy filologii, istorii i kulturı* (Akmescit), no.: 5 (2018), ss. 75-83.

İnalcık, Halil. "Yeni Vesikalara Göre Kırım Hanlığının Osmanlı Tâbiliğine Girmesi ve Ahidname Meselesi", *Belleten* (Ankara), ss. Cilt: VIII, no.: 30 (Nisan 1944), 185-229.

___. "Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşei ve Don-Volga Kanalı Teşebbüsü (1569)", *Belleten* (Ankara), Cilt: XII, no.: 46 (1948), ss. 349-402.

___. "Osmanlılar'da Saltanat Verâseti Usûlü ve Türk Hakimiyet Telâkkîsiyle İlgisi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (Ankara), Cilt: XIV, no.: 1 (Mart 1959), ss. 69-94.

___. "Power Relationships between Russia, the Crimea and the Ottoman Empire as Reflected in Titulature", Chantal Lemercier-Quelquejay-Gilles Veinstein-S. Enders Wimbush (Hazırlayanlar), *Passé Turco-Tatar présent soviétique études offertes à Alexandre Bennigsen/Turco-Tatar Past Soviet Present Studies Presented to Alexandre Bennigsen* (Paris, 1986), ss. 175-211.

___. "The Khan and the Tribal Aristocracy: The Crimean Khanate under Sahib Giray I", *Harvard Ukrainian Studies*, Cilt: III/IV, Kısım: 1 (1979-1980), ss. 445-466.

___. *Devlet-i Aliyye. Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar*, Cilt: III (İstanbul, 2015).

___. *Kırım Hanlığı Tarihi Üzerine Araştırmalar. 1441-1700* (İstanbul, 2017).

İnan, Abdülkadir. "Orta Türk Destanları ve Kırım II. Âdil Sultan", *Makaleler ve İncelemeler*, Cilt: I (Ankara, 1998) ss. 86-98.

İnan, Göker. "Hasan Esirî'nin Mi'yârü'd-Düvel ve Misbârü'l-Milel isimli Tarih ve

Coğrafya Eseri (İnceleme-Transkripsiyon)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2017).

İnciciyan, P. L. [Ğugios]. "Osmanlı Rumelisi Tarih ve Coğrafyası" (Hazırlayan: Hrant Der-Andreasyan), *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* (İstanbul), nos.: 2-3 (1974), ss. 11-88; nos.: 4-5 (1975-1976), ss. 101-152.

İpek, Edip. "Temettuât Defterlerine Göre Babaeski", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi (Kırklareli, 2014).

İshakov, Damir. *Tyurko-tatarskie gosudarstva XV-XVI vv. Nauçno-metodiçeskoe posobie* (Kazan, 2004).

İshakov, Damir-İskander İzmaylov. *Etnopolitiçeskaya istoriya tatar v VI-pervoy çetverti XV v.* (Kazan, 2000).

İshakov, Damir-İskander İzmaylov. *Vvedenie v istoriyu Kazanskogo hanstva. Oçerki* (Kazan, 2005).

İsmail Beliğ. *Nuhbetü'l-Âsâr li Zeyli Zübdeti'l Eş'ar* (Hazırlayan: Abdulkerim Abdulkadiroğlu) (Ankara, 1999).

İstanbul Ahkâm Defterleri. İstanbul'da Sosyal Hayat, Cilt: I (Hazırlayanlar: Ahmet Tabakoğlu-Ahmet Kal'a-Salih Aynural-İsmail Kara-Eyüp Sabri Kal'a) (İstanbul, 1997).

İstanbul Kadı Sicilleri. Bâb Mahkemesi, 3 Numaralı Sicil (H. 1077/M. 1666-1667) (Hazırlayan: Rıfat Günalan) (İstanbul, 2011).

"İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri" (Hazırlayan: Ömer Lütfi Barkan), *Belgeler. Türk Tarih Belgeleri Dergisi* (Ankara), Cilt: IX, no.: 13 (1979), ss. 3-380.

İstanbul'da Fransız Elçiliği. Marki de Bonnac'ın Tarihi Hatırat ve Belgeleri (Hazırlayanlar: M. Charles Schefer; Fransızcadan Türkçeye çeviren: Ali Şevket Bizer; Türkçe Baskıyı Hazırlayan: Mustafa Daş) (Ankara, 2017).

İstoriya Kazahstana v russkih istoçnikah, Cilt: I (*Posolskie materialı russkogo gosudarstva (XV-XVII vv*.) (Hazırlayanlar: Mambet Kuljabayeviç Koygeldiyev et al.) (Almatı, 2005).

İstoriya Krımskoy voynı i oboronı Sevastopolya (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin), 3 Cilt (Sankt Petersburg, 1900).

"İstoriçeskaya spravka ob obrazovanii v Tavriçeskoy gubernii tatarskih dvoryanskih rodov", *Zapiski İmperatorskogo Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: XXIII (1901), Bölüm III, ss. 41-43.

İşli, Necdet. "Tatarhaniler yahut Zindan Altı Mezarlığı", *Arkitekt*, no.: 433 (1996), ss. 48-49.

"İz del Moskovskogo otdeleniya arhiva glavnogo Ştaba. 1) Opisanie neskolkih daç, naznaçennıh k otvodu raznım osobam iz sostoyaşçih v Tavriçeskoy oblasti zemel. 2) İzvleçenii iz 'Jurnala relyatsiyam kn. Potyomkina, Yeya İmperatorskomu Veliçestvu podavaemım'" (Hazırlayan: P. A. İvanov), *İzvestiya Tavriçeskoy uçyonoy arhivnoy kommissii* (Akmescit), no.: 19 (1893), ss. 23-78.

İz dokumentalnoy istorii kabardino-russkih otnoşeniy. Vtoraya polovina XVIII-pervaya polovina XIX v. (Hazırlayan: Hasan Muhtaroviç Dumanov) (Nalçık, 2000).

İzmaylov, İskander. "Ulus Cuçi i Zolotaya Orda: ofitsialnoe nazvanie stranı i istoriçeskaya traditsiya", *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: III (Kazan, 2009), ss. 16-19.

İzzî Süleymân Efendi. *İzzî Tarihi (Osmanlı Tarihi 1157-1165/1744-1752)* (Hazırlayan: Ziya Yılmazer) (İstanbul, 2019).

Jankowski, Henryk. *A Historical-Etymological Dictionary of Pre-Russian Habitation Names of the Crimea* (Leiden, 2006).

[Jireček, Konstantin Josef] İreçek, Konstantin. *Pıtuvaniya po Bılgariya*, Kısım: II (Çekçe'den Bulgarca'ya tercüme eden: Stoyan Argirov) (Filibe, 1899).

___. *İstoriya na bılgarite* (Sofya, 2015).

Jorga, Nicolae. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Türkçeye çeviren: Nilüfer Epçeli), 5 Cilt (İstanbul, 2005).

Juchereau de Saint-Denys, Antoine de. *Révolutions de Constantinople en 1807 et 1808*, Cilt: II (Paris, 1819).

Kabardino-russkie otnoşeniya v XVI-XVIII vv. Dokumentı i materialı v 2-h tomah (Hazırlayanlar: Tugan Habasoviç Kumıkov-Yekaterina Nikolayevna Kuşeva), 2 Cilt (Moskova, 1957).

Kabudlu Mustafa Vasfi Efendi. *Tevârih (Analysis-Text-Maps-Index-Facsimile)* (Hazırlayan: Ömer Koçyiğit) (Cambridge, Massachusetts, 2016).

[Kadır Ali Bek]. *Cami'ü't-Tevârih. Biblioteka vostoçnıh istorikov* (Hazırlayan: İlya Nikolayeviç Berezin), Cilt: II, Kısım: I (Kazan, 1854).

Kafalı, Mustafa. *Ötemiş Hacı'ya Göre Cuci Ulusu'nun Tarihi* (Ankara, 2009).

Kançal-Ferrari, Nicole. "Kırım Hanlarının İmar Faaliyeti ve Mezar Taşları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 1997).

___. "Saray'a Bağlı Bir Cami ve Haziresi: Kırım Hanlığı'nın Payitahtı Bahçesaray'daki Hansaray'ın Haziresi", *Belleten*, Cilt: LXVI, no.: 246 (Ağustos 2002), ss. 371-420.

___. *Kırım'dan Kalan Miras. Hansaray* (İstanbul, 2005).

___. "An Italian Renaissance Gate for the Khan: Visual Culture in Early Modern Crimea", *Muqarna*s, Cilt: XXXIV (2017) (Leiden-Boston), ss. 85-124.

___. "Golden Watches and Precious Textiles: Luxury Goods at the Crimean Khans' Court and the Northern Black Sea Shore", *The Mercantile Effect. Art and Exchange in the Islamicate World during the 17th and 18th Centuries* (Editörler: Sussan Babaie-Melanie Gibson) (Londra, 2017), ss. 51-61.

Kara Çelebi-zâde Abdülaziz Efendi. *Ravzatü'l-Ebrâr Zeyli (Tahlil ve Metin) 1732* (Hazırlayan: Nevzat Kaya) (Ankara, 2003).

Karaca, Ali. "Giraylar (1440-1840)," *Bir* (İstanbul), no.: 7 (1997), ss. 98-109.

Karateke, Hakan T. "The Peculiar Status of the Crimean Khans in Ottoman Protocol", *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association* (Bloomington, Indiana), Cilt: VI, no.: 1 (Bahar 2019), ss. 103-120.

Karsîzâde Mehmed Hayreddin. *Fetih Geray* (Konya, 1912).

Karaçam, Nazif. *Efsaneden Gerçeğe Kırklareli* (Kırklareli, 1995).

Karahasanoğlu, Selim. *Politics and Governance in the Ottoman Empire: The Rebellion of 1730. An Account of the Revolution that Took Place in Constantinople in the Year 1143 of the Hegira/Vâkı'a Takrîri Binyüzkırküç'de terkîb Olunmuştur* (Cambridge, Massachusetts, 2009).

Kaşkayev, Badrutdin Omariyeviç. *Ot fevralya k oktyabryu (natsionalno-osvoboditelnoe dvijenie v Dagestane)* (Moskova, 1972).

Kâtib Çelebi. *Fezleke*, 2 Cilt (Hazırlayan: Zeynep Aycibin) (İstanbul, 2016).

Kavak, Nuri. *Osmanlı Bürokrasisinde Görev Almış Kırım Kökenli Devlet Adamları* (İstanbul, 2017).

"Kayıplarımız-Hüsamettin Giray (1891-1965)", *Emel* (İstanbul), no.: 32 (Ocak-Şubat 1966), s. 36.

Kazakov, Aslan Vladimiroviç. *Adıgi (çerkesı) na rossiyskoy voennoy slujbe. Voevodı i ofitserı. Seredina XVI-naçalo XX v. Biografiçeskiy spravoçnik* (Nalçık, 2006).

___. "Nekotorıe aspektı otnoşeniy Çerkesii i Krımskogo hanstva", *Problemı genealogii i etnonimiki narodov Severnogo Kavkaza. Materialı kruglogo stola pamyati Anatoliya Ahmedoviça Maksidova (g. Nalçik 17 oktyabrya 2014 g.)* (Hazırlayanlar: Barasbi Haçimoviç Bgajnogov-Kasbolat Fitseviç Dzamihov-Zarema Muhamedovna Keşeva-Vladimir Aleksandroviç Fomenko) (Nalçık, 2015), ss. 50-92.

"Kazı-Girey Andrey Andreyeviç", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: XI (1888), s. VIII.

Kellner-Heinkele, Barbara. *Aus den Aufzeichnungen des Said Giray Sulṭān: eine zeitgenössische Quelle zur Geschichte des Chanats der Krim um die Mitte des 18. Jahrhunderts* (Freiburg im Breisgau, 1975).

___. "Crimean Tatar and Nogay Scholars of the 18th Century", *Muslim Culture in Russia and Central Asia from the 18th to the Early 20th Centuries* (Editörler: Michael Kemper-Anke von Kügelgen-Dmitriy Yermakov) (Berlin, 1996), ss. 279-296.

___. "Ebu Bekir B. Behram ed-Dimişki's Description of the Crimea", *Abdülkadir Özcan'a Armağan. Tarihin Peşinde Bir Ömür* (Hazırlayanlar: Hayrunnisa Alan-Ömer İşbilir-Zeynep Aycibin-Muhammet Ali Kılıç) (İstanbul, 2018), ss. 239-254.

___. "Mit dem Krimchan auf Streife im Tscherkessenland (frühes 18. Jahrhundert)", *Eine hundertblättrige Tulpe-Bir ṣadbarg lāla. Festgabe für Claus Schönig* (Ingeborg Hauenschild-Matthias Kappler-Barbara Kellner-Heinkele) (Berlin, 2016), ss. 249-268.

Kennedy, Craig Gayen. "The Juchids of Muscovy: A Study of Personal Ties between Émigré Tatar Dynasts and the Muscovite Grand Princes in the Fifteenth and Sixteenth Centuries", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Harvard Üniversitesi (Cambridge, Massachusetts, 1994).

Kereytov, Ramazan Husinulu. "Novoe o Kazı-Giree", *Polovetskaya luna* (Çerkessk), no.: 1 (1991), ss. 90-97.

___. *Etniçeskaya istoriya nogaytsev* (Stavropol, 1999).

___. *Nogaytsı. Osobennosti etniçeskoy istorii i bıtovoy kulturı* (Stavropol, 2009).

Kerim, İsmail Asanoğlu. "Qırım hanlığınıñ mektübatı", *Voprosı krımskotatarskoy filologii, istorii i kulturı* (Akmescit), no.: 4 (2017), ss. 143-158.

Kesbî Haşim Mehmet Efendi. *Ahvâl-i Anapa ve Çerkes* (Hazırlayan: Mustafa Özsaray) (İstanbul, 2012).

Khodarkovsky, Michael. *Bitter Choices. Loyalty and Betrayal in the Russian Conquest of the North Caucasus* (Ithaca ve Londra, 2011).

Kılıç, Yılmaz. "1 ve 11 Numaralı Sivas Ahkâm Defterlerindeki Tımar Sistemi ile İlgili Hükümlerin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Tokat, 2019).

Kırım Hanlarına Nâme-i Hümâyûn (2 Numaralı Name Defteri) (İstanbul, 2013).

Kırım Hanlığı Kadı Sicilleri Kataloğu (Hazırlayanlar: Fehmi Yılmaz-Ahmet Cihan-Özlem Deniz Yılmaz) (Ankara, 2021).

Kırım Yurtına ve Ol Taraflarga Dair Bolgan Yarlıglar ve Hatlar (Derleyenler: Vladimir Vladimiroviç Velyaminov-Zernov ve Hüseyin Feyzhanov; Türkçe edisyonu hazırlayan: Faysal Okan Atasoy), Cilt: I (Metin), Cilt: II (Dizin) (Ankara, 2017).

[Kırımer], Kırımlı Cafer Seydahmet. *Gaspıralı İsmail Bey* (İstanbul, 1934).

Kırımer, Cafer Seydahmet. *Bazı Hatıralar* (İstanbul, 1993).

[Kırımer, Cafer Seydahmet]. *Cafer Seydahmet Kırımer'in Günlüğü* (Hazırlayanlar: İsmail Otar-Ömer Özcan) (Ankara, 2003).

Kırımlı Hacı Mehmed Senâ'î. "Üçüncü İslâm Girây Hân Târihi" (Hazırlayan: Ferhad Turanlı), Ferhad Turanlı, *Türkski cerela do istoriyi Ukrayini* (Kiev, 2010), ss. 277-331.

[Kırımlı Hacı Mehmed Senâ'î] Hadży Mehmed Senai z Krymu. *Historia Chana Islam Gereja* (Hazırlayan: Zygmunt Abrahamowicz) (Varşova, 1971).

Kırımlı, Hakan. "Crimean Tatars, Nogays, and the Scottish Missionaries: the Story of Kattı Geray and other Baptized Descendants of the Crimean Khans," *Cahiers du Monde Russe* (Paris), Cilt: ILV, nos.: 1-2 (Ocak-Haziran 2004), ss. 61-108.

___. *Türkiye'deki Kırım Tatar ve Nogay Köy Yerleşimleri* (İstanbul, 2012).

___. "A Scion of the Crimean Khans in the Crimean War: The Allied Powers and the Question of the Future of the Crimea", *Middle Eastern Studies* (Londra), Cilt: XLIX, no.: 2 (Mart 2013), ss. 191-220.

Kırımlı, Hakan-Nicole Kançal-Ferrari (Proje Yöneticileri), Hakan Kırımlı- Nicole Kançal-Ferrari-Gökçe Günel-İbraim Abdulla-Nariman Abdülvaap-Safiye Eminova-Gülşen Dişli (Yazarlar). *Kırım'daki Kırım Tatar (Türk-İslâm) Mimarî Yadigârları* (İstanbul, 2021).

Kırımlı, Hakan-Ali Yaycıoğlu. "Heirs of Chinghis Khan in the Age of Revolutions: An Unruly Crimean Prince in the Ottoman Empire and Beyond", *Der Islam* (Hamburg), Cilt: XCIV, no.: 2 (2017), ss. 496-526.

Kırımsar [Ali Kemal Gökgiray]. "İstanbul İli Çatalca İlçesi Subaşı Köyü'nde Kırım

Hanları Giray'lardan Bazı Hatıralar", *Emel* (İstanbul, no.: 119 (Temmuz-Ağustos 1980), ss. 44-48.

Kıyartunç, Miray. "85/3 Numaralı Rusya Ahkam Defteri'nin Değerlendirme ve Transkripsiyonu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celâl Bayar Üniversitesi (Manisa, 2013).

Kidirniyazov, Daniyal Saydahmedoviç. *Vzaimootnoşeniya nogaytsev s narodami Severnogo Kavkaza i Rossiey v XVI-XIX v.v*. (Mahaçkale, 2003).

Kidirniyazov, Daniyal Saydahmedoviç-Asiyat Arslanbekovna Abasova. "Pervıe administrativnıe meropriyatiya rossiyskih vlastey na Severnom Kavkaze v kontse XVIII-pervoy polovine XIX v. i nogaytsı", *Nogaytsı: XXI vek. İstoriya. Yazık. Kultura. Ot istokov - k gryaduşçemu. Materialı Pervoy Mejdunarodnoy nauçno-praktiçeskoy konferentsii g. Çerkessk, 14-16 maya 2014 g.* (Çerkessk, 2014), ss. 39-44.

Kiel, Machiel. "Karinâbâd", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Cilt: XXIV (İstanbul, 2001), ss. 490-492.

Kipkeyeva, Zarema Borisovna. *Severnıy Kavkaz v rossiyskoy imperii: narodı, migratsii, territorii* (Stavropol, 2008).

___. "Migratsiya i rasselenie nogaytsev na Severnom Kavkaze v XVIII-XIX vekah", *Nogaytsı: XXI vek. İstoriya. Yazık. Kultura. Ot istokov-k gryaduşçemu. Materialı Pervoy Mejdunarodnoy nauçno-praktiçeskoy konferentsii g. Çerkessk, 14-16 maya 2014 g.* (Çerkessk, 2014), ss. 50-54.

___. *Potomki Çingizhana v istorii Severnogo Kavkaza XVIII-XIX vv*. (Stavropol, 2017).

Klaproth, Heinrich Julius von. *Travels in the Caucasus and Georgia, performed in the years 1807 and 1808, by command of the Russian Government* (Londra, 1814).

Kleemann, Nikolaus Ernst. *Reisen von Wien über Belgrad bis Kilianova durch die Butschiack-Tartaren über Kavschan, Bender, durch die Nogew-Tartaren in die Crimm, dann von Kaffa nach Konstantinopel, nach Smirna und durch den Archipelagum nach Triest und Wien, in den Jahren 1768, 1769 und 1770* (Viyana, 1771).

Klein, Denise. "Negotiating Power in the Crimean Khanate: Notes on Tatar Political Thought and Practice (16th-18th c.)", *Political Thought and Practice in the Ottoman Empire* (Editör: Marinos Sariyannis) (Resmo, 2019), ss. 319-347.

Kloçkov, Dmitriy Alekseyeviç. *"Otliçnıe hrabrostyu..." Sobstvennıy Yego İmperatorskogo Veliçestva Konvoy, 1829-1917* (Sankt Petersburg, 2007).

Knolles, Richard. *The Turkish History, from the Original of that Nation to the Growth of the Ottoman Empire*, 3 Cilt (Londra, 1687-1700).

Koçak, Cemil. *Geçmiş Ayrıntıda Saklıdır* (İstanbul, 2012).

Koçekayev, Bi-Arslan Balbekoviç. *Sotsialno-ekonomiçeskoe i politiçeskoe razvitie nogayskogo obşçestva v XIX-naçale XX veka* (Alma Ata, 1973).

Koçu, Reşat Ekrem. "Çatalca Sarayları", *Tercüman* (İstanbul), 14, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 24 Şubat 1970.

Koehler, Paule. "Le Khanat de Crimée en mai 1607 vu par un Voyageur Français",

Cahiers du Monde Russe et Soviétique (Paris), Cilt: XII, no.: 3 (Temmuz-Eylül 1971), ss. 316-326.

Kojev, Zaurbek Anzoroviç. "Srajenie na r. Afips (1570 g.): istoriçeskiy kontekst", *Vestnik nauki Adıgeyskogo respublikanskogo instituta gumanitarnıh issledovaniy imeni T. M. Keraşeva* (Maykop), no.: 17 (41) (2018), ss. 106-114.

Koledarov, Petır-Nikolay Miçev. *1878-1972 Yılları Arasında Bulgaristan'da Yerleşim Yerlerinin İsimleri ve Statülerindeki Değişiklikler* (Sofya, 1973).

Kolesnikova, Marina Yevgenyevna. *Severokavkazskaya istoriografiçeskaya traditsiya: vtoraya polovina XVIII-naçalo XX veka* (Stavropol, 2011).

Kołodziejczyk, Dariusz. *The Crimean Khanate and Poland-Lithuania* (Leiden, 2011).

___. "Divided Sovereignty in the Genghisid States as Exemplified by the Crimean Khanate: "Oriental Despotism" *à rebours?*", *Acta Slavica Iaponica* (Hokkaido), Cilt: XXXII (2012), ss. 1-21.

Konuk, Neval. *Midilli, Rodos, Sakız ve İstanköy'de Osmanlı Mimarisi* (Ankara, 2008).

Kornis, [Johann]. "Kratkiy obzor polojeniya nogayskih tatar, vodvorennıh v Melitopolskom uyezde Tavriçeskoy gubernii", *Teleskop* (Moskova), Cilt: XXXIII (1836), ss. 3-23, 210-230, 269-297.

Kornrumpf, Hans-Jürgen. "Zwei weniger bekannte islamische Denkmäler in Bulgarien," *Südost-Forschungen* (Münih). Cilt: XXX (1971), ss. 295-296.

Korolenko, Prokopiy Petroviç. "Gorskie poselentsı v Çernomorii", *İzvestiya Obşçestva Lyubiteley İzuçeniya Kubanskoy Oblasti* (Yekaterinodar), no.: 3 (1902), ss. 71-115.

___. "Gorskie poselentsı v Çernomorii", *Landşaft, etnografiçeskie i istoriçeskie protsessı na Severnom Kavkaze v XIX-naçale XX veka* (Nalçık, 2004), ss. 451-496.

Kortepeter, Carl Max. *Ottoman Imperialism during the Reformation: Europe and the Caucasus* (New York, 1972).

Kosven, Mark Osipoviç. *Etnografiya i istoriya Kavkaza* (Moskova, 1961).

Kosyakin, Nikolay Nikolayeviç. *Krımskoe hanstvo. Monetı Gireyev* (Akmescit, 2013).

Koyçev, Mitko. *İstoriya na Gorno Aleksandrovo* (İslimye, 2012).

Koyçev, Nikola Stefanov. *İstoriya na Nova Zagora. Novozagorsko prez vekovete* (Eski Zağra, 1997).

Kozelsky, Mara. *Christianizing Crimea. Shaping Sacred Space in the Russian Empire and Beyond* (DeKalb, Illinois, 2010).

Kozintsev, Mark Alviyeviç. "Atalıçestvo v Krımu (po materialam rukopisi anonimnogo sbornika iz sobraniya İnstituta vostoçnıh rukopisey RAN)", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2020), ss. 284-292.

Köprülü, Mehmed Fuad. "Türk ve Moğol Sülâlelerinde Hanedan Âzâsının Îdamında Kan Dökme Memnuiyeti", *Türk Hukuk Tarihi Dergisi* (İstanbul), Cilt: I (1941-1942), ss. 1-9.

Kösev, Jelyazko. *Podvis* (Sofya, 1992).

Kramarovskiy, Mark Grigoryeviç. "Cucidı i Krım: XIII-XV vv.", *Materialı po arheologii, istorii i etnografii Tavrii* (Akmescit), Cilt: X (2003), ss. 506-532.

Kravets, Maryna. "From Nomad's Tent to Garden Palace: Evolution of a Chinggisid Household in the Crimea", Michael Gervers-Uradyn E. Bulag-Gillian Long (Hazırlayanlar), *History and Society in Central and Inner Asia* (Toronto, 2005), ss. 47-57.

Kreutel, Richard Franz. *Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî (1481-1512)* (Almancadan Türkçeye çeviren: Necdet Öztürk) (İstanbul, 1997).

Królikowska, Natalia. "Sovereignty and Subordination in Crimean-Ottoman Relations (Sixteenth-Eighteenth Centuries)", Gábor Kármán-Lovro Kunčević (Hazırlayanlar), *The European Tributary States of the Ottoman Empire in the Sixteenth and Seventeenth Centuries* (Leiden, 2013), ss. 43-65.

Królikowska-Jedlińska, Natalia. *Law and Division of Power in the Crimean Khanate (1532-1774). With Special Reference to the Reign of Murad Giray (1678-1683)* (Leiden, 2019).

Kumıkov, Tugan Habasoviç. *Obşçestvennaya mısl i prosveşçenie adıgov i balkaro-karaçayevtsev v XIX-naçale XX v.* (Nalçık, 2002).

Kunduhov, Mussa. *Memuarı* (Vladikavkaz, 2013).

Kurat, Akdes Nimet. *Kazan Hanlığını Kuran Uluğ Muhammet Hanın Yarlığı* (İstanbul, 1937).

___. *Topkapı Sarayı Müzesi Arşivindeki Altın Ordu, Kırım ve Türkistan Hanlarına Ait Yarlık ve Bitikler* (İstanbul, 1940).

___. *Türkiye ve İdil Boyu (1569 Astarhan Seferi, Ten-İdil Kanalı ve XVI-XVII. Yüzyıl Osmanlı-Rus Münasebetleri)* (Ankara, 1966).

___. *IV.-XVIII. Yüzyıllarda Karadeniz Kuzeyindeki Türk Kavimleri ve Devletleri* (Ankara, 1972).

Kurnaz, Cemal-Halil Çeltik. *Osmanlı Dönemi Kırım Edebiyatı* (Ankara, 2000).

Kuş, Canan. "1780-1784 Tarihli ve 4 Numaralı Halep Ahkâm Defteri (s. 1-53) Transkripsiyon ve Değerlendirme", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi (Elazığ, 2008).

Kuşeva, Yekaterina Nikolayevna. *Narodı Severnogo Kavkaza i ih svyazi s Rossiey (vtoraya polovina XVI-30-e godı XVII veka)* (Moskova, 1963).

Kütükoğlu, Bekir. *Osmanlı-İran Siyâsî Münâsebetleri (1578-1612)* (İstanbul, 1993).

La Correspondance Consulaire de Crimée du Baron de Tott (1767-1770) (İstanbul, 2014).

Lamprakis, Dimitrios K. "Because They Are Genghis Khan's Descendants: The Involvement of the Giray Dynasty in Tax Farming and Allocations of *Timar*s in Eighteenth-Century Serfice", *Turkish Historical Review* (Leiden), no.: 9 (2018), ss. 278-321.

Laşkov, Fyodor Fyodoroviç. *İstoriçeskiy oçerk krımsko-tatarskogo zemlevladeniya* (Akmescit, 1897).

___. *Şagin-Girey, posledniy krımskiy han* (Akmescit, 1991).

Le Khanat de Crimée dans les Archives du Musée du Palais de Topkapı (Hazırlayanlar: Alexandre Bennigsen-Pertev Nailî Boratav-Dilek Desaive-Chantal Lemercier-Quelquejay) (Paris, 1978).

Le relazioni degli Stati europei lette al Senato dagli ambasciatori veneti nel secolo decimosettimo (Hazırlayanlar: Nicolo Barozzi-Guglielmo Berchet), Seri: V (Turchia), Cilt: I (Venedik, 1866).

Lebedev, Valentin Petroviç. "Korpus monet Krıma v sostave Zolotoy Ordı (ser. XIII-naç. XV v.)", *Vestniki Odesskogo muzeya numizmatiki* (Odesa), Cilt: II (2000), ss. 12-34.

Lekhno, Rabbi David. *Debar Śepatayim: an Ottoman Hebrew Chronicle from the Crimea (1683-1730)* (İbraniceden İngilizceye çeviren ve hazırlayanlar: Yaron Ben-Naeh-Dan Shapira-Aviezer Tutian) (Boston, 2021).

Lettres édifiantes et curieuses concernant l'Asie, l'Afrique et l'Amérique (Hazırlayan: Louis Aimé-Martin), Cilt: I (Paris, 1838).

Leunclavius, Johannes [Hans Löwenklau]. *Türk Milletinin Tarihi*, 2 Cilt (Almancadan Türkçeye çeviren: Türkis Noyan) (İstanbul, 2019).

Lezina, İrina Nikolayevna-Aleksandra Vasilyevna Superanskaya (D. Ahsen Batur'un ilâveleriyle). *Türk Onomastikası. Çin Seddi'nden Viyana Kapılarına Kadar Bütün Türk Halkları* (İstanbul, 2009).

Litvin, Mihalon. Bakınız, Ventseslav Mikolayeviç.

[Lucca, Giovanni Giuliani da]. "Opisanie Perekopskih i Nogayskih Tatar, Çerkesov, Mingrelov i Gruzin Jana de Lyuka, monaha Dominikanskogo ordena (1625)" (Fransızcadan Rusçaya çeviren: N. Yurçenko), *Zapiski İmperatorskogo Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: XI (1879), ss. 473-493.

[Lübenau, Reinhold], *Reinhold Lübenau Seyahatnamesi. Osmanlı Ülkesinde, 1587-1589*, 2 Cilt (Almancadan Türkçeye çeviren: Türkis Noyan), (İstanbul, 2016).

MacFarlane, Charles. *Turkey and its Destiny. The Result of Journeys Made in 1847 and 1848 to Examine into the State of that Country*, Cilt: I (Londra, 1850).

Mahmud Mesud. "Osmanlı Hakanları ve Kırım Hanları", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 18 (1919), ss. 319-320.

Maksidov, Anatoliy Ahmedoviç. "Krımskie hanı i çerkesskie knyazya", *Genealogiçeskiy vestnik* (Sankt Petersburg), no.: 7 (2002), ss. 25-37.

___. *Adıgi i narodı priçernomorya* (Nalçık, 2003).

Malbahov, Boris Kasbulatoviç-Kasbolat Fitseviç Dzamihov. *Kabarda vo vzaimo-otnoşeniyah Rossii s Kavkazom, Povoljem i Krımskim hanstvom (seredina XVI-konets XVIII v.)* (Nalçık, 1996).

Malinovskiy, Aleksey F. "İstoriçeskoe i Diplomatiçeskoe sobranie del proishodivşih mejdu Rossiyskimi Velikimi Knyazami i bıvşimi v Krıme Tatarskimi tsaryami s 1462 po 1533 god", *Zapiski Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: V (1863), ss. 178-419.

Małowist, Marian. *Kaffa – kolonia genueńska na Krymie i problem wschodni w latach 1453-1475* (Varşova, 1947).

Manz, Beatrice Forbes. "The Clans of the Crimean Khanate, 1466-1532", *Harvard Ukrainian Studies* (Cambridge, Massachusetts), Cilt: II, no.: 3 (Eylül 1978), ss. 282-309.

Marinov, Enço. *İstoriya na selo Karageorgievo* (Sofya, 2005).

Markeviç, Arseniy İvanoviç. *Tavriçeskaya guberniya vo vremya Krımskoy voynı po arhivnım materialam* (Akmescit, 1994)

Mateyev, B. "Tsenni dokumentalni materiali na Vırbişkite sultani Geray", *İstoriçeski pregled* (Sofya), Cilt: XII, no.: 2 (1956), ss. 116-118.

Mattei, Jean-Louis. "Kırım ve Kafkasya'da Osmanlı Nüfuzunun Gerilemesi ve Ruslara Karşı Kafkas Kabilelerinin Direniş Girişimleri (1792)", *Toplumsal Tarih* (İstanbul), no.: 6 (Haziran 1994), ss. 40-47; no.: 7 (Temmuz 1994), ss. 49-57; no.: 9 (Eylül 1994), ss. 18-31.

Matuz, Jozef Eugen [József Jenő]. "Eine Beschreibung des Khanats der Krim aus dem Jahre 1669", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapeşte), Cilt: XXVIII, nos.: 1-2 (1964), ss. 129-151.

___. "Qalġa", *Turcica* (Leuven), no.: 2 (1970), ss. 101-129.

___. *Krimtatarische Urkunden im Reichsarchiv zu Kopenhagen* (Freiburg, 1976).

___. "Les relations étrangères du khanat de Crimée (XVe-XVIIIe siècles)", *Revue d'Histoire Diplomatique* (Paris), nos.: 3-4 (1988), ss. 233-249.

Mehmed Hâkim Efendi. *Hâkim Efendi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1166-1180/1752-1766)* 2 Cilt (Hazırlayan: Tahir Güngör) (İstanbul, 2019).

Mehmed Süreyya. *Sicill-i Osmanî*, 6 Cilt (Hazırlayanlar: Nuri Akbayar-Seyit Ali Kahraman) (İstanbul, 1996).

Meriç, Rıfkı Melül. "Trakya Kitabeleri I. Hayrabolu Kitabeleri", *Tarih Vesikaları*, Yeni Seri, Cilt: I (İstanbul), no.: 2 (17) (Ocak 1958), ss. 210-220.

Mıts, Viktor Leonidoviç. "Sarımambaş-Kermen – ukreplyonnaya rezidentsiya XIV-XVIII vv. bekov Yaşlavskih-Suleşevıh", *Povoljskaya arheologiya* (Kazan), no.: 2 (24) (2018), ss. 190-203.

Mikhailovsky-Danilevsky, Alexander [Mihaylovskiy-Danilevskiy, Aleksandr]. *Russo-Turkish War of 1806-1812*, 2 Cilt (Hazırlayan: Alexander Mikaberidze) (West Chester, Ohio, 2002).

[Mikolayeviç, Ventseslav] Mihalon Litvin. *O nravah tatar, litovtsev i moskvitiyan* (Latinceden Rusçaya çeviren: Vera İvanovna Matuzova) (Moskova, 1994).

Milanov, Aleksandır. *Boyacişkiyat bunt* (Varna, 1977).

Miller, Anatoliy Filippoviç. *Mustafa paşa Bayraktar* (Moskova, 1947).

[Mirza Muhammed Haydar Duğlat] Mirza Muhammad Haidar Dughlat. *The Tarikh-i Rashidi of Mirza Muhammad Haidar Dughlat. A History of the Moghuls of Central Asia* (Farsçadan İngilizceye çeviren: E. Denison Ross) (Londra, 1895).

Miyatev, Petır. "Potomki krımskih Gireyev i ih gospodstvo v nekotorıh çastyah Bolgarii v XVII-XIX vv.", *Uçyonnıe zapiski İnstituta Slavyanovedeniya*, Cilt: XVI (Moskova, 1958), ss. 288-303.

Moğolların Gizli Tarihi (Rusça ve Moğolcadan Türkçeye çeviren: Ahmet Temir) (Ankara, 1948).

Moiseyev, Maksim Vladimiroviç. "Bolşie igrı moskovskoy diplomatii: problema neytralizatsii 'krımskoy ugrozı' v russko-nogayskih otnoşeniyah v 30-60-e gg. XVI v.", *Lokus: lyudi, obşçestvo, kulturı, smısli* (Moskova), no.: 4 (2015), ss. 5-19.

Momçilov, Dimço-Nataşa Çakırova-Krısteva. *Mestnite imena v Karnobatsko. Materiali za bılgarski toponimen reçnik* (Tırnova, 2013).

Monetı cuçidov i sopredelnıh gosudarstv v XII-XV v.v. (Editör: Konstantin K. Hromov) (Kiev, 2007).

"Moskova Dârü'l-Fünûnu", *Tercüman* (Bahçesaray), 31 (Jülyen takvimine göre 18) Ocak 1891.

Motraye, Aubry de la. *Travels through Europe, Asia, and into Part of Africa*, 2 Cilt (Londra, 1723).

Muhamedyarov, Şamil Fatıhoviç. *Sotsialno-ekonomiçeskiy i gosudarstvennıy stroy Kazanskogo hanstva (XV-pervaya polovina XVI vv.)* (Kazan, 2012).

Mu'izz al-Ansab (Proslavyayuşçee genealogii) (Hazırlayan: Şadman H. Vahidov) (Almatı, 2006).

Mundt, Theodor. *Krim-Girai, ein Bundesgenosse Friedrichs des Grossen* (Berlin, 1855).

Murphey, Rhoads. *Exploring Ottoman Sovereignty. Tradition, Image and Practice in the Ottoman Imperial Household, 1400-1800* (Londra-New York, 2008).

Murtazayev, Arsen Omaroviç. "Vzaimootnoşeniya Kaytaga s İranom i Rossiey v pervoy polovine XVII v.", *Vestnik İnstituta istorii, arheologii i etnografii* (Mahaçkale), Cilt: VIII, no.: 4 (32) (2012), ss. 17-28.

Musladinov, Rudem İzzetoviç. "Diplomatiçeskie svyazi Krımskogo hanstva i Şvetsii v godı Severnoy voynı", *Aktualnıe problemı gumanitarnıh nauk. Trudı V Vserossiyskoy nauçno-praktiçeskoy konferentsii (16 maya 2019 g., Yevpatoriya)*, St. Petersburg, 2019), ss. 257-261.

Mustafa Kesbî. *İbretnûmâ-yı Devlet (Tahlil ve Tenkitli Metin)* (Hazırlayan: Ahmet Öğreten) (Ankara, 2002).

Mustafa Safâyî Efendi. *Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l Âsâr min Fevâ'idi'l-Eş'âr). İnceleme-Metin-İndeks* (Hazırlayan: Pervin Çapan) (Ankara, 2005).

Mustafina, Dina Abdulbarovna-İlyas Alfredoviç Mustakimov. "Pisma İvana IV v Krım. Avgust 1564 g.", *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 9 (2017), ss. 155-166.

Mutafçiyeva, Vera Petrova. "Feodalnite razmiritsi v severna Trakiya prez kraya na XVIII i naçaloto na XIX v.", *Paisiy Hilendarski i negovata epoha (1762-1962). Sbornik ot izsledvaniya po sluçay 200-godişninata ot istoriya slavyanobılgarska* (Hazırlayanlar:

Dmitır Kosev-Aleksandır Burmov-Hristo Hristov-Virjiniya Paskaleva-Vera Mutafçiyeva) (Sofya, 1962), ss. 167-212.

Naîmâ Mustafa Efendi. *Târih-i Naîmâ*, 4 Cilt (Hazırlayan: Mehmet İpşirli) (Ankara, 2007).

Namık Kemal. *Cezmi* (İstanbul, 1297/1880).

Nekrasov, Aleksandr Mihayloviç. "Jenşçinı hanskogo doma Gireyev v XV-XVI vv.", *Drevneyşie gosudarstva vostoçnoy Yevropı. 1998 g.* (Moskova, 2000), ss. 213-221.

___. *İzbrannıe trudı* (Nalçık, 2015).

Németh, Julius [Gyula]. "Kereit, Kerey, Giray", *Ural-Altaische Jahrbücher* (Wiesbaden), Cilt: XXXVI (1965), ss. 360-365.

Nemski i avstriyski pıtepisi za Balkanite XVII-sredata na XVIII v. (Hazırlayan: Mihail P. Yonov) (Sofya, 1986).

Nev'îzâde Atâyî. *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik. Nev'îzâde Atâyî'nin Şakâ'ik Zeyli* (Hazırlayan: Suat Donuk), 2 Cilt (İstanbul, 2017).

Neyçev, Todor. *Karnobat v minaloto i podvizite na Aleksi Neyçev* (Sofya, 1938).

Niebuhr, Carsten. *C. Niebuhr's Reisen durch Syrien und Palästina, nach Cypern, und durch Kleinasien und die Türken nach Deutschland und Dänemark* (Hamburg, 1837).

Niggl, Simpert. *Diarium, oder außführliche curiose Reiß-Beschreibung von Wien nach Constantinopel und von dar wider zurück in Deutschland ... des Hochgebohrnen Grafen und herrn Wolfgang Grafens zu Öttingen …* (Augsburg, 1701).

Nikolçovska, Mariya. *Avtentiçni pesni ot selo Tenevo* (Yanbolu, t.y. [2015]).

Niyâzî-i Mısrî Halvetî. *Niyâzî-i Mısrî'nin Hatıraları* (Hazırlayan: Halil Çeçen) (İstanbul, 2014).

___. *Dîvân-ı İlâhiyât* (Hazırlayan: Mustafa Tatcı) (İstanbul, 2015).

Nizamüddin Şâmî, *Zafernâme* (Farsçadan Türkçeye çeviren: Necati Lugal) (Ankara, 1949).

Novoselskiy, Aleksey Andreyeviç. *Borba Moskovskogo gosudarstva s tatarami v pervoy polovine XVII veka* (Moskova, 1948).

O narodah tsentralnogo i severo-zapadnogo Kavkaza (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin) (Nalçık, 2002).

"Obraşçenie Sultana Murad Gireya v pravoslavnuyu veru iz magometanstva", *Kavkazskie yeparhialnıe vedomosti* (Stavropol), no.: 16 (1875), s. 509.

Okday, İsmail Hakkı. *Yanya'dan Ankara'ya* (İstanbul, 1975).

"Ordera grafa (knyazya) Platona Aleksandroviça Zubova Pravitelyu Tavriçeskoy Oblasti Jegulinu. 1796 god." (Hazırlayan: G. K. Kireenko), *İzvestiya Tavriçeskoy uçyonoy arhivnoy kommissii* (Akmescit), no.: 25 (1896), ss. 1-19; no.: 26 (1897), ss. 1-10.

Oreşkov, Pavel Nedelçev. "Neskolko dokumenta za Pazvantoglu i Sofroniya Vraçanski (1800-1812)", *Sbornik na Bılgarskata Akademiia na Naukite*, Kitap: III (Sofya, 1914).

Orlov, Nikolay Aleksandroviç. *Şturm İzmaila Suvorovım v 1790 godu* (Sankt Petersburg, 1890).

Ortekin, Hasan. *Kırım Hanlarının Şeceresi* (İstanbul, 1938).

Oruç Beğ. *Oruç Beğ Tarihi* (Hazırlayan: Atsız) (İstanbul, t.y. [1972]).

Osman, Sergean. "Did the Crimean Khans Collect Tribute (Harâc or Hazine) from Moldova and Wallachia?", *Studia et Documenta Turcologica* (Cluj), no.: 2 (2014), ss. 111-123.

Osmanlı Belgelerinde Kırım Hanlığı (Hazırlayanlar: Kemal Gurulkan-Yusuf İhsan Genç-Uğurhan Demirbaş-Turgay Özekici) (İstanbul, 2013).

Osmanlı Devleti ile Kafkasya, Türkistan ve Kırım Hanlıkları Arasındaki Münâsebetlere Dâir Arşiv Belgeleri (1687-1908 Arası) (Ankara, 1992).

Osmanlı Fermanları (Hazırlayanlar: İlhan Ovalıoğlu-Raşit Gündoğdu-Yaşar Celep) (Ankara, 2003).

Ostrowski, Donald. *Muscovy and the Mongols. Cross-cultural Influences on the Steppe Frontier, 1304-1589* (Cambridge, 1998).

"Otnoşenie gen. Rtişçeva k kn. Gorçakovu 1-mu, ot 5-go yanvarya 1814 goda, No.: 5", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: V (1873), ss. 855-861.

"Otnoşenie gen. Tormasova k gr. Rumyantsovu ot 15-go dekabrya 1810 goda, No.: 214", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 889.

"[Otnoşenie] gr. Paskeviça k ministru vnutrennıh del, ot 1-go sentyabrya 1830, No.: 283", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: VII (1878), s. 228.

Ovçinnikov, Vasiliy Dmitriyeviç. *Borba za Krım XVIII vek* (Moskova, 2015).

Ögel, Bahaeddin. *Türk Kültür Tarihine Giriş*, 9 Cilt (Ankara, 1991).

Ömer, Fevzi. "Sultan Sülâlesinin Toprakları Geri Verildi", *Hak ve Özgürlük* (Sofya), no.: 1 (5 Ocak 1996).

Öncel, Musa. "Mezar Taşlarımız ve Üçşerefeli Haziresi", *Yöre* (Edirne), no.: 35 (Şubat 2003), ss. 11-48.

Örenç, Ali Fuat. *Yakın Dönem Tarihimizde Rodos ve Oniki Ada* (İstanbul, 2006).

Özcan, Abdülkadir. "Osmanlı Devleti'nin Askerî Teşkilatı", *Hunlardan Günümüze Türk Askerî Kültürü* (Editör: A. Sefa Özkaya), (İstanbul, 2019), ss. 345-377.

Özdeğer, Mehtap. "Vize Kazası Vakıfları –XVI. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre-", *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (İstanbul), Cilt: XXII, no.: 1 (2007), ss. 165-187.

Özer, Mustafa. "Pınarhisar Çevresindeki Osmanlı Dönemi Yapıları", *Yöre* (Edirne), nos.: 86-87 (Mayıs-Haziran-Temmuz 2007), ss. 43-59.

___. "Tekirdağ-Saray'daki Osmanlı Dönemi Yapıları", *Yöre* (Edirne), nos.: 89-90-91-92 (Ağustos-Eylül-Ekim-Kasım 2007), ss. 57-85.

___. "Edirne'nin Tarihi Mezarlıkları", *Yör*e (Edirne), no.: 93 (Aralık 2007), ss. 3-36.

Özer, Ülkiye. "341 Nolu Edirne Şer'iyye Sicilinin (H. 1241-1242/M. 1825-1826) Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırklareli Üniversitesi (Kırklareli, 2020).

Özkaya, Yücel. "Canikli Ali Paşa'nın Risalesi 'Tedâbîrü'l-Gazavât'", *Tarih Araştırmaları Dergisi* (Ankara), Cilt: VII, nos.: 12-13 (1969), ss. 120-191.

___. *Osmanlı İmparatorluğu'nda Dağlı İsyanları (1791-1808)* (Ankara, 1983).

Öztürk, Emrullah. "R-8 Numaralı Rusçuk Kadı Sicili Transkripsiyon ve Tahlili (H. 1192-1193/M. 1778-1779)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi (Eskişehir, 2014).

Öztürk, Yücel. *Osmanlı Hâkimiyetinde Kefe (1475-1600)* (İstanbul, 2014).

Özvar, Erol. *Osmanlı Maliyesinde Malikâne Uygulaması* (İstanbul, 2003).

Özyetgin, A. Melek. *Altın Ordu, Kırım ve Kazan Sahasına Ait Yarlık ve Bitiklerin Dil ve Uslûp İncelemesi* (Ankara, 1996).

Özyetgin, A. Melek-İlyas Kemaloğlu. *Altın Orda Hanlığına Ait Resmî Yazışmalar* (Ankara, 2017).

Özyurt, Selcen. "Tahrir Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Yanbolu Kazâsının Sosyal ve Ekonomik Yapısı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi (İzmir, 2006).

Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 Cilt (İstanbul, 1971).

Palavandov, Nikolay Osipoviç [Nikoloz Palavandişvili]. "Kratkoe obozrenie nekotorıh Zakubanskih plemyon-Sostavleno kn. Palavandovım v 1831 godu", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: VII (1878), ss. 899-900.

Pallas, Peter Simon. *Bemerkungen auf einer Reise in die südlichen Statthalterschaften des Russischen Reichs in den Jahren 1793 und 1794*, 2 Cilt (Leipzig, 1799-1801).

Palmov, Nikolay Nikolayeviç. *Materialı po istorii kalmıtskogo naroda za period prebıvaniya v predelah Rossii* (Elista, 2007).

Pamyatniki diplomatiçeskih snoşeniy Krımskogo hanstva s Moskovskim gosudarstvom v XVI i XVII v.v. (Hazırlayan: Fyodor Fyodoroviç Laşkov) (Akmescit, 1891).

"Pamyatniki diplomatiçeskih snoşeniy Moskovskogo gosudarstva s krımskogo i nagayskogo ordami i s Turtsiey. Tom I. S 1474 po 1505 god, epoha sverjeniya mongolskogo iga v Rossii" (Hazırlayan: Gennadiy Fyodoroviç Karpov), *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XLI (1884), ss. 1-558.

"Pamyatniki diplomatiçeskih snoşeniy Moskovskogo gosudarstva s Krımom, nagayami i Turtsieyu. Tom II. 1508-1521 gg." (Hazırlayanlar: Gennadiy Fyodoroviç Karpov-Georgiy Fyodoroviç Stendman), *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: XCV (1895), ss. 1-706.

Parlaz, Selim. "Osmanlı Hanedan Evlilikleri Üzerine Bazı Notlar", *Tarih Okulu Dergisi*, Cilt: VI, no.: 15 (Eylül 2013), ss. 57-89.

Parveva, Stefka. *Village, Town and People in the Ottoman Balkans 16th-Mid-19th Century* (İstanbul, 2009).

Paşaoğlu, Derya Derin. "Rodoslovie krımskih hanov soglasno 'Umdet al-ahbar' Abdulgaffara Kırımi", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2017), ss. 213-219.

Peçevi [Peçuyî] İbrahim Efendi. *Peçevi Tarihi* (Hazırlayan: Bekir Sıtkı Baykal), 2 Cilt (Ankara, 1982).

Peirce, Leslie P. *The Imperial Harem. Women and Sovereignty in the Ottoman Empire* (New York-Oxford, 1993).

Pelenski, Jaroslaw. "State and Society in Muscovite Russia and the Mongol-Turkic System in the Sixteenth Century", *Forschungen zur osteuropäischen Geschichte*, Cilt: XXVII (Berlin, 1980), ss. 156-167.

Pelliot, Paul. *Notes sur l'histoire de la Horde d'Or* (Paris, 1949).

Peremeci, Osman Nuri. *Edirne Tarihi* (İstanbul, 1939).

Petrov, Andrey Nikolayeviç. *Vtoraya turetskaya voyna v tsarstvovanie imperatritsı Yekaterinı II. 1787-1791 g.*, 2 Cilt (Sankt Petersburg 1880).

Peyssonel, Claude-Charles de. *Traite sur le Commerce de la Mer Noire*, 2 Cilt (Paris, 1787).

Pilipçuk, Yaroslav Valentinoviç. "'Opasnaya granitsa'. Sigizmund I i Girey v 1517-1548 gg." *İstoriya voennogo dela: issledovaniya i istoçniki* (St. Petersburg), Cilt: VIII (2016), ss. 427-505.

___. "Politika Krımskogo hanstva na Severnom Kavkaze (1475-1769 gg.", *İstoriya voennogo dela: issledovaniya i istoçniki* (e-dergi), no.: 8 (2016), ss. 220-246.

___. "Krımsko-tatarskiy faktor v istorii Kabardı", *Nauçnıy Tatarstan* (Kazan), no.: 2 (2019), ss. 5-23.

Pinkerton, Robert. "Account of the Tartars and Circassians", *The Missionary Register* (Londra) (Mayıs 1820), ss. 212-214.

Poçekayev, Roman Yulianoviç. "Pravovıe aspektı otnoşeniy Krımskogo hanstva i Osmanskoy imperii glazami yevropeyskih sovremennikov. Ç. 1: analiz istoçnikov XVI-XVII vv.", *Krımskoe istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2019), ss. 68-85.

Pokrovskiy, Mihail Vladimiroviç. *İz istorii adıgov v kontse XVIII-pervoy polovine XIX vek*a (Krasnodar, 1989).

"Politiçeskaya perepiska İmperatritsı Yekaterinı II. Çast vtoraya. 1763 i 1764 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: LI (1886), ss. 1-520.

"Politiçeskaya perepiska İmperatritsı Yekaterinı II. Çast tretya. 1764 i 1766 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: LVII (1887), ss. 1-562.

"Politiçeskaya perepiska İmperatritsı Yekaterinı II. Çast sedmaya. 1772-1773 g.", *Sbornik İmperatorskogo Russkogo İstoriçeskogo Obşçestva* (Sankt Petersburg), Cilt: CXVIII (1904), ss. 1-518.

Polnay, Peter de. *Enfant Terrible. The Life and World of Maurice Utrillo* (New York, 1969).

Polnoe sobranie zakonov Rossiyskoy İmperii, Cilt: XXII (Sankt Petersburg, 1830).

Ponomaryov, Andrey Leonidoviç. "Pervıe hanı Krıma: hronologiya smutı 1420-h godov v sçyotah genuezskogo kaznaçestva Kaffı", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2013), ss. 158-190.

___. "İbragim, sın Mahmudeka: vhojdenie vo vlast i koşelki", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 1 (2014), ss. 128-162; no.: 2 (2014), ss. 191-225.

Potto, Vasiliy Aleksandroviç. *Kavkazskaya voyna*, 5 Cilt (Stavropol, 1994).

Précis de l'histoire des khans de Crimée (Türkçeden Fransızcaya tercüme eden: M. Kazimirski [Wojciech Kazimirski-Biberstein]) (Paris, 1833).

"Predlojenie kn. Tsitsianova gen.M. Sultanu Mengli-Gireyu, ot 11-go dekabrya 1803 goda, No.: 73", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskoyu Kommissieyu*, Cilt: II (Tiflis, 1868), s. 994.

"Predpisanie gen. Tormasova gen.-ot-inf. Bulgakovu, ot 17-go iyulya 1809 goda, No.: 290", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), ss. 885-886.

Priorato, Galeazzo Gualdo. *Historia di Leopoldo Cesare*, 2 Cilt (Viyana, 1670).

Prisoedinenie Krıma k Rossii (Hazırlayan: Nikolay Fyodoroviç Dubrovin), 4 Cilt (Sankt Petersburg, 1885-1889).

Prisoedinenie Krıma k Rossii, 1783-1796. Sbornik dokumentov (Hazırlayan: Natalya Yuryevna Bolotina) (Moskova, 2019).

Psihomahova, Amina Raşidovna. "Etapı stanovleniya Sultana Han-Gireya, adıgskogo prosvetitelya i obşçestvennogo deyatelya", *İzvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya İstoriya. Mejdunarodnıe otnoşeniya* (Saratov), Cilt: XV, no.: 2 (2015), ss. 22-25.

Qırım Yurtuna ve Ol Taraflarğa Dair Bulğan Yarlıqlar ve Hatlar. Materialı dlya istorii Krımskogo hanstva (Derleyenler: Vladimir Vladimiroviç Velyaminov-Zernov ve Hüseyin Feyzhanov) (Sankt Petersburg, 1864).

Rahimzyanov, Bulat Raimoviç. "Ahmed b. Mengli-Girey: politiçeskaya deyatelnost i ambitsii naslednika prestola Krımskogo hanstva naçala XVI v.", *Krımskoe istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2015), ss. 163-174.

Rakovski, Georgi Sava. *Gorski pıtnik* (Novıy Sad, 1857).

"[Raport d. s. s. Malinskogo gen. Tormasovu], ot 18-go maya 1809 goda, No.: 2403-Georgievsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 884.

"[Raport d. s. s. Malinskogo gen. Tormasovu], ot 18-go maya 1809 goda, No.: 2407-Georgievsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), ss. 884-885.

"Raport gen.-l. Glazenapa kn. Tsitsianovu, ot 10-go iunya 1805 goda, No.: 286-Konstantinogorsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: II (1868), s. 946.

"Raport gen.-l. Musina-Puşkina gen. Tormasovu, ot 31-go marta 1811 goda, No.: 2178-Georgievsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 837.

"Raport gen.m. Kozlovskogo gen. Zavadovskomu, ot 12-go aprelya 1850 goda, No.: 332.", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: X (1885), ss. 502-505.

"Raport gen.-m. sultana Mengli-Gireya gen. Tormasovu, ot 1-go iulya 1811 goda, No.: 236", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 838.

"[Raport gen.-ot-inf. Bulgakova gen. Tormasovu], ot 30-go aprelya 1810 goda, No.: 945-Lager pri r. Çerek", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 910.

"[Raport], gen.-ot-inf. Bulgakova gen. Tormasovu, ot 18-go oktyabrya 1810 goda, No.: 3740-Georgievsk", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 888.

"Raport generala Yakobi, ot 27-go Marta 1778 g.", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskoyu Kommissieyu*, Cilt: I (Tiflis, 1866), ss. 90-91.

"Raport mayora Popova polk. Kurnatovskomvu, ot 13-go oktyabrya 1810 goda, No.: 843", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: IV (1870), s. 887.

Rashiduddin Fazlullah [Reşideddin Fazlullah]. *Jami'u't-tawarikh: Compendium of Chronicles*, 3 Kısım (Farsçadan İngilizceye çeviren: Wheeler M. Thackson) (Cambridge, Massachusettes, 1998-1999).

"Rasskaz Rimsko-katoliçeskogo missionera Dominikantsa Yuliana, o puteşestvii v stranu privoljskih Vengertsev, soverşennom pered 1235 godom i pisma papı Venedikta XII k Hanu Uzbeku, yego jene Taydolyu i sınu Canibeku, v 1340 godu", *Zapiski Odesskogo obşçestva istorii i drevnostey* (Odesa), Cilt: V (1863), ss. 998-1006.

Râşid Mehmed Efendi-Çelebizâde İsmaîl Âsım Efendi. *Târîh-i Râşid ve Zeyli*, 3 Cilt (Hazırlayanlar: Abdülkadir Özcan-Yunus Uğur-Baki Çakır-Ahmet Zeki İzgöer) (İstanbul, 2013).

Redhouse, James William. "A Turkish Circle Ode, by Shahin-Ghiray, Khan of the Crimea. With Translation, Memoir of the Author, and a Brief Account of the Khanate of the Crimea, its Connexion with Turkey, and its Annexation by Catherine the Second of Russia", *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* (Londra), Cilt: XVIII (1861), ss. 400-415.

Reindl, Hedda. *Männer um Bāyezīd. Eine prosopographische Studie über die Epoche Sultan Bāyezīds II. (1481-1512)* (Berlin, 1983).

[Remmal Hoca (Nidâî)]. *Tarih-i Sahib Giray Han* (Hazırlayan: Özalp Gökbilgin) (Ankara, 1973).

Retowski, Otto. *Die Münzen der Girei* (Moskova, 1905).

Rızâ. *Rızâ Tezkiresi* (Hazırlayan: Gencay Zavotçu) (Ankara, 2017) (e-kitap).

Ricaut [Rycaut], Paul. *The History of the Present State of the Ottoman Empire* (Londra, 1686).

Rodoslu, Celâlettin. *Rodos ve İstanköy Adalarında Gömülü Tarihî Simalar* (Ankara, 1945).

Roux, Jean-Paul. *Türklerin ve Moğolların Eski Dini* (Fransızcadan Türkçeye çeviren: Aykut Kazancıgil) (İstanbul, 1998).

___. *Moğol İmparatorluğu Tarihi* (Fransızcadan Türkçeye Çevirenler: Aykut Kazancıgil-Ayşe Bereket) (İstanbul, 2018).

Rus Elçi Raporlarında Astrahan Seferi (Hazırlayan: İlyas Kamalov) (Ankara, 2011).

Russian War, 1855. Black Sea. Official Correspondence (Londra, 1945).

Sadikov, Pyotr Alekseyeviç. "Pohod tatar i turok na Astrahan v 1569 g.", *İstoriçeskie zapiski* (Moskova), no.: 22 (1947), ss. 132-166.

Sagredo, Giovanni. *Histoire de l'Empire Ottoman* (İtalyancadan Fransızcaya çeviren: Laurent), 7 Cilt (Paris, 1724).

Sağırlı, Abdurrahman. "Mehmed b. Mehmed er-Rûmî'nin Nuhbetü't-Tevârih ve'l Ahbâr'ı ve Târîh-i Âl-i Osman'ı (Metinleri, Tahilleri)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 2000).

Salcı, Vâhit Lutfi [Abdülvahit Coşkunlu]. "Şair Tevfik Bey Baba ve Kurban Kabulî", *Halk Bilgisi Haberleri* (İstanbul), no.: 85 (Kasım 1938), ss. 1-11.

Sâlim Efendi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ* (Hazırlayan: Adnan İnce) (Ankara, 2005).

Samoylov, Aleksandr Nikolayeviç. "Jizn i deyaniya general-feldmarşala knyazya Grigoriya Aleksandroviça Potyomkina Tavriçeskogo", *Russkiy arhiv* (Moskova), no.: 4 (1867), sütunlar 575-606; no.: 7 (1867), sütunlar 993-1027; no.: 10 (1867), sütunlar 1203-1262.

Samoyloviç, Aleksandr Nikolayeviç. *İzbrannıe trudı o Krıme* (Akmescit, 2000).

Sandys, George. *Sandys Travels Containing an History of the Original and Present State of the Turkish Empire* (Londra, 1673).

Sanin, Gennadiy Aleksandroviç. *Otnoşeniya Rossii i Ukrainı s Krımskim hanstvom v seredine XVII veka* (Moskova, 1987).

Santurî Ali Ufkî Bey (Albertus Bobovius). *Albertus Bobovius ya da Santuri Ali Ufki Bey'in Anıları. Topkapı Sarayı'nda Yaşam* (Sunan ve notlayanlar: Stefanos Yerasimos-Annie Berthier; Fransızcadan Türkçeye çeviren: Ali Berktay) (İstanbul, 2002).

Sarıkaya, Hüseyin (Hazırlayan). "Ahmed Vâsıf Efendi ve Mehâsinü'l-Âsâr ve Haka'iku'l-Ahbâr'ı. 1209-1219/1794-1805. (İnceleme ve Metin)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2013).

Sbornik dokumentov po soslovnomu pravdu narodov severnogo Kavkaza. 1793-1897 gg. (Hazırlayanlar: Hasan Muhtaroviç Dumanov-Aleksandr İbragimoviç Musukayev-Anatoliy Ahmedoviç Maksidov), Cilt: I (Nalçık, 2003).

Sbornik materialov otnosyaşçihsya k istorii Zolotoy ordı, Cilt: II (Hazırlayan: [Ernst Woldemar Baron von Tiesenhausen] Vladimir Gustavoviç Tizengauzen) (Leningrad-Moskova, 1941).

Schamiloglu, Uli. "The *Qaraçı* Beys of the Later Golden Horde: Notes on the Organization of the Mongol World Empire", *Archivum Eurasiae Medii Aevi* (Wiesbaden), Cilt: IV (1984), ss. 283-297.

Schütz, Edmond. "Eine armenische Chronik von Kaffa aus der ersten hälfte des 17. Jahrhunderts", *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* (Budapeşte), Cilt: XXIX, no.: 2 (1975), ss. 133-186.

Seilbek, Saken-Lezzat Mahayqızı Edilbekova. "Edil Sultannıñ Epikalıq Beynesi jene Jırşılıq Destur", *Voprosı krımskotatarskoy filologii, istorii i kulturı* (Akmescit), no.: 5 (2018), ss. 45-59.

Sela, Ron. *Ritual and Authority in Central Asia: the Khan's Inauguration Ceremony* (Bloomington, Indiana, 2003).

Selânikî Mustafa Efendi. *Tarih-i Selânikî*, 2 Cilt (Hazırlayan: Mehmet İpşirli) (Ankara, 1999).

Sen, Dmitriy Vladimiroviç. "Biografiçeskie dannıe ob elitah Krımskogo hanstva: problemı istoçnikovedçeskogo izuçeniya (sluçay sultana Bahtı-Gireya)", *Uçyonıe zapiski Krımskogo federalnogo universiteta im. V.İ Vernadskogo*. Seriya "İstoriçeskie nauki" (Akmescit), Cilt: II (LXVIII), no.: 4 (2016), ss. 105-117.

Serez, Mehmet. *Tekirdağ Tarihi ve Coğrafyası Araştırmaları* (Ankara, 2007).

Sevinç, Nurten. "Şehrîzâde Mehmed Said ve Kurretü'l-Ebsâr (Târîh-i Nevpeydâ) Adlı Eseri: Tahlil ve Metin", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi (İstanbul, 2020).

Seytyagyayev [Seytyahya], Nariman Seytametoğlu. *Krımskotatarskaya istoriçeskaya proza XV-XVIII vv.* (Akmescit, 2009).

Seyyid Mehmed Rızâ. *Asseb'o-Sseyyar ili Sem planet* [*Es-Sebü's-Seyyâr*] (Kazan, 1832).

___. *Es-Seb'üs-Seyyâr fi Ahbâr-ı Mülûki't-Tatar (İnceleme-Tenkitli Metin)* (Hazırlayan: Yavuz Söylemez) (Ankara, 2020).

Sezgin, Tülay. "Türk Mezar Geleneği ve Çifte Gelinler Türbesi", *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla VIII. Eyüpsultan Sempozyumu. Tebliğler 7-9 Mayıs 2004* (İstanbul, 2004), ss. 180-185.

Sıroeçkovskiy, Vladimir Yevgenyeviç. "Muhammed-Geray i yego vassalı", *Uçyonıe zapiski Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta im. M.V. Lomonosova* (Moskova), Cilt: LXI, İstoriya (1940), ss. 3-71.

___. *Muhammed Geray Han ve Vasalları* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Kemal Ortaylı) (İstanbul, 1979).

Sidorenko, Valeriy Anatolyeviç. *Monetnaya çekanka Krımskogo hanstva (1442-1475)* (Akmescit, 2016).

___. "Bek Bulat (Pulad) i naçalo vıpuska genuezsko-tatarskih monet Kaffı", *Materialı po arheologii, istorii i etnografii Tavrii* (Akmescit), Cilt: XXIV (2019), ss. 423-453).

___. "Pervıe monetı zolotoordınskogo Krıma: sögun Tuka Timur", *Problemı istorii i arheologii srednovekovogo Krıma. Materialı mejdunarodnoy nauçnoy konferentsii,*

posvyaşçennoy 70-letiyu Aleksandra İlyiça Aybabina. Simferopol, 10-11 yanvarya 2019 g. (Akmescit, 2019), ss. 105-110.

Silâhdar Fındıklılı Mehmed Ağa. *Silâhdar Tarihi*, 2 Cilt (İstanbul, 1928).

___. *Nusretnâme. İnceleme-Metin (1106-1106-1133/1695-1721)* (Hazırlayan: Mehmet Topal) (Ankara, 2018).

Sliven 1907. Albumıt za Knyaz Ferdinand predstaven ot Svetlozara Kurdova i Stefan Stefanov (İslimye, 1996).

Smirnov, Nikolay Aleksandroviç. *Rossiya i Turtsiya v XVI-XVII vv.*, 2 Cilt (Moskova, 1946).

Smirnov, Vasiliy Dmitriyeviç. *Krımskoe hanstvo pod verhovenstvom otomanskoy portı do naçala XVIII veka* (Sankt Petersburg, 1887).

___. *Krımskoe hanstvo pod verhovenstvom otomanskoy portı v XVIII stoletie* (Odessa, 1889).

Snoşeniya Rossii s Kavkazom. Materialı, izvleçyonnıe iz Moskovskogo Glavnogo arhiva Ministerstva inostrannıh del. 1578-1613 (Hazırlayan: Sergey Alekseyeviç Belokurov), Cilt: I (Moskova, 1889).

Sobranie vseh pomeşçennıh v Vedomostyah obeih stolits, s 1787 po 1791 vklyuçitelno, relyatsiy o voennıh deystviyah protiv nepriyateley Rossiyskoy imperii, 2 Kısım (Moskova, 1791).

Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi. *Solak-zâde Tarihi*, 2 Cilt (Hazırlayan: Vahid Çabuk) (Ankara, 1989).

Soranzo, Lazaro. *The Ottoman* (İtalyancadan İngilizceye çeviren: Abraham Hartwell) (Londra, 1603).

Souliotis, D. P. "A Greek Prelate in the Tatar Khanate of the Crimea in the Early Seventeenth Century", *Balkan Studies* (Selanik), Cilt: XXXI, no.: 2 (1990), ss. 269-282.

Soysal, Abdullah Zihni. *Z dziejów Krymu* (Varşova, 1938).

Söylemez, Yavuz. "Osmanlı Sarayında Katledilen Bir Kırım Hanı: İnayet Giray Han", *Karadeniz Araştırmaları* (Ankara), Cilt: XIV, no.: 55 (Güz 2017), ss. 209-224.

___. "Kırım Hanlığı-Osmanlı Devleti Siyasi İlişkilerinde Rehin Usulü", *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Cilt: IV, no.: 2 (Güz 2019), ss. 84-109.

"Spisok çlenov Obşçestva lyubiteley izuçeniya Kubanskoy oblasti, 1897-1908", *İzvestiya Obşçestva Lyubiteley İzuçeniya Kubanskoy Oblasti* (Yekaterinodar), no.: 4 (1909), ss. 39-42.

Spomenik II. İspisi iz frantsuskih arhiva (Hazırlayan: İvan Pavloviç) (Belgrad, 1890).

Spuler, Bertold. *Die Goldene Horde. Die Mongolen in Russland, 1223-1502* (Leipzig, 1943).

"Stateynıy spisok moskovskogo poslannika v Krımu İvana Sudakova v 1587-1588 godah", *İzvestiya Tavriçeskoy uçyonoy arhivnoy kommissii* (Akmescit), no.: 14 (1891), ss. 43-80.

Stateynıy spisok stolnika Vasiliya Tyapkina i dyaka Nikitı Zotova, posolstva v Krım v 1680 godu, dlya zaklyuçeniya Bakçisarayskogo dogovora (Odesa, 1850).

Stoyanov, Vasil Dimitrov. "Vırbişkiyat sultan", *Çeşki stranitsi za Şumen prez vızrajdaneto*

(Hazırlayanlar: Zdenek Urban-Kina Başkova) (Şumnu, 1995), ss. 108-119.

Subhî Mehmed Efendi. *Subhî Tarihi. Samî ve Şâkir Tarihleri ile Birlikte (İnceleme ve Karşılaştırmalı Metin)* (Haz.: Mesut Aydıner) (İstanbul, 2007).

Sultan Dördüncü Murad'ın Hatt-ı Hümâyûnları. Suver-i Hutût-ı Hümâyûn (Hazırlayan: Önder Bayır) (İstanbul, 2014).

Sultan Han-Girey [Sultan Han Geray]. *Çerkesskie predaniya. İzbrannıe proizvedeniya* (Hazırlayan: Raisa Halifovna Haşhojeva) (Nalçık, 1989).

___. *İzbrannıe trudı i dokumentı* (Maykop, 2009).

"Sultan Şahim Girey (K desyatiletiyu so dnya ego smerti)", *Volnoe Kazaçestvo/Vilne Kozatsvo* (Prag), no.: 93 (1931), s. 10.

Sultanov, Tursun İkramoviç. *Çingiz-han i Çingizidı. Sudba i vlast* (Moskova, 2006).

Suvorov, Aleksandr Vasilyeviç. *Pohodı i srajeniya v pismah i zapiskah* (Moskova, 1990).

Święcicka, Elżbieta. "The Diplomatic Letters by Crimean Keräy Ladies to the Swedish Royal House", *Rocznik Orientalistyczny* (Varşova), Cilt: LXV, no.: 1 (2002), ss. 57-90.

Şagi k rassvetu. Adıgskie pisateli-prosvetiteli XIX veka (Krasnodar, 1986).

Şahin, Seyfullah. "Çatalca'nın Sosyo-Ekonomik Durumu (XIX. Yüzyıl Ortaları)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi (İstanbul, 2015).

Şakul, Kahraman. *II. Viyana Kuşatması. Yedi Başlı Ejderin Fendi* (İstanbul, 2021).

Şânî-zâde Mehmed Atâullah Efendi. *Şânî-zâde Târîhi*, 2 Cilt (Hazırlayan: Ziya Yılmazer) (İstanbul, 2008).

Şçerbin, Fyodor Andreyeviç. *İstoriya kubanskogo kazaçego voyska*, 2 Cilt (Yekaterinodar, 1910-1913).

Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi. *Şem'dânî-zâde Fındıklılı Süleyman Efendi Târihi Mür'i't-Tevârih* (Hazırlayan: M. Münir Aktepe), Cilt: I (İstanbul, 1976), Cilt: II.A (İstanbul, 1978), Cilt: II.B (İstanbul, 1980).

Şen, Muhammet. "Kırım Hanlığı'nda I. Selim Giray Han Dönemi (1671-1704)", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi (İzmir, 2013).

Şen, Seniha. "30 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1110/1698) (İnceleme-Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2018).

Şenödeyici, Özer. "Osmanlının Görsel Şiirleri III –Trajedinin Gölgesinde Hüner Gösterisi-", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: II, no.: 6 (Kış 2009), ss. 586-592.

Şerefüddin Ali Yezdî. *Emîr Timur (Zafernâme)* (Farsçadan Türkçeye çeviren: D. Ahsen Batur) (İstanbul, 2019).

Şeyhî Mehmed Efendi. *Vekâyî'u'l-Fuzalâ. Şeyhî'nin Şakâ'ik Zeyli (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, 4 Cilt (Hazırlayanlar: Ramazan Ekinci-Derya Örs) (İstanbul, 2018).

Şeyhumerov, Amet-han Azizoviç. "Rıtsarskie traditsii v Dikom pole: o vzaimootnoşeniyah krımskih tatar i polyakov v XVI-XVII vv.", *Peterburgskiy istoriçeskiy jurnal* (St. Petersburg), no.: 4 (2017), ss. 267-280.

___. *Armiya Krımskogo hanstva: organizatsiya i taktika (XV-XVIII vv.)* (Kazan-Akmescit, 2019).

Şık, Gizem Salman. "68 Numaralı Atik Şikâyet Defteri (1127/1715) (İnceleme-Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2019).

Şihsaidov, Amri Rzayeviç. "İstoriya Gireyhana", *Dagestanskie istoriçeskie soçineniya* (Hazırlayanlar: Amri Rzayeviç Şihsaidov-Temirlan Magomedoviç Aytberov-Hasan Magomed-Rasuloviç Orazayev) (Moskova, 1993), ss. 169-177.

Tabakov, Simeon. *Opit za istoriya na grad Sliven*, 2 Cilt (Sofya, 1911).

___. *Opit za istoriya na grad Sliven*, Cilt: I, *Sliven i Slivensko do naçalato na XIX v.* (Sofya, 1986).

Taneri, Aydın. *Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde Hükümdarlık Kurumunun Gelişmesi ve Saray Hayatı-Teşkilatı* (Ankara, 1978).

Tanrıver, Cem. "1802-1820 Yıllarına Ait 'Arnavutluk Ahvaline Dair Tahrirat' Adlı El Yazması Eserin Transkripsiyonu", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi (Çankırı, 2017).

Tansel, Fevziye Abdullah. "Kırım Hanı IV. Mehmed Giray'ın Elimize Yeni Geçen Bir Koşması", *Türk Kültürü* (Ankara), Cilt: X, no.: 109 (Kasım 1971), ss. 45-47.

___. "Kırım Hanı IV. Mehmed Giray'ın Kâmilî Takma Adı ile Yazmış Olduğu Koşma ve Türküler", *Belleten* (Ankara), Cilt: XXXI, no.: 124 (Ekim 1967), ss. 647-656.

Tansel, Selahattin. "Silahşor'un Feth-Nâme-i Diyâr-ı Arab Adlı Eseri", *Tarih Vesikaları* (İstanbul), no.: 1 (17) (1958), ss. 294-320; no.: 2 (18) (1961), ss. 429-454.

___. *Yavuz Sultan Selim* (Ankara, 1969).

Tanterov, İvan Kolev. *Haci Dimitrovo. Belejki za istoriyata i snimki za yambolskoto selo* (Yanbolu, 2011).

Taş, Kenan Ziya. *Osmanlılarda Lalalık Müessesesi* (Isparta, t.y. [1999]).

"Tatarı i çerkesı v Turtsii (Dva pisma bıvşego turetskogo paşi)", *Slavyanskiy sbornik* (Sankt Petersburg), Cilt: II, Kısım: III (1877), ss. 46-64.

Tavenier, Jean-Baptiste. *17. Yüzyılda Topkapı Sarayı* (Fransızcadan Türkçeye çeviren: Teoman Tunçdoğan) (İstanbul, 2014).

Tayyâr-zâde Atâ. *Osmanlı Saray Tarihi. Târîh-i Enderûn*, 5 Cilt (Hazırlayan: Mehmet Arslan) (İstanbul, 2010).

Tepkeyev, Vladimir Toltayeviç. "Kalmıtsko-krımskie otnoşeniya v XVIII veke (1700-1771) gg.", Yayınlanmamış Tarih Bilimleri Namzetlik Tezi, Rusya Bilimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü (*Rossiyskaya akademiya nauk İnstitut vostokovedeniya*) (Moskova, 2005).

Terekkale ve Andi Kurultayları 1917. Kuzey Kafkasya Halkları Toplantı ve Yasama Çalışmaları Raporları (Rusçadan Türkçeye çeviren: Ahmet Nart) (İstanbul, 2015).

The Annual Register or a View of the History, Politics, and Literature, for the Year 1770 (Londra, 1803).

Thunmann, Johann Erich. *Krımskoe hanstvo* (Almancadan Rusçaya Çevirenler: Nikolaus Ernst-Sofya Lvovna Belyavskaya) (Akmescit, 1991).

Tınas, Samet. "Rıdvanpaşazâde Abdullah Çelebi, Târih-i Mısır (İnceleme ve Metin)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2016).

Togan, Ahmed Zeki Velidî. *Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi*, Cilt: I (İstanbul, 1942-1947).

___. *Başkurtların Tarihi* (Ankara, 2003).

[Tooke, William]. "Original Correspondence from Russia", *The Gentleman's Magazine* (Londra), Cilt: LVI, Kısım: II (1786), ss. 47–552, 643–648, 846–851, 921–924, 1013–1015.

Tott, François Baron de [Toth Ferenc]. *Memoirs of Baron De Tott*, 2 Cilt (Londra, 1785).

Toropitsın, İlya Vasilyeviç. "İnstitut amanatsva vo vnutrenney i vneşney politike Rossii v XVII-XVIII vv.", *Kavkazskiy sbornik* (Moskova), no.: 4 (36) (2007), ss. 59-80.

Torun, Murat. "III Numaralı (H. 983-984/1575-1576) Tarihli Mühimme Zeyli Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (s. 1-175)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2014).

Traho, Ramazan. "Colonel Sultan Kadir Guirey", *Caucasian Review* (Münih), no.: 2 (1956), s. 151.

Trepavlov, Vadim Vintseroviç. *İstoriya Nogayskoy Ordı* (Moskova, 2002).

___. *Zolotaya orda v XIV stoletii* (Moskova, 2010).

___. "Stepnoy şçit Yurta: formirovanie nogayskogo naseleniya Krımskogo hanstva (XVI-pervaya polovina XVII v.)", *Krımskoe istoriçeskoe obozrenie* (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2019), ss. 108-125.

Tseyeva, Zaira Arslangereyevna. "Etnokulturnıe svyazi çerkesskoy i tatarskoy elit v XV-XVIII vv.", *İnformatsionno-analitiçeskiy vestnik* (Maykop), no.: 8 (2004), ss. 156-175.

Tsvetanov, Bogdan. "Ogledalo na sveta," *Nauka i tehnika za mladejta* (Sofya), Cilt: 22, no.: 1 (Ocak 1970), ss. 46-49.

___. "Dünyanın Aynası Gerayların Vırbitsa'daki Sarayı" (Bulgarcadan Türkçeye çeviren: Ayten Kılıç), *Emel* (Ankara), no.: 223 (Kasım-Aralık 1997), ss. 29-33.

Tuman, İnehan-zâde Mehmet Nâil. *Tuhfe-i Nâilî. Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri.* Cilt: I (Hazırlayanlar: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı) (Ankara, 2001).

Tunca, Ayhan. "Saray Notları", *Yör*e (Edirne), nos.: 89-90-91-92 (Ağustos-Eylül-Ekim-Kasım 2007), ss. 86-148.

[Turancıoğlu], A[bdullah] Faik "Şahin Geray", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 9 (1918), ss. 172-178; no.: 10 (1918), ss. 189-196; no.: 11 (1918), ss. 214-216; no.: 12 (1918), ss. 230-232; no.: 13 (1918), ss. 245-249; no.: 14 (1918), ss. 257-258.

[Turancıoğlu, Abdullah Faik], *Şahin Geray* (İstanbul, 1918).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü. 23 Nisan 1920-20 Ekim 1991 (Ankara, 1994).

"Türlü Haberler", *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 8, 14 (Jülyen takvimine göre 1) Şubat 1906.

Uluçay, Mustafa Çağatay. *Padişahların Kadınları ve Kızları* (Ankara, 1992).

Uluskan, Murat. "Divân-ı Hümâyun Çavuşları", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2014).

Useyinov, Timur Bekiroviç. *Qırımtatar Edebiyatınıñ Orta Asırlar Deviri* (Akmescit, 1999).

Usmanov, Mirkasım Abdulahatoğlu. *Jalovannıe aktı cuçiyeva ulusa XIV-XVI vv.* (Kazan, 1979).

Uzak Komşu Yakın Anılar. Türkiye-Polonya İlişkilerinin 600 Yılı (İstanbul, 2014).

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilâtı* (Ankara, 1988).

___. *Osmanlı Tarihi*, Cilt: III, Kısım: II (Ankara, 1995).

___. *Osmanlı Tarihi*, Cilt: IV, Kısım: I (Ankara, 1995).

370 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Rûm-İli Defteri (937-1530) I (Ankara, 2001).

III. Selim'e Sunulan Islahat Lâyihaları (Hazırlayan: Ergin Çağman) (İstanbul, 2010).

Ülküsal, Müstecib. *Dobruca ve Türkler* (Ankara, 1966).

Ünen, Uğur. "XVIII. Yüzyılda Osmanlı İdaresinde Rodos Adası", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi (Aydın, 2013).

Ürekli, Muzaffer. *Kırım Hanlığının Kuruluşu ve Osmanlı Himâyesinde Yükselişi (1441-1569)* (Ankara, 1989).

Üsküdarî Abdullah Efendi. *Vâkı'ât-ı Rûz-merre* (Hazırlayanlar: Muzaffer Doğan-Recep Ahıshalı-Erhan Afyoncu-Mahmut Ak), 4 Cilt (Ankara, 2017).

Valle, Pietro della. *Voyages de Pietro della Vallé, gentilhomme romain, dans la Turquie, l'Égypte, la Palestine, la Perse, les Indes orientales, & autres lieux*, Cilt: IV (Ruen, 1745).

Vásáry, István. "Russian and Tatar Genealogical Sources on the Origin of the Iusupov Family", *Harvard Ukrainian Studies* (Cambridge, Massachusettes), Cilt: XIX (1995), ss. 732-746.

Venedik Elçilerinin Raporlarına Göre Osmanlı'nın İhtişamlı Yılları (İtalyancadan Türkçeye çeviren: Erendiz Özbayoğlu, Editörler: Ahmet Önal-Erhan Afyoncu) (İstanbul, 2017).

"Vısoçayşee povelenie na imya kn. Tsitsiyanova, ot 13-go fevralya 1803 goda. S-Peterburg", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskuyu Kommissieyu* (Tiflis), Cilt: II (1868), ss. 21-22.

Vinogradov, Aleksandr Vadimoviç. "Russko-krımskie otnoşeniya v 1570-1590-h gg. v kontekste dinastiçeskogo krizisa Gireyev", *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 2 (2010), ss. 274-299.

___. "Russko-krımskie otnoşeniya v pervıe godı pravleniya hana Gazi-Gireya II (1588-1591 gg.) v kontekste konsolidatsii Krımskogo hanstva po zaverşenii dinastiçeskogo krizisa Gireyev, *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 4 (2012), ss. 17-46.

___. "Russko-krımskie otnoşeniya 1591-1593 godov: ot konfrontatsiii k poiskam

mirnıh reşeniy", *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 6 (2014), ss. 18-50.

___. "Diplomatiçeskoe protivostoyanie Moskvı i Bahçisaraya posle dogovora 1594 goda: ot mirnogo soglaşeniya do dinastiçeskogo krizisa v Krımu 1596-1597 godov", *Srednevekovıe tyurko-tatarskie gosudarstva* (Kazan), no.: 10 (2018), ss. 33-62.

___. "Sostav politiçeskoy elitı krımskogo hanstva po materialam doneseniy russkih posolstv v Krımu v 1613-1616 gg.", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 2 (2020), ss. 293-315.

Vladimirtsov, Boris Yakovleviç. *Moğolların İçtimaî Teşkilatı. Moğol Göçebe Feodalizmi* (Rusçadan Türkçeye çeviren: Abdülkadir İnan) (Ankara, 1987).

Volkov, Sergey Vladimiroviç. *Pervıe dobrovoltsı na Yuge Rossii* (Moskova, 2001).

Voltaire, François-Marie Arouet. *Oeuvres Complétes de Voltaire. Histoire de Charles XII* (Paris, 1820).

[Voynikov, Dimitır] Voinikov, Dimitar. *The Bulgarians in the Easternmost Part of the Balkan Peninsula – Eastern Thrace* (Bulgarcadan İngilizceye çeviren: Emil Voynikov) (Sofya, 2014).

Vozgrin, Valeriy Yevgenyeviç. *İstoriya krımskih tatar*, 4 Cilt (Akmescit, 2013).

Vraçanski, Sofroni. *Avtobiografiya na Sofroni Vraçanski* (Hazırlayan: Pavel Nedelçev Oreşkov) (Sofya, 1914).

"Vsepoddanneyşiy raport kn. Tsitsianova ot 8-go yanvarya 1803 goda, No.: 3", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskoyu Kommissieyu*, Cilt: II (Tiflis, 1868), ss. 986-987.

"Vsepoddanneyşiy raport gen-l Knorringa ot 12-go oktyabrya 1800 goda", *Aktı sobrannıe Kavkazskoyu Arheografiçeskoyu Kommissieyu*, Cilt: I (Tiflis, 1866), s. 732.

Williams, Brian Glyn. *The Sultan's Raiders. The Military Role of the Crimean Tatars in the Ottoman Empire* (Washington, D.C., 2013).

Willot, Martine-Bertrand Willot. *Gazi le Tatar fils imaginaire et ami véritable de Suzanne Valadon* (Paris, 2007).

Woodhead, Christine. *Ta'liki-zāde's Şehnāme-i Hümāyūn. A History of the Ottoman Campaign into Hungary 1593-94* (Berlin, 1983).

Yakuşeçkin, Aleksandr Valentinoviç. "K voprosu o vozmojnosti uçastiya Haci Giraya v sobıtiyah, proizoşedşih v Krımu v 1433-1434 gg.", *Priçernomorye. İstoriya, politika, kultura* (Sevastopol), Seri A, no.: 16 (5) (2015), ss. 136-144.

___. "K voprosu ob obstoyatelstvah prihoda k vlasti Haci-Gireya", *Zolotoordınskoe obozrenie* (Kazan), no.: 3 (2016), ss. 580-601.

Yankova, Veneta. *İstoriçeska pamet i obrazi na minaloto* (Sofya, 2019).

Yarcı, Güler. "Osmanlı Mülkî Teşkilâtında Saray Kazası (18.-20. YY.)", *Tekirdağ Değerleri Sempozyumu 18 Eylül-21 Ekim 2010*, Cilt: II, *Saray Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (Tekirdağ, 2011), ss. 31-58.

Yaycıoğlu, Ali. *Partners of the Empire. The Crisis of the Ottoman Order in the Age of*

Revolutions (Stanford, California, 2016).

Yerel Yakın Tarih Babaeski (y.y., t.y. [2009]).

"Yevm-i Dua", *Tercüman* (Bahçesaray), no.: 33, 22 (Jülyen takvimine göre 9) Mayıs 1908.

Yılmaz, Hülya Polat. "Kefe Mukataası Ahkâm Defteri (1643-1707) (İnceleme, Transkripsiyon)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi (İstanbul, 2018).

Yordanov, Yordan Nikolov. *Gavrailovo – minalo i nastoyaşte* (İslimye, 2015).

Yordanov, Yordan. *İstoriya na gr. Vırbitsa. Çast vtora. Geraite* (Şumnu, 2006).

Yöntem, Ali Canib. "Sünbülzade Vehbi", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (İstanbul), Cilt: I, no.: 2 (1946), ss. 81-104.

[Yörükoğlu, Mehmed Nuri] M. Nuri. "İslâm Geray Han. 1054-1064. On Senelik Bir Hayat", *Kırım Mecmuası* (İstanbul), no.: 4 (1918), ss. 67-68, 73; no.: 6 (1918), ss. 116-117.

Zaitov, M. B. "O Çallınskom gorodişçe", *Drevnie Çallı-Borınğı Çallı* (Kazan, 2000), ss. 19-22.

Zarubin, Aleksandr Georgiyeviç-Vyaçeslav Georgiyeviç Zarubin. *Bez pobediteley. İz istorii Grajdanskoy voynı v Krımu* (Akmescit, 2008).

Zaytsev, İlya Vladimiroviç. *Astrahanskoe hanstvo* (Moskova, 2006).

___. "The Structure of the Giray Dynasty (15th-16th centuries): Matrimonial and Kinship Relations of the Crimean Khans", *Kinship in the Altaic World. Proceedings of the 48th Permanent International Altaic Conference, Moscow 10-15 July, 2005* (Wiesbaden, 2006), ss. 341-353.

___. "Pismennaya kultura Krımskogo hanstva", *Vostoçnıy arhiv* (Moskova), nos.: 14-15 (2006), ss. 87-93.

___. *Krımskaya istoriografiçeskaya traditsiya XV-XIX vekov* (Moskova, 2009).

___. "Krımskie hanı v ssılke na Rodose", *Vostoçnaya kollektsiya* (Moskova), no.: 2 (37) (2009), ss. 96-101.

___. "Potomki Çingishana v Moskve i v Stambule: sravnitelnıy analiz", *Oteçestvennaya istoriya* (Moskova), no.: 3 (2013), ss. 21-26.

___. "Obrazovanie Krımskogo hanstva", *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: IV (Kazan, 2014), ss. 130-146.

___. "Krımskoe hanstvo", *İstoriya tatar s drevneyşih vremyon v semi tomah*, Cilt: IV (Kazan, 2014), ss. 252-261.

___. "Girei v Karnobate", *Etnokulturi i izkustva. Sbornik s izsledvaniya v çest na 70-gorişninata na prof. Lyubomir Mikov, doktor na istoriçeskite nauki* (Sofya, 2017), ss. 158-165.

___. "Novıy dokument o Gireyah na zemlyah Rumelii. Firman Ahmeda III o prekraşçenii zloupotrebleniy otkupşçikov v Damaske, Halebe, Diyarbakıre, Adane i Tokate i peredaçe 1375 levov otkupa oblasti Vize Murad-Gireyu b. Devlet-Gireya s yejegodnoy vıplatoy iz etoy summı 100 000 asprov Baht-Gireyu (1728 g.)",

Krımskoe istoriçeskoe obozrenie (Kazan-Bahçesaray), no.: 2 (2019), ss. 234-239.

Zetterstéen, Karl Vilhelm. *Türkische, Tatarische und Persische Urkunden im Schwedischen Reichsarchiv* (Uppsala, 1945).

Zimin, Vasiliy Vasilyeviç. *İstoriya 22-go pehotnogo Nijegorodskogo polka. 1700-1800* (Sankt Petersburg, 1900).

Zinkeisen, Johann Wilhelm. *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Almancadan Türkçeye çeviren: Nilüfer Epçeli), 8 Cilt (İstanbul, 2011).

Geray Sülâlesine Mensup yahut Akraba Olup Kendileriyle Mülâkat Yaptığımız Kişiler

Merih Aksöyek (İstanbul)
Hülya Baykaner (Zile/Tokat)
Engin Beksaç (Edirne)
Sefer Berzeg (Samsun-Ankara)
Hidayet Bulungiray (Pınarhisar/Kırklareli)
Bahriye Demirtola (Zile/Tokat)
Ayşe Ergeneli (İstanbul)
Nilgün Erginkurban (Çanakkale-Lüleburgaz))
Cevat Geray (Ankara)
Adalet Giray (Saray/Tekirdağ)
Ahmet Giray (Saray/Tekirdağ)
Ali Fahri Giray (Bandırma/Balıkesir)
Bahadır Giray (Ankara)
Dündar Giray (İstanbul)
Engin Giray (İstanbul)
İsmet Giray (Gölcük/Kocaeli)
Kâmile Giray (Zile/Tokat)
Kaplan Giray (Saray/Tekirdağ)
Levent Giray (İstanbul)
Mehmet Giray (Çorlu/Tekirdağ)
Mustafa Baki Giray (İstanbul)
Nejat Giray (Lüleburgaz-Ankara)
Selâmi (Selâmet) Giray (İstanbul)
Sevim Giray Hasekioğlu (İstanbul)
Şeref Giray (Vize/Kırklareli)
Mehmet Gökalp (Vize/Kırklareli)
Erdoğan Güven (Ankara)
Erhan Güven (Ankara)

Nil Hasekioğlu (İstanbul)
Ateş Mert Kerey (Edirne)
Meliha Kerey (Edirne)
Yaprak Kerey (Antalya)
İlkay (Keskin) Yavuz (Lüleburgaz/Kırklareli)
Mustafa Ekrem Özdebir (Ankara)
Nurettin Özdebir (Ankara)
Murat Özdil (İstanbul)
Cahit Özgiray (Ankara-Diyarbakır)
Cenap Özgiray (İstanbul-Diyarbakır)
Orhan Özgiray (Pınarhisar/Kırklareli)
Itır Sağcı (Ankara)
Türana Tuganova (Akmescit/Kırım)
Hilâl Ünal (İstanbul)

DİZİN

Şahıs İsimleri*

A

Abbas (Şah I. Abbas; Safevî Hükümdarı) 91-92, 107, 395, 901

Abdî (Beyzâde Abdî; şair) 195

Abdi Bey (Cengizli sülâlesinden) 333

Abdullah (Barın Beyi) 70

Abdullah (Hacıtarhan Hanı Akköbek Han'ın oğlu) 896

Abdullah (Rıdvan Paşa zâde; tarihçi) 54, 107-109, 144, 206, 209, 906

Abdullah Efendi (Üsküdarî Abdullah Efendi; tarihçi) 627-628

Abdullah Han (Altın Orda Hanı) 34

Abdullah Paşa (Köprülüzâde Abdullah Paşa) 592

Abdullah Paşa (Yergöğü Muhafızı) 305

Abdullah Râmiz Paşa (Kırımlı Abdullah Râmiz Paşa; Kapudan-ı Derya) 276, 311, 695

Abdurrahman Efendi (Hurremî, "Çelebi Akay"; tarihçi) 59

Abdurrahman Paşa (Kadı Abdurrahman Paşa; Karaman Valisi) 276, 695

Abdülaziz (Osmanlı Padişahı) 179, 348, 699, 706, 832

Abdülaziz Efendi (Kırımlı Abdülaziz Efendi; Kırım Hanlığı'nda Dîvân Kâtibi) 590

Abdülfettah Geray Sultan (Abdülkâdir Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Kavak Mahallesi'nde ikâmet eden) 728

Abdülgaffar Efendi (Geray sülâlesinden) 370

Abdülgaffar Kırımî (Hacı Hasan oğlu; tarihçi) 27, 40, 59-60, 82, 106-109, 111, 901

Abdülhâkim (Ablâkim) Hilmi Arifzâde (Yazar, siyasetçi) 325, 373, 487, 489-490

Abdülhamid I. (Osmanlı Padişahı) 146, 180, 220, 250, 258, 267, 308-309, 401, 628, 631, 636, 916-917

Abdülhamid II. (Osmanlı Padişahı) 358, 365-367, 370, 455-456, 700, 706

Abdülhamid Geray Sultan (Hacı Abdülhamid Geray Sultan; Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra Kasabası'nda ikamet eden) 855-856

Abdülkerim Nadir Paşa (Serdar-ı Ekrem) 358

Abdüllatif Han (Kazan Hanı) 100

Abdülmecid (Osmanlı Padişahı) 334-335, 337, 357, 652, 714

Acaroğlu, Mehmet Türker (Araştırmacı, yazar) 822

Âdil Geray (I. Selim Geray Han'ın defterlilerinden İnayetşah Mirza'nın oğlu) 190-191

* Lakabı olan tarihî şahıslar lakaplarına değil isimlerine göre gösterilmiş olup, lakapları ve haklarındaki diğer bilgiler adlarından sonra parantez içinde verilmiştir. Aynı isimdekileri birbirinden ayırdedebilmek için kişiler mümkün olabildiği ölçüde babalarının ve dedelerinin isimleriyle verilmeye çalışılmıştır. Baba adı tespit edilemeyip, haklarında sadece bir olay dolayısıyla bilgi sahibi olunanlar o olaya atıfla zikredilmişlerdir. Burada yer alan bazı farklı Geray sultan isimlerinin aynı kişilere ait olması çok muhtemeldir. Mevcut bilgilerin çok sınırlı ve muğlak olmasından dolayı nispeten az sayıdaki bu gibi durumları kesin olarak belirleyebilmek mümkün olamamıştır. Geray sülâlesi mensuplarının resmen "Sultan" unvanını kullanmalarının ortadan kalktığı dönemden sonra (bu dizindeki uygulamamızla kabaca XIX. yüzyılın sonlarından itibaren) yaşayanlar "Sultan" unvanı olmaksızın gösterilmiştir. Rusya İmparatorluğu dahilindeki Geray sülâlesi mensuplarında "Sultan" unvanı resmen ismin sonunda değil, başında yer almakla birlikte, burada isimleri öne alınarak listelenmişlerdir. Modern anlamda soyadı olanlar ise dizinde soyadlarına göre yer almaktadır.

Âdil Geray (Sultan Âdil Geray; "Nogay Komiseri") 429-430

Âdil Geray (Sultan Âdil Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda tuğgeneral) 411, 432, 437, 442-445, 448, 450, 471

Âdil Geray (Sultan Âdil Geray; Sultan Azamet Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda mülâzım/teğmen) 457-458

Âdil Geray Han 64, 82, 96, 102, 106, 109-113, 122, 167, 214-215, 504, 673, 730, 746, 795, 810, 827, 829, 867, 905-906, 908

Âdil Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851

Âdil Geray Sultan (Buhalı Köyü'nde yaşayan) 364, 731-732

Âdil Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586

Âdil Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı Murad Geray Sultan'ın oğlu) 334, 351

Âdil Geray Sultan (Hayrabolu'nun Sarıyar Köyü'nde zeamet sahibi olan) 498

Âdil Geray Sultan (İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 740

Âdil Geray Sultan (Kalgay; I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 57, 81, 89-91, 123, 240, 373

Âdil Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 719, 737, 794, 913, 926

Âdil Geray Sultan (Karinâbâd'ın Dokuzöyük Köyü kendisine ihsan edilmiş olan) 752

Âdil Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252

Âdil Geray Sultan (Köse Âdil Geray Sultan; III. Selim Geray Han'ın oğlu; Rumbeyli Köyü'nde yaşayan) 275, 289, 304, 306, 668-670, 877, 885, 920

Âdil Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Vize Kazâsı'nda yaşayan) 353

Âdil Geray Sultan (Şahbaz Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; önce Hayrabolu'da sonra da Hırşova'da yaşayan) 343, 620, 863

Âdil Geray Sultan (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Hayrabolu'nun Karabürçek Köyü'nde yaşayan) 498, 597-598, 616, 634-635, 871

Âdile Hanım (Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'ya bağlı Paşaköy'de yaşayan) 821

Âdile Sultan (Sultan II. Mahmud'un kızı) 844

Afife Hanım (Arslan Geray Sultan'ın kızı; Şam'da ikamet eden) 334

Afife Hanım (__med Geray Sultan'ın kızı; Edirköy'de medfun) 531, 606, 966

Agiş Mirza (Şirin Beyi) 80

Ahat Geray (Sultan Ahat Geray; Adıgelerin Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında Bahta Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda albay) 447

Ahmed I. (Osmanlı Padişahı) 138-139, 176, 235, 899

Ahmed II. (Osmanlı Padişahı) 136, 147, 611, 688, 910

Ahmed III. (Osmanlı Padişahı) 100, 136, 142, 168, 170, 187, 591, 692

Ahmed (Şehzâde; Sultan II. Bayezid'in oğlu) 208

Ahmed (Taman'daki genç mirzalardan) 255

Ahmed (Abdurrahmanoğlu Ahmed; Karinâbâd Âyânı) 774

Ahmed Ağa (Kapıcılar Kethüdâsı) 153

Ahmed Ağa (Yirmibeş Ahmed Ağa; Misivri tarafındaki zorbalardan) 294, 780

Ahmed Âsım Efendi (Tarihçi, mütercim) 260

Ahmed Aspat (Kabardey Beyi Tarzatık'ın kardeşi) 390

Ahmed Aziz Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 764-768, 793

Ahmed Bâdi Efendi (Edirne mahallî tarihçisi) 607, 609

Ahmed Bey (Şanuk Ahmed Bey; Saatgeri'nin oğlu; Şanuk Kabilesi beylerinden; Melik Köyü'ne yerleşen) 454, 501, 649-650

Ahmed Cevdet Paşa (Osmanlı devlet adamı ve tarihçi) 306, 373, 683, 890

Ahmed Efendi (Celvetiyye Şeyhi) 794

Ahmed Efendi (Müftüzâde Ahmed Efendi; Şeyhülislâm) 918

Ahmed Feyzi Bey (Eyüp Merkezî Telgraf Memurluğu'nda çalışan) 370

Ahmed Geray (Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816

Ahmed Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606

Ahmed Geray ([Maksud Geray Sultan zâde?] Ferhad Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'de yaşayan) 785

Ahmed Geray (Kırım Geray Sultan zâde Said Geray'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan) 606

Ahmed Geray (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 808

Ahmed Geray (Şahin Geray'ın oğlu; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 715

Ahmed Geray Sultan (I. Saadet Geray Han'ın oğlu) 209

Ahmed Geray Sultan (II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 868

Ahmed Geray Sultan (XVIII. yüzyıl sonlarında Yeni Zağra Kazâsı'ndaki Muharrembey Çiftliği'nde yaşayan) 815

Ahmed Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837

Ahmed Geray Sultan (1790 İsmail Kalesi şehitlerinden) 306-307

Ahmed Geray Sultan (1829'da Osmanlı-Rus Savaşı'nda şehit düşen) 266, 320

Ahmed Geray Sultan (1878'de Rus ordusuna esir düşen) 358, 734

Ahmed Geray Sultan (Ali Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun İkramşah Mahallesi'nde yaşayan) 853

Ahmed Geray Sultan (Aydos'un Tellâl Köyü'nde yaşayan) 833

Ahmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu Kazâsı'nın köylerinden birinde yaşayan) 225, 870

Ahmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Ruskasrı'nın Kayalı Köyü'nde yaşayan) 801

Ahmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Reşid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Ahmed Geray Sultan (Babaeski'nin Kuleli Köyü'nde yaşayan) 645

Ahmed Geray Sultan (Boğdan Ahmed Geray Sultan; III. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 105, 211

Ahmed Geray Sultan (Çatalca Kazâsı'nda ikamet eden; Limni'ye sürgün edilen) 887

Ahmed Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586

Ahmed Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Yenimahalle Köyü'nde yaşayan) 862

Ahmed Geray Sultan (Hakkında Enez Kalesi'ne kalebend hükmü verilen) 229

Ahmed Geray Sultan (Halil Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758

Ahmed Geray Sultan (Halim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750

Ahmed Geray Sultan (İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 806

Ahmed Geray Sultan (İslimye'nin Küçük Ceşli Köyü'nde yaşayan) 813

Ahmed Geray Sultan (Kâdir Geray Sultan'ın kardeşi) 266

Ahmed Geray Sultan (Kalgay; I. Meñli Geray Han'ın oğlu) 80, 94, 100, 213

Ahmed Geray Sultan ("Kara Sultan"; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde çiftliği ve Yeni Zağra'da konağı olan) 343-344, 734, 807, 815, 855

Ahmed Geray Sultan (Karinâbâd'ta yaşayan) 259, 343, 796

Ahmed Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım

Geray Sultan'ın oğlu; Akköz Köyü'nde yaşayan) 252-253

Ahmed Geray Sultan (Kuban Nehri'nin sol tarafında yaşamaktayken 1890'larda Rusya tarafına geçmeye teşebbüs eden) 423

Ahmed Geray Sultan (Küçük Ahmed Geray Sultan; II. Saadet Geray Han'ın oğlu) 739, 810

Ahmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Abdullah Köyü'nde yaşayan) 723

Ahmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 830-831, 872, 883

Ahmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Hasan Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813

Ahmed Geray Sultan (Mesud Geray Sultan zâde [Gökmen Köyü'nde yaşayan] Meñli Geray Sultan'ın oğlu) 858

Ahmed Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Ahmed Geray Sultan (Nureddin; II. Devlet Geray Han zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 579, 597-599, 621, 638, 653

Ahmed Geray Sultan (Nureddin; IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 174-175, 191, 246, 755, 819-820

Ahmed Geray Sultan (Nureddin; Topal Ahmed Geray Sultan; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 255, 588, 611, 631, 634, 660, 707, 736, 871, 916

Ahmed Geray Sultan (Saadet Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793

Ahmed Geray Sultan (Safa Geray Sultan'ın oğlu; Çarıkoğlu mukataasından geliri olan) 739

Ahmed Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Şahlar Mahallesi'nde ikâmet eden) 728

Ahmed Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu) 236

Ahmed Han (Altın Orda [Saray] Hanı) 129, 140, 212

Ahmed İzzet Paşa (Dahiliye Nâzırı; Sadrâzam) 372

Ahmed Paşa (Gedik Ahmed Paşa; Sadrâzam) 129-130, 205-206

Ahmed Paşa (Silistre Valisi) 279

Ahmed Şâkir Paşa (Sadaret Kaymakamı) 315

Ahmed Şeyh (Celvetiyye tarikati şeyhlerinden) 794

Ahmed Tevfik Paşa (Kırımlı Ahmed Tevfik Paşa; Sadrâzam) 157, 343, 371, 505, 823, 832, 854

Ahmedşah Mirza (III. Saadet Geray Han'ın defterlilerinden) 191

Akçokraklı, Osman (Tarihçi ve yazar) 488

Akköbek Han (Hacıtarhan Hanı) 896

Aktav (Emir; Osmanlı hizmetine giren Altın Orda emirlerinden; Edirne'de yaşayan) 608-609

Alderson, Anthony D. (Tarihçi) 86

Aleguk (Adıge Beyi) 83

Aleksander I. Jagiellończyk (Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 46

Aleksandr I. (Rusya İmparatoru) 425, 429, 435, 441

Aleksey Mihayloviç (Moskova Büyük Knyazı) 71

Aleksios (Teodoro [Mangup] Prensi) 31

Âlem Sultan (Murad Geray Han'ın kızı) 81

Alexandru (Boğdan Voyvodası III. Petru Aron'un oğlu) 204

Alexandru Aldea I. (Eflâk Voyvodası) 204

Alexandru Lăpuşneanu IV. (Boğdan Voyvodası) 147

Ali (Çolakoğlu Ali; eşkıya) 870

Ali (Hazreti Ali; İslâm'ın 4. Halifesi) 179

Ali (İslimye Serdarı) 293, 825

Ali (İsmilli Ali; eşkıya) 857

Ali (Yanbolulu Hafız Ali; Karinâbâd Nâibi) 774

Ali Âdil Geray (93 Harbi sonrası Kavala'ya göçüp sonra Edirne'ye taşınan) 612, 767

Ali Ağa (Hacı Ali Ağa; II. Devlet Geray Han'ın veziri) 231

Ali Ağa (Kıbrıs Muhassılı) 917-918

Ali Arslan Geray (Babaeski Belediye Reisi), bakınız, Arslan Geray

Ali Bey (Şirin Beyi) 387

Ali Celâl Paşa (Çirmen Sancağı Mutasarrıfı) 323, 619-620, 860

Ali Geray (Edirne'de yaşayan; Şam Eyaleti Zabtiyesi'nde yüzbaşı olarak vazifelendirilmesi söz konusu olan) 351

Ali Geray (Musa Geray Paşa zâde İslâm Geray'ın oğlu; Diyarbakır'a yerleşmiş olan) 371

Ali Geray (Şebib Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nden Keşan'ın Türkmen Köyü'ne yerleşen) 816

Ali Geray Sultan (I. Hacı Geray Han zâde Kalgay Yamgurçu'nun oğlu) 213

Ali Geray Sultan (I. Meñli Geray Han'ın oğlu) 56

Ali Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han zâde Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 820

Ali Geray Sultan (XVIII. yüzyıl ortalarında Karinâbâd'ın Sekban/Seymen Köyü'nde yaşayan) 827

Ali Geray Sultan (XIX. yüzyılın ilk yarısında Karinâbâd'da yaşayan) 796

Ali Geray Sultan (1698'de Karinâbâd'da yaşayan) 795

Ali Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 828

Ali Geray Sultan (Arif Geray Sultan'ın oğlu; Nevâhî-i Yanbolu Kazâsı'na bağlı Yeniköy'de yaşayan) 861

Ali Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Saray'daki Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 516, 681, 965

Ali Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; 1847'de Karinâbâd'ın Sekban/Seymen Köyü'nde yaşayan) 828

Ali Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu?; Tekfurdağı'nda yaşayan?) 333

Ali Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde Vahab [Abdülvehhab] Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun İkramşah Mahallesi'nde yaşayan) 812, 853

Ali Geray Sultan (Tepedelenli Ali Paşa'nın Osmanlı tahtına çıkarmayı planladığı iddia edilen) 298

Ali Mirza (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın maiyyetinde bulunan) 256

Ali Paşa (Arabacı Ali Paşa; Sadrâzam) 136

Ali Paşa (Canikli Ali Paşa; Kırım Seraskeri) 217

Ali Paşa (Güzelce Ali Paşa; Sadrâzam) 900

Ali Paşa (Hadım Ali Paşa; Sadrâzam) 87

Ali Paşa (Kılıç Ali Paşa; Kapudan-ı Derya) 244

Ali Paşa (Koca Ali Paşa; Sadrâzam) 909

Ali Paşa (Moralı Ali Paşa; İstanköy Muhafızı) 165

Ali Paşa (Tepedelenli Ali Paşa; Yanya Valisi) 298, 308

Ali Seydi Bey (Osmanlı bürokratı) 160

Ali Ufkî Bey (Santurî Ali Ufkî Bey; Albert Bobowski; bestekâr) 195, 200, 210, 629

Alime Sultan Beyim (II. Gazi Geray Han'ın kızı) 101

Aliş Paşa 320

Alkin (Albay; Toktamış Nogayları Komiseri) 432

Alp Geray Sultan (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın oğlu) 100

Alp Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Safa Geray Sultan'ın oğlu) 211, 690

Alp Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 672

Alp Geray Sultan (Kalgay Safa Geray Sultan'ın oğlu) 594

Alp Geray Sultan (Kalgay; I. Devlet Geray

Han'ın oğlu) 55, 57, 176, 214, 233-234, 243, 394, 609, 631, 673

Altan, Kemal (Mimar) 679

Andreyev, Andrey (Mahallî tarihçi) 792, 794

Arif Ahmed Geray Sultan (İslimye Kazâsı'nda yaşayan) 971

Arslan Bey (Kaytukoğlu [Kaytuko] Arslan Bey; Kabardey beylerinden) 712

Arslan Geray (Ali Arslan Geray; Babaeski Belediye Başkanı) 372, 379, 578-579, 639

Arslan Geray (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Cinali/Cinova Köyü'nde yaşayan) 736

Arslan Geray (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Ulubat Köyü'ne yerleşen) 715-716

Arslan Geray (Sultan Arslan Geray; Sultan Salat Geray'ın oğlu; yasavul) 451, 460

Arslan Geray (Sultan Arslan Geray; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın oğlu; Kırk Köyü'nde yaşayan) 432-433, 449

Arslan Geray (Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 336, 816

Arslan Geray Han 49, 60, 152, 172, 189, 197, 221, 224-225, 229, 256, 275, 278, 286, 300, 304, 310, 314, 368, 370, 497-498, 517, 531, 578, 580, 582, 584, 598, 600-605, 616-618, 622-623, 634, 660-661, 671, 674-677, 704, 708, 720, 732, 737, 746, 820, 836-837, 870, 876, 880, 915, 926-927, 933, 939-943, 966-967

Arslan Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 293, 725, 824-827, 882, 884, 930

Arslan Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 265, 585-586

Arslan Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 601, 604-605, 921

Arslan Geray Sultan (1794'te Adıgelerin Bjeduğ kabilesi içinde yaşayan) 422

Arslan Geray Sultan (1820'lerde Burgucu Köyü civarında haydut Trifon Voyvoda'yı ve çetesini ortadan kaldıran) 293, 733

Arslan Geray Sultan (Adıgelerin Besleney kabilesi içinde yaşayan; 1787-1792 Savaşı'nda Ruslara esir düşen) 309-310

Arslan Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Türkmenli Köyü'nde çiftliği olan) 711-713, 886

Arslan Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816

Arslan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816

Arslan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Kalgay İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Saray Kazâsı'nın Sinanlı Köyü'nde yaşayan) 514, 681, 687-688, 780, 887, 965

Arslan Geray Sultan (Halid Geray Sultan'ın oğlu; Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 312-313, 322-323, 495, 535, 611, 753, 814, 858-861, 968

Arslan Geray Sultan (İslimye'nin Ömerce/Omarca Köyü'nde yaşayan) 818

Arslan Geray Sultan (Kalgay Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 264

Arslan Geray Sultan (Kalgay; Akgöz Arslan Geray Sultan; II. Devlet Geray Han zâde Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 250, 264, 404-405, 411, 421, 724-725

Arslan Geray Sultan (Kaplan Geray Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Babaeski'nin Karahalil Köyü'nde yaşayan) 638

Arslan Geray Sultan (Kardeşleri Salih Geray Sultan ve Meñli Geray Sultan ile birlikte Kavala'ya sürgün edilen) 229

Arslan Geray Sultan (Karinâbâd'ın Karacalar Köyü'nde yaşayan) 788

Arslan Geray Sultan (Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 402-403, 409, 419, 430, 436, 446-447

Arslan Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 812

Arslan Geray Sultan (Safa Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin Tekke Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 706, 758

Arslan Geray Sultan ("Sarı Sultan"; Yeni Zağ-

ra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Arslan Geray Sultan (Sultan Han Geray'ın [yazar ve asker] dedesi; 1790'da Anapa'da şehit düşen; Çoban Geraylardan) 310, 439-440

Arslan Geray Sultan (Şahbaz Geray Sultan'ın yahut Hacı Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758, 814, 877

Arslan Geray Sultan (Vize Kasabası'nda yaşayan) 272, 721

Arslan Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Kadıköy'de yaşayan) 787

Arslan Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Kispetli Köyü'nde yaşayan) 803

Arslan, Kadir (Said Geray zâde Hüsniye Sultan'ın torunu; Edirköy muhtarı) 604, 606

Arslanay Mirza (Mangıt Beyi Divey Mirza'nın oğlu) 81

Atâ Bey (Tayyarzâde Atâ Bey; tarihçi ve Enderun memurlarından) 919

Atatürk, Mustafa Kemal (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, asker ve devlet adamı) 463

Atiye Hanım (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın kızı) 335

Avraamov, Sevastyan (Hacıtarhan'daki Moskova elçisi) 896

Ayas Paşa (Sadrâzam) 599-603, 627, 672, 677, 688, 940-941, 943

Aydar (Haydar) Han (I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 129, 213

Ayşe Beyzâde (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı) 265

Ayşe Bikeç (Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 538, 659, 967

Ayşe Fatma Sultan (I. Devlet Geray Han'ın baş hanımı; Ulu Hanî) 82, 100-101

Ayşe Habibe Hanım (Saadet Geray Paşa'nın kızı; Müşir Nusret Paşa zâde Mirliva Mazhar Paşa'nın hanımı) 365

Ayşe Hanım (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı) 645-646, 697

Ayşe Hanım (III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın hanımı) 774, 884, 919

Ayşe Hanım (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı, Paşaköy'de yaşayan) 664

Ayşe Hanım (İslimye'den Edirne'ye hicret eden Selim Geray Sultan'ın kızı) 612

Ayşe Hanım (Kırım Geray Han'ın hanımı) 920

Ayşe Hanım (Kırım Geray Han'ın kızı) 684

Ayşe Hanım (Kırım Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı) 664

Ayşe Hanım (Saadet Geray Sultan'ın kızı; Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 784

Ayşe Hanım (Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 543

Ayşe Hanım (Şahbaz Geray Han'ın kızı) 500, 549, 626, 968

Ayşe Sultan (I. Meñli Geray Han'ın kızı?) 86

Ayşe Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Salih Geray Sultan'ın kızı) 703

Ayşe Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605

Ayşe Hanım (Devlet Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın hanımı; Yanbolu'nun "Suralı" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 826-827, 858

Ayşe Sultan (Devlet Geray Sultan'ın kızı; Yenibeyli Köyü'nde yaşayan Halid Geray Sultan'ın hanımı) 114, 858

Ayşe Sultan (Gazi Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin Ayıcı Mahalle Köyü'nde bağı olan) 729

Ayşe Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın hanımı; Kefe Uyezdi'nin Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

Ayuka Han (Kalmuk Hanı) 93, 395

Ayvaz Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 214

Ayvaz Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 850

Ayvaz Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın

oğlu; Abdullah Köyü'nde yaşayan) 723

Ayvaz, Hasan Sabri (Yazar ve siyaset adamı) 489-490

Ayverdi, Ekrem Hakkı (Sanat tarihçisi) 795

Azamet Geray (Lüman Geray'ın oğlu; İslimye'nin Artıklar Köyü'nde arazisi olan) 726

Azamet Geray (Sultan Azamet Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda tümgeneral) 426-428, 431-434, 436, 443, 446-447

Azamet Geray (Sultan Azamet Geray; Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Sagat [Saadet] Geray'ın oğlu; Hatukay Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda teğmen) 450, 457, 459, 474

Azamet Geray (Sultan Azamet Geray; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray zâde Sultan Canıbek Geray'ın oğlu) 449, 465

Azamet Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 214

Azamet Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 852

Azamet Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 61

Azamet Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837

Azamet Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın babası; Yanbolu Kazâsı'nın köylerinden birinde yaşayan) 870

Azamet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; I. Selim Geray Han Vakfı'nın mütevellîsi, Keskinli Çiftliği'nin galle mutasarrıfı) 594, 632, 642, 690, 747, 938

Azamet Geray Sultan (Çoban Geray [Âdil Geray Han'ın?] oğullarından; 1660'larda Çerkesler arasında yaşayan) 109-110

Azamet Geray Sultan (Hacı Azamet Geray Sultan; III. Saadet Geray Han zâde Mümin Geray Sultan'ın oğlu?; Ruskasrı Kazâsı'nın Kayalı Köyü'nde ikamet eden; hakkında Sakız'a sürgün hükmü olan) 800-801, 805, 929

Azamet Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kadıköy'de yaşayan) 787

Azamet Geray Sultan (Kalgay; III. Gazi Geray Han'ın oğlu) 232, 265, 287, 687, 730, 773, 779, 884, 919

Azamet Geray Sultan (Kalgay Toktamış Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu'nun Hamzaören Köyü'nde yaşayan) 778

Azamet Geray Sultan ("Kara Sultan" Ahmed Geray Sultan'ın babası; Yeni Zağra'da yaşayan) 855

Azamet Geray Sultan (Karinâbâd'ın Kulağuzlu Köyü'nde yaşayan) 887

Azamet Geray Sultan (Mahmud Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Azamet Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu) 237, 332, 746, 763, 937

Azamet Geray Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Siyavuşpaşa Çiftliği'nde yaşayan) 837

Azamet Geray Sultan (Nureddin; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 150, 178

Azamet Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727, 753, 855-856

Azamet Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Erdoğanlı Köyü'nde yaşayan) 753

Azamet Mirza (Şirin kabilesi beylerinden) 81

Azariya ben Eliya (Karay hahan) 405

Aziz Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605

B

Bahadır Geray (Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605-606

Bahadır Geray (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Vırbiçe'de yaşayan) 351, 807, 843

Bahadır Geray Han I. 95, 101-103, 154, 194-195, 210-211, 214, 375, 746, 748, 760, 781, 850, 900-901, 906, 935

Bahadır Geray Han II. 52, 113, 250, 262-264, 270, 293, 389, 403-407, 411, 421, 574-576, 635, 707, 724, 916, 970

Bahadır Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 634,673, 708

Bahadır Geray Sultan (1697'de Yanbolu'nun İncikhisar Köyü'nü tasarrufunda bulunduran) 782

Bahadır Geray Sultan (1771'de Rumeli'nden savaştaki görev yerine çağırılanlardan) 237

Bahadır (Batır) Geray Sultan (1790 İsmail Kalesi şehidi) 306-307

Bahadır Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 812

Bahadır Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Çoban Geraylardan; Kafkasya'da yaşayanlardan) 440

Bahadır Geray Sultan (Deli Bahadır Geray Sultan; Kırım Geray Han devrinde Kuban'da ikâmet etmekte olan) 215

Bahadır Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; III. Saadet Geray Han zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu) 262, 265, 274-275, 278-279, 349, 365, 415, 619-620, 740-741, 757, 800, 810-811, 826-827, 888, 892

Bahadır Geray Sultan (Kalgay; Bucak Seraskeri; Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Vırbiçe'de yaşayan) 260, 286, 305, 310-317, 324, 336, 353, 368, 412, 644, 743, 789, 806, 834-835, 838-840

Bahadır Geray Sultan (Kalgay; I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın oğlu) 48, 100

Bahadır Geray Sultan (Nureddin; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 630, 911

Bahadır Geray Sultan (Nureddin; Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Köpekli Köyü'nde yaşayan) 809

Bahadır (Batır) Geray Sultan (Pınarhisar'da medfun) 499, 667

Bahadır (Batır) Geray Sultan (Solakay Bahadır [Batır] Geray Sultan; Canıbek Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 251-253

Bahadır Geray Sultan (Yanbolu'nun İsrailce Köyü'nde yaşayan) 786

Bahadır Paşa (Rumeli Beylerbeyi) 185

Baht Geray (Sultan Baht Geray; Adıgelerin Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 449

Baht Geray (Sultan Baht Geray; Adıgelerin Hatukay kabilesi arasında yaşayan) 408

Baht Geray (Sultan Baht Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın kardeşi) 427-428, 443, 467, 472

Baht Geray Han (Kuban Hanı) 227, 229, 233, 261, 263, 266, 268, 271-272, 287, 293-294, 300, 302-303, 305-306, 308, 402, 447, 497, 507, 533, 553, 585, 595, 637, 641, 655-656, 662-665, 669, 683, 693, 704, 712, 745, 821, 825, 838, 864, 872, 874-875, 877, 883, 889-891, 920-921, 929-930, 966, 973

Baht Geray Sultan (I. Bahadır Geray Han'ın oğlu) 760-761, 781

Baht Geray Sultan (Hatice Hanım'ın kocası ve Zeliha Hanım'ın babası) 334

Baht Geray Sultan (Kalgay; "Deli" Baht Geray Sultan; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 95, 144, 309, 315, 395-396, 401, 720, 836

Baht Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

Baht Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil'de yaşayan) 337, 638

Bahtiyar Mirza (Şirin Beyi) 80

Bakıhanlı (Bakıhanov), Abbaskulu (Bakü hanları hânedânından; yazar) 90, 437

Baraş Mirza (Şirin Beyi) 80

Batory, Stefan (Báthory István; Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 51, 147

Battal Hüseyin Paşa (Anapa Seraskeri) 403

Batu Han (Altın Orda Hanı) 32, 34

Bayev, Harlambi (Mahallî tarihçi) 504, 854
Bayezid I. (Osmanlı Padişahı) 609
Bayezid II. (Osmanlı Padişahı) 84-87, 140, 159-160, 205, 207, 235, 240, 583, 634, 640, 848
Bayezid Geray (Sultan Bayezid Geray; Sultan Şahin Geray'ın oğlu; anti-Bolşevik Gönüllü Ordu'ya bağlı Çerkes Atlı Alayı'nda asteğmen) 459, 462-463, 684-685
Bayezid Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu; Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 259, 322, 585-586, 885-886
Baysalan, Şerif (Mahallî tarihçi) 617
Bekpolad Han (Altın Orda Hanı) 28
Beksufî Han (Kırım'da hanlığını ilân eden) 29-32
Bektöre, Emin Zekeriya (Kırım Tatar folklor araştırmacısı) 374
Belinskiy, Vissarion Grigoryeviç (Edebiyat tenkitçisi) 444
Benane Sultan (İslimye'nin Ayıcı Mahalle Köyü'ndeki Geray hanımlarından) 729
Berdibek Han (Altın Orda Hanı) 98-99
Berke Han (Altın Orda Hanı) 32
Berov, Lüben Borisov (Tarihçi, iktisatçı, siyasetçi) 804, 818, 833
Berova, Dobrina (Tarihçi) 764, 778
Berzeg, Sefer (Hukukçu, araştırmacı, yazar) 456, 458-459, 462-463, 473-474, 477, 649, 685
Beyhan Sultan (I. Selim Geray Han'ın kızı) 491
Beyzâde Fatma Hatun (Paşaköy Camii haziresinde medfun) 534, 665, 966
Beyzâde Sultan (I. Selim Geray Han'ın bikeçi) 506, 567, 907, 911, 973
Bibi Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın kızı; babası Takıl Köyü'nde yaşayan) 252
Biyalun Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın hanımı) 98
Blaremberg, Johann (Tümgeneral) 409
Blount, Henry (İngiliz seyyah) 199
Bogdan, Ştefan 147
Bonaparte, Napoleon (Fransızların İmparatoru) 297
Bonnac, Jean Louis Marki de (Fransa Kralı'nın İstanbul'daki elçisi) 200
Boskamp, Karol (Prusya Krallığı'nın Kırım'daki diplomatı) 158
Boşkoviç, Rucer Yosip (Bilgin ve diplomat) 788
Bölek Geray Sultan (Halim Geray Han zâde "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu?; Kovanlık Köyü'nde yaşayan) 805
Bölek Geray Sultan (Şahbaz Geray Han'ın oğlu) 303
Börte (Cengiz Han'ın hanımı) 79
Bövke (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han zâde Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın hanımı) 100
Bövke (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın kızı, Mamış Mirza'nın hanımı) 81
Brılkin, İvan Onufriyeviç (Astrahan Genel Valisi) 711
Brock, Saumarez (İngiliz yüzbaşı) 355
Bronevskiy, Semyon Mihayloviç (Asker, devlet adamı, tarihçi) 409, 439
Broniowski, Marcin (Lehistan-Litvanya'nın Kırım elçisi) 51
Bulgakov, Mihail Afanasyeviç (Yazar) 465
Bulungiray, Hidayet 666, 668
Busbecq, Ogier Ghiselin de (Mukaddes Roma İmparatoru'nun elçisi) 86

C

Canarslan Paşa (Silistre Beylerbeyi) 174
Canbot Atajuko (Adıge prenslerinden) 447
Canıbek (Kazak Hanı) 40
Canıbek Geray (Sultan Canıbek Geray, Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda ikinci yüzbaşı) 430, 434, 449, 465

Canıbek Geray Han 57, 83, 94, 97, 101, 108-109, 144, 151, 154, 194, 212, 231, 245, 394, 506, 566-567, 850, 894, 899-900, 902-904, 907, 934, 973

Canıbek Geray Sultan (II. Meñli Geray Han'ın oğlu?) 253

Canıbek Geray Sultan (II. Saadet Geray Han'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'na bağlı Tatarköy'de yaşayan) 831

Canıbek Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu), bakınız, Mehmed Canıbek Geray Sultan

Canıbek Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 252, 398

Canıbek Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Gencali, Kispetli ve Torlak çiftliklerini tasarrufunda bulunduran) 771, 803, 834

Canıbek Han (Altın Orda Hanı) 42, 98, 492

Canıbek Sultan (Han) (Muhtemelen II. Seydahmed Han'ın oğlu; Kırım'da hanlık ilân eden) 70, 948

Cankat Dokşok (Adıge beylerinden) 431

Celâl Paşa (Sivas Valisi) 315, 840

Celâleddin Han (Toktamış Han'ın oğlu) 29

Cengiz Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851

Cengiz Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kalgay Deli Baht Geray Sultan'ın damadı; Kuban havalisinde yaşayan) 95

Cengiz Geray Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 765

Cengiz Han 25-27, 38-39, 43-44, 47-48, 59, 62-63, 74, 78-79, 93, 104-105, 115-116, 131, 146, 157-158, 160, 197-198, 206, 208, 283

Cengiz Mehmed Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu) 259, 286-288, 296-298, 304-305, 307-308, 412, 601, 644, 731, 743, 745-746, 789, 834, 837-839, 845, 872, 882-883

Cennethan Bikeç (Saray Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 513, 680, 965

Cennethan Bikeç (Subaşı Camii haziresinde medfun) 542, 701, 967

Cevher Paşa (Emir Süleyman'ın vezirlerinden) 607

Cezzar Ahmed Paşa (Akkâ Beylerbeyi) 306

Charlotte Amalie (Danimarka Kraliçesi; Kral V. Christian'ın hanımı) 102

Chishull, Edmund (Rahip) 820

Christian V. (Danimarka Kralı) 102

Cihan (Can) Geray (Devletberdi'nin oğlu) 40-42, 56, 82

Cihan Geray Sultan (1766'da Eskiistanbulluk mukataası sahibi) 759, 837

Cihan Geray Sultan (Âdil Geray Han'ın oğlu) 795, 867, 908

Cihan Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 190

Contarini, Alvise (İstanbul'daki Venedik Baylosu) 200

Contarini, Simeone (İstanbul'daki Venedik Baylosu) 199

Courmemin, Louis des Hayes Baron de (Fransa Kralı'nın elçisi) 199

Cuçi (Cengiz Han'ın en büyük oğlu) 25-27, 32, 35, 40, 44, 62, 79, 115, 397, 896

Cumadık (Koñrat [Kongrat] kabilesi beyi) 80

Ç

Çağatay (Cengiz Han'ın oğlu) 79

Çankaya, Ali (Araştırmacı, yazar) 365

Çekre Han (Altın Orda Hanı) 35

Çevka (I. Muhammed Geray Han'ın hanımı) 100

Çoban Geray Sultan (I. Mehmed [Muhammed] Geray Han'ın oğlu) 104

Çolov, Petır (Tarihçi) 821

Çorbacıyski, İvan (Fındıklı Köyü Çorbacısı) 380, 768

D

Da Lucca, Giovanni Giuliani (Dominikan rahip) 96

D'Ascoli, Emiddio Dortelli (Dominikan rahip) 199

Daye Hanış (Maksud Geray Sultan'ın kızı; Ulubat Köyü'ne yerleşenlerden) 715

Daye Hatun (Fatih Sultan Mehmed'in süt annesi) 595

Deçev, Vasil (Mahallî tarihçi) 559, 726-729, 736, 755, 780, 784-785, 789, 805, 816

Del Carpine, Giovanni da Pian (Papa'nın elçisi keşiş) 94

Demir, Aydoğan (Sanat tarihçisi) 500, 593, 926

Demirev, Vladimir Gospodinov (Mahallî tarihçi) 789

Demirtola, Bahriye (Hacı Zekeriya Geray zâde Hangeri Giray'ın kızı; Silis'te yaşayan) 453, 684-686

Denikin, Anton İvanoviç (Rus Beyaz Ordu Generali) 461, 463

Derviş Ali (1555'de Hacıtarhan Hanlığı taht mücadelesinde Yamgurçu Han'ı mağlup eden) 896

Derviş Bey (Edirne Bostancıbaşısı) 278

Derviş Geray Sultan (Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 344, 727

Derviş Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın oğlu; Gökçeören Köyü'nde yaşayan) 289, 774, 873

Derviş Han (Altın Orda Hanı) 29-31

Derviş Mehmed Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 741-742, 747

Derviş Mehmed Geray Sultan (Hacı Derviş Mehmed Geray Sultan; Azamet Geray Sultan zâde Hacı Abdülhamid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'da yaşayan) 855

Derviş Mehmed Paşa (Sadrâzam) 596

Derviş Paşa 699

Devleş (Aydar Han'ın oğlu) 213

Devlet Beyim (Ana Beyim; I. Selâmet Geray Han'ın hanımı; III. İslam Geray Han'ın annesi) 102

Devlet Geray ("Devlet Gireyev"; Sultan Canıbek Geray zâde Sultan Azamet Geray'ın oğlu) 465-466

Devlet Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 943

Devlet Geray (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Saray'ın Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 371, 586

Devlet Geray (Gazi Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'da yaşayan) 677

Devlet Geray (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu?) 938

Devlet Geray (Sultan Devlet Geray; Battalpaşa Uyezdi'nin Toktamış Köyü'nde yaşayan) 453

Devlet Geray (Sultan Devlet Geray; Nogayların Kıpçak kabilesi arasında yaşayan; Çarlık ordusunda asteğmen rütbesinde) 429, 432, 434, 449, 473

Devlet Geray (Sultan Devlet Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray zâde Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; yazar ve asker) 445, 450, 454-456, 458, 461

Devlet Geray Han I. 66, 81-82, 92, 100-101, 133, 147, 149, 161, 182, 194, 197, 209-210, 233, 386, 388, 390, 393, 492, 548, 609, 672, 897-899

Devlet Geray Han II. 60, 83, 136, 142, 144, 157, 167-168, 170, 191, 226-227, 231, 395, 417, 493, 500, 513, 579, 584, 588, 590, 597, 600, 626, 628, 630-631, 653, 673, 679, 681, 707, 719, 809, 832, 836, 851, 880, 909-912, 914-915, 935-936, 965-966, 968, 970

Devlet Geray Han III. (Kara Devlet Geray Han) 59, 505, 851, 854, 912, 972

Devlet Geray Han IV. 52, 220, 224, 261, 269, 278, 289, 493-494, 502, 512, 516, 580, 588, 598, 601-602, 604-605, 613, 618, 641, 651, 657, 659, 675-676, 679-681, 704, 720, 762, 857, 876, 881, 921-924, 926-927, 942, 965

Devlet Geray Sultan (I. Devlet Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 849, 876

Devlet Geray Sultan (II. İslâm Geray Han'ın oğlu) 849

Devlet Geray Sultan (II. Meñli Geray Han zâde [?] Canıbek Geray Sultan'ın oğlu) 253

Devlet Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 259, 322, 585-586, 615, 650, 886

Devlet Geray Sultan (XVIII. yüzyıl başlarında Yanbolu'nun Sarıhocalı/Saraceli Köyü'nde ikamet eden) 824

Devlet Geray Sultan (1618'de Vize Kazâsı'nda ikamet eden) 719

Devlet Geray Sultan (1627 ve 1628 yıllarında Rodos'da ikamet eden) 901

Devlet Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 850-851

Devlet Geray Sultan (1732'de İslimye'nin Kavlaklı Köyü'nde yaşayan) 799

Devlet Geray Sultan (1768-1774 Savaşı sırasında Vize taraflarında yaşayan) 281

Devlet Geray Sultan (1826'da Arslan Geray Han Vakfı mütevellisi olan) 941

Devlet Geray Sultan (1789-1790 yıllarında Ahyolu Burgazı'nın korunmasıyla görevlendirilen) 304

Devlet Geray Sultan (1794'te Adıgelerin Bjeduğ kabilesi içinde yaşayan) 422

Devlet Geray Sultan (1794'te Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783-784

Devlet Geray Sultan (1810'larda Babadağ Babadağ Kazâsı'ndaki Tatarân [Tatarlar] mukataasını uhdesinde bulunduran) 314

Devlet Geray Sultan (Adıgelerin Kızılbey Kabilesi ile birlikte Mihalıç Kazâsı'na -muhtemelen Ulubat Köyü'ne- yerleşen) 453, 715

Devlet Geray Sultan (Âdil Geray Han'ın oğlu) 112, 908

Devlet Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Edirköy'de yaşayan) 605

Devlet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 336, 816

Devlet Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu) 266, 312, 662-663, 683-684

Devlet Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586

Devlet Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; Maksud Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Çömlek Köyü'nde yaşayan) 279, 318-320, 330, 332, 337, 352, 594, 746-747

Devlet Geray Sultan (İzzet Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773

Devlet Geray Sultan (Kalgay; I. Devlet Geray Han zâde Şakay Mübarek Geray Sultan'ın oğlu) 144

Devlet Geray Sultan (Kalgay; III. Saadet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 264, 825-826

Devlet Geray Sultan (Kalgay; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan zâde Kalgay Fetih Geray Sultan'ın oğlu) 112

Devlet Geray Sultan (Kalgay Deli Baht Geray Sultan zâde Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Abzehler arasında yaşayan) 408-409, 419

Devlet Geray Sultan (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Cengiz Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 287, 839

Devlet Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil'de yaşayan) 337, 638-639

Devlet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827

Devlet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252

Devlet Geray Sultan (Kızıklı hassında hisse sahibi olan) 333

Devlet Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 632, 690, 741, 746-747, 937

Devlet Geray Sultan (Nureddin; III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'a bağlı Beyköy'de yaşayan) 229, 275, 730-731, 884

Devlet Geray Sultan (Nureddin; II. Mehmed Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 234, 876

Devlet Geray Sultan (Nureddin, "Çoban Mustafa"; I. Fetih Geray Han'ın oğlu) 106-111, 144, 751, 810, 905

Devlet Geray Sultan (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan zâde Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Anapa taraflarında yaşayan) 404-405

Devlet Geray Sultan (Safa Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Tekke Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 706

Devlet Geray Sultan (Sahib Geray Sultan'ın oğlu; Vize Kasabası'nda yaşayan) 721

Devlet Geray Sultan (Şahin Geray Han'ın oğlu) 260-261, 264, 338

Devlet Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın kızı) 81

Devlet Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın kızı) 269

Devlet Sultan Hanike (I. Muhammed Geray Han'ın kızı) 80

Devletberdi Han (Kırım'da hanlığını ilân eden; I. Hacı Geray Han'ın amcası) 30-32, 40, 42

Devletkeldi Sûfî (Gıyaseddin'in atalığı) 37

DeWeese, Devin (Tarihçi) 69

Diebitsch, Kont Hans Karl von (General, Balkanlardaki Rus Orduları Başkumandanı) 294, 764

Dirik, Kâzım (Orgeneral) 495, 610

Divey Mirza (Mangıt Beyi) 81

Dobri (Küçük Bayraktar Dobri; haydut elebaşılarından) 293, 733, 770

Dolgorukov, Vasiliy Mihayloviç (Rusya ordusunda general) 585

Duban, Claude (Fransız misyoner papaz) 38, 200

Duindam, Jeroen (Tarihçi) 75

Dundas, James Whitley Deans (İngiliz Donanması'nda Oramiral) 355

Durbike (Daverbike?) Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın annesi) 83, 903-904, 933-934

Dutroi, de (Rodos'daki Fransa Konsolosu) 918

E

Ebubekir (İslâm'ın ilk Halifesi) 69-70

Ebubekir ed-Dımışkî (Tarihçi) 52

Ebubekir Mirza (Şirvanşah Burhaneddin'in oğlu) 92

Ebulhayır Han (Şibanî/Özbek Hanı) 40

Edige (İdigü) (Mangıt Beyi) 28-31, 55, 69, 104

Egmont, Johan Aegidius van (Hollandalı diplomat) 157, 893, 923

Ekşioğlu, Huriye (Babaeski Belediye Reisi Ali Arslan Geray'ın torunu) 578-579, 639

Elisabeth I. (İngiltere Kraliçesi) 100

Elmpt, Johann-Martin von (Rus ordusunda general) 302

Emin Bey (Cengizli sülâlesinden Abdi Bey'in oğlu) 333

Emin Bey (Cengizli sülâlesinden; Maliye Nezareti sekreterlerinden) 369

Emine Hanım (Kırım Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın karısı; Lüleburgaz'da yaşayan) 582, 648

Emine Hanım (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı) 664

Emine Hanım (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın kızı) 843

Eminek Mirza (Şirin Beyi) 69-70, 81, 129, 134, 140

Ermirza (Hacı Ermirza; II. Selâmet Geray Han'ın Başağası) 915

Ertüzün, Sevim Giray (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın kızı) 587

Esad Paşa (Çirmen Mutasarrıfı) 318

Eton, William (İngiliz diplomat ve yazar) 257, 295

Evliya Çelebi (Seyyah) 51-52, 60, 64, 109-110, 162, 178, 184-185, 191, 195, 205, 210, 584, 607-608, 612-613, 654, 671-672, 717, 726, 748, 755, 760-761, 769, 781, 819-820, 831-832, 848, 850, 854, 861-862, 892-894, 903

Eyice, Semavi (Sanat tarihçisi) 499, 667

Eyüb Ağa (Çorlu eşrafından) 360

Eyüb Gazi (Cüngüteyli; din adamı) 398

Eyüb Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816

Eyüb Geray Sultan (Hasan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 749-750

Eyüb Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Enez Kalesi'nde kalebend) 225, 228-229

Eyüb Geray Sultan (Nureddin Toktamış Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın oğlu Meñli Geray Sultan'ın üvey babası; Kızılağaç Yenicesi Kazâsı'na bağlı Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 322, 775, 857, 881, 916

Eyüb Geray Sultan (Yanbolu'da Kermenli [Germiyanlı] Köyü'nde yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 801-802, 869-870

Eyyubî Efendi (Kanunnâme yazarı) 162

F

Fabri, Michael von (Avusturya Ordusu'nda General) 301

Fahreddin Paşa (Medine Müdâfii), bakınız, Fahreddin Türkkan

Fâtımatü'z-Zehrâ (Hazret-i Fâtıma; Hazret-i Muhammed'in kızı) 179, 699-700

Fatma Bikeç (Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 544, 701

Fatma Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Vize'ye bağlı Örenli [Evrenli] Köyü'nde yaşayan) 655-656

Fatma Hanım (III. Selim Geray Han zâde Devlet Geray Sultan'ın hanımı) 586

Fatma Hanım (Bahadır Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın kızı) 335

Fatma Hanım (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; Paşaköy'de yaşayan) 664

Fatma Hanım (Canıbek Geray Sultan'ın kızı; Yeni Zağra'nın Gencali Köyü'nde yaşayan) 771, 803, 834

Fatma Hanım (Hacı Geray Sultan'ın kızı; Şahin Geray Sultan'ın kardeşi; Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne göç edenlerden) 415

Fatma Hanım (İslâm Geray Sultan'ın hanımı; Mehmed Ağa'nın kızı; Saray'daki Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 518, 682, 965

Fatma Hanım (Kırımlı Osman Efendi'nin kızı; muhtemelen Geraylardan birinin hanımı) 497, 596

Fatma Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Şahin Geray Sultan'ın kardeşi; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 714

Fatma Hanım (Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Meñli Geray Sultan'ın hanımı; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 259, 806

Fatma Hanım (Selim Geray Sultan'ın hanımı; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 747

Fatma Seniye Hanım (Tarihçi Halim Geray Sultan'ın yeğeni) 265

Fatma Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın kızı, Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 538, 659, 967

Fatma Sultan (Kırım Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın hanımı) 663

Fatma Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Ahmed Aziz Geray Sultan'ın kızı; Yanbo-

lu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 767

Fatma Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Lüleburgaz'ın Hasanbey Mahallesi'nde yaşayan) 647, 711

Fatma Sultan Hanî (1771 yahut 1772 yılında vefat eden; Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 701-702

Fatma Sultan Hanî (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; Çatalca'nın Subaşı Köyü'nde yaşayan) 179, 231, 265, 365, 496, 500, 547, 556, 577, 597, 626, 652, 697-699, 700, 702, 709, 968-969

Fatma Sultan Hanike (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101

Fazıl Ahmed Paşa (Köprülü Fazıl Ahmed Paşa; Sadrâzam) 174-175

Fazıl Geray ("Kara Sultan"; Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 340, 807, 843

Fazile Hanım (Saadet Geray Paşa'nın kızkardeşi) 366

Ferah Ali Paşa (Anapa Muhafızı) 400-401, 403-404

Ferah Beyim Sultan (III. İslâm Geray Han'ın hanımı) 102

Ferah Hanım Sultan (Ana Beyim; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın hanımı, Âdil Geray Han'ın annesi) 102, 109

Ferah Sultan (II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın kardeşi; Çatalca'nın Subaşı Köyü'nde yaşayan) 265, 277, 499, 542, 696-697, 701

Ferah Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

Ferah Sultan Hanî (Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 539, 659, 967

Ferhad Geray Sultan (Halil Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758, 827

Ferhad Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733

Ferhan Beyim (Saadet Geray Sultan'ın kızı) 101

Fetih Geray (Devlet Geray'ın oğlu, 1915'de Seddülbahir'de şehit düşen) 586-587

Fetih Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606

Fetih Geray Han I. 84, 94, 105-108, 111, 138, 179, 214, 373-374, 850, 903, 934

Fetih Geray Han II. 60, 493-494, 498, 511, 536, 584, 654, 673-674, 679-680, 703-704, 720, 912, 914-915, 925, 939, 965, 967

Fetih Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851

Fetih Geray Sultan (1691'de Ramazan Bayramı'nda Padişah'ın eteğini öpmeye gelen) 177

Fetih Geray Sultan (İslimye Kazâsı'nın Değirmendere Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgün hükmü çıkan) 749, 861, 883

Fetih Geray Sultan (Kalgay; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 106, 109, 111-112, 506, 569, 905-906, 973

Fetih Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 335

Fetih Geray Sultan (Nureddin; II. Saadet Geray Han'ın oğlu; Yanbolu'nun Orta Çiftlik Köyü'nde yaşayan) 817, 868

Fetih Geray Sultan (Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu) 264, 401, 408

Fetih Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Kofraz (?) Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 803, 880

Fevzi (Kara Fevzi; eşkıya çetesi başı) 289, 756

Firdevsî Emin Efendi (Reisü'l-küttâb Vekili) 292

Friedrich II. (Büyük Friedrich; Prusya Kralı) 158-159

G

Gacaloğlu (Şumnu havalisinde bir eşkıya elebaşı) 744

Gaspıralı (Gasprinskiy), İsmail Bey 485-487

Gazi Geray (Sultan Gazi Geray/Andrey Andreyeviç Sultan-Kazı-Girey; Arslan Geray Sultan zâde Sultan Baht Geray'ın oğlu; Rusya ordusunda albay, yazar) 432, 437, 443-445, 466-467, 472

Gazi Geray (Sultan Gazi Geray, Gazi-Igna Ghirei, "Gazi le Tatar"; Ressam) 464-465, 468

Gazi Geray Han I. 135, 179

Gazi Geray Han II. 57, 61, 82, 91, 94-95, 101, 103, 107, 123-125, 137-138, 156, 162-163, 166, 182-183, 194-195, 212, 214, 234-235, 240-241, 244, 373, 375, 393-394, 784, 849, 876

Gazi Geray Han III. 144, 183, 232, 505, 590, 628, 630, 730, 851, 854, 909-910, 912, 936, 971

Gazi Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 231, 500, 548, 626, 968

Gazi Geray Sultan (II. Devlet Geray Han zâde Deli Baht Geray Sultan'ın oğlu; Kuban Seraskeri) 315, 401-403, 408, 417-419

Gazi Geray Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Vize'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 273, 335, 655-656,

Gazi Geray Sultan (1779 veya 1780'de Limni'ye sürgün edilen) 881-882

Gazi Geray Sultan (1791'de İsakçı havalisinde savaşan) 307

Gazi Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyetinde katılanlardan) 313

Gazi Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu) 644, 711-712, 870-871, 886

Gazi Geray Sultan (Hacı Geray Sultan'ın oğlu; Çarıkoğlu ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739

Gazi Geray Sultan (İmampazarı Köyü'nde yaşayan) 624

Gazi Geray Sultan (İslimye'nin Ayıcı Mahalle/Alibey Köyü'nde yaşayan) 729

Gazi Geray Sultan (Kanbur Gazi Geray Sultan; İslimye'nin Hamzaören ve Dutluca köylerinde yaşayan) 752, 778

Gazi Geray Sultan (Karinâbâd'da yaşayan) 797

Gazi Geray Sultan (Kefe Uyezdi'nin Akköz Köyü'nde yaşayan Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 252

Gazi Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu) 253

Gazi Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu; İsmail Kalesi şehitlerinden) 293-294, 304, 306-307

Gazi Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

Gazi Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 868-869

Gazi Geray Sultan (Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 598, 638

Gazi Geray Sultan (Kör Gazi Geray Sultan; Yanbolu Kasabası'nda yaşayan; hakkında Bozcaada'ya ve Limni'ye sürgün hükümleri çıkan) 802, 817, 852-853, 869, 878-879, 888

Gazi Geray Sultan (Küçük Gazi Geray Sultan; Yanbolu'nun Rumçiftliği Köyü'nde yaşayan) 822, 867-868

Gazi Geray Sultan (Lüleburgaz'ın Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde yaşayan) 659

Gazi Geray Sultan (Nureddin; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan zâde Kalgay Fetih Geray Sultan'ın oğlu) 112

Gazi Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793

Gazi Geray Sultan (Saray Kasabası'nda yaşayan) 887

Gazi Geray Sultan (Yanbolu'nun Karacamuradlı Köyü'nde ikamet eden; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 789, 868

Gazi Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Cinali/Cinova Köyü'nde yaşayan) 736, 939

Geray, Ferruh (Ferruh Giray; Mehmed Ali Muhiddin Geray zâde Lütfi Geray'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe Köyü'nden 1972'de Türkiye'ye göç eden) 837, 845

Geray, Lütfi (Topal Mesud Geray Sultan zâde Mehmed Ali Muhiddin Geray'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe'de yaşayan) 835-836, 845, 847

Geray, Niyazi (Topal Mesud Geray Sultan zâde Mehmed Ali Muhiddin Geray'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe'de yaşayan) 845, 847

Gevherhan Nesime Hanım (Yanbolu'nun Abdullah Köyü'nde yaşayan Mehmed Geray Sultan'ın hanımı) 723

Gıyaseddin (I. Hacı Geray Han'ın babası) 26, 31, 37, 40, 42

Giray, Ahmet (Murad Geray zâde Said Giray'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan) 599, 606, 671, 678

Giray, Arslan (Murad Geray'ın oğlu; Saray'da yaşayan) 604

Giray, Arslan Naci (Hacı Zekeriya Geray zâde Hangeri Giray'ın oğlu, Silis'te yaşayan) 685, 687

Giray, Beyaz (Beyazıt) (Mehmed Geray'ın oğlu; Çakıllı Köyü Muhtarı) 587

Giray, Cezzar 510

Giray, Doğan 605, 824-825

Giray, Fethi (Fetih) (Selim Giray'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 583, 587

Giray, Hacı Zekeriya, bakınız, Zekeriya Geray

Giray, Hangeri (Han Geray [Hangeri] Bey zâde Hacı Zekeriya Geray'ın oğlu, Silis'te yaşayan) 685-687

Giray, Hüsamettin, bakınız, Hüsameddin Geray

Giray, İsmail Safa (Bayındırlık ve İskân, Millî Savunma ve Dışişleri Bakanı) 509

Giray, Kâmile [Şamilhan] (Han Geray [Hangeri] Bey zâde Hacı Zekeriya Geray'ın kızı, Silis'te yaşayan) 685-686

Giray, Kaplan (Murad Geray zâde Said Giray'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan) 599, 606, 671, 678

Giray, Murad, bakınız, Murad Geray

Giray, Sabahattin (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın oğlu; deniz kaptanı) 587

Giray, Sadettin (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın oğlu) 587

Giray, Said (Said Geray zâde Saray Belediye Başkanı Murad Geray'ın oğlu, Saray'da yaşayan) 606, 678

Giray, Selâmi [Selâmet] (Devlet Geray zâde Hilmi Geray'ın oğlu) 372, 587

Giray, Selim Naci (Said Geray Sultan zâde Murad Geray'ın torunu) 604, 943

Giray, Şemsi (Selim Geray'ın oğlu; Bulgaristan'ın Aydos İlçesi'ne bağlı Köpekli Köyü'nden Lüleburgaz'a taşınan) 381, 648, 808

Giray, Şeref 651

Gireyeva, Marina (Sultan Azamet Geray zâde Devlet Geray'ın ["Devlet Gireyev"in] kızı) 465

Gireyhan, Cengiz (I. Selim Geray Han Vakfı son mütevellîsi) 633, 939

Gjergj Kastrioti (İskender Bey/Skënderbeu/Scanderbeg) (Arnavut beylerinden, Osmanlılara karşı Arnavut direnişinin lideri) 204

Gjon Kastrioti (Arnavut beylerinden) 204

Glavani, Xaverio (Fransa Krallığı'nın Kırım Konsolosu) 396

Godunov, Boris (Moskova Büyük Knyazı ve Çarı) 101

Golenişçev-Kutuzov, Mihail İllarionoviç (Rusya ordusunda feldmareşal) 308

Golitsın, Vasiliy Vasilyeviç (Knyaz; Rus devlet adamı) 142, 935

Golz, Alexander von der (Baron; Teğmen; Prusya Krallığı'nın Kırım'daki diplomatı) 158

Grimaldi, B. de (Cenova'nın Kefe Konsülü) 56

Guirey, Azamat (Azamet Geray; Sultan Azamet Geray zâde Sultan Kadir Geray'ın oğlu; İrlanda'da yaşayan basın-yayın adamı) 459, 470

Guirey, Chingis (Cengiz Geray; Sultan Azamet Geray zâde Sultan Kadir Geray'ın oğlu; II. Dünya Savaşı'nda A.B.D. ordusunda görev yapan) 459, 470

Gurko, İosif Vladimiroviç (Kont; General-Feldmareşal) 732

Gurulkan, Kemal (Araştırmacı, arşiv uzmanı) 152, 601 942

Güldenstädt, Johann Anton (Rigalı Alman bilgin) 396

Gülsüm Sultan (I. Selim Geray Han zâde Nureddin Azamet Geray Sultan'ın kızı) 782, 939

Gülşen Hanım (Maksud Geray Sultan zâde Ahmed Aziz Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 767

Gültekin, Mustafa (Mahallî tarihçi ve araştırmacı) 582, 604, 606, 633, 647-648, 658, 678, 707

Gülüm Sultan Hanî (Kalgay Safa Geray zâde Alp Geray Sultan'ın kızı) 594, 631, 690

Güneşhan Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın hanımı) 656

Güven, Erdoğan 349

Güven, Erhan 349

H

Habibe Hanım (Halid Geray Sultan'ın kızı) 792-793, 853, 855, 944

Hacı Ali Paşa (Merzifonlu Hacı Ali Paşa; Sadrâzam) 164

Hacı Cankat Dokşok (Adıge beylerinden) 431

Hacı Geray Han I. 26-27, 29, 31-35, 37, 39-42, 44, 56, 65-66, 79, 82, 115-117, 129, 167, 397, 492, 609

Hacı Geray Han II. 52, 137-138, 164, 167, 507, 907-909, 934, 973

Hacı Geray Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu) 229

Hacı Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 259, 304, 309, 402, 408

Hacı Geray Sultan (1796'da vefat eden) 265

Hacı Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde ve Yanbolu'nun Maslah Hoca Köyü'nde yaşayan) 312, 323-324, 753, 756-758, 814, 877

Hacı Geray Sultan (Asılbeyli Köyü'nde yaşayan) 578

Hacı Geray Sultan (Bucak Seraskeri) 724

Hacı Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı) 265, 279, 319-320, 415

Hacı Geray Sultan (İslimye'nin Aladağ Köyü'nde yaşayan) 724

Hacı Geray Sultan (Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783

Hacı Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın amcasının oğlu; Enez Kalesi'ne kalebend olarak gönderilen) 229

Hacı Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 275, 308, 315, 637, 920

Hacı Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu?; Lüleburgaz'ın Asılbeyli Köyü'nde yaşayan) 578

Hacı Geray Sultan (Kırkkilise Kazâsı'ndaki çiftliği yıktırılan) 267

Hacı Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 632, 690, 937

Hacı Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Babaeski'nin Oruçlu Köyü'nde yaşayan) 598-599, 638, 653

Hacı Geray Sultan (Nureddin; II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 630-631, 836, 912-913

Hacı Geray Sultan ("Refâhî"; Şair) 194, 326, 721

Hacı Geray Sultan (Saadet Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793

Hacı Geray Sultan (Türkmenli Köyü'nden bir şahsın mallarının iadesi için tavassutta bulunan) 713

Hacı Mehmed Geray Paşa 350

Hacı Temgoj Hacı (Adıge beylerinden) 431

Hacıke (Şirin Beyi Eminek'in kardeşi) 70

Hacıömeroğlu (Hezargradlı [Razgradlı] şaki) 740

Haçadur (Kefeli Ermeni papaz) 89

Hâfız Ali (Karinâbâd Nâibi) 774

Hâfız İsmail Efendi (Kırımlı Hacı Osman Ağa'nın oğlu; Hayrabolu'da Çarşı Camii haziresinde medfun) 616

Hafız Post (Bestekâr) 195, 629

Hafsa Sultan (Sultan I. Süleyman'ın annesi) 87

Halid Geray (Bahadır Geray'ın oğlu; Karinâbâd'dan İstanbul'a göç etmiş olan) 797

Halid Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; 1751'de "rehin" sıfatıyla İstanbul'da ikamet ettirilen) 211

Halid Geray Sultan ("Kara Şahım"; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 114, 261, 763, 782, 858, 871

Halid Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan; Habibe Hanım'ın babası) 792-793, 853, 855, 944

Halid Geray Sultan (Numan Geray Sultan zâde Reşid Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Halil Ağa (Karinâbâd Âyânı) 797

Halil Han (Kazan Hanı) 80, 94

Halil Paşa (İvazzâde; Sadrâzam) 146

Halil (Patrona Halil; âsî) 234, 591-592, 912

Halim Geray Han 189, 216-217, 402, 661, 787, 809, 816, 824, 972

Halim Geray Sultan (II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 868

Halim Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 541, 701, 967

Halim Geray Sultan (Abdülkâdir Geray Sultan zâde Abdülfettah Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Kavak Mahallesi'nde ikâmet eden) 728

Halim Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın oğlu, Vize Kasabası'nda yaşayan) 721

Halim Geray Sultan (Çoban Geraylardan; Şahin Geray Han'a isyan eden; Kerç-Yenikale civarında ikamet eden) 113-114, 250

Halim Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Şebib Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Küçük Kadıköy'de yaşayan) 787

Halim Geray Sultan (İslimye'nin Artıklar Köyü'nde yaşayan) 726

Halim Geray Sultan (Kalgay Âdil Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Çanakçı Köyü'nde yaşayan) 737, 794

Halim Geray Sultan (Kalgay Deli Baht Geray Sultan zâde Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 403

Halim Geray Sultan (Kefe Uyezdi'nde Akköz, Kıtay, Temeş, Takıl ve Cançora köylerinde toprakları olan) 251

Halim Geray Sultan (Şahbaz Geray Han'ın oğlu; tarihçi, asker) 105-106, 110-111, 194, 196, 211, 217, 233, 259-261, 265, 269, 303-304, 311-313, 324-325, 373, 376, 487, 496, 547, 575, 581, 589-590, 592, 604, 609, 676-677, 680, 761, 825, 890, 900-901, 911, 927, 937, 968

Halim Geray Sultan (Şahin Geray Han'ın yeğeni; Rusya ordusunda mülâzım rütbeli) 420-421

Halim Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'na bağlı Yenimahalle Köyü'nde ikamet eden; Limni'ye sürgün edilmesi hükmü çıkan) 862, 887

Hamid Geray (Yeni Zağra'nın Gencali Çiftliği'nde yaşayan) 771

Hamza Mirza (Safevî Devleti Veliahdı) 91, 124-125

Han Geray (Sultan Han Geray; 1918'de Kafkasya'dan kaçarak Kerç'te Şirinskiy ailesinin yanında bulunan) 461-462

Han Geray (Sultan Han Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; yazar ve araştırmacı, Rusya Ordusu'nda albay) 411, 436-442, 444-445, 447-448, 450, 455, 466-467, 471

Han Geray (Sultan Han Geray; Küçük İncik [Zelençuk] Irmağı'nın sağ kıyısındaki Nogayların başı) 432

Han Geray (Sultan Han Geray; Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Sagat [Saadet] Geray'ın oğlu; Kafkasya'dan hicretle Bursa'ya yerleşen) 456, 458, 474

Han Geray (Sultan Han Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda yüzbaşı) 450

Han Geray (Sultan Han Geray; Kafkasya'dan beraberindeki Kabardeylerle birlikte Osmanlı Devleti'ne göç ederek Yanbolu Kazâsı'ndaki Kargaköy'e iskân edilen; Silis'e yerleşen Sultan Han Geray ile aynı kişi olması ihtimali vardır) 452, 685, 793

Han Geray [Hangeri] Sultan (Meñli Geray Sultan'ın oğlu; Silis'e yerleşen) 453, 502, 685

Han Hanım (Musa Geray Paşa'nın annesi) 335, 415

Handan Ağa (Çerkes Handan Ağa) 138

Hanım Sultan (Şahin Geray Han'ın hanımı) 260, 264

Hanış Hanî (Tuğgeneral Sultan Meñli Geray zâde Sultan Canıbek Geray'ın kızı) 449

Hanî Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın kızı) 258

Hanife Haniye Hanım (Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Saadet [Sagat] Geray'ın kızı) 456, 501, 550, 626, 968

Hanike Beyim (Saadet Geray Sultan'ın kızı) 101

Hanike Hanım (Altın Orda Hanı Toktamış Han'ın kızı) 492

Hanike Sultan (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han'ın hanımı) 100

Hansüyer Beyim (I. Devlet Geray Han'ın hanımı) 101

Hantotay Beyim (II. Mehmed Geray Han'ın, sonra da II. Gazi Geray Han'ın hanımı) 94, 101

Hanzâde Hanım (II. Gazi Geray Han'ın kızı) 95, 103, 194

Hasan Can Çelebi (Hoca Sadeddin Efendi'nin babası) 159

Hasan (Deli Hasan; celâlî) 235

Hasan Ağa (Hacı Hasan Ağa; Aydos'un kudretli şahsiyetlerinden) 731

Hasan Efendi (Esirî Hasan Efendi; tarihçi ve coğrafyacı) 924

Hasan Efendi (Geray sülâlesinden; Kıbrıs Zabtiye Bölükbaşısı) 351

Hasan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Reşid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Hasan Geray Sultan (Eyüb Geray Sultan'ın babası; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 749

Hasan Geray Sultan (Hasan Geray Sultan zâde Eyüb Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750

Hasan Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813

Hasan Geray Sultan (Yanbolu'nun Azab Köyü'nde yaşayan) 729

Hasan Paşa (Balıkesir Muhassılı) 765

Hasan Paşa (Budin Beylerbeyi) 162-163

Hasan Paşa (İsmail Seraskeri) 301

Hasîb Hicrî (Hayrabolulu; şair) 618

Hasibe Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 782

Haşim Mehmed Efendi (Kesbî Haşim Mehmet Efendi; Anapa Muhafızı Ferah Ali Paşa'nın kâtibi) 397, 404, 406

Hatice Bikeç (Subaşı Yazıcı Mustafa Çelebi Camii haziresinde medfun) 545, 701, 967

Hatice Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Vize'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 655-656

Hatice Hanım (III. Selim Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın hanımı; Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 585

Hatice Hanım (Baht Geray Han'ın hanımı) 334

Hatice Hanım (Canıbek Geray Sultan'ın kızı; Yeni Zağra'nın Gencali Köyü'nde yaşayan) 771, 803, 834

Hatice Hanım (Hacı Mehmed Geray Paşa'nın kızı) 350

Hatice Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan

Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Hatice Hanım (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Meñli Geray Sultan'ın kızı; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 806

Hatice Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 782

Hatice Hatun (Şahbaz Geray Han zâde tarihçi ve şair Halim Geray Sultan'ın hanımı) 265

Hatice Sultan (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 805

Hatice Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Lüleburgaz'ın Hasanbey Mahallesi'nde yaşayan) 647

Hatice Sultan (Safa Geray Sultan'ın annesi; 1877-1878 Savaşı'nda oğlu ile beraber Yeni Zağra'dan İstanbul'a kaçmak zorunda kalan) 366

Hatice Turhan Sultan (Sultan IV. Mehmed'in annesi) 100

Hatice-i Devran Behice-i Cihan (Ana Beyim; I. Selâmet Geray Han'ın hanımı; I. Bahadır Geray Han'ın annesi) 101

Haydar (Ayder) Han (Kırım Hanı) 44

Hayriye Sultan (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 605

Hayrünnisâ Begüm (Safevî Şahı Muhammed Hüdâbende'nin hanımı) 89-90

Heber, Reginald (Kalküta Piskoposu) 421

Hedwig Eleonora (İsveç Ana Kraliçesi; Kral XI. Karl'ın annesi) 102

Henri III. (Fransa Kralı) 100

Hızır Ana Beyim (Melek Sultan?; Canıbek Geray Han'ın annesi) 83, 94, 101, 902-904

Hîbetullah Hanım (Gerayların Sahib-i Arzı Murad Geray'ın kızı) 334

Hilmi Geray (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan'ın zâde Said Geray'ın oğlu) 606

Hilmi Geray (İzzet Geray Sultan zâde Devlet Geray'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 371-372, 586-587

Himmet Geray Sultan (I. Meñli Geray Han zâde Kalgay Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 80, 213-214

Hmelnitskiy, Bohdan (Zaporog Kazakları Hetmanı) 165

Huri Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın kızı; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252

Hurşid Ahmed Paşa (Sadrâzam) 317

Hürmüz Hanım (Said Geray Sultan'ın kızı; Edirne'de yaşayan) 370, 612

Hüsam Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Nureddin Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 150, 726

Hüsam Geray Sultan (XVII. yüzyıl sonlarında Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783

Hüsam Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837

Hüsam Geray Sultan (1840'larda Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727

Hüsam Geray Sultan (Kalgay; Pehlivan Hüsam Geray Sultan; II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 105, 211, 214 , 784

Hüsameddin (Hüsam) Geray (Hüsamettin Giray; Eyüb Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili) 374-376, 380, 509, 750, 785

Hüseyin (Kemanî; bestekâr) 195, 629

Hüseyin Ağa (Gerlobad Nahiyesi Müdürü) 841-842

Hüseyin Ağa (Torunzâde Hüseyin Ağa; Rodos eşrafından) 902

Hüseyin Bey (Mangıt kabilesinden Temir Bey'in oğlu; I. Meñli Geray Han'ın hanımı Nursultan'ın kardeşi) 81

Hüseyin Efendi (Ayvansarayî Hüseyin Efendi; İstanbul camileri yazarı) 625

Hüseyin Efendi (Hezarfen Hüseyin Efendi; tarihçi) 162

Hüseyin Geray (Ustrumca'dan Mengeret Köyü'ne gelen Yusuf Geray'ın babası) 650

Hüseyin Geray Sultan (Salih Geray Sultan'ın

oğlu; İslimye'nin Karasarlı Köyü'nde yaşayan) 791

Hüseyin Han (Hacıtarhan Hanı) 161

Hüseyin Hüsameddin Geray (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'dan İstanbul'a göç eden ve Dârü'ş-Şafaka'da okuyan) 855-856

Hüseyin Muharrem (Hüseyin Saadet) Geray (Saadet Geray Paşa'nın oğlu; Vefa İdâdîsi Müdürü) 365, 370, 378, 632, 741, 938

Hüseyin Paşa (Mere Hüseyin Paşa; Sadrâzam) 107, 136, 900

Hüseyin Paşa (Sarı Hüseyin Paşa; Budin Beylerbeyi) 174

Hüseyin Usta (Kurtbekirzâde; Edirne ustalarından) 598, 621, 637-638

Hüsme (?) Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın hanımı; Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252

Hüsmen Ağa (Zağra-i Cedid [Yeni Zağra] Âyânı) 283

Hüsnâ Hanım Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın kızı; Karinâbâd'da yaşayan) 631, 689

Hüsniye Sultan (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan'ın zâde Said Geray'ın kızı) 606

Hüsnü Bey (Mehmedşah'ın oğlu, 93 Harbi sonrası Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nden Lüleburgaz'a göç eden) 648, 767

I

Isthvanfi, Nicolaus (Mukaddes Roma İmparatoru'nun Kırım elçisi) 91

Itrî Çelebi (Buhurîzâde; bestekâr) 195, 629

İ

İbn Battûta (Seyyah) 98-99

İbn Kemal (Kemal Paşa zâde; tarihçi) 85, 88, 609

İbrahim (Osmanlı Padişahı) 89, 164-165, 181, 202

İbrahim Efendi (Hacı İbrahim Efendi; Başmuhasebeci) 218, 291

İbrahim Efendi (Mevkufatçı) 743

İbrahim Efendi (Peçuyî [Peçevî]; tarihçi) 89, 162

İbrahim Geray (Hırşova'da yaşayan) 366-367

İbrahim Hakkı Paşa (Sadrâzam) 939

İbrahim Han (Kazan Hanı) 36, 80, 94

İbrahim Paşa (Damad İbrahim Paşa; Sadrâzam-Sultan III. Mehmed devri) 162

İbrahim Paşa (Kara Kethüdâ İbrahim Paşa) 641

İbrahim Paşa (Nevşehirli Damad İbrahim Paşa; Sadrâzam) 168-170, 175, 223, 234, 591, 689

İbrahimgil, Ammar 906

İbrahimgil, Mehmet Zeki 906

İnalcık, Halil (Tarihçi) 130

İnayet (İnat) Geray (Sultan İnayet [İnat] Geray; Bjegokay Köyü'nde Adıgelerin Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan; Kuban Kazakları arasında asteğmen) 450

İnayet (İnat) Geray (Sultan İnayet [İnat] Geray; yazar Sultan Kırım Geray'ın babası; Adıgelerin Jane kabilesi arasında yaşayan; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 445, 450

İnayet Geray Han 101, 154, 164, 180, 214, 216, 500, 625, 784, 970

İnayet Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mübarek Geray Sultan'ın oğlu) 261, 498, 532, 617, 619, 966

İnayet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde [Çömlek Köyü'nde yaşayan] Devlet Geray Sultan'ın oğlu; muhtemelen Mısır'da yaşayan) 747

İnayet Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan zâde Nureddin Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Karaağaç Köyü'nü tasarrufunda bulunduran; 1791'de ölen) 264, 634, 708, 921

İnayet Geray Sultan (Kalgay; II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 851, 911

İnayet Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu; Fındıklı'da yaşayan) 237, 763

İnayet Geray Sultan (Muhtemelen İnayet Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; 1829'da Turgutbey Köyü'nde yaşayan) 709

İnayetşah Mirza (I. Selim Geray Han'ın defterlilerinden) 190-191

İnciciyan, Ğugios (Tarihçi) 737

İsarnay Mirza (Mangıt Beyi Divey Mirza'nın oğlu) 81

İskender Bey, bakınız Gjergj Kastrioti

İskender Bey Münşî (Tarihçi) 90

İskender Paşa (Vezir; Sultan II. Bayezid devri) 583-584, 634, 640

İskender Süleyman Bey (Şahin Geray Han'ın oğlu?) 338-339, 356, 370

İslâm Ağa (Başağa; Başağa Sefer Gazi Ağa'nın oğlu) 112

İslâm Geray (Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727

İslâm Geray (Selim Geray Sultan zâde Musa Geray Paşa'nın oğlu) 349, 371, 379

İslâm Geray (Sultan İslâm Geray; Battalpaşa [Batalpaşinsk] Uyezdi'nin Mansur Köyü'nde yaşayan) 434-435

İslâm Geray (Sultan İslâm Geray; Kafkasya'da Psif Köyü'nde yaşayan) 469

İslâm Geray Han I. 155-156, 179

İslâm Geray Han II. 131, 149, 156, 209-210, 214, 233, 244, 393-394, 849-850, 875-876, 902

İslâm Geray Han III. 71, 83, 89, 102, 149, 164-165, 214, 376, 385, 850, 904-905

İslâm Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 153

İslâm Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 513, 681, 965

İslâm Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 261

İslâm Geray Sultan (1751'de Rumeli'nde "rehin" olarak bulunan Halid Geray Sultan'ın babası) 211

İslâm Geray Sultan (1772 yahut 1773'de ölen; Ayas Paşa Camii'nde medfun) 515

İslâm Geray Sultan (1780'lerde Abaza kabilesi içinde yaşayan) 309, 408

İslâm Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Çatalca'da medfun) 496, 546, 589, 968

İslâm Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Osmanlı Köyü'nde yaşayan) 817-818, 852, 879

İslâm Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Çıtak Köyü'nde yaşayan) 256, 275, 286, 292, 304-305, 307, 601, 676, 743-746, 789, 883, 941

İslâm Geray Sultan (Çoban Geraylardan; XVIII. yüzyılda Rumeli'nden Kafkasya'ya göç ederek Adıgelerin Bjeduğ kabilesi arasına yerleşen; yazar ve asker Sultan Han Geray'ın ceddi) 439

İslâm Geray Sultan (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

İslâm Geray Sultan (Han defterlisi olarak I. Kaplan Geray Han'ın verdiği listede adı geçen) 190

İslâm Geray Sultan (Kalgay; III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 232, 855, 887

İslâm Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 514, 517, 681, 687, 966

İslâm Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

İslâm Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

İslâm Geray Sultan (Numan Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

İslâm Geray Sultan (Nureddin; I. Selim Geray Han zâde Nureddin Azamet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 150, 178, 782, 855, 939

İslâm Geray Sultan (Osmanlı Kazak Alayı'nda görev alan) 357

İslâm Geray Sultan (Râşid Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Bükürceli Köyü'nde yaşayan) 735

İslâm Geray Sultan (Saadet Geray Sultan'ın oğlu; Adıgelerin Hatukay kabilesi arasında yaşayan) 402

İslâm Geray Sultan (Salih Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 806

İslâm Geray Sultan (Yanbolu'da yaşayıp Gelibolu'ya sürgün edilen) 229

İslâm Geray Sultan (Yanbolu taraflarından Edirne'ye yerleşen) 612

İslâm Paşa (Mirliva; Rumeli Ordusu'nda) 354

İsmail (Çavuşzâde İsmail; Şumnu Âyânı) 286

İsmail Ağa (Hacı İsmail Ağa; Kırım'ın Özenbaş Köyü'nden olup Kırkkilise'nin Tekke Şeyhler Köyü'ne yerleşen) 706

İsmail Bey (Kalyatoğlu İsmail Bey; Kabardey beylerinden) 576

İsmail Efendi (Hâfız; Kırımlı Hacı Osman Ağa'nın oğlu) 616

İsmail Hakkı Paşa (Kırımlı Ahmed Tevfik Paşa'nın babası) 343, 371, 505, 823, 832, 854

İsmail Paşa (Abdullah Efendi'nin oğlu) 698

İsmail Paşa (Mısır Hıdivi) 350, 786

İsmail Rahmi Paşa (Fatma Sultan Hanî'nin kocası) 697

İşli, Necdet (Araştırmacı) 610, 625

İt Kiçicik (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın kızı) 98

İtalinskiy, Andrey Yakovleviç (İstanbul'daki Rusya Sefiri) 297

İvan III. (Moskova Büyük Knyazı) 49, 100, 213

İvan IV. (Korkunç İvan; Moskova Çarı) 48-49, 100, 133, 210, 849, 896

İvanova, Veliçka Stoyeva (Kulaklı Köyü öğretmenlerinden) 341, 811-812

İvaz Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 585

İzzet Geray Sultan (III. Selim Geray Han zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 586

İzzet Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Buhalı Köyü'nde) 256, 350-351, 501, 551, 732, 969

İzzet Geray Sultan (Maksud Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Fındıklı'da yaşayan) 765

İzzet Geray Sultan (Nureddin; Arslan Geray Han zâde Kalgay Mübarek Geray Sultan'ın oğlu) 256, 261, 275, 278-279, 311, 314, 316, 325, 498, 532, 601, 617-620, 622-623, 731, 773, 892, 941, 966

İzzet Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu) 353

İzzet Geray Sultan (İzzet Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773

İzzet Geray Sultan (Yanbolu'nun Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773

İzzet Mehmed Paşa (Sadrâzam) 875

J

Jan II. Kazimierz (Lehistan Kralı) 101

Jankowski, Henryk (Dilci) 43

Jleva, Yordanka (Şarkıcı) 770

Jireček, Konstantin Josef (Tarihçi, siyasetçi ve diplomat) 290, 725, 759, 764,

Juchereau, Antoine de (Baron; Fransız gözlemci) 298

K

Kadır Ali Bek (Tarihçi) 40-42

Kadir Geray (Sultan Kadir Geray; Sultan Azamet Geray'ın oğlu; Cengiz Geray [Chingis Guirey] ve Azamet Geray'ın [Azamat Guirey] babası) 457, 459, 463, 466, 470, 474

Kâdir Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın kardeşi) 266

Kâdir Geray Sultan (Aydos'un Kavak Köyü'nde yaşayan) 798

Kadir Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'da yaşayan) 796

Kadri Bey (Cengizli sülâlesinden Abdi Bey'in oğlu) 333

Kadri (Deli Kadri; eşkıya) 294, 595, 663

Kamenskiy, Mihail Fedotoviç (General) 303

Kançal-Ferrari, Nicole (Sanat tarihçisi) 47, 497, 587, 595-596, 604, 616-617, 652, 680-683, 846-847

Kantemir Mirza (Mangıt Beyi) 180

Kanuko (Besleney Prensi) 83-84

Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Arslan Geray Sultan'ın oğlu, yazar ve araştırmacı Sultan Han Geray'ın amcası; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 472

Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Dudaruko Köyü'nde yaşayan, Birleşik Kafkasya Dağlıları Birliği Merkezî İcra Komitesi'nde temsilci) 460

Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan) 447, 449

Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Sultan Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; 1918'de Bolşevikler tarafından öldürülen) 458, 461

Kaplan Geray (Sultan Kaplan Geray; Laba Irmağı'nın öte kıyısında yaşayan) 434

Kaplan Geray Han I. 144, 153, 165-166, 184, 186, 189-191, 223, 226, 228-229, 231, 234, 258, 496, 499-500, 506, 509, 550, 555, 557-558, 567, 584, 590-593, 629-631, 645, 671, 689, 692, 701-702, 707, 761, 835-836, 841, 851-852, 870, 907, 911-913, 914, 922, 925-926, 936, 939, 967, 969

Kaplan Geray Han II. 146, 179, 201, 224, 256, 262, 275, 317, 540-542, 577, 652, 693, 697, 762, 874

Kaplan Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Mümin Geray Sultan'ın oğlu?; 1783'te Karinâbâd'ın Kovanlık Köyü'nde yaşayan; Enez Kalesi'ne kalebend hükmü verilen) 229, 801, 805, 929

Kaplan Geray Sultan (1769 yahut 1770'de ölen; Saray'daki Ayas Paşa Camii'nde medfun) 515, 965, 981

Kaplan Geray Sultan (1794 tarihli bir belgede Yanbolu-Karinâbâd taraflarına hâkim olarak gösterilen) 289

Kaplan Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyetinde katılanlardan) 313

Kaplan Geray Sultan (1849'da Tekfurdağı'nda vefat eden) 333

Kaplan Geray Sultan (Çerkesî Kaplan Geray Sultan; II. Devlet Geray Han zâde Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Ruskasrı'nın Cumalı Köyü'nde yaşayan) 146, 736-737

Kaplan Geray Sultan (İslimye'nin Buhalı Köyü'nde yaşayan) 501, 731, 969

Kaplan Geray Sultan (Karahalil'de yaşayan Selim Geray Sultan'ın oğlu) 638

Kaplan Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Köpekli Köyü'nde yaşayan) 809

Kaplan Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu; İsmail Kalesi şehidi) 283, 306-307, 579, 636-637, 710, 864

Kaplan Geray Sultan (Rumeli'nde yaşayan; Ahmed Mirza'nın yanına sığındığı) 255

Kaplan Geray Sultan (Sekban Köyü'nde ikamet eden) 828

Karatepe, Bahadır (Bahadır Geray; Selim Geray'ın oğlu; Türkiye'ye göç eden) 648, 808

Karl X. Gustav (İsveç Kralı) 102

Karl XI. (İsveç Kralı) 102

Karl XII. (İsveç Kralı) 100

Kasım (Muhammedek Han'ın kardeşi) 94

Kattı Geray Sultan (Sultan Kattı Geray / Aleksandr Sultan-Krım-Girey) 254

Kaya Hanî (II. Devlet Geray Han'ın kızı) 268

Kaya Hanî Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın kızı) 618

Kayahan Sultan (Geray hânedânının kadın âzâlarından; Paşaköy Camii'de medfun) 534, 665, 966

Kazakov, Aslan Vladimiroviç (Tarihçi) 447-448, 450

Kebek Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın hanımı) 98

Keldibay (Keldişah) Han (Kırım Hanı) 44

Kelmamet İbak (Hatohşoko; Büyük Kabarda Prensi) 83

Kemaleddin Geray (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'ndan olup İstanbul'da ikâmet eden) 796

Kerey (Kazak Hanı) 40

Kerimberdi Han (Toktamış Han'ın oğlu) 29

Keykubat (Edige'nin oğlu) 55

Kılıç Geray (Sultan Kılıç Geray; Sultan Şahin Geray'ın oğlu; anti-Bolşevik Çerkes Atlı Alayı'nda tuğgeneral) 458-459, 461-463, 466, 475-476, 684

Kılıçlı, Dimitır (Haydut) 341, 770

Kırım Geray (Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu, Saray Cemiyet-i İslâmiyyesi temsilcisi) 677

Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Adıgelerin Temirguey [Kemirguey/Çemguy] kabilesi arasında yaşayan) 431

Kırım Geray (Sultan Kırım Geray İnatov; Sultan İnayet Geray'ın oğlu; Adıgelerin Jane kabilesi arasında yaşayan; Rus Ordusu'nda asteğmen) 446, 450, 466, 469

Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Adıgelerin Hatukay kabilesi arasında yaşayan) 432

Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Adıgelerin Bjeduğ kabilesinin Hamışey kolu arasında yaşayan) 448

Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Canahmet Köyü'nde yaşayan) 432

Kırım Geray (Sultan Kırım Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray zâde Sultan Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda albay) 458, 461, 473

Kırım Geray Han 60, 83, 96, 142, 145, 158-159, 169, 188-189, 191, 195, 197, 201, 215-216, 219, 224-229, 233, 261, 283, 294, 300, 304, 306, 309, 368, 385, 402, 485, 488, 491-492, 496, 573, 578-579, 598, 611, 618, 636, 660-664, 675, 681, 684, 710-711, 762, 802, 821, 864, 870, 874, 880, 888-889, 915, 920-921, 927-929, 939, 965

Kırım Geray Sultan (1707'de İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 740

Kırım Geray Sultan (1810'da Şahbaz Geray Han zâde Halim Geray Sultan'ın maiyyetinde cephede bulunan) 312

Kırım Geray Sultan (1877-1878 Savaşı sonrasında Bandırma'ya yerleşen) 367

Kırım Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Kalgay Safa Geray Sultan'ın oğlu) 632, 690

Kırım Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 351, 360, 602, 605, 677, 942-943

Kırım Geray Sultan (Nureddin; "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan; Halim Geray Han'ın oğlu) 264, 402, 408, 805, 808-809

Kırım Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu) 263, 266, 294, 497, 514, 533, 595-596, 663, 683-684, 966

Kırım Geray Sultan (Devlet Geray Sultan'ın [III. Saadet Geray Han zâde Kalgay Devlet Geray Sultan?] oğlu; "Suralı" [Sarıhocalı?] Köyü'nde yaşayan) 826-827

Kırım Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Saray Kasabası'nda yaşayan ve Limni adasına sürülmesi ferman olunan) 275, 677, 887

Kırım Geray Sultan (Kalgay; I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 850, 907

Kırım Geray Sultan (Kalgay; Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 109, 112, 730, 739, 751-752, 810, 827, 829

Kırım Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; Saray'da yaşayan) 677

Kırım Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827

Kırım Geray Sultan (Kuban Nehri'nin sol tarafında yaşamaktayken 1890'larda Rusya tarafına geçmeye teşebbüs eden) 423

Kırım Geray Sultan (Murtaza Han zâde Öztemir Sultan'ın oğlu) 133, 896-899

Kırım Geray Sultan (Oğlu Şahin Geray Sultan ile birlikte XIX. yüzyılın ikinci yarısında Lüleburgaz'da yaşayan) 582, 648

Kırım Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu, Karahalil'de yaşayan) 638

Kırım Geray Sultan (Solakay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; Kefe Uyezdi'nde toprakları bulunan) 251-252

Kırım Geray Sultan (Şahin Geray Han'a karşı isyanda yer alan Çoban Geraylardan; Kuzey Kafkasya'da ikamet eden) 114

Kırım Han (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın hanımı; Takıl Köyü'nde yaşayan) 252

Kırımer, Cafer Seydahmet (Siyaset adamı, yazar) 375, 487, 509

Kiçi Muhammed Han (Altın Orda Hanı) 35

Kindsperg, Johann Christoph von (İstanbul'daki Habsburg Daimî Elçisi) 819

Kipkeyeva, Zarema (Tarihçi) 418, 468

Kirey Seyyid (Muhtemelen Kirey/Kerey kabilesinin reisi) 80

Klaproth, Julius von (Alman Bilgin) 409, 413

Kleemann, Nikolaus Ernst (Viyanalı tüccar) 96, 191

Klein, Denise (Tarihçi) 158

Knolles, Richard (Tarihçi) 87

Koçekayev, Bi-Arslan Balbekoviç (Tarihçi) 408-409

Koçkar Mirza (Sicivut beylerinden) 80

Koçu, Reşat Ekrem 541, 700-702

Kolev, Jelyazko (Boyacık Köyü'nün papazı) 741, 747

Kolıçov, İvan Andreyeviç (Kırım'daki Moskova elçisi) 104

Kornis, Johann (Alman kolonist) 410

Kornrumpf, Hans-Jürgen (Şarkiyatçı) 846-847

Kortepeter, Carl Max (Tarihçi) 90, 140

Koyçev, Nikola Stefanov (Mahallî tarihçi) 753, 789, 803, 815, 821, 833

Kösev, Jelyazko (Mahallî araştırmacı) 775

Kramarovskiy, Mark Grigoryeviç (Arkeolog) 44

Kristina (İsveç Kraliçesi) 101

Kubilay Han 63

Kulmehmed Efendi (Kırım Müftüsü) 137

Kumıkov, Tugan Habasoviç (Tarihçi) 444

Kumru Sultan (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 605

Kumuk Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 394

Kunduh, Bekir Sami (Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti'nin Hariciye Vekili) 462

Kunduhov, Musa, bakınız Musa Paşa Kunduh

Kurnatovskiy (Rusya ordusunda albay) 428

Kustova, Mariya (Hansaray Müzesi Müdürü) 491

Kutlu Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu veya akrabası) 252

Kutlu Sultan Hanike (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101

Kutlu Sultan Hanike (I. Meñli Geray Han'ın kızı) 80, 100

Kutluşah Mirza (Mirza Geray'ın oğlu; Hayrabolu'da medfun) 617

Kutluşah Polad Çavuş (II. Devlet Geray Han'ın defterlilerinden) 191

L

Lacy, Pierce (Peter) Edmond de (Rusya Ordusu'nda general) 584, 674

Lamberti, Alevise (Alevisio) (Mimar) 46, 117

Langeron, Alexandre-Louis Andrault de (Ge-

neral; Novorossiya ve Besarabya Genel Valisi) 440

Laşkov, Fyodor Fyodoroviç (Tarihçi) 484-485, 612

Leopold I. (Mukaddes Roma İmparatoru) 100

Lermontov, Mihail Yuryeviç (Yazar) 444, 465

Leylâ Bikeç (Şair) 103

Louis XIII. (Fransa Kralı) 199

Löwenklau, Hans (Johannes Leunclavius; tarihçi) 87

Lübenau, Reinhold (Alman eczacı) 166-167

Lütfiye Hanım (Gerayların Sahib-i Arzı Murad Geray'ın hanımı) 335

M

Mâcid Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan zâde Nureddin Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Turgutbey Köyü'nde yaşayan) 634, 703, 708

Mahbur Sultan Hanî (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101

Mahmud I. (Osmanlı Padişahı) 152, 169, 171-173, 591

Mahmud II. (Osmanlı Padişahı) 262, 277-278, 292, 295, 298, 313, 317, 319, 323-324, 427, 440, 486, 619, 657, 694-696, 757, 811, 819, 844, 860, 888, 892, 919 , 937, 941

Mahmud Geray (Sultan Mahmud Geray; Kafkasya'dan hicretle Adıge muhacirlerle birlikte Sinop'un İncirpınarı Köyü'ne yerleşen) 452

Mahmud Geray (Sultan Mahmud Geray; Kafkasya'dan hicretle Adıge muhacirlerle birlikte Sivas havalisine yerleşen) 452

Mahmud Geray Sultan (I. Meñli Geray Han'ın oğlu) 56

Mahmud Geray Sultan (I. Selim Geray Han zâde Kalgay Âdil Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan) 913-914

Mahmud Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60

Mahmud Geray Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 498, 536, 691, 720-721, 967

Mahmud Geray Sultan (1766'da Paşa Sancağı'ndaki Gümeleoğlu mukataasını elinde bulunduranlardan) 837

Mahmud Geray Sultan (Kalgay Azamet Geray Sultan zâde Kalgay İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'nın Hocaömer/Hocamar Köyü'nde yaşayan) 779-780

Mahmud Geray Sultan (Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 783

Mahmud Geray Sultan (Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu) 264, 401, 408

Mahmud Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan) 870

Mahmud Geray Sultan (Kırım [Gazi?] Geray Sultan'ın oğlu Şumnu'nun Eskiistanbulluk mukataasını uhdesinde bulunduran) 759, 836-837

Mahmud Geray Sultan (Mahmud Geray Sultan zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Mahmud Geray Sultan (Mübarek Geray Sultan'ın oğlu; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 868

Mahmud Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'da yaşayan) 796

Mahmud Geray Sultan (Vize'nin Sofular Köyü'nde yaşayan) 691

Mahmud Han (Kazan Hanı) 36

Mahmud Mesud (*Kırım Mecmuası*'na makale yazan) 376

Mahmud (?) Sultan (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han zâde Alp Geray Sultan'ın hanımı) 100

Mahbûbe Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Mahzûne (Meczûbe) Hatun (I. Meñli Geray

Han'ın hanımı; I. Saadet Geray Han'ın annesi) 208, 848, 855, 933

Maksud Geray (Sultan Maksud Geray; Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Rusya Ordusu'nda yüzbaşı veya binbaşı) 402, 419, 426, 429, 440, 447

Maksud Geray Han 145, 150, 171, 189, 215, 229, 232, 237, 322, 505, 639, 746, 752, 761-763, 769, 853, 857, 861, 874, 881, 891, 916, 937, 943, 972

Maksud Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60

Maksud Geray Sultan (Adıgelerin Kızılbey Kabilesi ile birlikte Mihalıç Kazâsı'na -muhtemelen Ulubat Köyü'ne- yerleşen) 715

Maksud Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın damadı; Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 598

Maksud Geray Sultan (Arif Ahmed Geray Sultan'ın oğlu) 505, 559, 786, 971

Maksud Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; Maksud Geray Han zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 279, 763-765, 768-769, 938

Maksud Geray Sultan (İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733

Maksud Geray Sultan (Nureddin; I. (Hacı) Selim Geray Han zâde Bahadır Geray Sultan'ın oğlu) 634

Maksud Geray Sultan (Nureddin Maksud Geray Sultan zâde İnayet Geray Sultan'ın oğlu; Lüleburgaz'ın Turgutbey Çiftliği'nde ikamet eden) 264, 647, 708-709, 921-922

Maksud Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu) 767-768

Maksud Geray Sultan (Maksud Geray Han zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu'nun Kasaplı Köyü'nde çiftliği olan) 294, 798

Maksud Geray Sultan (Ulubat Köyü'ne yerleşen) 453, 715-716

Maksud Geray Şahım (Hacı Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 231

Mamak Mirza (Şirin Beyi) 79

Mamaş Bey (Şirin Beyi) 135

Mamay Mirza (Kıyat Beyi) 28, 34-35, 104

Mamış Mirza (Sicivut Beyi) 81

Mansur (Şehzâde Selim'in [Yavuz Sultan Selim'in] adamı) 87

Margarita Theresa (Mukaddes Roma İmparatoru I. Leopold'un hanımı) 100

Maria Ludwice (Lehistan Kraliçesi) 101

Mariya (IV. İvan'ın hanımı) 100

Matuz, Jozef Eugen (Tarihçi) 53

Médicis, Catherine de (Fransa Kralı III. Henri'nin annesi ve vasisi) 100

Mehmed II. (Fatih; Osmanlı Padişahı) 47, 81, 129, 140, 160, 206, 583, 595, 634, 640, 654, 705

Mehmed III. (Osmanlı Padişahı) 100, 163, 199

Mehmed IV. (Osmanlı Padişahı) 100, 202

Mehmed VI. Vahdeddin (Osmanlı Padişahı) 157, 643

Mehmed (Hacı Hocaoğlu Mehmed; eşkıya reisi) 635, 871

Mehmed (Şehzâde, Osmanlı Sultanı II. Bayezid'in oğlu) 84-88

Mehmed (Tanburî; bestekâr) 195, 629

Mehmed Ağa (Dağdevirenoğlu Mehmed Ağa; Edirne Bostancıbaşısı) 708, 922

Mehmed Ağa (Serbestzâde Mehmed Ağa; Karinâbâd Âyânı) 288, 774

Mehmed Ağa (Silâhdar Fındıklılı; tarihçi) 58, 136, 155, 851, 905

Mehmed Ali Muhiddin Geray (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Bulgaristan Parlamentosu'nda milletvekili; Vırbiçe Köyü'nde yaşayan) 368-369, 378, 562, 843-845, 847

Mehmed Ali Paşa (Kavalalı Mehmed Ali Paşa; Mısır Valisi) 486

Mehmed Ali Paşa (Müşir; Tuna Cephesi Kumandanı) 844

Mehmed Arif Paşa (Müşir; Edirne Vali Vekili) 370, 612

Mehmed Atâullah Efendi (Şânîzâde Mehmed Atâullah Efendi (Tarihçi) 274, 311, 317

Mehmed Canıbek Geray Sultan (III. Selim Ge-

ray Han'ın oğlu) 265-266, 585, 615, 646, 650

Mehmed Çelebi (Dal Mehmed Çelebi; Osmanlı asker ve edebiyatçılarından) 61

Mehmed Efendi (Varna'nın Balçık Kazâsı Müdürü) 360

Mehmed Emin Bey (Ayas Paşa Vakfı mütevellîsi) 601, 941

Mehmed Geray (Cemal Şahingiray'ın babası; Kafkasya'dan XIX. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti'ne göç eden) 454

Mehmed Geray (Hırşova Kazâ Müdürü) 345-346

Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Kafkas-Dağlı Muhafız Bölüğü'nde ve Anapa Dağlı Bölüğü'nde asteğmen) 449

Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Nogayların Nevruzulu kabilesi içinde yaşayan) 429, 432

Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Sultan Sagat [Saadet] Geray zâde Sultan Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; 1918'de Bolşevikler tarafından katledilen) 458, 461

Mehmed Geray (Sultan Mehmed Geray; Sultan Şahin Geray'ın oğlu?; Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne hicret eden) 453-454

Mehmed (Muhammed) Geray Han I. 47-48, 53-54, 66, 76, 80-81, 94, 100, 104, 132, 135, 179, 192-193, 213-214, 386

Mehmed Geray Han II (Semiz). 54-55, 81-82, 91-92, 94, 100-101, 147, 156, 162, 164, 179, 210, 212, 214, 233, 242-243, 387, 393-394, 492, 609, 875, 902

Mehmed Geray Han III. 81, 105-109, 136, 139, 144, 157, 163-164, 181, 211-212, 214, 228, 231, 234-235, 395, 568, 719, 899-902, 905

Mehmed Geray Han IV. 101, 110-112, 149, 204, 210, 214, 252, 386, 398, 746, 755, 781, 819, 823, 832, 850, 903-906, 933

Mehmed Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 579, 597, 653, 719, 836, 924

Mehmed Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Nureddin Salih Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu Kazâsı'ndaki Kulaklı Köyü'ndeki çiftliği tasarrufunda bulunduran) 811

Mehmed Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 602, 605, 942

Mehmed Geray Sultan (XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde İslimye'nin Çerkeşli yahut Çubuklu köylerinde yaşayan) 740, 748

Mehmed Geray Sultan (1766'da Eskiistanbulluk mukataası sahibi) 759, 837

Mehmed Geray Sultan (1791'de Ahyolu havalisi muhafazasıyla görevli olan) 307

Mehmed Geray Sultan (1810'da Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyyetinde cepheye çağırılan; Yanbolu Kazâsı'nda yaşayan) 312

Mehmed Geray Sultan (1829'da Eskiistanbulluk Boğazı muhafazasıyla görevlendirilen) 320

Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Bozcaada'ya sürgün edilen) 867

Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Çatalca'da yaşayan) 496, 546, 589, 968

Mehmed Geray Sultan (Toktamış Mehmed Geray Sultan'ın oğlu?; Aydos Kazâsı'nın Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 830-831, 872, 883-884

Mehmed Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; yazar Sultan Han Geray'ın babası; Çoban Geraylardan) 410-411, 439-442, 448, 471

Mehmed Geray Sultan (Dede Mehmed Geray Sultan; Yeni Zağra Kazâsı'na bağlı Dedeköy/Dedeviran Köyü'nde yaşayan) 748

Mehmed Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı Köyü'nde yaşayan) 586

Mehmed Geray Sultan (Hacı Mehmed Geray Sultan; Yeni Zağra'nın Erdoğanlı Köyü'nden Halid Geray Sultan'ın oğlu) 755

Mehmed Geray Sultan (Hasan Geray Sultan zâde Eyüb Geray Sultan'ın oğlu; İslim-

ye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750

Mehmed Geray Sultan (Halim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750

Mehmed Geray Sultan (Hamid Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra Kazâsı'ndaki Gençali Köyü'nde yaşayan) 771

Mehmed Geray Sultan (İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 782

Mehmed Geray Sultan (Kalgay Mehmed Geray Sultan zâde Mahmud Geray Sultan'ın oğlu; Vize Kasabası'nda yaşayan) 721

Mehmed Geray Sultan (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; Şumnu'nun Vırbiçe ve Kölemen köylerinde yaşayan) 336, 806-807, 840-841, 843

Mehmed Geray Sultan (Kalgay; II. Fetih Geray Han'ın oğlu; 1773-74 yıllarında Örenli Köyü'nde yaşayan) 145, 273, 536, 654-656, 721, 872, 876, 967

Mehmed Geray Sultan (Kalgay; Kırım Geray Han'ın oğlu) 261, 309, 324, 663-664, 921

Mehmed Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil Köyü'nde yaşayan) 337

Mehmed Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 828

Mehmed Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 828

Mehmed Geray Sultan (Karinâbâd Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgün edilmesi hükmü verilen) 828, 880

Mehmed Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Kuzey Kafkasya'dan göç ederek Rumeli'ne yerleşen) 415

Mehmed Geray Sultan (Lüleburgaz'daki Sokollu Mehmed Paşa Vakfı'ndan devredilen su değirmenlerinin sahibi) 647

Mehmed Geray Sultan (Maksud Geray'ın oğlu; 1790 İsmail Kalesi şehidi) 306

Mehmed Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'nın Karaağaç Köyü'nde yaşayan) 787

Mehmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Hasan Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813

Mehmed Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Nureddin Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 598-599, 653

Mehmed Geray Sultan (Melek Mehmed Geray Sultan; Kalgay Azamet Geray Sultan zâde Kalgay İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Ahyolu Burgazı'nın Hocaömer/Hocamar Köyü'nde yaşayan) 294, 779-780

Mehmed Geray Sultan (Mübarek Geray Sultan'ın oğlu; tarihçi) 57, 69, 130-131, 156, 178, 196, 220, 507, 740, 794, 809, 824

Mehmed Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Mehmed Geray Sultan (Nureddin; III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 825

Mehmed Geray Sultan (Osmanlı Ordusu'nda yüzbaşı; Tophane'deki Karabaş Mahallesi'nde yaşayan) 333

Mehmed Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Kasımbaba Köyü'nde yaşayan) 798

Mehmed Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Ulubat Köyü'ne yerleşen Şahin Geray Sultan'ın babası; Kafkasya'da yaşayan) 416, 714

Mehmed Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil Köyü'nde yaşayan) 337, 638

Mehmed Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Musa Geray Paşa'nın kardeşi) 335

Mehmed Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

Mehmed Geray Sultan (Şahbaz Geray Han'ın oğlu; Gangura Köyü'ndeki muharebede şehit düşen) 303, 494, 519, 683, 966

Mehmed Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Şahlar Mahallesi'nde yaşayan) 728

Mehmed Geray Sultan (Vize'nin Hasbuğa Köyü'ndeki Küçük Çiftlik'te yaşayan) 615

Mehmed Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Abdullah Köyü'nde yaşayan) 723

Mehmed Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Fındıklı ve Upçeli köylerinde çiftlikleri bulunan) 765, 834

Mehmed Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'ndaki Paşaköy'de yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 221, 732, 783, 820, 880

Mehmed Hakkı Bey (Hacı Mehmed Hakkı Bey; Nişancı) 291

Mehmed Hayreddin (Karsîzâde; *Fetih Geray* piyesinin yazarı) 373

Mehmed Hayri Paşa (Sadrâzam Kethüdâsı) 744

Mehmed Hemdemî Çelebi (Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi; Osmanlı tarihçisi) 88

Mehmed Murad Geray Sultan (Kırkkilise'nin [Kırklareli'nin] Dokuzhöyük Köyü'nde yaşayan) 599

Mehmed Mustafa Efendi (Osmanlı Devleti'nden Kafkasya'ya gelerek din dersleri veren) 433

Mehmed Nazmi Geray (Murad Geray Sultan'ın oğlu) 796

Mehmed Paşa (Baltacı Mehmed Paşa; Sadrâzam) 923

Mehmed Paşa (Darendeli Cebecizâde Mehmed Paşa; Sadrâzam) 232

Mehmed Paşa (Mehmed Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın ana tarafından yeğeni; Bağdad Redif Fırkası Kumandanı) 714-715

Mehmed Paşa (Melek Mehmed Paşa; Sadrâzam) 276, 662, 889

Mehmed Paşa (Pîrî Mehmed Paşa; Sadrâzam) 205

Mehmed Paşa (Rumeli Beylerbeyi; Sadrâzam Koca Sinan Paşa'nın oğlu) 162

Mehmed Paşa (Semiz Mehmed Paşa; Sadrâzam) 904

Mehmed Paşa (Silistre Valisi) 791

Mehmed Paşa (Sokollu Mehmed Paşa; Sadrâzam) 647, 687, 704

Mehmed Paşa (Sultanzâde Mehmed Paşa; Sadrâzam) 164

Mehmed Paşa (Sührab Mehmed Paşa; Sivas Beylerbeyi) 174

Mehmed Paşa (Tiryaki Hacı Mehmed Paşa; Sadrâzam) 172

Mehmed Paşa (Yeğen Mehmed Paşa; Rusçuk Muhafızı) 286, 838, 845

Mehmed Sadık (Kurtbekirzâde Hüseyin Usta'nın oğlu) 598, 637-638

Mehmed Sadık Paşa (Michał Czajkowski; Kazak Alayı kumandanı) 342, 345, 357

Mehmed Said Paşa (Mirza Mehmed Said Paşa; Silistre Valisi) 351-353, 731

Mehmed Said (Şehrîzâde; tarihçi) 136

Mehmed Selim Paşa (Benderli Mehmed Selim Paşa; Silistre Valisi; Sadrâzam) 262, 278, 840, 888

Mehmed Süreyya (Biyografi yazarı) 365

Mehmed Tevfik Bey (Caferzâde Mehmed Tevfik Bey), bakınız, Selen, Mehmed Tevfik

Melek Sultan Ana Beyim (Canıbek Geray Han'ın annesi), bakınız, Hızır Ana Beyim

Melek Sultan Hanbike (II. Mehmed Geray Han'ın kızı) 101

Melekhan Hanım Beyzâde (Selim Geray Sultan'ın annesi ve Meñli Geray Bey'in kızı; Saray'da medfun) 518, 682, 965

Memeş Mirza (Şirin Beyi) 80

Mengü Timur (Altın Orda Hanı) 34

Meñli Geray Bey (Selim Geray Sultan'ın annesi Melekhan Hanım'ın babası; Kırım zadegânından) 518, 682, 965

Meñli Geray (Sultan Meñli Geray; Kafkasya'dan göç ederek önce Rumeli'ne sonra da Zile'nin Silis Köyü'ne yerleşen Sultan Han Geray'ın babası) 502, 685

Meñli Geray (Sultan Meñli Geray; Sultan Dev-

let Geray'ın oğlu; Toktamış Köyü'nde yaşayan) 453

Meñli Geray Han I. 35, 37, 42-43, 45-47, 52-54, 56, 66, 76, 80-82, 84-88, 94, 100, 115-118, 129-130, 135, 140, 159-160, 194, 205-208, 212-213, 230, 236, 240, 376, 385, 482, 486, 492, 625, 630, 848

Meñli Geray Han II. 60, 138, 165, 167-169, 173, 188-189, 194, 211, 223-224, 226, 233-234, 253, 501, 591, 626, 689, 719, 740, 787, 851, 912, 914, 925

Meñli Geray Sultan (I. Devlet Geray Han zâde Kalgay Alp Geray Sultan'ın oğlu) 214

Meñli Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60

Meñli Geray Sultan (II. Sahib Geray Han'ın oğlu?; Ruskasrı'nın Karatepe Köyü'nde yaşayan) 792

Meñli Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 882

Meñli Geray Sultan (Akköz, Kıtay, Temeş, Takıl ve Cançora köylerinde toprakları olan) 251-252

Meñli Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu) 497, 616, 618, 967

Meñli Geray Sultan (Arslan Geray Han zâde Kalgay Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Kölemen Köyü'nde yaşayan) 259, 286, 305, 743, 806

Meñli Geray Sultan (Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 405

Meñli Geray Sultan (Kardeşleri Arslan Geray Sultan ve Salih Geray Sultan ile Kavala'ya sürgün edilen) 229

Meñli Geray Sultan (Karinâbâd'ın Bükürceli Köyü'nde yaşayan) 735

Meñli Geray Sultan (Kefe Uyezdi'nin Sultansala Köyü'nde yaşayan) 252

Meñli Geray Sultan (Nureddin Toktamış Geray Sultan zâde Mesud Geray Sultan'ın oğlu; Edirne'nin Manastır Nahiyesi'nin Gökmen ve Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli köylerinde yaşayan) 322, 775, 856-858, 881, 916

Meñli Geray Sultan (Osmanlı Kazak Alayı'nda görev alan) 357

Meñli Geray Sultan (Sultan Meñli Geray, Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Rusya ordusunda tuğgeneral) 409, 418-419, 425-430, 432-434, 446-447, 449

Meñli Sultan (II. Bahadır Geray Han'ın kızı) 575-576

Merdan Ali Ağa (Hacı Merdan Ali Ağa; Hazinedarbaşı) 907

Meriç, Rıfkı Melûl (Tarihçi) 617

Mesih Paşa (Sadrâzam) 85

Mesud Geray (Edirköy'deki Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 351, 370, 602, 605-606

Mesud Geray (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan zâde Said Geray'ın oğlu) 606

Mesud Geray Sultan ("Topal Sultan"; Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın oğlu; Vırbiçe'de yaşayan) 259, 335-337, 341-343, 351, 353-357, 359, 368-369, 378, 807, 835, 840-843

Mesud Geray Sultan (II. Meñli Geray Han zâde Nureddin Toktamış Geray Sultan'ın oğlu) 856, 881, 916

Mesud Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Vize'nin Örenli [Evrenli] Köyü'nde yaşayan) 657, 941-942

Mesut Geray Sultan (İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan?) 733

Mesud Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 146, 150, 172-173, 256, 286, 304, 310, 601, 676, 681, 743, 789, 806, 834, 836-837, 872, 883, 941

Mesud Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 307, 583, 637, 710-711

Mihail Fyodoroviç (Moskova Büyük Knyazı) 97, 108, 216

Mihail Nikolayeviç (Büyük Knyaz; Kafkasya Genel Valisi) 450

Mihri Sultan Hanî (I. Devlet Geray Han'ın kızı) 101

Mihri Sultan Hanike (I. Meñli Geray Han'ın kızı) 81

Mikolayeviç, Ventseslav ("Mihalon Litvin") 84

Milanov, Aleksandır (Tarihçi) 621, 747

Miyatev, Petır (Tarihçi) 803, 828

Moro, Giovanni (İstanbul'daki Venedik Baylosu) 183, 185

Morkov, Arkadiy Ivanoviç (Paris'teki Rusya sefiri) 297

Motraye, Aubry de la (Fransız seyyah) 68, 185

Mude Sultan Beyim (Saadet Geray Sultan'ın kızı) 101

Muhammed Bulak Han (Altın Orda Hanı) 34

Muhammed (Mambet) Cavbatır (Nogay beylerinden) 431

Muhammed Emin Han (Kazan Hanı) 100

Muhammed Geray Han I., bakınız Mehmed Geray Han I.

Muhammed Hüdâbende (Safevî Şahı) 89, 91

Muhammed Mirza (Sicivut Beyi'nin oğlu) 81

Muhammedek Han (Kazan Hanı) 94

Muhterem Hanike Hanım (Musa Geray Paşa'nın kız kardeşi) 335, 347, 415

Murad I. (Osmanlı Padişahı) 609, 671-672

Murad II. (Osmanlı Padişahı) 199, 204

Murad III. (Osmanlı Padişahı) 92, 100, 147, 149, 156

Murad IV. (Osmanlı Padişahı) 139, 154, 180, 200, 625, 901

Murad Geray (Karinâbâd Kasabası'nda yaşayan) 796

Murad Geray (Kırım Geray Sultan zâde Said Geray'ın oğlu; Saray Belediye Başkanı) 372, 381, 594-595, 603-604, 606, 677-678, 942-943

Murad Geray (Maksud Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 366, 380, 633, 642, 768, 938

Murad Geray (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 808

Murad Geray (Sultan Murad Geray/Nikolay; yazar Sultan Han Geray'ın oğlu) 441, 450, 467

Murad Geray (Sultan Murad Geray; anti-Bolşevik Gönüllü Ordu'ya bağlı Çerkes Atlı Alayı'nda mülâzım) 459, 461

Murad Geray (Sultan Murad Geray; Sultan Azamet Geray'ın oğlu; Kafkas Yerli Atlı Tümeni Çerkes Alayı'nda kurmay süvari yüzbaşısı) 459-460

Murad Geray (Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727

Murad Geray Han 72-73, 81, 83, 96, 102, 163-164, 193, 236, 505, 740, 786, 823-824, 832, 906, 971

Murad Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60, 396, 719-720

Murad Geray Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın oğlu) 631, 937

Murad Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 92-93, 101, 393-394

Murad Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 741-742, 799, 944

Murad Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu) 585

Murad Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na katılanlardan) 312-313

Murad Geray Sultan (1814'te ölen) 265

Murad Geray Sultan (1815'te Sütsu Irmağı boyundaki Nogaylara giden) 410

Murad Geray Sultan (1840'ların başında Lüleburgaz muhassıl vekili) 336, 647-648

Murad Geray Sultan (Âdil Geray Sultan zâde Şahbaz Geray Sultan'ın oğlu; önce Hayrabolu'da sonra da Hırşova'da yaşayan) 620, 635, 707, 863

Murad Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Babaeski'nin Kuleli Köyü'nde yaşayan) 268, 294, 645

Murad Geray Sultan (Aksak Murad Geray Sultan; Nureddin, Nogay Kabâili Seraskeri; Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 315-316, 401-404, 408-409, 411-412, 419-420, 427-428

Murad Geray Sultan (Baht Geray Sultan'ın oğlu; 1792'de Kuban havalisinde yaşayan) 309, 408

Murad Geray Sultan (Binbaşı; 1828-1829 Savaşı'nda Tuna cephesinde Karakol Başbuğu) 318-320

Murad Geray Sultan (Devlet Geray Sultan'ın oğlu; 1735'de Ramazan Bayramı'nda Padişah'ın eteğini öpmeye gelen) 177

Murad Geray Sultan (Gerayların Sahib-i Arzı; 1850'de vefat eden) 273, 330, 332, 334-335, 345

Murad Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

Murad Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarıhocalı?] Köyü'nde yaşayan) 827

Murad Geray Sultan (Lüleburgaz eşrafından ve saray kapıcıbaşılarından Ömer Ağa'nın kızı Nazife Hanım ile evlenen) 259

Murad Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu) 237, 749, 763, 861, 883, 891

Murad Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 273, 332, 643, 764-765

Murad Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733-734

Murad Geray Sultan (Râşid Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Bükürceli Köyü'nde yaşayan) 735

Murad Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 324, 733

Murad Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

Murad Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Osman Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Gerdelli Köyü'nde yaşayan) 772

Muravyov, Aleksandr Nikolayeviç (Dekabrist; tuğgeneral; senatör) 444

Murtaza Geray Sultan (Yanbolu'nun Sarhocalı/Saraceli Köyü'nde yaşayan) 824

Murtaza Han (Altın Orda ["Taht İli"] Hanı) 85, 87-88

Murtaza Mirza (Kalgay Mübarek Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın maiyetinde bulunan) 256, 620

Musa Geray Paşa (Selim Geray Sultan'ın oğlu) 335, 346, 349, 352, 371, 379, 415-416, 510

Musa Mirza (Yediçkul Nogaylarının mirzalarından) 882

Musa Paşa (Silistre Valisi) 288

Musa Paşa Kunduh (Musa Kunduhov; Oset asilzâdesi; Çarlık ordusunda general, Osmanlı ordusunda paşa) 447

Muslu Atalık (II. Mehmed Geray Han'ın atalığı) 387

Mustafa II. (Osmanlı Padişahı) 100, 168, 178, 202, 936

Mustafa III. (Osmanlı Padişahı) 225, 661, 926, 928

Mustafa IV. (Osmanlı Padişahı) 275, 694

Mustafa (Kabakçı Mustafa; Sultan III. Selim'e karşı ayaklanmanın elebaşısı) 694

Mustafa (Kalyoncu Mustafa; eşkıya reisi) 635, 871

Mustafa (Kör Mustafa, Hayrabolu'daki mahallî zorba) 293, 635

Mustafa Ağa (Frenk Mustafa Ağa; Mehterhane ve Sancaktarlar Âmiri) 153

Mustafa Ağa (Hacı Mustafa Ağa; Dârüssaade Ağası) 136, 900

Mustafa Ağa (Kırım Hanlığı'nın Prusya Krallığı nezdindeki elçisi) 159

Mustafa Ağa (Mîr-i alem Frenk Mustafa Ağa; Mehterhane ve Sancaktarlar Âmiri) 153

Mustafa Âlî (Gelibolulu Mustafa Âlî; tarihçi) 160-163, 205-206, 236

Mustafa Efendi (Hacı Mustafa Efendi; Reisülküttâb) 145

Mustafa Efendi (Mevkufâtî; Osmanzade Sarı Mustafa Efendi; Kırım hanlarının Osmanlı Devleti'ndeki kapı kethüdâlarından) 151

Mustafa Geray Sultan (Şahin Geray Han zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu) 260, 334

Mustafa Kesbî (Tarihçi ve şair) 219, 660-661, 928

Mustafa Mirza (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan'ın maiyetindeki) 255

Mustafa Paşa (Alemdar/Bayraktar Mustafa Paşa; Sadrâzam) 275-276, 298, 694, 859

Mustafa Paşa (Diyarbekir Valisi) 348

Mustafa Paşa (İpeklizâde Mustafa Paşa; Soğucuk Muhafızı) 404, 411

Mustafa Paşa (Kaplan Mustafa Paşa; Kapudan-ı Deryâ) 912

Mustafa Paşa (Kara Hasan Ağa zâde; Vezir) 629

Mustafa Paşa (Kıbleli Mustafa Paşa; Şam Beylerbeyi) 174

Mustafa Paşa (Kırım Savaşı'nda Osmanlı Donanma Kumandanı) 355

Mustafa Paşa (Lala Mustafa Paşa; Sadrâzam) 161-162

Mustafa Paşa (Merzifonlu Kara Mustafa Paşa; Sadrâzam) 163-164, 611, 935

Mustafa Paşa (Nakkaş Mustafa Paşa; Mısır Valisi) 901

Mustafa Paşa (Tekfurdağlı Bekrî Mustafa Paşa; Sadrâzam) 155

Mustafa Paşa (Vezir; Kara Hasan Ağa'nın oğlu; Gördes Kazâsı Muhafızı) 629

Mustafa Reşid Paşa (Sadrâzam) 351

Mübarek Geray Sultan (I. Meñli Geray Han'ın oğlu) 94, 208

Mübarek Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 130, 214, 613, 751

Mübarek Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60

Mübarek Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 825

Mübarek Geray Sultan (IV. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 781

Mübarek Geray Sultan (1790'larda Kuban tarafında yaşayan; Çoban Geraylardan) 408

Mübarek Geray Sultan (Ahimehmed Köyü'nü tasarufunda bulunduran) 573, 644

Mübarek Geray Sultan (Çarıkoğlu ve Dokuzöyük mukataalarında hisse sahibi olan) 114, 738

Mübarek Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 256, 261, 275, 278, 300, 497-498, 531-532, 616-618, 681, 820, 838, 966

Mübarek Geray Sultan (Karakaya Köyü'nde ikâmet eden) 790

Mübarek Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 573, 644

Mübarek Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252

Mübarek Geray Sultan (Kiçiköy yahut Keçi Köyü'ndeki çiftliğinde yaşayan) 644

Mübarek Geray Sultan (Örülmüş Köyü'nde tımarı olan) 819

Mübarek Geray Sultan (Şakay Mübarek Geray Sultan; Nureddin; I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 57, 94, 214, 234, 394, 567, 850, 902-903, 906, 934

Mübarek Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu Kalgay Safa Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın kızı) 631-632, 690

Mübarek Sultan (Sultan Baht Geray'ın kızı, Tuğgeneral Sultan Gazi Geray'ın kız kardeşi) 444

Münnich, Burkhard Christoph von (Rusya ordusunda feldmareşal) 197, 592, 674

N

Nadir Şah Afşar (İran Şahı) 584

Nadiye Hanım (Maliye Nezareti kâtiplerinden Emin Bey'in kızı) 369

Nahife Sultan (Kalgay İslâm Geray Sultan oğlu Arslan Geray Sultan'ın kızı; Saray'daki Ayas Paşa Camii'nde medfun) 514, 681, 965

Naîmâ (Tarihçi) 108, 395, 899

Namık Kemal (Edebiyatçı; inkılâpçı) 91, 373

Nart, Hatice (Edirköy'deki Kırım Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın kızı) 605

Nasuh Paşa (Sadrâzam) 231, 899

Nâzım Mehmed Efendi (İstanbullu Kara Nâzım Mehmed Efendi; şair) 196

Nectarius (Ohri Başpiskoposu) 147

Nef'î (Şair) 211

Negume (Nogmov), Şora Bekmurze (Adıge aydın) 437

Nekrasov, Aleksandr Mihayloviç (Tarihçi) 96

Niam (Mekke Şerifi) 507, 973

Nidaî (Kaysunîzâde Remmal Hoca; tarihçi) 155-156,166

Niebuhr, Carsten (Alman seyyah) 218, 220, 730, 783, 786-787

Niggl, Simpert (Keşiş) 820

Nikiforov, Aleksandr Fyodoroviç (Rusya'nın Bahçesaray'daki Konsolosu) 158

Nikolay I. (Rusya İmparatoru) 409, 436, 438, 441

Nişanî Hatun (III. Gazi Geray Han zâde Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu Saadet Geray Sultan'ın yeğeni) 265, 289

Niyazî-i Mısrî (Mutasavvıf) 202, 895-896

Novosiltsev, İvan P. (Moskova Çarı IV. İvan'ın İstanbul'daki elçisi) 210, 849

Numan Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nden olup Hayrabolu'ya yerleşen) 351, 594, 620-621, 641-642, 747

Numan Geray Sultan (Edirne'de medfun Ümmî Sultan'ın babası) 495, 535, 610, 968

Numan Geray Sultan (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Numan Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727

Numan Geray Sultan (Maksud Geray Han'ın oğlu) 237, 763

Numan Geray Sultan (Numan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Numan Paşa (Vezir; Adana Valisi; Kefe Seraskeri) 165

Nurbanu Sultan (Sultan III. Murad'ın annesi) 100

Nurdevlet Han (I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 44-45, 79-80, 129

Nureddin Mirza (Edige'nin oğlu) 55

Nureddin Mirza (Saadet Geray Sultan'ın atalığı) 55

Nursultan (I. Meñli Geray Han'ın hanımı) 80-81, 94, 100

Nusret Paşa (Müşir; 6. Ordu Müfettişi) 365

O

Obreskov, Aleksey Mihayloviç (Rusya İmparatorluğu'nun İstanbul'daki Elçisi) 158

Ohannes (Ermeni sarraf) 574-575

Okday, İsmail Hakkı (Sadrâzam Kırımlı Ahmed Tevfik Paşa'nın oğlu; asker ve diplomat) 823, 854

Orduca Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın hanımı) 98

Orlov, Nikolay Aleksandroviç (General; askerî tarihçi) 307

Oruç Bey ("İranlı Don Juan") (Yazar) 90

Osman, Sergean (Sercan) (Tarihçi) 147

Osman Ağa (Tırnova Âyânı) 259

Osman Fahri Geray (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Şumnu'nun Kölemen Köyü'nde yaşayan) 807, 843

Osman Haseki (Külefçeli Osman Haseki; Yenipazar Âyânı) 220, 270

Osman Geray Sultan (XIX. yüzyıl başlarında İslimye'nin Karahasanlı Köyü'nde yaşayan) 790

Osman Geray Sultan (Aydos Kazâsı'nın Sekban Köyü'nde yaşayan) 221, 827-828

Osman Geray Sultan (Osman Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Karahasanlı Köyü'nde yaşayan) 790

Osman Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Gerdelli Köyü'nde yaşayan) 772

Osman Paşa (Sadaret Kaymakamı) 231

Osman Paşa (Şumnu Muhafızı) 745

Osman Paşa (Özdemiroğlu Osman Paşa; Sadrâzam) 164, 240, 242-244

Osman Paşa Pazvandoğlu (Vezir, âsî) 287-288, 296-298, 746, 839

Osman Seferşah (I. Kaplan Geray Han'ın defterlilerinden) 191

Ö

Ömer (Hazreti Ömer; İslâm'ın 2. Halifesi) 179

Ömer Bey (Kapıcıbaşı) 153

Ömer Efendi (Câbî Ömer Efendi; tarihçi) 695

Ömer Lütfi Paşa (Kırım'daki Osmanlı orduları seraskeri) 357

Ötemiş Hacı (Tarihçi) 40, 42

Öttingen-Wallerstein, Wolfgang von (Kont; Habsburg Elçisi) 820

Özbaş, Hümeyra (Osmanlı sülâlesinden) 157

Özbek Han (Altın Orda Hanı) 53, 69, 98-99

Özdebir, Nurettin (I. Kaplan Geray Han'ın soyundan; Ankara Sanayi Odası Başkanı) 509

Özdemir (I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 213

Özenbaş, Muhittin (Tevfik Bey Baba'nın oğlu; Tekke Şeyhler Köyü'nden; Millî Mücadele iştirakçisi) 706

Özgiray, Cahit (Musa Geray Paşa'nın torununun oğlu; Kırım Derneği Genel Başkan Yardımcısı) 349, 509-510

Özgiray, Mehmed (Mehmed Ağa; Küçük Halil Ağa'nın oğlu; Pınarhisar'ın ilk Belediye Reisi) 667-668

Özgiray, Orhan 666, 668

P

Pallas, Peter Simon (Zoolog, botanikçi, coğrafyacı) 185, 251, 413, 439

Pavel (Rusya İmparatoru) 422-423

Peçûyî İbrahim (Tarihçi), bakınız, İbrahim, Peçûyî

Peremeci, Osman Nuri (Rumeli tarihçisi) 608

Perihan Beyim (Han hanımlarından) 101

Perihan Hanım (Şah Muhammed Hüdâbende'nin kızkardeşi) 91

Petru Aron III. (Boğdan Voyvodası) 204

Peyssonel, Claude-Charles de (Fransa Krallığı'nın Kırım'daki konsolosu) 131, 139, 198, 201, 203

Pinkerton, Robert (İskoç misyoner) 413

Pokrovskiy, Viktor Leonidoviç (Rusya Ordusu'nda korgeneral) 461

Ponomaryov, Andrey Leonidoviç (Tarihçi) 30, 35

Portyagin, Semyon Andreyeviç (Rusya Ordusu'nda tümgeneral) 429

Potto, Vasiliy Aleksandroviç (General ve askerî tarihçi) 406

Potyomkin, Grigoriy Aleksandroviç (Knyaz; İmparatoriçe II. Yekaterina'nın gizli kocası) 250, 307, 403, 406-407, 418, 420

Pulat Han (Altın Orda Hanı) 35

Puşkin, Aleksandr Sergeyeviç (Şair ve yazar) 444, 485, 491

Pyotr I. (Büyük Pyotr; Rusya İmparatoru ve Çarı) 170, 673, 910, 923

R

Rabia Gülnuş Emetullah Sultan (Sultan II. Mustafa ile Sultan III. Ahmed'in annesi) 100, 136

Radu III. (Radu cel Fromos; Eflâk Voyvodası) 204

Ragıb Paşa (Saray mabeyncisi; Keskinli Çiftliği galle mutasarrıfı) 642-643

Raik Efendi (Defter Emini) 291

Rakovski, Georgi Sava (Bulgar devrimci ve yazar) 290

Râşid Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

Râşid Mehmed Efendi (Vakanüvis) 187, 911

Receb Efendi (Çömlekçizâde; bestekâr) 195, 629

Redhouse, James William (Dilci ve şarkiyatçı) 195, 781

Refia Sultan (I. Selim Geray Han'ın kızı) 594

Repnin, Nikolay Vasilyeviç (Rusya ordusunda General Knyaz; sonraki Feldmareşal) 308

Reşid Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Reşid Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Reşid Mehmed Paşa (Sadrâzam) 320

Reşideddin Fazlullah (İlhanlı tarihçi) 40

Reuilly, Jean Baron de (Fransız siyasetçi, yazar) 251

Rıdvan Paşa (Kefe Sancakbeyi) 107, 157

Ricaut [Rycaut], Paul (İngiliz diplomat; tarihçi) 200, 210

Richelieu, Armand-Emmanuel de (Dük; Mareşal; Odesa Valisi; Novorossiya Genel Valisi; Fransa Başbakanı) 440

Rodoslu, Celâlettin (Yazar) 906

Romodanovskiy, Vasiliy Vasilyeviç (III. İvan'ın I. Meñli Geray Han'a gönderdiği elçi) 213

Rtişçev, Nikolay Fyodoroviç (Rusya ordusunda general) 428

Rudolf II. (Mukaddes Roma İmparatoru) 166

Rukiye Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 495, 535, 611, 861, 968

Rumyantsev, Pyotr Aleksandroviç (Rusya ordusunda general-feldmareşal) 302

S

Saadet Geray (Sultan Saadet [Sagat] Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 432, 448, 450, 456, 501, 550, 626, 968

Saadet Geray (Sultan Saadet [Sagat] Geray; Sultan Arslan Geray'ın oğlu?; anti-Bolşevik Gönüllü Ordu'ya bağlı Çerkes Atlı Alayı'nda kurmay süvari yüzbaşısı) 460

Saadet Geray (Sultan Saadet [Sagat] Geray; muhtemelen Sultan Arslan Geray'ın oğlu) 460

Saadet Geray Han I. 80, 86, 94, 104, 134-135, 160-161, 182-183, 192-194, 206-209, 213-214, 230, 500, 625, 824, 848, 855, 933, 970

Saadet Geray Han II. 56, 138-139, 227, 505, 507, 723, 738-739, 810, 817, 851, 868, 908-909, 973

Saadet Geray Han III. 59, 81, 83, 138, 144, 175, 188, 191, 194-195, 211, 223, 278, 349, 591, 628, 689, 725, 740, 799, 802, 824-826, 851-852, 854, 869, 878, 882, 911, 920, 924-925, 930, 936, 972

Saadet Geray Paşa (Salih Geray Sultan zâde Bahadır Geray Sultan'ın oğlu) 278, 344, 349-350, 357-358, 363-366, 370, 378, 501, 549, 560, 612, 626, 632, 639, 698-699, 721-722, 741, 785, 800, 827, 840-841, 938, 968

Saadet Geray Sultan (I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 849

Saadet Geray Sultan (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Vize'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 273, 306, 322, 655-656, 659, 872, 876-877

Saadet Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 194, 214, 784

Saadet Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın

oğlu) 55, 81, 101, 108, 235, 393-394, 875-876, 899, 901-902

Saadet Geray Sultan (III. Gazi Geray Han'ın oğlu) 265

Saadet Geray Sultan (III. Saadet Geray Han zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Arnavut Köyü'nde yaşayan) 275, 725, 825, 884

Saadet Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da yaşayan) 851

Saadet Geray Sultan (1771'de Rumeli'nden savaştaki görev yerine çağırılanlardan) 237

Saadet Geray Sultan (1829'da Rus Savaşı'nda şehit düşen Ahmed Geray Sultan'ın kardeşi) 266, 320

Saadet Geray Sultan (Adıgelerin Hatukay kabilesi içinde yaşayan) 402

Saadet Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Çoban Geraylardan) 440

Saadet Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'da medfun) 797

Saadet Geray Sultan (Hacı Geray Sultan'ın oğlu; Çarıkoğlu ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739

Saadet Geray Sultan (Hacı Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Çarıkoğlu ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739

Saadet Geray Sultan (İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 758, 827

Saadet Geray Sultan (Kalgay Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Gökçeören Köyü'nde yaşayan) 261, 265, 268, 287-289, 731, 773-775, 873, 884-885, 919

Saadet Geray Sultan (Karinâbâd'ın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 784

Saadet Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Takıl Köyü'nde yaşayan) 252-253

Saadet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827

Saadet Geray Sultan (Muhtemelen Saadet Geray Han'ın torunu; Yanbolu'nun Çargan Köyü'nde yaşayan) 738

Saadet Geray Sultan (Nureddin Çoban Devlet Geray Sultan'ın oğlu?) 109

Saadet Geray Sultan (Nureddin; II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 194, 214

Saadet Geray Sultan (Osman Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Korucu Köyü'nde yaşayan) 364, 754, 772, 780, 804, 833

Saadet Geray Sultan (Rodos Murad Reis Mezarlığı'nda medfun) 507, 569, 906, 973

Saadet Geray Sultan (Ruskasrı'nın Keleş Mahalle Köyü'nde yaşayan) 294, 801

Saadet Geray Sultan (Saadet Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu); Yanbolu'ya bağlı Kargaköy'de yaşayan) 793

Saadet Geray Sultan (Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 811

Sabahat Sultan (Baht Geray Han'ın kızı) 662

Sabe Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın kızı; babası Takıl Köyü'nde yaşayan) 252

Sachsen-Coburg-Saalfeld, Friedrich Josias von (Prens; Avusturya Feldmareşali) 304

Sadeddin Efendi (Hoca Sadeddin Efendi; Şeyhülislâm; tarihçi) 86, 88, 159, 207

Sadî bin Abdülmüteal (Selimnâme yazarı) 159-160

Sadullah Efendi (Enverî; vakanüvis) 151

Safa Geray Han 136-138, 167-168, 220, 227, 504, 781, 794-795, 809, 909, 971

Safa Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 214, 850

Safa Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 849

Safa Geray Sultan (II. Mehmed Geray Han'ın oğlu) 94, 393

Safa Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Küçük Ceşli Köyü'nde yaşayan) 813

Safa Geray Sultan (Arslan Geray Han'ın oğlu) 497-498, 616, 618, 967

Safa Geray Sultan (Bahadır Geray Sultan'ın

oğlu; Ayas Paşa Camii haziresinde medfun) 512, 673, 680, 965

Safa Geray Sultan (Hacı Safa Geray Sultan; Osman Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Korucu Köyü'nde yaşayan) 364, 754, 772, 780, 804, 818, 833

Safa Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 211, 224, 631-632, 924-925

Safa Geray Sultan (Nureddin; I. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 214, 909

Safa Geray Sultan (Safa Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Kırkkilise'nin [Kırklareli] Tekke Şeyhler Köyü'nde yaşayan) 705

Safa Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'de ikamet eden) 785

Safa Geray Sultan (Yeni Zağra'daki Hatice Sultan'ın oğlu) 366

Safî I. (Safevî Şahı) 395

Safiye Hanım (II. Fetih Geray Han zâde Kalgay Mehmed Geray Sultan'ın kızı; Vize'ye bağlı Örenli Köyü'nde yaşayan) 655-656

Safiye Hanım (Mehmed Geray Sultan'ın kız kardeşi; İslimye'nin Çerkeşli Köyü'nde yaşayan) 740

Safiye Sultan (Sultan III. Mehmed'in annesi) 100

Sagredo, Giovanni (Venedikli Senatör) 199

Sahib Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606

Sahib Geray Han I. 52, 47, 66, 82, 84, 133, 156, 166, 179, 182, 192-193, 209, 384, 491

Sahib Geray Han II. 146, 180, 259, 263, 270, 272-273, 275, 288, 292-293, 421, 496, 578, 586, 588-589, 596, 611, 624, 634-635, 651, 669, 687, 707, 712-713, 731, 741, 744, 774, 790-792, 794, 799, 858, 862, 871, 873, 877, 884-887, 891, 919-920, 968, 970

Sahib Geray Sultan (I. Devlet Geray Han'ın oğlu) 214

Sahib Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 211, 913

Sahib Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 825

Sahib Geray Sultan (III. Saadet Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Sarıhocalı/ Saraceli Köyü'nde yaşayan) 825

Sahib Geray Sultan (III. Selim Geray Han'ın oğlu; Karapürçek Köyü'nde yaşayan) 640

Sahib Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu; Tatarlı Köyü'nde yaşayan) 261, 289, 308, 516, 580, 641, 681, 704-705, 965

Sahib Geray Sultan (1771'de Rumeli'nden savaştaki görev yerine çağırılanlardan) 237

Sahib Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 605

Sahib Geray Sultan (Havsa'nın Osmanlı Köyü'nde yaşayan) 654

Sahib Geray Sultan (Karinâbâd Kazâsı'nın İskenderli Köyü'nde yaşayan) 221, 732, 783, 820

Sahib Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 580

Sahib Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827

Sahib Geray Sultan (Lüleburgaz Kazâsı'ndaki Misinli Köyü'de ikamet eden) 651, 920

Sahib Geray Sultan (Lüleburgaz Kazâsı'ndaki Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde yaşayan) 659

Sahib Geray Sultan (Yeni Zağra'nın Maynaslı Köyü'nde yaşayan) 815

Sahib Sultan (Kalgay Azamet Geray Sultan zâde Saadet Geray Sultan'ın yeğeni) 265, 289

Sahib Sultan Hanî (II. Fetih Geray Han'ın kızı) 498, 536, 553, 720, 967

Sahib Sultan Hanî (Subaşı Köyü'nde medfun) 544, 701

Sahibe Hanım (Salih Geray Sultan'ın kızı; İslimye'nin Dutluca Köyü'nde yaşayan) 752, 778

Saibe Hanım Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın soyundan gelen) 631, 689

Said Geray (Edirköy'deki Arslan Geray Sul-

tan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 372, 381, 603-606, 677-678, 942-943

Said Geray (Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727

Said Geray Sultan (III. Saadet Geray Han'ın oğlu; tarihçi, şair; Yedisan Seraskeri) 20, 81, 194, 196, 217, 825

Saint-Arnaud, Jacques Leroy de (Mareşal; Kırım'daki Fransız orduları Başkumandanı) 354

Salih Geray Sultan (II. Fetih Geray Han'ın oğlu; Lüleburgaz'ın Taşlı Köyü'nde yaşayan) 703-704

Salih Geray Sultan (1828-29 Savaşı'nda yer alan; o savaşta şehit düşen Ahmed Geray Sultan'ın kardeşi) 266, 320

Salih Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586

Salih Geray Sultan (Hasan Geray Sultan zâde Eyüb Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 374, 380, 750, 785

Salih Geray Sultan (Kardeşleri Arslan Geray Sultan ve Meñli Geray Sultan ile Kavala'ya sürgün edilen) 229, 882

Salih Geray Sultan (Karinâbâd'ın Karacalar Köyü'nde yaşayan) 788

Salih Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733

Salih Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Hasan Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Küçük Çenge Köyü'nde yaşayan) 813

Salih Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 811-812

Salih Geray Sultan (Mümin Geray Sultan'ın oğlu; Kızılbey kabilesi arasında bulunan) 402, 408

Salih Geray Sultan (Nureddin; III. Saadet Geray Han'ın oğlu) 288-289, 349, 740-741, 799-800, 825-827, 920-921, 944

Salih Geray Sultan (Saadet Geray Paşa'nın oğlu) 350, 505, 560, 741, 785-786, 971

Salih Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 812

Salih Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde İslâm Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 808

Salih Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Küçük Ceşli Köyü'nde yaşayan) 813

Salih Geray Sultan (Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın torunu, Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Kefe Uyezdi'nde yaşayan) 252-253

Saliha Hanım (Hacı Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın kızı; Çarıkoğlu mukataasının gelirinden faydalanan) 739

Samoylov, Aleksandr Nikolayeviç (Tümgeneral; askerî tarihçi) 611-612

Sandys, George (İngiliz seyyah ve kolonist) 199

Sanuto, Marino (Tarihçi) 86

Savoy, Eugene de (Prens; Avusturya ordusu Kumandanı) 591

Sébastiani, Horace François Bastien (Fransa'nın İstanbul'daki Elçisi) 315

Sefer Gazi Ağa (Başağa) 82, 112, 904

Sefer Geray Sultan (II. Gazi Geray Han'ın oğlu) 139, 784

Selahaddin Âdil Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606

Selâmet Geray (1888'de Edirne'de vefat eden) 367

Selâmet Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Saray'a bağlı Edirköy'de yaşayan) 603, 605-606, 943

Selâmet Geray (Sultan Salat [Selâmet] Geray; Arslan Geray Sultan zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; yazar ve araştırmacı Sultan Han Geray'ın amcasının oğlu; Tlostanhabl Köyü'nde yaşayan) 449, 472

Selâmet Geray ([Sultan] Salat Geray; Kafkasya'dan gelerek Ulubat Köyü'ne yerleşen

Şahin Geray'ın babası) 416, 501, 551, 715-716, 949

Selâmet Geray (Sultan Salat [Selâmet] Geray; Mehmed Geray Sultan zâde Sultan Saadet [Sagat] Geray'ın oğlu) 473

Selâmet Geray Han I. 94, 138-139, 148, 157, 210-211, 214, 233-235, 613, 615, 672-673, 751, 849-850, 899, 900, 903-904, 933-934

Selâmet Geray Han II. 49, 170-171, 173, 197, 211, 227-229, 232, 584, 615, 630, 730, 761, 818, 853, 868, 874, 879, 911, 914-915, 972

Selâmet Geray Sultan (1719'da Çarıkoğlu ve tevâbii mukataasını uhdesinde bulunduran) 739

Selâmet Geray Sultan (1748'de Yanbolu'da yaşayan) 853

Selâmet Geray Sultan (1767 yahut 1768'de ölen; Pınarhisar'daki Hundî Hatun Camii haziresinde medfun) 499, 537, 667, 967

Selâmet Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın maiyetinde katılanlardan) 313

Selâmet Geray Sultan (1828'de Kuban'ın Rus tarafına akınlar yapan) 430

Selâmet Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Kulağuzlu Köyü'nde yaşayan) 274, 312, 322, 810-811, 887-889, 944

Selâmet Geray Sultan (Bölek Geray Sultan'ın oğlu; Balçık Kazâsı'nın Gâvurkuyusu Köyü'nde yaşayan) 360, 771

Selâmet Geray Sultan (Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın kardeşi) 428-429

Selâmet Geray Sultan (Hayrabolu'da sarayı olan) 497, 615

Selâmet Geray Sultan (İslimye Kazâsı'nın Burgucu Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 221, 732-733, 783, 820-821, 880

Selâmet Geray Sultan (Kalgay; Kuban ve Çerkes Başbuğu; IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 261, 278, 289, 301, 308, 315-316, 601, 613-615, 657, 676, 704, 718-719, 941-942

Selâmet Geray Sultan (Kalgay Mesud Geray Sultan zâde Meñli Geray Sultan'ın kayınpederi, Fatma Hanım'ın babası) 259

Selâmet Geray Sultan (Numan Geray Sultan'ın oğlu; (Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Selâmet Geray Sultan (İslâm Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Atlıoğlu Köyü'nde yaşayan) 727

Selâmet Geray Sultan (İstanbul'da yaşayan Kemaleddin Geray'ın babası; Karinâbâd'da yaşayan) 796

Selâmet Geray Sultan (Karinâbâd'ın Şamî Köyü'nde yaşayan) 829

Selâmet Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın oğlu) 233

Selâmet Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; babası Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252

Selâmet Geray Sultan (Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 428-429

Selâmet Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Lüleburgaz'ın Hasanbey Mahallesi'nde yaşayan) 647, 711, 937-938

Selâmet Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın babası, Ulubat Köyü'ne yerleşen Şahin Geray Sultan'ın dedesi) 416, 714

Selâmet Geray Sultan (Murad Geray Sultan zâde Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 344, 364, 366, 380, 632-633, 642, 647, 709, 742, 764-768, 770, 776, 822

Selâmet Geray Sultan (Mübarek Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'ya bağlı Paşaköy'de yaşayan) 820

Selâmet Geray Sultan ("Patorna" Selâmet Geray Sultan; Rumeli'nde yaşayan ve Midilli Kalesi'ne sürgün edilen) 888-889

Selâmet Geray Sultan (Safa Geray Sultan zâde Nureddin Toktamış Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 236, 781

Selâmet Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; İslimye Kazâsı'nın Burgucu Köyü'nde yaşayan) 733-734

Selâmet Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Küçük Ceşli Köyü'nde yaşayan) 813

Selâmet Geray Sultan (Selim Geray [Han'ın?/Sultan'ın?] oğlu; Ravza-i Mutahhara ferâşet vazifesinde hisse sahibi olan) 178

Selâmet Geray Sultan (Selim Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

Selâmet Geray Sultan (Şebib Geray Sultan'ın oğlu, İslimye Kazâsı'nın Dutluca Köyü'nde yaşayan) 753

[Selen], Mehmed Tevfik (Caferzâde Mehmed Tevfik Bey; Hayrabolu tarihçisi) 498, 615-616, 622, 646

Selim I. (Yavuz Sultan Selim; Osmanlı Padişahı) 86-88, 159-160, 205-208, 236

Selim II. (Sarı Selim; Osmanlı padişahı) 133, 149, 898

Selim III. (Osmanlı Padişahı) 218, 227, 259, 269, 271-272, 275, 291-292, 295, 297-298, 303-305, 308, 315, 405, 574, 662, 874-875, 889-891, 919, 921, 929

Selim Geray (Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 648, 808

Selim Geray (Kırım Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Arslan Geray Han Vakfı'nın mütevellîsi) 942

Selim Geray (Sultan Selim Geray; Konokovskoe Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda süvari ikinci yüzbaşısı) 451

Selim Geray (Sultan Selim Geray; Nogayların Nevruzulu kabilesi'nin içinde yaşayan) 429-430, 432

Selim Geray (Sultan Selim Geray; Urup Kazak Köyü'nde yaşayan) 435

Selim Geray Han I. (Hacı) 38, 49, 58-60, 78, 83, 93, 102, 115, 137-139, 141-142, 153, 155, 164, 167, 174, 184-185, 189-191, 194-196, 201, 203, 226-228, 233, 349, 365, 375, 491, 567, 590-591, 593-594, 611, 627-633, 641-643, 673, 688-690, 699, 707, 709, 719, 738, 740, 746, 760-761, 768, 781, 794, 809, 823, 832, 862, 895-896, 901, 904, 906-914, 922, 924-925, 933, 935-940

Selim Geray Han II. 172-173, 186, 189, 235, 492-493, 495-496, 555, 579, 597, 652-653, 692, 702, 737, 913, 969

Selim Geray Han III. 145, 173-174, 217, 220, 229, 236, 250, 259, 265-267, 269-270, 289, 293, 299, 322, 372, 402, 408, 493-494, 496, 511, 541, 553-554, 584-585, 588, 618, 631, 640-641, 646, 651, 654, 659, 669, 674, 679-680, 689, 701, 718, 729, 731, 744, 761, 763, 787, 800-801, 828, 837, 857, 877, 880-882, 886, 888-889, 915-916, 920, 926, 928-929, 965, 967, 969

Selim Geray Sultan (II. Bahadır Geray Han'ın oğlu) 250, 263, 310, 404-408, 575-576

Selim Geray Sultan (II. Kaplan Geray Han'ın oğlu; Gerayların Sahib-i Arzı; Çatalca'nın Subaşı Köyü'nde yaşayan) 179, 231, 256, 262, 265, 267, 274-277, 293, 298, 313-314, 317, 323, 496, 500, 541, 547-548, 556, 577, 589, 596-597, 605, 626, 631-632, 645-646, 652, 677, 690, 693-697, 701, 708, 859, 887, 921, 967-969

Selim Geray Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın oğlu) 261

Selim Geray Sultan (1787-1792 Osmanlı-Rus savaşında Bender civarında karakol görevi yapan) 304

Selim Geray Sultan (1806-1812 Osmanlı-Rus Savaşı'na katılanlardan) 312-313

Selim Geray Sultan (1847'de Karinâbâd Kasabası'nda yaşayan) 796

Selim Geray Sultan (Adıgelerin Besleney kabilesi içinde yaşayan Arslan Geray Sultan'ın oğlu; Ruslara esir düşen) 310

Selim Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye Kasabası'nda yaşayan) 785

Selim Geray Sultan (Ahyolu Burgazı'nın Hocaömer/Hocamar Köyü'nde yaşayan) 780

Selim Geray Sultan (Arslan Geray Sultan zâde

Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Edirköy'de yaşayan) 605

Selim Geray Sultan (Aydos Kazâsı'nın Doğancı Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgün edilen) 275, 751, 885

Selim Geray Sultan (Azamet Geray Sultan zâde Devlet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Çömlek Köyü'nde yaşayan) 747

Selim Geray Sultan (Baht Geray Han'ın oğlu) 266, 497, 533, 662-665, 683-684, 966

Selim Geray Sultan (Balabanlı Köyü'nde yaşayan) 580

Selim Geray Sultan (Bölek Geray Sultan zâde Selâmet Geray Sultan'ın oğlu; Balçık'ın Gâvurkuyusu Köyü'nde yaşayan) 771

Selim Geray Sultan (Çorlu Kasabası'nda yaşayan) 595

Selim Geray Sultan (Devlet Geray Sultan zâde İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Çakıllı'da yaşayan) 586

Selim Geray Sultan (Eyüb Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Değirmendere Köyü'nde yaşayan) 750

Selim Geray Sultan (Gazi Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Ayıcı Mahalle/Alibey Köyü'nde yaşayan) 729

Selim Geray Sultan (Hacı Geray Sultan zâde Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Çarıkoğlu ve tevâbii mukataasını elinde bulunduran) 739

Selim Geray Sultan (Halid Geray Sultan'ın oğlu) 861

Selim Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 264, 401

Selim Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Nureddin "Kaşkabaş" Kırım Geray Sultan'ın oğlu) 402, 408

Selim Geray Sultan (İzzet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Gerdime Köyü'nde yaşayan) 773

Selim Geray Sultan (Kalgay; Arslan Geray Han'ın oğlu) 517, 681, 966

Selim Geray Sultan (Kalgay Âdil Geray Sultan zâde Kalgay Şahin Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Karguna Köyü'nde yaşayan) 737, 794-795, 873

Selim Geray Sultan (Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 264, 404, 421

Selim Geray Sultan (Kalgay Kaplan Geray Sultan'ın oğlu) 261

Selim Geray Sultan (Kaplan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Karinâbâd'ın Sekban/Seymen Köyü'nde yaşayan) 828

Selim Geray Sultan (Karama Selim Geray Sultan; Kuban Seraskeri Gazi Geray Sultan'ın oğlu) 403, 408-409, 419

Selim Geray Sultan (Karinâbâd'ın Kovanlık Köyü'nde yaşayan) 805

Selim Geray Sultan (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Kıtay Köyü'nde yaşayan) 252-253

Selim Geray Sultan (Kırım Geray Han zâde Kaplan Geray Sultan'ın oğlu; Karahalil Köyü'nde yaşayan) 579, 598, 637-638, 864

Selim Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827

Selim Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'da yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 869

Selim Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu?; Yanbolu'da yaşayan; Bozcaada'ya sürgüne gönderilen) 870

Selim Geray Sultan (Kör Gazi Geray Sultan zâde Şahin Geray Sultan'ın oğlu; Nevâhî-i Yanbolu'nun Kızılcıklı Köyü'nde yaşayan) 802

Selim Geray Sultan (Kuban Nehri'nin sol tarafında yaşamaktayken 1890'larda Rusya tarafına geçmeye teşebbüs eden) 423

Selim Geray Sultan (Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan Mehmed Geray Sultan'ın oğlu) 811

Selim Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Kızılağaç Yenicesi'nin Nusretli Köyü'nde yaşayan) 817

Selim Geray Sultan (Maksud Geray Sultan

zâde Selâmet Geray Sultan'ın kardeşi veya amca oğlu; 1842'de Lüleburgaz'da ikâmet eden) 647

Selim Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; 1790 İsmail Kalesi Şehidi) 306-307, 494, 520, 683, 966

Selim Geray Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde arazileri olan) 767

Selim Geray Sultan (Musa Geray Paşa'nın babası; Kafkasya'da yaşayan) 346, 416

Selim Geray Sultan (Nureddin Maksud Geray Sultan zâde İnayet Geray Sultan'ın oğlu; 1811'de Lüleburgaz'da ikâmet eden) 264, 647

Selim Geray Sultan (Salih Geray Sultan zâde İslâm Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Köçekler Köyü'nde yaşayan) 806

Selim Geray Sultan (Sarı Selim Geray Sultan; Şahin Geray Han'a karşı mücadele eden ve Ruslar tarafından hapsedilen) 250

Selim Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

Selim Geray Sultan (Yanbolu'ya bağlı Kadıköy'de yaşayan) 620, 787

Selim Paşa (Cezzar Ahmed Paşa'nın kethüdâsı) 306

Selim Paşa (Silistre Valisi) 317

Serez, Mehmet (Mahallî tarihçi) 679

Seydahmed Han I. (Altın Orda [Saray] Hanı) 40-41

Seydahmed Han II. (Altın Orda [Saray] Hanı) 70

Seyyid Ahmed Paşa (Anapa Muhafızı) 421, 440

Seyyid Halil Efendi (Ulemadan) 412

Seyyid Mehmed Rıza (Tarihçi) 37-39, 55, 66, 105-112, 149, 182, 211, 627, 740, 794, 809, 823, 851, 906

Sinan (Mimar Koca Sinan; Mimarbaşı) 197, 492, 688, 713

Sinan Paşa (Koca Sinan Paşa; Sadrâzam) 156, 162-163

Sîneşah Hanım (Kırım Geray Han'ın hanımı) 684

Smirnov, Vasiliy Dmitriyeviç (Tarihçi) 42, 54, 137, 149, 390, 484-485

Solakzâde Mehmed Hemdemî Çelebi (Tarihçi) 88

Soranzo, Lazaro (Venedik asilzâdelerinden) 87, 206

Söylemez, Yavuz (Tarihçi) 209

Spuler, Bertold (Tarihçi) 98

Stefan Batory (Báthory István) (Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 147

Stephan, Christian (Fransız misyoner papaz) 61-62

Stoyanov, Vasil (Folklorist, yazar ve siyaset adamı) 359, 843

Sultan Kırım Geray (Nikolay Aleksandroviç Sultan-Krım-Girey; Sultan Kattı Geray'ın oğlu; Senatör, Kafkasya Genel Vali Yardımcısı) 254

Suvorov, Aleksandr Vasilyeviç (Feldmareşal; Rusya Orduları Başkumandanı) 306-307, 419-420, 637, 683

Süleyman (Emir Süleyman; Fetret Devri Osmanlı hükümdarı) 607

Süleyman I. (Kanunî Sultan Süleyman; Osmanlı Padişahı) 86-88, 147, 149, 155-156, 160-162, 166-167, 182, 202, 205-206, 230, 641-642, 672, 894, 938

Süleyman II. (Osmanlı Padişahı) 202, 611, 688, 935

Süleyman Ağa (Kara Hasan Ağa zâde Vezir Mustafa Paşa'nın vârislerinden) 629

Süleyman Ağa (Tokatcıklı; Gümülcine Âyânı) 288, 577

Süleyman Efendi (İzzî Süleyman Efendi; tarihçi) 172, 913, 926

Süleyman Efendi (Şemdânîzâde Fındıklılı Süleyman Efendi; tarihçi) 172

Süleyman Geray Sultan (I. Kaplan Geray Han'ın oğlu; Karinâbâd'da yaşayan) 229, 258, 631, 689

Süleyman Geray Sultan (Bahadır Geray'ın [II.

Bahadır Geray Han'ın?] oğlu; Kuban havalisinde yaşayan) 309, 408, 412

Süleyman Geray Sultan (Kırım Geray Han'ın amcasının oğlu; Enez Kalesi'ne kalebend olarak gönderilen) 229

Süleyman Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Muharrembey Köyü'nde yaşayan) 815

Süleyman Sudî (Yazar ve yayıncı) 374

Ş

Şadibek Han (Altın Orda Hanı) 35

Şah Mirza (Sicivut beylerinden) 81

Şah Sultan (Örenseki [Evrensekiz] Köyü'nde medfun) 499, 539, 659, 967

Şahbaz Geray Han (Kuban Hanı) 194, 217, 233, 259, 263, 267, 269, 271-272, 276, 290, 300-304, 308, 311, 322, 324, 401-402, 494, 496, 500, 519, 547, 549, 581, 586, 589, 598, 600, 604, 618, 626, 655-656, 669, 675-681, 683, 711-712, 721, 830, 838, 857-858, 871-872, 876-877, 881, 884-885, 941, 966, 968, 970

Şahbaz Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han'ın oğlu) 144, 936

Şahbaz Geray Sultan (II. Devlet Geray Han'ın oğlu) 60

Şahbaz Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Esirli Köyü'nde yaşayan) 756, 758

Şahbaz Geray Sultan (Şahbaz Geray Han zâde tarihçi Halim Geray Sultan'ın oğlu; şair) 194, 325

Şahbaz Geray Sultan (Nureddin Topal Ahmed Geray Sultan zâde Âdil Geray Sultan'ın oğlu; Hayrabolu'nun Karabürçek Köyü'nde yaşayan) 293, 597-598, 620, 635, 659-660, 707, 863, 871-872

Şahım Sultan (Maksud Geray Sultan'ın oğlu; Akyazılı Çiftliği'nde yaşayan) 577

Şahin Geray (Sultan Şahin [Şahan] Geray; Tlostanhable Köyü'nde yaşayan; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 448

Şahin Geray (Sultan Şahin [Şahım] Geray; Kurgokovskoe Köyü'nde doğan; Adıge, Abazin ve Nogayların temsilcisi olarak Kuban Bölge Şûrâsı'nda Başkan Yardımcılığı'na getirilen) 463, 477

Şahin [Mehmed] Geray Sultan (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu, Paşaköy'de yaşayan) 664

Şahin Geray (Arslan Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın oğlu; Edirköy'de yaşayan) 582, 605

Şahin Geray (Edirköy'deki Devlet Geray Sultan zâde Bahadır Geray'ın oğlu) 606

Şahin Geray (Kuzey Kafkasya'dan göç eden ve Hendek Kazâsı'na iskân için gönderilen) 452

Şahin Geray (Maksud Geray'ın oğlu; Osmanlı Ordusu'nda kaymakam; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 371, 416, 470, 716-717

Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Sultan Kılıç Geray'ın ve Sultan Bayezid Geray'ın babası; Kuzey Kafkasya'daki Vulape Köyü'nde yaşayan) 458-459, 475-476

Şahin Geray (Salat [Selâmet] Geray'ın oğlu; Ulubat Köyü'nde medfun) 416, 501, 551, 716-717, 969

Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Arslan Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu, yazar ve araştırmacı Sultan Han Geray'ın küçük kardeşi; Rusya Ordusu'nda asteğmen) 448

Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Biberdov Köyü'nde yaşayan) 434

Şahin Geray (Sultan Şahin Geray; Büyük İncik [Zelençuk] Irmağı sol kıyısındaki Nogayların başı) 432

Şahin Geray Han 52, 113, 180-181, 194-195, 217, 226-227, 249-251, 255, 260, 264, 270, 293, 334, 338-339, 356, 370, 374, 403, 406, 418, 420-421, 486, 491, 507, 585, 611, 634, 675, 707, 758, 895, 916-919

Şahin Geray Sultan (XVIII. yüzyılın başlarında Yanbolu'nun Sarıhocalı/Saraceli Köyü'nde

yaşayan; Devlet Geray Sultan ve Murtaza Geray Sultan'ın kardeşi) 824

Şahin Geray Sultan (1677'de Yanbolu'da ikamet etmekte olan) 851

Şahin Geray Sultan (Adıgelerin Kızılbey Kabilesi ile birlikte Mihalıç Kazâsı'na - muhtemelen Ulubat Köyü'ne - yerleşen) 453, 715

Şahin Geray Sultan (Arslan Geray Sultan'ın oğlu, Mehmed Geray Sultan'ın kardeşi; Kuban havalisindeki Çoban Geraylardan) 440

Şahin Geray Sultan (Baht Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın oğlu; Paşaköy'de yaşayan) 664

Şahin Geray Sultan (Baht Geray Sultan'ın oğlu; 1830'larda Kafkasya'dan İstanbul'a göç eden) 415

Şahin Geray Sultan (Hacı Geray Sultan'ın oğlu; 1820'lerde Kafkasya'dan Osmanlı Devleti'ne göç eden) 415

Şahin Geray Sultan (Kalgay Akgöz Arslan Geray Sultan'ın oğlu) 264, 404-405

Şahin Geray Sultan (Kalgay; II. Mehmed Geray Han zâde Saadet Geray Sultan'ın oğlu) 83, 92, 106-109, 144, 157, 181, 214, 226, 231, 234-235, 394-395, 506, 568-569, 894, 899-904, 906, 973

Şahin Geray Sultan (Kalgay; I. Selim Geray Han zâde Kalgay Âdil Geray Sultan'ın oğlu) 724, 737, 794, 873, 905, 913, 926

Şahin Geray Sultan (Kırım Geray Sultan'ın oğlu, Bedir Köyü'nde tarlaları olan) 582-583, 648

Şahin Geray Sultan (Kırım Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun "Sayrıca" [Sarıhocalı/Saraceli?] Köyü'nde yaşayan) 827

Şahin Geray Sultan (Kör Gazi Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu Kazâsı'nın Kızılcıklı Köyü'nde yaşayan; Limni'ye sürgüne gönderilen) 802, 852-853, 879, 888

Şahin Geray Sultan (Nureddin Safa Geray Sultan zâde Toktamış Geray Sultan'ın oğlu; şair) 194-195, 781

Şahin Geray Sultan (Selâmet Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Ulubat Köyü'nde yaşayan) 416, 714

Şahin Geray Sultan (Selim Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Gülmen Köyü'nde yaşayan) 777

Şahingiray, Cemal (İşadamı) 454

Şahingiray, Nirun (İşadamı) 454

Şahmirza (Sicivut beylerinden) 81

Şahsultan Hanım (Selim Geray Sultan'ın kızı; Aydos'un Köpekli Köyü'nde yaşayan) 808

Şamil (Şeyh Şamil, İmam Şamil) 338, 442, 451

Şebib Geray Sultan (1771'de savaş sırasında görev yerinden başka yere giden) 237

Şebib Geray Sultan (Halim Geray Han zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu) 787

Şebib Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Murad Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Hasanağa Köyü'nde yaşayan) 779

Şebib Geray Sultan (Şebib Geray Sultan zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan) 816

Şebib Geray Sultan (Şebib Geray Sultan zâde Azamet Geray Sultan'ın oğlu; Yeni Zağra'nın Nalbantlar Köyü'nde yaşayan, köyde aynı isimdeki sonuncu Geray sultan) 336, 816

Şerife Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Şevket Paşa ("Deli" Şevket Paşa; Ferik) 343-344

Şeyhahmed Han (Altın Orda [Taht İli] Hanı) 66

Şiban (Cuçi'nin oğlu) 32

Şirinbek (I. Muhammed [Mehmed] Geray Han zâde Kalgay Ahmed Geray Sultan'ın hanımı; sonra I. Saadet Geray Han'ın hanımı) 94, 100

Şirvanzâde Beyim (Han hanımlarından) 92, 101

Şumaf Hatuk (Adıge beylerinden) 431

T

Tabakov, Simeon (Tarihçi) 784

Tahir Ağa (İslimye Âyânı) 757

Talât Paşa (Sadrâzam) 594, 678

Tarzatık (Kabardey Prensi) 82, 390

Taştimur (I. Hacı Geray Han'ın büyükbabası) 26, 28-31

Tatar Mirza (Kabardey Beyi Tarzatık'ın kardeşi) 390

Tatike (I. Muhammed [Mehmed] Geray Sultan zâde Kalgay Bahadır Geray Sultan'ın hanımı) 100

Tavernier, Jean-Baptiste (Fransız tüccar, yazar) 154

Tavsultan Mirza (Cemboyluk Nogay beylerinden) 421

Taytuğlu Hatun (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın Başhanımı) 98-99

Tayyibe Hanım (Maksud Geray Sultan zâde Ahmed Aziz Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'nun Fındıklı Köyü'nde yaşayan) 767

Tegene (Şirin Beyi) 30, 32

Temeş Mirza (Şirin Beyi Memeş Mirza'nın oğlu) 80

Temir (Timur) Geray Sultan (II. Selâmet Geray Han'ın oğlu) 868

Temir Bey (Mangıt kabilesi beyi) 80

Temiroğlu Hüseyin Bey (Mangıt beylerinden) 81

Tenibek (Altın Orda Hanı Özbek Han'ın oğlu) 98

Tevfik Bey Baba (Özenbaşlı Hacı İsmail Ağa'nın oğlu; Tekke Şeyhler Köyü'nde Bektaşî Bey Babası) 706

Thunmann, Johann Erich (Tarihçi) 97, 184

Timur (Emir Timur, Timurlenk, Aksak Temir) 27-28, 55, 78, 105, 609

Timur Han (Altın Orda Hanı; Timur Kutluk Han'ın oğlu) 29

Timur Hoca (Şirin beylerinden) 80

Timur Kutluk Han (Altın Orda Hanı) 28-29

Togay Timur (Cuçi'nin oğlu) 26, 29, 32-33, 35, 40, 397, 896

Toktamış Geray (Sultan Toktamış Geray / Mihail Mihayloviç Sultan-Tohtamış-Girey; Katolik Hristiyanlıktan Müslümanlığa dönen; Çarlık ordusunda mülâzım) 457, 467-468

Toktamış Geray (Sultan Toktamış Geray [Tohtamış Giray]; Beyaz Ordu mensubu Rusya mültecileriyle birlikte İstanbul'a gelen) 464

Toktamış Geray (Sultan Toktamış Geray; Tuğgeneral Sultan Meñli Geray'ın oğlu; Pokorivşiy Köyü'nde yaşayan) 430, 432-434, 449

Toktamış Geray Han 138-139, 179, 784

Toktamış Geray Sultan (I. Selâmet Geray Han zâde Safa Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin İbrahimli Köyü'nde yaşayan) 195, 781

Toktamış Geray Sultan (I. Selim Geray Han'ın oğlu) 194

Toktamış Geray Sultan (Azamet Geray Sultan'ın oğlu; İslimye'nin Hamzaviran/Hamzaören Köyü'nde yaşayan) 778

Toktamış Geray Sultan (Çarıkoğlu ve Dokuzöyük mukataalarında hisse sahibi olan) 114, 738-739, 751

Toktamış Geray Sultan (Karinâbâd'ın Sungurlar Köyü'nde yaşayan) 829

Toktamış Geray Sultan (Nureddin; II. Meñli Geray Han'ın oğlu) 856

Toktamış Geray Sultan (Toktamış Geray Sultan zâde Mehmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos Kasabası'nın Şahlar Mahallesi'nde yaşayan) 728

Toktamış Geray Sultan (Yanbolu'nun Ağaçlar Köyü'nde yaşayan) 723

Toktamış Geray Sultan (Yanbolu'nun Karakaya Köyü'nde yaşayan) 790, 873

Toktamış Geray Sultan (Yanbolu Kazâsı'nda yaşayan; Limni'ye sürgün edilen) 873, 885

Toktamış Han (Altın Orda Hanı) 27-29, 32, 35, 55, 65, 492, 608

Toktamış Mehmed Geray Sultan (Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; Aydos'un Şeyhler Köyü'nde yaşamaktayken şakîler tarafından katledilen) 830

Tooke, William (İngiliz rahip) 295

Tott, François Baron de [Tóth Ferenc] (Fransa'nın Kırım Hanlığı'ndaki elçisi) 52, 96-97, 220, 678

Trepavlov, Vadim Vintseroviç (Tarihçi) 62

Trifon Voyvoda (Haydut elebaşılarından) 293, 733, 770

Tsvetanov, Bogdan (Yazar) 846

Tsitsianov (Tsitsişvili), Pavel Dmitriyeviç (General; Astrahan Askerî Valisi ve Kafkas Askerî Hattı Müfettişi) 425, 435

Tuganov, Hacı (Nogay mirzalarından) 444

[Turancıoğlu], Abdullah Faik (*Şahin Geray* piyesinin yazarı) 374

Türkkan, Fahreddin (Fahreddin Paşa; Medine Müdâfii) 371, 587

U

Ubeydullah Kuşmanî (Kazan Tatar ulemâsından) 315

Ulrika Eleonora (İsveç Kraliçesi; Kral XI. Karl'ın eşi) 102

Uluğ Muhammed Han (Altın Orda ve Kazan Hanı) 28, 30, 35-36

Ulviye Sultan (Sultan VI. Mehmed Vahdeddin'in kızı) 157

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı (Tarihçi) 215

Ü

Ümmî Sultan (Numan Geray Sultan'ın kızı) 495, 535, 610, 968

Ümmügülsüm Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Ümmügülsüm Hanım (Selâmet Geray Sultan'ın kızı; Yanbolu'ya bağlı Paşaköy'de yaşayan) 821

V

Vahab (Abdülvehhab) Geray Sultan (Mehmed Geray Sultan zâde Salih Geray Sultan'ın oğlu; Yanbolu'nun Kulaklı Köyü'nde yaşayan) 811-812

Valadon, Suzanne (Ressam) 465

Valihanov, Çokan (Kazak yazar; aydın) 437

Vansky (Fransız Generali; Varna'daki Baş İdarî Subayı) 354

Vasiliy III. (Moskova Büyük Knyazı) 56, 100, 104, 161, 182, 213

Vecihî (Tarihçi) 901

Vehbi Efendi (Sünbülzâde Vehbi Efendi; kadı; şair) 758-759, 918

Veli (Boz Veli; Yeni Zağra Âyânı) 753-754, 814, 859

Velişah Bey (Hırşova Kazâ Müdürü) 346

Veneamin (Preslav Metropoliti) 342, 843

Vlad Drakul II. (Eflâk Voyvodası) 204

Vlad III. ("Kazıklı Voyvoda"; Eflâk Voyvodası) 204

Vlad IV. (Eflâk Voyvodası) 160

Voltaire, François-Marie Arouet (Filozof, yazar) 195, 200

Vorontsov, Mihail Semyonoviç (Kont; Yeni Rusya Eyaleti Genel Valisi) 338

Voynikov, Dimitır (Yazar) 670

Voznesenskiy (93 Harbi'nde Rusya Ordusu'nda Binbaşı) 844

Vraçanski, Sofroni (İvraça [Vraça] Piskoposu; Bulgar aydınlanmacısı) 297, 831

W

Wrangel, Pyotr (Korgeneral; "Beyaz" Rus Ordusu Başkumandanı) 372, 462

Y

Yadigâr (Sicivut Beyi) 80

Yahya Nâzım Çelebi (Şair) 195, 629

Yakobi, İvan Barfolomeyeviç (Tuğgeneral; Astrahan Valisi) 418

Yamgurçu (Kalgay; I. Hacı Geray Han'ın oğlu) 53, 80, 85, 213

Yamgurçu Han (Hacıtarhan Hanı) 896

Yankuvat Bey (Altın Orda beylerinden Temir Bey'in yeğeni) 80

Yekaterina II. (Rusya İmparatoriçesi) 143, 158, 195, 250-251, 403, 406-407, 418-419, 422-423

Yermolov, Aleksey Petroviç (Orgeneral; Rusya ordularının Kafkasya'daki Başkumandanı) 429

Yesügey Batır (Cengiz Han'ın babası) 38

Yılmaz, Fehmi 95

Yordanov, Yordan (Mahallî tarihçi) 562-563, 835, 848

Yörükoğlu, Mehmed Nuri (Mahallî tarihçi) 375-376

Yusuf Geray (Hüseyin Geray'ın oğlu; Mengeret Köyü'ne yerleşen) 650-651

Yusuf Paşa (Koca Yusuf Paşa; Sadrâzam) 286, 291-292, 305, 308, 872, 917-918

Yusuf Ziya Paşa (Kör Yusuf Ziyaeddin Paşa; Sadrâzam) 312, 890

Z

Zabit Geray (Sultan Zabit Geray; Sultan Saadet [Sagat] Geray zâde Sultan Han Geray'ın oğlu; anti-Bolşevik Rus Gönüllü Ordusu'nda asteğmen) 458, 463, 474-475, 684-685

Zanoğlu Mehmed Geray (Zanıko Muhammed Geri; Kabardey beylerinden) 576

Zaytsev, İlya (Tarihçi) 41, 797

Zekeriya Geray (Hacı Zekeriya Geray; Meñli Geray Sultan zâde Han Geray [Hangeri] Bey'in oğlu; Silis Köyü'nde yaşayan) 453, 502, 552, 685-687

Zeliha Hürmüz Hanım (Kalgay Bahadır Geray Sultan zâde Topal Mesud Geray Sultan'ın kızı; Şumnu'nun Vırbiçe Köyü'nde yaşayan) 369, 807, 835, 843-844

Zeliha Sultan (Baht Geray Han'ın kızı) 662

Zeliha Sultan (Baht Geray Sultan'ın kızı) 334

Zeyneb (Sefer Gazi Ağa'nın kızı) 82

Zeyneb Bikeç (Gerayların Sahib-i Arzı II. Kaplan Geray Han zâde Selim Geray Sultan'ın cariyesi) 231, 265, 500, 548, 626, 697, 968

Zeyneb Hanım (Halid Geray Sultan zâde Arslan Geray Sultan'ın kızı; Kızılağaç Yenicesi'nin Yenibeyli Köyü'nde yaşayan) 861

Zeyneb Hanım (Kefe Uyezdi'ndeki Solakay Bahadır Geray Sultan zâde Kırım Geray Sultan'ın hanımı) 252

Zeyneb Hanım (Şahin Geray Han'ın oğlu olduğunu beyan eden İskender Süleyman Bey'in kızı) 339, 370

Zeyneb Hanî Sultan (IV. Devlet Geray Han'ın kızı) 618

Zeyneb Sultan (III. Selim Geray Han'ın kızı) 266, 585

Zeyneb Sultan (Ulu Beyim; IV. Mehmed Geray Han'ın hanımı) 101

Zöhre Sultan Hanî (Kırım Geray Sultan zâde Ahmed Geray Sultan'ın oğlu; babası Akköz Köyü'nde yaşayan) 252

Zubov, Platon Aleksandroviç (Novorossiya Genel Valisi) 423

Zustignam, Nicolo (İstanbul'daki Venedik baylosu) 86

Zygmunt II August (Sigismund Augustus II; Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 66, 84, 147

Zygmunt III. (Sigismund III; Lehistan Kralı ve Litvanya Büyük Prensi) 83, 904

Topluluk, Kavim, Millet, Halk, Kabile, Hânedân, Sülâle, Cemaat İsimleri*

A

Abazalar (Abazinler) 185, 309, 316, 396, 402, 408, 419, 421, 425, 427-428, 460, 765-766, 793
Abhazlar (Apsualar) 84, 315, 398, 452, 460
Abzehler 408, 412, 422, 427, 429, 447, 649
Adıgeler 49, 57-58, 79, 82-84, 96, 108-110, 113, 146, 185, 222, 254, 258, 309-310, 315-317, 347, 357, 385-386, 388-403, 405-409, 411-416, 419, 421-422, 424-426, 429, 431-435, 437-439, 441-443, 445-463, 466-468, 470, 472, 501-502, 508, 552, 649-650, 657, 666, 684-686, 713-715, 717-718, 720, 736, 764, 793, 799, 901, 903, 934, 952, 955-956
Akkoyunlular 79, 387
Alanlar 82
Alevîler 684, 798
Almanlar 58, 87, 142, 153, 162, 166, 185, 218, 244, 307, 396, 409-410, 413, 439, 461-462, 488-490, 730, 783, 786-787, 843, 908
Altıkesekler 425, 765, 793
Araplar 98, 348, 627, 935
Argınlar 65-67
Arnavutlar 163, 204, 219, 250, 268, 281, 657, 661, 804, 885
Avarlar 397, 442
Avusturyalılar 301, 591
Aydınoğulları 79
Azerbaycanlılar 437

B

Babürlüler 77-78, 387
Barınlar 65-67, 70
Başkurtlar 39, 396
Bektaşîler 501, 706, 732, 748, 798
Besleneyler 82-84, 94, 144, 310, 385, 389-390, 394, 396, 451, 903, 934
Bjeduğlar 389, 402, 422, 439-440, 447-449-450, 458, 472
Boğdanlılar, bakınız, Moldovanlar
Boşnaklar 259, 843
Bucak Tatarları 276-277, 299-302, 305, 308, 310-313, 316-317, 392, 402, 889, 927, 936
Bulgarlar 20, 219-220, 259, 281-282, 290, 293-295, 297, 340-345, 357-359, 363-364, 366-368, 380, 503, 506, 574, 582-583, 587, 594-595, 597, 599, 612, 622-623, 639, 668, 670, 683, 709-710, 717-718, 722, 727-729, 732-734, 736-737, 742, 747, 749-750, 753-754, 756, 758-759, 764, 766-770, 775-777, 780-782, 784, 793-794, 796, 798, 804, 807-808, 811-813, 818, 830, 833, 835, 842-844, 846-847, 854-855, 862, 938, 954

C

Candaroğulları 79
Cemboyluklar 311, 421, 425
Cenevizler 30-31, 36, 41, 56, 81, 129-130, 205-206
Cetisanlar (Cetisan Nogayları), bakınız, Yedisanlar
Civankapıcıbaşızâdeler 202
Curçenler 79

Ç

Çeçenler 398
Çerkesler, bakınız, Adıgeler
Çigiller 93

D

Dağıstanlılar 315, 398, 442, 715
Dayırlar 67, 71
Don Kazakları 71, 141, 304
Dulgadırlılar (Dulgadıroğulları) 79

* Kırım Tatarları, Türkler, Geraylar, Osmanlılar, Müslümanlar, Nogaylar, Ruslar gibi çok fazla yerde geçen maddeler dizine dahil edilmemiştir.

E

Ermeniler 89, 574, 638, 665, 699, 717, 737, 762

F

Fransızlar 38, 61, 68, 154, 185, 200-201, 251, 298, 353-357, 443, 464, 842, 893

G

Gacallar 582, 584, 636
Gagauzlar 295, 503
Germiyanoğulları 79
Göktürkler 64, 93
Greben Kazakları 406
Gürcüler 84, 185, 258-259, 435, 843

H

Habsburglar 77, 141, 819-820, 838
Hacıtarhanlılar 897
Hamışeyler 439-440, 447-450, 458, 472
Hatukaylar 83, 389, 402, 408, 432, 450, 684
Heftalitler 93
Hollandalılar 157, 893, 923
Hopyor Kazakları 443-444, 447
Hospitaller (Saint Jean) Şövalyeleri 570, 892-893, 934
Hunlar 93

İ

İdil-Ural Tatarları 315, 396, 620
İgnat (Nekrasov) Kazakları 301, 308, 311-314, 318-319, 840
İlhanlılar 25, 40, 387
İngilizler 87, 199, 257, 295, 353, 355, 462, 820, 893
İnguşlar 398
İtalyanlar 46, 86, 117, 464-465, 892
İtil (Volga) Bulgarları 93
İskoçlar 254, 413, 467, 714

J

Janeler 83, 389, 393, 412, 445, 450

K

Kabardeyler 82, 385, 390, 393, 399, 402, 406, 435, 443, 452, 460, 576, 590, 711-712
Kalmuklar 93, 395, 419, 436, 924
Karaçaylar 398, 460
Karamanoğulları 79
Kasayulları (Kasayoğulları) 396, 419
Kasbolatlar 425, 429
Kaşkaîler 39
Kazaklar (Hristiyan) 207, 304, 307, 342, 352, 354, 357, 410, 422, 430, 435, 440-441, 446, 449, 451, 462
Kazaklar (Türk/Müslüman) 39-40, 90, 424-425, 437
Kazan Tatarları, bakınız, İdil-Ural Tatarları
Kereyler (Kereyitler) 37-40, 79-80
Kıpçaklar [kavim] 26, 39, 93, 391
Kıpçaklar [kabile] 49, 65-67, 429, 432
Kırgızlar 39, 311, 425, 435, 437
Kıyatlar 34, 71
Kızılbaş Türkmenler 90
Kızılbeyler 402, 408, 453, 715
Kirman Selçukluları 93
Kongratlar (Koñratlar) 41, 71, 79-80
Köprülüler 202
Kuban Kazakları 442, 445, 449-451, 458
Kumuklar 39, 64, 92-93, 185, 393-394, 397-398

L

Lehler 105-106, 142, 200, 342
Lezgiler 315
Litvanya (Lipka) Tatarları 457
Litvanyalılar 84
Loolar (Laular) [Abazalardan bir sülâle] 427-428

M

Macarlar 84, 142, 678
Mangıtlar (Mansurlar) 55, 66-68, 71, 79-81, 94, 153, 180, 391, 425, 429-430,
Memlûkler 79, 208, 386-387

Merkitler 79
Moğollar 26, 37-39, 44-45, 47-48, 62-65, 75, 88, 93-94, 115, 181, 386, 484
Moldovanlar (Boğdanlılar) 105, 107, 148, 211

N

Natuhaclar 401, 405, 412, 421
Nevruzulları (Nevruzoğulları) 396, 402, 408, 418, 429, 432

O

Oğuzlar 93
Orakoğulları 311
Ormambetoğulları 311
Osetler 446-447, 462

Ö

Özbekler 39, 53

P

Pomaklar 642, 668, 670, 718

R

Rumlar 250, 342, 503, 570, 584, 595, 623-624, 633, 639, 646, 650-651, 657, 705, 709, 718, 722, 843

S

Safevîler 61, 77-78, 89, 91-92, 107, 123-125, 141, 180, 240-242, 245, 387, 395, 901
Saruhanoğulları 79
Selçuklular 93-94, 387
Sırplar 79, 259, 843
Sibir Tatarları 39
Sicivutlar 66-67, 80-81
Slavlar 84, 96, 207, 295
Sokollular (İbrahimhanzâdeler) 202

Ş

Şamlu Türkmenleri 90
Şapsığlar 405, 412, 445, 454, 501, 649
Şeretloklar 649
Şirinler 30-32, 58, 65-70, 75, 79-81, 105, 110, 112-113, 129, 131, 134-135, 137, 140, 153, 172, 190, 387, 391, 461, 908
Şirvanşahlar 92

T

Tangutlar 79
Tavlılar (Karaçaylar ve Balkarlar) 398
Tekeli Türkmenler 90
Temirgueyler (Kemirgueyler/Çemguylar) 82-83, 309, 385, 389, 396, 402, 407-408, 431, 720
Terek Kazakları 108-109, 394, 406, 457
Toktamışlar (Toktamış Nogayları) 432, 446
Türkmenler 39, 90, 141

U

Ubıhlar 452
Ukrayinler 448
Ustaclu Türkmenleri 90

Y

Yahudiler 202, 503, 717, 771, 807, 892, 939
Yaşlavlar 67, 71
Yediçkullar (Yetişkullar) 882
Yedisanlar (Cetisanlar), Yedisan Nogayları 58, 217, 311, 392, 425, 661, 675, 825, 880
Yunanlar 582, 667-668, 754

Z

Zaporog Kazakları 71, 141, 165, 301, 308, 459, 901

Yer (Ülke, Devlet, Vilâyet, Kazâ, Nahiye, Köy, Bölge, Ada, Akarsu, Dağ) İsimleri[1]

A

Abdullah [köy] 723, 961

Abhazya [ülke] 315

Aco [kale] 166

Adana [şehir, vilâyet] 165, 464

Adliye (Çukuryurt) [köy] 602-603, 942

Ağaçlar [köy] 114, 723, 961

Ahimehmed [köy] 573-574, 644, 959

Ahırköy [köy] 573

Ahmedağa [köy] 266

Ahmedikli [köy] 263, 407, 574-576, 959, 970

Ahmetbey [köy] 595, 703

Ahyolu [kazâ] 288, 290, 307, 351

Ahyolu Burgazı, bakınız, Burgaz

Akkerman [şehir, kale] 181, 205, 207, 213-214, 240, 266, 440

Akköz [köy] 251-252

Akmescit [şehir] 54, 106, 186, 254, 484, 491, 592, 674, 940

Akören (Akviran) [köy] 577, 596, 696, 698, 959

Aksu (Bug) [nehir] 139

Akyar (Sevastopol) [şehir] 353-354, 490, 675

Akyazılı (Akzile?) [çiftlik] 577, 659

Alacahisar [sancak] 189

Aladağ [köy] 724, 961

Alamut (Kahkaha) [kale] 91

Alibey [köy], bakınız, Ayıcı Mahalle

Aliobası [köy] 724, 961

Alipaşa [köy] 628

Alma [çay] 67, 491

Almanya [ülke] 141, 244, 489-490, 684

Altın Orda 25-36, 41-50, 55, 57, 62-70, 74-75, 78, 80-81, 85, 88, 93, 96-99, 104, 115-116, 129, 132-134, 140-141, 143, 146-147, 149, 157-158, 162, 192-193, 197, 387-388, 391, 492, 510, 608-609, 896, 947-948

Amasya [sancak] 189

Amerika Birleşik Devletleri 459, 463

Amid [sancak] 189

Anadolu 79, 216, 230, 232-235, 259, 277, 292, 314, 324, 331, 403, 501, 651, 668, 670, 766, 807

Anapa [kale] 264, 308-310, 315, 317, 400-401, 403-404, 406-407, 411-412, 414, 421, 431-432, 439-440, 449, 575-576, 799, 921

Arabat [kale] 492

Arabistan [ülke] 292

Araplı [köy] 404, 724-725, 961

Arıknasuh (Aruknasuh) [köy] 665

Arizbaba (Avarızbaba) [köy] 705

Arnavut [köy] 725, 825, 961

Arnavutluk [ülke] 314

Arpaç [köy] 597

Ars [ırmak] 396

Asılbeyli [köy] 577-578, 959

Astrahan [şehir], bakınız, Hacıtarhan)

* Kırım, Osmanlı Devleti, Türkiye, İstanbul, Rumeli, Trakya, Kafkasya, Deşt-i Kıpçak (Kıpçak Bozkırları), Rusya, Anadolu, Moskova, Bulgaristan ve Yunanistan gibi çok fazla yerde geçen maddeler dizine dahil edilmemiştir. Yerleşim yerleri esas olarak zikredildikleri devirdeki isimleriyle ve metinde geçen bağlamlardaki statüleriyle dizinde gösterilmişlerdir.

Atlıoğlu [köy] 114, 344, 504, 561-562, 726-728, 753, 856, 961, 971

Avcılar (Evciler) [köy] 578, 959

Avrethisar (Kılkış/Kilkis) [kazâ] 623

Avusturya [ülke] 131, 141-142, 148, 155, 159, 164, 174, 178, 286, 301, 303-304, 591, 618, 628, 676, 838, 883, 935

Ayazma [köy] 698

Aydın [sancak] 189

Aydos [kasaba, kazâ] 215, 221, 287, 289, 367, 381, 503, 505, 648, 728, 731, 751, 773-774, 798, 805, 808, 813, 830, 833, 872-873, 883, 885, 888, 919, 962-964

Ayıcı Mahalle [köy] 728-729, 961

Ayıntab (Antep) [şehir, sancak] 189

Ayorman [köy] 771

Azab [köy] 729, 823, 961

Azak [kale] 93

Azez [sancak] 233

Aziz (Eskiyurt) [semt] 492

Azmak (Kalnitsa) [çay] 739, 748, 776

B

Babadağ [kasaba] 308, 312, 314, 653, 655

Babaeski [kasaba, kazâ] 268, 283, 294, 337, 346, 372, 379, 578-579, 597, 599, 612, 621, 636, 639, 645, 653, 710, 959-960

Badrak [çay] 67

Bağdad [vilâyet] 714

Bahçeköy (Sultanbahçe) [köy] 580, 659

Bahçelievler [semt] 688, 690, 960

Bahçesaray [şehir] 42, 44, 46, 55-56, 64, 73, 89, 92, 117-120, 134, 158, 185, 197, 215, 223, 234, 338, 386, 393, 395-396, 398, 470, 481, 485, 488, 491-492, 500, 506, 558, 587, 592-593, 615, 630, 671, 674, 692, 876, 902, 907, 912, 914-915, 926, 940

Bahta [köy] 447

Balabanlı [köy] 580, 959

Balçık [kasaba] 360, 771, 962

Balçık Panayırı (Balçık Değirmeni) [çiftlik] 581-582, 676, 678, 959

Balıbey [köy] 189

Balıkesir [şehir] 232, 509

Balıklava (Balaklava/Cembalo) [kasaba] 81, 182

Balkan Dağları 215-216, 288, 294, 358, 606, 650, 745, 753, 771, 835, 950-951

Bandırma [kasaba] 367, 767

Baruk [köy] 114, 729-730, 739, 752, 810, 827, 829, 961

Battalpaşa (Batalpaşinsk) [kasaba] 434, 453, 460

Bayburt [nahiye] 188

Baydar [bölge] 349

Bedir [köy] 582-583, 648, 959

Bekçiler [köy] 696, 698

Belbek [çay] 185

Belgrad [şehir, kale] 591

Bender [kale] 165, 304, 421, 661

Bergama [kasaba] 807

Berlin [şehir] 364, 367, 453, 685, 766, 793

Besarabya [bölge] 295, 316, 440, 506, 662, 747, 764, 777

Beşiktaş [semt] 222, 500, 625

Beştav (Pyatigorsk) [şehir, bölge] 254, 419, 425, 434, 449, 465

Beştepe [köy] 730, 961

Beykoz [semt] 574

Beyköy [köy] 229, 730-731, 884, 961

Beylerce [köy] 694

Beyşehir [sancak] 189

Biberdov [köy] 434, 453

Bizans (Doğu Roma) İmparatorluğu 79, 129, 204, 658, 717, 893

Bjegokay [köy] 450

Boğdan (Moldova) [ülke] 106-107, 139-141, 147, 149, 160, 166-167, 204, 301, 303-304, 675-676, 683, 915

Bolu [sancak, vilâyet] 189, 508
Bosna [vilâyet] 153, 219, 348, 482, 661
Bostanlı [köy] 583, 959
Boyacık [köy] 344, 741, 747, 766
Bozcaada [ada] 223, 286, 324, 506, 635, 656, 712, 774, 789-790, 794, 801-802, 817, 822, 830, 838, 858, 867-873, 875, 877-878, 884-885, 890, 908
Bozok [sancak] 189
Bucak [bölge] 49, 58, 180, 276-277, 291, 295, 299-302, 305, 308, 310-313, 315-317, 353, 368, 392, 402, 598, 675-676, 712, 724, 737, 839, 889, 913, 926-927, 936
Buhalı [köy] 350, 364, 501, 731-732, 961
Buhara [şehir] 41
Bulganak [köy] 56
Burgaz (Ahyolu Burgazı) [kasaba, kazâ] 288, 304, 367, 503, 505, 588, 733, 779, 787, 791, 831, 962-964
Burgaz |kasaba, kazâ], bakınız, Lüleburgaz)
Burgucu [köy] 221, 293, 324, 358, 732-734, 783, 820, 880, 961
Burne [köy] 774
Bursa [şehir] 234-235, 261-262, 324, 351, 453, 456, 458, 501, 551, 588, 591, 663, 713, 732, 757, 791, 875, 912, 921, 925, 961, 969
Bükreş [şehir] 315-317
Bükürceli [köy] 735, 961
Büyük Bacdar [çiftlik] 615-616, 618-619, 959
Büyük Süren [köy] 56, 491

C

Canahmet [köy] 432
Cançora [köy] 251
Ceganas [ırmak] 432
Cenova [şehir] 56
Cezayir [ülke] 219, 443, 661
Cinali (Cinova/Zlati voyvoda) [köy] 735-736, 939, 961
Cuma-i Bâlâ (Blagoevgrad) [kasaba] 668
Cumalı [köy] 146, 736-737, 961

Ç

Çağatay Devleti 25, 63, 105
Çakıllı [köy] 259, 322, 371, 494, 498, 583-587, 640, 650, 670, 674, 676, 678, 704, 719-720, 885, 915, 959,
Çakırcı [köy] 575
Çallı [şehir, bölge] 41
Çamaşuy [köy] 310
Çanakçı [köy] 737, 926, 961
Çanakkale [şehir] 586
Çargan [köy] 738, 961
Çarıkoğlu [köy] 114, 738-739, 751, 809, 961
Çarşamba [ilçe] 454, 463, 552, 649-650, 684, 969
Çatalca [kasaba, kazâ] 180, 215, 223, 256, 258, 262, 265, 267, 275, 292, 298, 313, 325, 365, 493, 495-496, 540-547, 554-556, 577, 587-589, 591, 596, 631-632, 646, 651, 677, 691-698, 700, 709, 791, 887, 912, 937, 960, 967-970
Çavuşlu [çiftlik] 696, 698-699
Çaylı (Çayla) [köy] 599-600, 602-603, 678, 940, 942, 959
Çeçenistan [ülke] 398
Çekoslovakya [ülke] 464
Çengerli [köy] 624
Çerkesköy [ilçe] 673
Çerkeşli [köy] 289, 365, 739-742, 747-748, 785, 799, 824-825, 827, 920, 944, 961
Çeşme [şehir] 499-500, 550, 557-558, 590, 592-593, 925-926, 969
Çeşmeli [köy] 713
Çıtak [köy] 216, 256, 286, 676, 742-746, 883, 961
Çin [ülke] 63, 924

Çirmen [sancak] 189, 191, 318, 323, 619
Çivril [kasaba] 232
Çongara (Cevizköy) [köy] 593-595, 703, 959
Çorlu [kasaba, kazâ] 294, 360, 493, 497, 533, 581, 595-596, 639, 644, 663, 672, 694, 711, 870, 960, 966
Çömlek [köy] 279, 318, 332, 351, 620-621, 641, 741, 746-747, 862, 935, 937, 961
Çöyüncü [köy] 72
Çubuklu [köy] 739-740, 748, 961
Çukuryurt [köy], bakınız, Adliye

D

Dağ Yeniköy (Dağ Yenice) [köy] 696, 698-699
Dağıstan [ülke] 64, 92, 315, 397-398, 460, 715
Danimarka [ülke] 51, 55, 101-102, 148
Davudça [köy] 596-597, 696, 698, 959
Davuteli [köy] 251
Dedeköy [köy] 748, 961
Değirmendere [köy] 749-750, 785, 812, 861, 883, 962
Deliceli [köy] 750, 962
Deliorman [bölge] 304, 691, 857-858
Derbent [şehir, kale] 592
Dereköy [köy] 730
Dimetoka [kasaba] 229, 800, 818, 879, 929
Diyarbekir [şehir] 347-349, 371
Dnyeper [nehir], bakınız, Özü
Dnyester [nehir], bakınız, Turla
Dobruca [bölge] 214, 276-277, 300-301, 305, 307, 314, 317, 329, 349, 374, 402, 574, 599, 637, 655, 669, 706, 877, 911
Doğancı [köy] 751, 885, 962
Doğanyurt [sancak], bakınız, Hoşalay
Dokuzhöyük [köy] 597-599, 621, 638, 653, 751, 959
Dokuzöyük [köy] 114, 730, 735, 739, 751-752, 810, 827, 829, 962
Don [nehir] 71, 141, 304
Drama [kasaba] 633, 718
Dudaruko [köy] 460
Dumanca [köy/çiftlik] 599-604, 675-678, 746, 940, 942-943, 959
Dursun [köy] 696, 698
Dutluca [köy] 114, 752-753, 778, 962
Dülgerli [köy] 801
Düzce [kasaba] 456, 508

E

Edirköy [köy] 217, 325, 351, 360, 494, 531, 553, 581-582, 599, 602, 604-606, 640, 676-679, 721, 921, 942, 959, 966, 969
Edirne [şehir, vilâyet] 57, 204-205, 214-215, 267, 273, 278-279, 283, 290, 293-294, 305, 312, 320, 322-323, 334, 346, 351, 367, 370, 380, 414, 494-495, 535, 574, 583, 597-598, 606-612, 620-621, 628, 637, 654, 668, 671, 678, 697, 707-708, 717, 721, 725, 763, 767-768, 775, 796, 812, 817, 849, 856-858, 860-861, 870-871, 876, 881, 899, 910, 912, 916-917, 919, 922, 935, 959-960, 968
Efendiköy [köy], bakınız, Kaçı
Eflâk (Valahiya) [ülke] 141, 147, 149, 160, 166-167, 204, 317
Eğriboz [ada] 762, 874
Elbasan [sancak] 189
Elburgan [köy] 460
Elena [kasaba] 358
Enez [kasaba, kale] 188, 229, 601, 737, 801, 805, 837-838, 857, 870, 881-882, 913, 926, 941
Epir [bölge] 298
Erdel (Transilvanya) [ülke] 102, 148, 163
Erdoğanlı [köy] 753-755, 772, 804, 962
Ergene [ilçe] 312, 368, 533-534, 573, 660, 663, 684, 959-960, 966
Ergene [nehir] 579, 600, 602, 940
Erikler (Erikleryurdu) [köy] 612, 959

Erzurum [şehir, vilâyet] 91, 188
Esedli [köy] 755, 962
Esirli [köy] 312, 323-324, 755-758, 814, 827, 877, 962
Eski Zağra (Zağra-i Atîk), bakınız, Zağra
Eskibedir [köy] 582-583
Eskicuma (Tırgovişte) [şehir] 313, 336, 840
Eskiistanbulluk (Preslav) [kasaba] 216, 320, 759, 836-837, 962
Eskikırım [şehir], bakınız, Solhat)
Evliyalı [köy] 612
Evrenli [köy], bakınız, Örenli)
Evrensekiz [köy], bakınız, Örenseki

F

Fener [nahiye] 637, 864
Fındıklı [köy] 258, 279, 290, 332, 341, 344, 364, 380, 505, 560-561, 579, 590, 612, 615, 632-633, 642, 647-648, 709, 738, 742, 755, 760-770, 776-777, 781, 792-793, 798, 822, 834, 853, 874, 901, 912, 915, 938, 943-944, 962, 971-972
Fransa [ülke] 100, 130-131, 139, 198-200, 296-297, 315, 353, 396, 423, 462, 678, 918
Furtuna (Feridun Paşa) [çiftlik] 698-699

G

Gangura [köy] 303, 519, 683
Garipçe [köy] 766, 770-771, 962
Gâvurkuyusu [köy] 360, 771, 962
Gelibolu [kasaba] 224, 227-229, 591-592, 656, 662, 692, 708, 757, 761, 818, 872, 876-877, 879, 890-891, 909-910, 912, 914-915, 917, 925, 927-928, 930, 939
Gelmeriye (Kalamaria) [kasaba] 762
Gençali (Genceli) [köy] 771-772, 803, 834, 962
Gerdelli [köy] 772, 962
Gerdime [köy] 772-773, 962
Gerlobad [nahiye] 286, 312, 835-836, 839-841
Girit [ada] 271, 662, 874-875, 890, 929
Goryaçiy Klyuç [kasaba] 458
Gostivar [kasaba] 657
Göçü [nahiye] 189
Gökçeli [köy] 696, 698
Gökçeören (Gökçeviran) [köy] 261, 268, 287, 731, 773-775, 873, 884, 919, 962
Gökmen [köy] 775, 857, 881, 916, 962
Gökova [köy] 233
Göktürk Devleti 64, 93
Gölcük [ilçe] 845
Gördes [kazâ] 629
Güğümlü [köy] 766, 776, 962
Gülmen [köy] 777, 806, 962
Gümülcine [şehir] 288
Gümüşhane [il] 188
Gürcistan [ülke] 315, 425, 462
Güzelbeyli, bakınız, Silis
Güzelşeyh [köy] 349

H

Hacıfakih (Hacıfaklı) [köy] 613-615, 718, 959
Hacıoğlu Pazarcık (Dobriç) [kasaba] 346, 374-375, 750
Hacıtarhan [şehir, kale] 30, 47, 92-93, 101, 104, 133, 393-394, 396, 417, 896-898
Hacıtarhan Hanlığı 45, 48-49, 63, 132, 161, 896-897
Hacıyakup [köy], bakınız, Karaağaç
Hakurinohabl [köy] 460
Halep [şehir, sancak] 188-189, 233, 235, 849
Hama [kasaba] 371

Hamidli [köy] 637, 864, 964
Hamzaviran (Hamzaören/Bezmer) [köy] 114, 752, 777-778, 962
Hantepesi (Ryabaya Mogila) [köy] 302
Harmanlı [kasaba] 665
Hasanağa [köy] 779, 962
Hasbuğa [köy] 615, 959
Hasköy [kasaba; günümüzde Bulgaristan'da kalan] 178, 775, 803, 828, 964
Hasköy (Uzuncaâbâd Hasköy) [kasaba, kazâ; günümüzde Türkiye'de kalan] 597, 654
Hatukay [köy] 450
Hatuneli [kazâ] 867
Havass-ı Mahmud Paşa [kazâ] 654
Havass-ı Mustafa Paşa [kazâ] 583
Havsa [kasaba, kazâ] 583, 597, 654, 706, 959-960
Hayrabolu [kasaba, kazâ] 190, 255-256, 261, 275, 278-279, 293, 300, 325, 351, 493, 497-498, 531-532, 594, 598, 615-623, 634-635, 646, 659, 681, 707, 747, 871-872, 892, 959-960, 966
Hazar Denizi 47
Hazinedar [köy] 598, 621-622, 959
Hedeyli [köy] 618, 622-623, 959
Hendek [kasaba] 452
Herson [şehir] 250, 403, 405
Hırşova [kasaba] 307, 346, 366, 620, 863, 964
Hindistan [ülke] 78, 297, 387
Hocamar (Hocaömer) [köy] 294, 779, 962
Hollanda [ülke] 296-297
Honaz [kasaba] 232
Hoşalay (Doğanyurt) [sancak] 189
Hotin [şehir, kale] 181, 302, 591, 675, 917
Hüdâvendigâr [sancak] 189, 416

I

Ilıca [köy] 780, 804, 962

İ

İbrahimli [köy] 195, 780-782, 939, 962
İbrail [şehir] 287, 774, 919
İbralı [köy] 634, 708
İdil (Volga) [nehir] 27, 34, 36, 46-47, 55, 391, 449
İlhanlı Devleti 25, 63
İmampazarı [köy] 578, 623-624, 959
İnceğiz [köy] 696, 698
İncik (Zelençuk) [nehir] 396, 409, 429-430, 432, 443
İncikhisar [köy] 747, 782, 962
İncirpınarı [köy] 452
İnece [kasaba] 705
İngiltere [ülke] 100, 200-201, 353, 357, 510
İran [ülke] 89, 91, 148, 208, 345, 394, 397, 441, 443-444, 446, 584, 592, 673, 903, 925
İrlanda [ülke] 459, 470
İsabeyli [köy] 114, 782, 962
İsakçı [kasaba] 307, 345
İsitli [köy] 735, 783, 962
İskenderli [köy] 221, 732, 783-784, 820, 962
İslimye [şehir, kazâ] 114, 195, 205, 215, 221, 262, 267, 272, 278, 289, 293, 298, 306, 312-313, 323-324, 343, 349-351, 357-358, 363-367, 374, 501, 503, 505, 559-560, 607, 612, 620, 632, 641, 698, 724-725, 728, 731-733, 739, 740-741, 743, 746, 748-750, 752, 755-757, 763, 765-767, 770, 777-778, 780, 783-786, 789, 791, 796, 798-799, 805-806, 812, 814, 818, 825-827, 859, 861, 877, 880, 882-883, 920-921, 938-939, 944, 961-964, 971
İsmail [şehir, kale] 287, 293, 301, 305-307, 310-312, 520, 579, 585, 619, 637, 640, 655, 661, 683, 693, 710, 864
İsrailce (Istralca) [köy] 733, 786, 822, 824, 962

İstanköy (Kos) [ada] 165
İsveç [ülke] 100-102, 109, 148, 170, 175
İştip [kasaba] 371, 716
İvraça (Vraça) [kasaba] 297
İzmir [şehir] 200, 456, 500, 550, 557-558, 590, 593, 845, 901, 924, 969

K

Kabakçı [köy] 597
Kabartı [köy] 386
Kaçanik [boğaz, kasaba] 58, 142, 935
Kaçı [çay] 56, 185
Kaçı (Efendiköy) [köy] 56, 72, 137, 491
Kadıköy (Silivri'ye bağlı olan) [köy] 228, 255, 588, 594, 627-633, 689-690, 760, 911-912, 914, 935-937, 960
Kadıköy (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 620, 786-787, 962
Kamber Baba [çiftlik] 705-706
Kameniçe (Kamenetsk-Podolsk) [şehir, kale] 935
Kandiye (İraklion) [şehir, kale] 874, 890, 929
Kanglı [köy] 465
Karaağaç (Hacıyakup) (Pınarhisar Nahiyesi'ne bağlı olan) [köy] 633-634, 703, 708, 960
Karaağaç (Ahyolu Burgazı Kazâsı'na bağlı olan) [köy] 787, 962
Karaburun [mevki] 627
Karabürçek [köy] 293, 498, 553-554, 616, 620, 634-636, 659, 707, 872, 960
Karacabey [kasaba, kazâ], bakınız, Mihalıç
Karacalar (Karacalı) (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 787-788, 962
Karacalar/Karacalı (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 767, 788, 962
Karacamurad [köy] 575, 789, 868, 962
Karadanişmend [köy] 710-711
Karaevhadlar [köy] 789, 962
Karaferye (Veroya) [şehir] 229, 730
Karagözçeşme [kışlak] 600, 941, 960
Karahalil [köy] 283, 337, 578-579, 598, 621, 636-639, 710, 960
Karahasanlı [köy] 114, 789-790, 962
Karaibrahim [çiftlik] 266
Karakarlı [köy] 618
Karakaya [köy] 790, 873, 962
Karakoç [köy] 639, 960
Karamehmedli (Karamehmet) [köy] 639, 960
Karamurat [çiftlik/köy] 255, 627, 629-631, 911-912, 960
Karapürçek [köy] 493-494, 640-641, 960, 969
Karasarlı [köy] 791, 962
Karasu (Mecidiye) [kasaba] 349, 911
Karasubazar (Karasu) [şehir] 143, 222, 250, 338, 584, 588, 674
Karatepe [köy] 588, 791-792, 962
Kargaköy [köy] 452-453, 685, 792-794, 853, 944, 963
Karguna [köy] 343, 737, 794-795, 809, 854, 873, 963
Karinâbâd [kasaba, kazâ] 109, 112-114, 215, 221, 229, 259, 268, 274, 287-289, 312, 322, 343, 367-368, 503-505, 631, 689, 729-730, 732, 735-737, 741, 751, 772-774, 783, 787-788, 794-797, 801, 805, 808-810, 818, 822, 827, 829-830, 851, 867, 873, 880, 884, 887, 905, 908-910, 919, 944, 961-964, 971
Karlı [köy] 599-600, 673, 678, 940
Karlofça (Karlowitz/Sremski Karlovtsi) [kasaba] 142, 628, 935
Karpuzca [köy] 768
Kasaplı [köy] 294, 797-798, 963
Kasım Hanlığı 40, 62, 64
Kasımbaba [köy] 798, 963
Kastamonu [şehir] 189
Kaşıkçı [köy] 574-576
Kavak [köy] 798, 963
Kavala [şehir] 229, 612, 767, 882
Kavlaklı [köy] 262, 278, 289, 740, 799-800, 826, 920, 963

Kavşan (Cãuşeni) [kasaba] 96, 191, 303, 519, 662, 683, 915, 940

Kayaburnu [köy] 453, 765-766, 768, 793

Kayalar [kasaba] 657

Kayalı [köy] 800-801, 805, 929, 963

Kayseri [şehir] 508, 685

Kazan [şehir] 35-36, 40-41, 45, 47, 80, 94, 100, 104, 133

Kazan (Kotel; İslimye'ye bağlı olan) [kasaba] 733, 743, 843

Kazan Hanlığı 36, 40, 45, 47-49, 62-63, 68-69, 80, 94, 100, 131-133, 209, 214, 387

Kazanköy (Ertuğrul) [köy] 643

Kazvin [şehir] 89

Kefe [şehir, sancak] 31, 36, 56, 81, 84-89, 106-110, 129-130, 148, 150, 156-157, 160, 164-166, 180, 187, 189, 205-207, 251-253, 393, 491, 876, 902, 904, 907

Keleş Mahallesi [köy] 294, 774, 801, 963

Kengiri (Çankırı) [sancak] 189

Kepirtepe [köy] 582

Kerç [şehir] 113, 461-462

Kermençik [köy] 420-421

Kermenli (Germiyanlı) [köy] 801, 869, 963

Keskinli (Mandıra/Sütlüce) [köy] 641-643, 676, 678, 689, 703, 937-938, 960

Kestanelik [köy] 588, 645-646, 960

Kezlev (Gözleve) [şehir] 197, 217, 354-357, 492, 592, 674, 842, 940

Kıbrıs [ada] 223, 304, 306, 322, 324, 351, 506, 655-656, 669, 849, 872, 875-877, 893, 917, 920

Kılburun [kale] 166

Kılıçlı [köy] 575

Kılkış [kazâ] 623

Kırcaali [şehir] 665

Kırgız (Kazak) Bozkırları 425, 435, 437

Kırk [köy] 432, 449

Kırkkilise [şehir, kazâ] 267, 283, 363, 372, 498-499, 536-537, 553, 577-580, 582, 593, 597, 612-613, 615, 621, 623, 633, 636-637, 639, 641, 645, 650-651, 653-654, 658, 661, 666, 668, 672, 691, 702, 704-707, 709-710, 717, 720-721, 920, 959-961, 967

Kırklareli, bakınız, Kırkkilise

Kırkyer (Çufutkale) [kale] 42, 44, 117, 492

Kırşehir [sancak] 189, 191

Kıtay [köy] 251-252

Kızılağaç Yenicesi [kazâ] 114, 205, 312, 322, 607, 611, 725, 753, 763-764, 782, 814, 817, 852, 856, 858-859, 867, 871, 879, 881, 916, 961-964

Kızılcamüsellim (Ürünlü) [köy] 705

Kızılcıklı [köy] 802, 888, 963

Kızılyer [köy] 232

Kiçiköy (Keçi Köyü?) [köy] 643-644, 960

Kileci [çiftlik] 615-616, 618, 960

Kili [şehir] 180, 205, 266, 310

Kilis [sancak] 189, 233

Kispetli [köy] 802-803, 834, 963

Kofraz (?) [köy] 803, 880, 963

Konokovskoe [köy] 451

Konya [şehir] 149, 233-234, 348, 373, 672

Korten [köy] 803, 963

Korucu [köy] 754, 772, 780, 804, 818, 832-833, 963

Kosova [bölge] 58, 142, 935

Koşay [köy] 252-253

Kovanlık (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 229, 801, 805, 963

Kovanlık (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 805, 963

Kozluca [kasaba] 336

Köçekler [köy] 806, 963

Köktöbel [köy, mevki] 81

Kölemen [köy] 216, 286, 340, 806-807, 843, 963

Köpekli (Aydos'a bağlı olan)) [köy] 381, 648, 808, 963

Köpekli (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 808-809, 963

Köprüce [köy] 644, 960

Köprülü (Veles) [kasaba] 657
Kösteme [çiftlik] 698
Köstendil [sancak] 189
Kuban [bölge] 49, 58, 95, 215, 250-251, 264, 300-301, 308-309, 315-317, 391-392, 395-396, 401-405, 407-408, 411-413, 415, 417-420, 424-425, 431, 434, 440, 442-443, 445-446, 448, 451, 455-456, 459-461, 463, 477, 575-576, 614, 637, 720, 725, 836, 916, 921, 952, 955
Kuban [nehir] 254, 315-316, 385, 392, 397, 399, 400, 403, 407-410, 412, 414, 417, 419, 421-423, 426-432, 439, 443, 952, 955
Kuçpis [ırmak] 408
Kulağuzlu [köy] 113-114, 274, 312, 322, 730, 735, 739, 752, 794, 809-811, 827, 829, 887, 908-909, 944, 963
Kulaklı [köy] 341, 811-812, 862, 963
Kuleli [köy] 268, 294, 645, 960
Kuma [nehir] 419, 432, 449
Kumuk Şavhallığı 64
Kurgokovskoe [köy] 460
Kurtdere [kışlak] 678, 688, 941, 960
Kuzey Osetya [bölge] 466
Küçük Bacdar [çiftlik] 615-616, 618-619, 960
Küçük Ceşli [köy] 749, 812-813, 963
Küçük Çenge [köy] 813, 963
Küçük Halkalı [çiftlik] 588, 645-646, 698, 960
Küçükçekmece [kasaba, kazâ] 170, 175, 588, 591, 594, 688, 937
Küleç [köy] 72
Küpeliali [köy] 189
Kürdistan [eyalet] 348
Kürtün [nahiye] 188
Kütahya [şehir, sancak] 232, 324, 733

L

Laba [nehir] 396, 403, 408, 420, 434
Lahna (Lahana) [köy] 646, 960
Langaza [kazâ] 633, 646
Larga [kasaba] 201
Lehistan (Polonya) [ülke] 21, 46, 48-51, 66, 73, 83-84, 92, 101, 105-107, 141-142, 145, 147-148, 155, 165, 174, 184, 315, 342, 387, 424, 441, 446, 850, 904, 936
Leylek (Delidoruk; Lilâka) [ada] 311, 619
Limni [ada] 202, 221, 223, 225, 227, 229, 259, 275, 288-289, 292, 322, 324, 506, 586, 589, 660, 669, 677, 687, 713, 725, 731-733, 744, 749, 751, 774, 802-803, 811, 821, 825, 828, 830, 837-838, 853, 857, 861-862, 869, 873, 878-889, 895-896, 916, 919
Litvanya [ülke] 28, 45-46, 48, 50-51, 65-66, 73, 84, 101, 105, 145, 147-148, 184, 213, 387, 457
Lüleburgaz [kasaba, kazâ] 215, 259, 267, 312, 336, 346, 499, 538-540, 577, 582-583, 604, 633, 641-642, 647-648, 651, 658, 663, 666, 689, 699, 702, 707-708, 710-711, 752, 767-768, 808, 890, 920-922, 937, 959-960, 967

M

Maarra [sancak] 233
Macaristan [ülke] 102, 142
Maçin [kasaba] 307-308
Magosa [kale] 756-757, 877
Makedonya [bölge] 141, 229, 650, 657, 717
Malkoçlar [köy] 665
Manastır [nahiye] 775, 856-857, 881, 916, 962
Mangup (Teodoro) [kale] 129-130
Manika (Büyük Yoncalı) [köy] 360, 605, 678, 940
Manisa [şehir] 339, 370, 375-376
Mansur [köy] 434
Marmara Ereğlisi [kasaba] 711, 644, 960
Maslah Hoca [köy] 753, 814, 963
Maykop [şehir] 434, 460

Maynaslı [köy] 815, 963
Mecidiye (Karasu) [kasaba] 349, 911
Medine [şehir] 178, 371, 587, 745
Mekke [şehir] 178, 199, 507, 973
Melik [köy] 454, 501, 552, 649-650, 969
Memlûk Devleti 148, 208
Mengeret (Düzova) [köy] 650-651, 655, 960
Mercidâbık [kasaba] 208
Meriç [nehir] 342, 608
Merzifon [kasaba, sancak] 189
Mısır [ülke] 136, 219, 233, 292, 338-339, 350, 455, 486, 627, 660, 741, 747, 765, 785-786, 900-901
Midilli [ada] 223, 225, 227, 275, 324, 506-507, 619, 662-663, 763, 802, 821, 870, 874-875, 888-892, 929-930, 973
Mihalıç (Karacabey) [kasaba, kazâ] 371, 416, 453, 470, 501, 551, 713, 715, 961, 969
Milos [ada] 667
Mineralnıe Vodı [şehir] 430, 434, 467
Misinli [köy] 651, 920, 960
Misivri [kasaba] 294, 349, 780
Moğolistan [ülke] 27, 38
Molova (Molivos) [kale, kasaba] 225, 802, 870, 888
Mora [vilâyet] 153, 629, 754
Moravya [bölge] 819
Muğla [şehir] 233
Muharrembey [köy] 114, 734, 807, 815, 855, 963
Mukaddes Roma İmparatorluğu 86, 91, 100, 166
Muradfakıh [çiftlik] 696, 698
Muratlı [ilçe] 580, 959
Mutaflar [köy] 614

N

Nakkaş [köy] 696, 698
Nalbantlar [köy] 336, 816, 963
Napoli [şehir] 464-465
Niğbolu [kasaba, sancak] 189, 762
Niksar [kasaba] 233
Nogay Ordası 55, 66, 391, 394
Nusretli [köy] 817, 963

O

Ohri [kasaba, sancak] 147, 188-189
Oklalı [köy] 496, 556, 645, 651-652, 969
Ordubazar [Ordunun geçici olarak yerleştiği mevki] 36
Orkapı (Or) [kale, kasaba] 49, 58, 156, 492, 585, 592, 674-675, 935
Orta Çiftlik [köy] 817, 868, 963
Ortabayır [kışlak] 600, 940, 960
Oruçlu [köy] 578, 599, 653, 960
Osmanlı [köy] 654, 960
Osmanpazarı [kasaba, kazâ] 216, 256, 292, 614, 622, 742-743, 745, 789, 835, 844, 883, 961-962

Ö

Ömer Efendi Çiftliği [çiftlik] 266
Ömerce (Omarca) [köy] 804, 818, 832, 963
Örcünlü [köy] 696, 698
Örenli (Evrenli) (Karinâbâd'a bağlı olan) [köy] 818-819, 963
Örenli (Evrenli) (Vize'ye bağlı olan) [köy] 273, 278, 306, 322, 614, 654-659, 676, 704, 718, 872, 876, 942, 960
Örenseki/Örencik (Evrensekiz) [köy] 493, 499, 538-540, 656, 658-659, 703, 960, 967
Örey [köy] 635, 659, 960
Örülmüş [köy] 819, 963

Ösek (Osijek) [kasaba] 164
Özenbaş [köy] 706
Özü (Oçakov) [şehir, kale] 166, 301
Özü (Dnyeper) [nehir] 36, 41, 304

P

Palamutdere [kışlak] 600, 676, 678, 940
Pancarköy [köy] 647
Paris [şehir] 130, 297, 342, 357, 464-465, 467-468
Paşaköy (Ergene'ye bağlı olan) [köy], bakınız, Pınarbaşı)
Paşaköy (Yanbolu'ya bağlı olan) [köy] 221, 732, 735, 783, 819-821, 880, 963
Pazarcık [köy] 821, 963
Pehlivanköy [ilçe] 623, 959
Petrovaradin (Peterwardein) [kasaba] 591
Peykuva [köy] 623
Pınarbaşı [köy] 219, 294, 312, 368, 493, 496-497, 533-534, 595, 660-666, 684, 820-821, 875, 890-891, 915, 930, 960, 966
Pınarhisar [kasaba] 493, 498-499, 537, 578, 613, 633, 641, 663, 666-668, 696, 920, 959-960, 961, 967
Plevne [kasaba] 375, 750
Pokorivşiy [köy] 432, 449
Polonya [ülke], bakınız, Lehistan)
Pravadi [kasaba] 637, 899
Priştine [kasaba] 371, 716
Prizren [sancak] 189
Prusya [ülke] 148, 158-159, 980
Prut [nehir] 673, 910, 923
Psif [köy] 469
Pşekupse [ırmak] 403

R

Rawa (Rawa Mazowiecka) [kale, kasaba] 850
Rodos [ada, şehir] 83, 107, 109, 111-112, 136, 180-181, 205, 210, 223, 226-227, 229, 235, 261, 275, 287, 289, 322, 324, 454, 506-507, 566-570, 585, 590, 605, 630-631, 651, 661, 669, 673, 708, 723, 737-738, 741, 758, 761, 774-775, 795, 799, 809-810, 823, 851-852, 857, 867, 881-882, 884, 892-923, 926, 928-929, 933-936, 973
Romanya [ülke] 21, 215, 374, 574, 580, 595, 599, 621, 633, 646, 665, 706, 709, 713, 863, 964
Rostov [şehir] 430
Rumbeyli (İslâmbeyli) [köy] 668-671, 877, 885, 920, 960
Rumçiftliği [köy] 821, 867, 963
Rusçuk [şehir] 220, 286, 298, 304, 311, 619, 622, 681, 694, 753, 838
Ruskasrı [kazâ] 146, 294, 736, 774, 791, 800-801, 805, 929, 963

S

Safevî Devleti 61, 89-90, 107, 144, 373, 395, 397, 901
Sakız [ada] 157, 223-227, 324, 499, 506, 578, 592, 627, 661-662, 673-674, 719, 737, 800-801, 825, 880, 890, 901, 904-905, 910-915, 922-930, 939
Sakızköy (Satıköy) [köy] 683, 960
Salaçık [semt] 197, 491-492
Samokocuk (Demirköy) [kasaba] 655, 671
Samokov [kasaba] 762
Samsun [şehir, il] 454, 462-463, 501-502, 508, 552, 649-650, 715, 969
Sankt Petersburg [şehir] 409, 418, 422, 436, 441-442, 444, 450, 457-458, 484
Saranlı [köy] 766, 822, 963
Saray (Saray-ı Berke; Saray-ı Cedid; Altın Orda'nın payitahtı) [şehir] 27, 29-31, 45-46, 49, 66, 85, 87-88, 129, 140-141, 212-213, 948

Saray (Saray-ı Vize) [kasaba, kazâ] 52, 111, 217, 224, 234, 249, 255, 261, 274-275, 278, 303, 307, 322, 324, 351, 360, 372, 493-494, 511-531, 553-554, 580-581, 583-586, 595, 599-606, 620, 640-641, 650, 669, 671-683, 687, 694, 705, 712, 746, 780, 885-887, 911, 921, 923, 927, 942-943, 959-960, 965-966, 969

Saraybosna [şehir] 482

Sarıbayat [köy] 756

Sarıciger [köy] 420-421

Sarıhocalı (Saraceli) [köy] 293, 725, 740, 786, 799, 822-824, 826-827, 832, 851, 906, 930, 963, 971

Sarıkamış [kasaba] 371

Sarımambaşkermen [kale] 67

Sarıyar [çiftlik] 266

Sarıyar [köy] 190, 498

Saruhan [sancak] 189

Satıköy (Sakızköy) [köy] 683, 960

Seddülbahir [kasaba, kale] 586

Sedleroba [köy] 733

Sekban [köy] 114, 220-221, 289, 730, 739, 752, 798, 810, 827-829, 880, 964

Selânik [şehir, vilâyet] 371, 623, 633, 646, 651, 762

Selvi [kasaba] 665, 670, 885

Selvi [çiftlik] 713

Semizce [köy] 803, 828, 964

Serakin [köy] 655

Serez [kasaba] 228, 335, 628, 679, 718, 760-761, 936

Serfice [sancak] 150

Sevastopol [şehir], bakınız, Akyar

Sığırcık [köy] 614

Sırtköy [köy] 575

Sibir Hanlığı 45

Silis (Güzelbeyli) [köy] 453, 501-502, 552, 557, 684-687, 960

Silistre [şehir, vilâyet, sancak] 174, 189, 191, 273-274, 277-279, 288, 304, 317, 346, 348, 350, 352-353, 416, 646, 669, 713, 731, 791, 797, 840, 888, 933

Silivri [kasaba, kazâ] 170, 215, 228, 255, 262, 326, 577, 588, 594, 596, 627-628, 689-690, 698-699, 721, 760, 911-912, 914, 935, 937, 959-960

Sinanlı [köy] 687-688, 780, 887, 960

Sinop [şehir, kazâ] 324, 452, 840

Sivas [şehir, vilâyet] 174, 189, 314-315, 452, 840

Sivaş [deniz] 674

Siyavuşpaşa [çiftlik] 588, 591, 594, 629, 631-632, 688-690, 937, 960

Sofular [köy] 691, 960

Soğucuk [kale] 400, 404, 414

Solhat (Eskikırım) [şehir] 28-31, 44, 160, 492

Söğütlü [köy] 188

Stavropol [şehir] 419

Subaşı [köy] 223, 255-256, 258, 262, 265, 267, 275, 277, 292, 298, 313, 317, 365, 493, 495-496, 540-545, 554-556, 577, 588-589, 591, 596, 632, 639, 645, 651-652, 691-700, 702, 709, 711, 912, 937, 960, 967, 969-970

Sultan Mahalle [köy] 829, 964

Sultanovskiy/Pokorivşiy [köy] 432, 449

Sultanönü [sancak] 189

Sultansala [köy] 252

Sunca [nehir] 395

Sungurlar [köy] 114, 730, 739, 752, 810, 827, 829, 964

Suriye [ülke] 216, 232-233

Süren [köy], bakınız, Büyük Süren

Sürgün [köy] 630

Sütsu (Moloçnaya voda) [ırmak] 410

Ş

Şahgirey [köy] 434

Şam [şehir, vilâyet] 174, 334, 351, 627, 935

Şamî [köy] 829, 964

Şemahı [şehir] 91, 123, 242

Şeyheli [köy] 251
Şeyhler [köy] 289, 728, 830-831, 872-873, 883, 964
Şibanî (Özbek) Hanlığı 45, 53, 64
Şile [kasaba] 232
Şirvan [bölge] 156, 161, 164
Şirvanşahlar Devleti 92
Şumnu [şehir, kazâ] 215-216, 258-259, 286, 306, 312, 317, 333, 336-337, 340, 342-343, 351, 353, 368, 412, 503-504, 562-565, 636, 644, 676, 742-745, 759, 806, 834-835, 839-840, 843-844, 852-853, 869, 872, 879, 882-883, 962-964, 971

T

Takıl [köy] 251-252
Taman [kasaba, bölge] 255, 421, 451
Taşlı [köy; Kırım] 72
Taşlı (Eskitaşlı) [köy; Lüleburgaz'da] 634, 702-703, 708, 960
Tatarköy [köy] 831, 964
Tatarlı (Okçular) [köy] 580, 641, 656, 704-705, 960
Tatarpazarcık (Tatarpazarı) [kasaba, sancak] 189
Tavrida Guberniyası 252, 484
Tavşanbeli (Tavşantepe?) [köy] 205
Tavşantepe [köy] 823, 831-832, 964
Teberti [köy] 386
Teke [sancak] 189
Tekfurdağı [kasaba, kazâ] 111, 146, 215, 219, 236, 249, 263, 303, 307, 312, 333, 351, 360, 368, 407, 493, 497, 511-534, 553, 573-575, 580-581, 583, 594-595, 599, 604, 612, 615-616, 622, 634, 639-640, 644, 646, 650, 659-660, 662-663, 671, 673, 677, 679, 683-684, 687, 711, 746, 761, 821, 875, 887, 890, 918, 930, 940-941, 959-961, 965-966, 969-970
Tekirdağ, bakınız, Tekfurdağı
Tekke [köy] 772, 804, 832-833, 964
Tekke Şeyhler (Ulukonak) [köy] 705-706, 960
Tekkeli [köy] 863, 964
Tellâl [köy] 833, 964
Temeş [köy] 251
Temeşvar (Timişoara) [şehir, kale] 591
Temrezli [köy] 635, 707, 960
Teodoro (Mangup) Prensliği 31, 129
Tepe [köy], bakınız, Hacıfakih
Terek [kale] 394
Tırhala [sancak] 189, 637, 864, 964
Tırnova [kasaba] 189, 259, 602, 615, 745, 942
Tlostanhabl [köy] 448-449, 455, 458
Tokat [şehir, vilâyet] 453, 501, 508, 552, 557, 684, 960
Toktamış [köy] 434, 446, 453
Topçu [köy] 575
Torlak [köy] 803, 833-834, 964
Trablusgarb [vilâyet] 706, 796
Trabzon [şehir, sancak] 129, 188-189, 220, 232, 338, 461, 463
Trabzon (Pontos) İmparatorluğu 129
Tulça [kasaba] 312, 653, 655, 863
Tuna [nehir] 146, 260, 302, 304-306, 308, 311, 315, 317, 319, 403, 619, 635, 637, 653, 655, 670, 691, 837, 844
Tunca [nehir] 342, 559, 608, 760, 762, 785, 850, 854
Turgutbey [köy] 634, 699, 703, 707-709, 921, 960
Turla (Dnyester) [nehir] 391
Tümen [şehir] 104
Türkistan [ülke] 34, 53, 64
Türkkefere (Türkgeldi) [köy/çiftlik] 683-684, 710, 960
Türkmenli [köy] 644, 711-713, 870, 886, 960
Tver [şehir] 457-458

U

Ukrayna [ülke] 21, 458, 465, 662, 764
Ulaklı [köy] 491
Ulubat (Uluâbâd) [köy] 371, 416, 453, 470, 501, 551, 713-717, 961, 969
Upçeli [köy] 765, 834, 964
Ural Dağları 250, 420
Urup [nehir] 429, 435
Urup [stanitsa/Kazak köyü] 435
Urusoğlu (Yeşillioğlu) [çiftlik] 745
Uyvar (Nové Zámky/Neuhäusel) [kale] 191, 819
Uzuncaâbâd [kazâ] 597

Ü

Ürünlü [köy], bakınız, Kızılcamüsellim
Üsküp [köy] 614, 717-719, 961
Üsküp [şehir, sancak] 189, 657, 717

V

Varna [şehir, kazâ] 313, 346, 349, 353-354, 357, 360, 696, 713, 842
Varşova [şehir] 442
Velibey [köy] 216, 286, 834-835, 964
Venedik [şehir] 86-87, 99-100, 183, 185, 199-200, 206, 486
Vırbiçe [köy] 216, 258-259, 286-287, 291, 312, 314, 317, 333, 336-337, 341-343, 351, 353, 356, 359, 368-369, 412, 504-505, 562-565, 644, 807, 835-848, 882, 964, 971
Vidin [şehir] 287-288, 296-298, 745-746, 839
Viranşehir [kasaba] 348
Viyana [şehir] 131, 164, 907
Vize [kasaba, kazâ, sancak] 111, 189, 215, 217, 231, 234, 258, 272-273, 278, 281, 289, 306-307, 322, 324, 326, 351, 353, 493-494, 498, 536, 553, 578, 580-581, 583-584, 586, 593, 597, 599, 602-603, 613-615, 618, 627, 633-634, 640-641, 644, 650-651, 653-654, 656-659, 668, 672, 674, 676, 683, 687, 691, 704, 711, 718-721, 746, 835, 838-839, 872, 876-877, 885-887, 899, 921, 927, 942, 959-960, 967
Vladikavkaz [şehir] 430, 459-460, 467
Vodina [kasaba] 657
Volga [nehir], bakınız, İdil
Voronej [şehir] 251, 916
Vulape [köy] 458-459

Y

Yamansu [ırmak] 408, 421
Yanbolu [kasaba, kazâ] 111, 114, 136, 189, 208, 210, 211-212, 214-215, 221, 229, 233, 236, 258, 267, 279, 288-289, 293-294, 305-306, 312, 318, 332, 341, 343-345, 364, 367, 380, 404, 452-453, 503-505, 560-561, 579, 590, 607, 612, 615, 620, 628, 632, 642, 647-648, 685, 709, 723-725, 729, 732, 737-738, 740-741, 746-747, 753, 755, 760-761, 762, 765-768, 770, 772, 775-777, 779, 781-783, 786-790, 792, 794, 797-799, 801-803, 805, 809, 811, 814, 817-819, 821-827, 831-832, 834, 848-854, 856, 859, 861-862, 867-870, 873-875, 878-880, 884-885, 887-888, 901, 906, 908, 910-915, 925, 930, 933, 935, 937-939, 943-944, 961-964, 971-972
Yanıkkale (Raab/Györ) [kale] 162
Yapağıcı [köy] 628
Yaş (Iaşi) [şehir] 106, 301, 303, 307, 877
Yayık [nehir] 55
Yekaterinodar (Krasnodar) [şehir] 441, 448, 451, 458, 472
Yelizavetgrad (Kropivnitskiy) [şehir] 458

Yeni Zağra (Zağra-i Cedid) [kasaba, kazâ] 114, 205, 215, 283, 332, 336, 343-345, 350, 366, 364, 367, 503-505, 561-562, 724, 726-727, 730, 732, 734-735, 748, 753, 771-772, 780, 802-804, 807, 815-816, 818-819, 821, 832-833, 855-856, 859, 861-862, 939, 961-964, 971

Yenibedir [köy] 582, 648

Yenibeyli [köy] 114, 261, 312, 322, 611, 753, 775, 782, 806, 814, 856-859, 861, 871, 881, 916, 964

Yenikale [kale] 113, 166, 250

Yeniköy (Evliya Çelebi tarafından Yeni Zağra havalisinde olarak gösterilen, ancak hangi kazâya bağlı olduğu belli olmayan) [köy] 861-862

Yeniköy (İslimye'ye bağlı olan) [köy] 749, 763, 861, 883, 944

Yenimahalle [köy] 862, 887, 964

Yergöğü (Giurgiu) [kasaba, kale] 286, 304-305, 312-313, 681, 837-838, 883

Yeşilova [köy] 624

Yugoslavya [ülke] 639, 665

Yundalan [köy] 721-722, 961

Z

Zağra (Eski Zağra/Zağra-i Atîk) [kasaba, kazâ] 205, 229, 259, 272, 293, 503, 737, 750, 758-759, 767-768, 818, 829, 852, 918, 926, 950, 962-964

Zenta [kasaba] 144

Zile [kasaba, kazâ] 453, 501-502, 552, 557, 684, 686-687, 960